

ÖNSÖZ

Tarih sahnesine çıktığı günden şimdiye kadar onlarca devlet kurmuş ve tarihin önemli dönemeçlerinde rol almış olan Türk milleti zengin bir tarihi geçmişe ve kültür hazinesine sahiptir. Kıpçak Türkleri de bu zenginlik içinde kendilerine özgü yeri olan Türk boylarından, kavim birliklerinden biridir.

Kıpçak Türkçesi eserleri üzerinde birçok dilbilgini çok sayıda değerli araştırmalar yapmışlardır. Bu araştırmalar sayesinde bugün Kıpçak Türkçesini farklı yönlerden ele alıp inceleme imkanı doğmuştur.

Bu anlayıştan yola çıkarak Kıpçak Türkçesi yadigarı eserleri üzerinde soyut isimler konusu incelenmeye çalışıldı. Soyut isimler konusunun Türkçede genişçe ele alınıp işlenmemiş olması araştırmacının daha bir dikkatle yapılmasını gerek kıldı.

Soyutluk kavramının Türk dilbilimcileri tarafından çözülmemiş bir problem olarak kalmış olması beraberinde fikir ayrılıklarını da getirmektedir. Araştırmada bu farklı görüş ayrılıklarına genişçe yer vererek ve kendi yorumlarımızı da ekleyerek soyut isim kavramını açıklanmaya çalıştık. Bu yapılırken Kıpçak Türkçesi metinleri ve bu metinlerden taranan soyut isimler göz önünde bulundurduk.

Yapılan işin bilim alemine yararlı olması en büyük sevinç kaynağımız ve manevi kazancımız olacaktır. Meydana getirilen eserin mutlaka eksik tarafları vardır. Yapıcı eleştiriler mutluluk verecektir.

Bu eserin meydana gelmesinde her türlü desteği eksik etmeyen sayın hocam Yrd. Doç. Dr. Levent DOĞAN'a ve Arş.Gör. Oğuzhan DURMUŞ'a sonsuz teşekkürlerimi iletiyorum.

Ahmediyye EFENDİYEV

ÖZET

Kıpçak Türkçesi eserlerinden ve bu alanda yapılagelmiş araştırmalardan yola çıkılarak, Türkçenin fazla dokunulmamış bir konusu olan soyut isimler, Türkçenin bu alanı üzerinde araştırılmaya çalışıldı.

Sınırları ancak sözcükler tek tek ele alınıp incelendiği takdirde – kesin olmasa bile – çizilmesi mümkün olan soyut isimler, bazı noktalarda tartışmalara olabildiğine açıktır. Bu konuda yapılmış olan tanımlama ve değerlendirmeleri göz önünde bulundurarak soyut isimlerin sınırlarını çizebilecek bir tanım yapılmaya çalışıldı. Soyut isim; varlığı düşünce yoluyla kabul edilen ve söylendiğinde, zihinde belli bir görüntü veya tasavvur uyandırmayan, uzayda bir yer doldurmayan, molekül yapısı - kimyevi ve fiziki içeriği – olmayan, algılanması duygu, düşünce ve tasavvurlara dayanan, bağımsız varlıkları ve varlıkların niteliklerini bildiren kelimelere-nesnelere denir.

Kıpçakça eserlerden taranarak çıkarılan soyut isimleri içerdiği anlamları açısından şöyle bir tasnife tabi tutulabilir.

1. Akraba isimleri : *abaga, ağa, 'aqla, 'aşaba, bibi, dāya, egeçi, küyegü, küyev* vb.
2. Meslek isimleri; Yapıcı adı (bir işi yapan, eden kimseler için kullanılan adlar) : *alkaşçı, altunçı, bitikçi, dilmaç, hökümçi, tercümān, yülüçi* vb.
3. Unvan adları : *beylik, halīfalık, hanlık, kaçılık, vālīlik*, vb.
4. Bağlılık bildiren isimler : *'alevī, bağdādī, horāsānī, kitābī, mecūsi* vb.
5. Yön-istikamet bildiren isimler : *arqa, cihet, hafıqayn, ısrā, ilgerü, iley, meñley, şark* vb.
6. Sıfat durumunda olan isimler : *ābdān, açlık, 'ayblı, bağı, delülik, dostluk, hışınrak, hayırlı, kalıñlık, kebīr, küçükrek, küçük, şavlı, ulu* vb.
7. Bir yere ait olma durumu bildiren isimler : *hārezmīli, illik, kentli, köylü, şārlı, yirlü* vb.

8. Ölçü birimleri : *arşun, qarı, dutam, erdeb, kadağ, qarış, meküik, mişkal, nişāb, oқыyya, sükrünş* vb.
9. Terimler
- a. Dini terimler : *ābdast, ekindü, farz, iflār, namāz, oruç, şerī 'at, terāvīh* vb
- b. Varlığını inancımızla kabul ettiğimiz varlıklar : *cān, ferişte, iblīs, melek, ödü, rūh, üzit, yek* vb.
- c. Okçulukla ilgili terimler : *iflāt, intisāb, irti'ad, itār, qafl, meşakafī, muhtelis, nazar, şağ, tefvīk, zūrka* vb.
10. Zaman isimleri : *aşam, 'aşr, ay, aylık, azuk ay, basağı kün, birikün, düş, evle, güz, hālī, irte, künlük, leyl, ramazān, şabağ, şevvāl, temmūz, tüne, tünekün, yay, yaz* vb.
11. Hastalık adları : *fekad, hami, humme, ik, 'illet, istiskā, kaşbe, mañkav, sa'fe, sağısız* vb.
12. Oyun adları : *lehv, oyun, tebük, toğurçin*
13. Sayı isimleri : *altı, altmış, birer, ikinci, ikki yüz, ikiz, ortançı, toğşan, üçer, yitinci* vb.
14. Dil adları : *'arabça, parsice, 'arabī, hārezmī tili, rusi, türkī* vb.
15. Harikulade varlıklar : *dīv, şazğan* vb.

Anahtar kelimeler :

1. Kıpçak
2. Kıpçak Türkçesi
3. İsimler
4. Soyut İsimler
5. Somut İsimler

SUMMARY

Linguists started to investigate abstract nouns, one of the untouched subjects of Turkish language, by starting in investigations and arts of Kipchak Turkish being done on this field.

Abstract nouns in some points, are highly open to debate when only being taken into account part by part even though it's not possible. By counting in this definitions and evaluations being alone on this subject, a definition was tried to make, showing the border of abstract nouns. Abstract nouns are something that don't have a place in space, have no molecule structure – chemical or physical content – and something that only possible to perceive them by emotion, thought and spirit.

We can make a list point of meanings of abstract nouns being taken from Kipchak work.

1. Relative nouns : *abaga, ağa, 'ağala, 'aşaba, bibi, dāya, egeçi, küyegü, küyev vb.*
2. Work nouns : *alkışçı, altunçı, bitikçi, dilmaç, hükümçi, tercümān, yülüçi vb.*
3. Title nouns : *beylik, hālīfalık, hanlık, kağlık, vālīlik, vb.*
4. Nouns showing devotion : *'alevī, bađdādī, horāsānī, kitābī, mecūsi vb.*
5. Nouns showing way : *arqa, cihet, hafıkayn, isra, ilgerü, iley, meñley, şarq, vb.*
6. Adjective nouns : *ābdān, açlık, 'aybli, bağlı, delülik, dostluk, hşınrak, hayırlı, kalıñlık, kebīr, küçükrek, küçük, şavlı, ulu vb.*
7. Relating nouns : *hārezmīli, illik, kentli, köylü, şārlu, yirlü vb.*
8. Measuring unit : *arşun, qarı, dutam, erdeb, kadah, qarış, meküik, mişkal, nişāb, okıya, sükrünş vb.*

9. Terms

- a. Religions terms : *ābdast, ekindü, farz, iḫār, namāz, oruç, şerī 'at, terāvīḥ* vb
 - b. Things being only acceptable with our believe : *cān, ferīşte, iblīs, melek, ödü, rūḥ, üzit, yek* vb.
 - c. Terms about arks : *iflāt, intisāb, irti 'ad, ī tār, kafl, meşakāfī, muhtelis, nazār, şaḫ, tefvī ḫ, zūrḫa* vb.
10. Nouns of time : *aḫşam, 'aşr, ay, aylıḫ, azuk ay, basagı kün, birikün, düş, evle, güz, ḫālī, irte, künlük, leyl, ramazān, şabah, şevvāl, temmüz, tüne, tünekün, yay, yaz* vb.
11. Nouns of illness : *feḫad, hami, ḫumme, ik, 'illet, istisḫā, kaşbe, mañḫav, sa 'fe, saḫsız* vb.
12. Nouns of play : *lehv, oyun, tebük, toḫurçin*
13. Nouns of number : *altı, altmış, birer, ikinçi, ikki yüz, ikiz, ortançı, toḫşan, üçer, yitinci* vb.
14. Nouns of language : *'arabça, parsice, 'arabī, hārezmī tili, rusi, türkī* vb.
15. Things which are perfect : *dī v, şazḫan* vb.

Key Words :

1. Kipchak
2. Kipchak Turkish
3. Nouns
4. Abstract nouns
5. Concrete nouns

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
ÖZET	II
SUMMARY	IV
İÇİNDEKİLER.....	VI
GİRİŞ	1
a) Problem.....	1
b) Amaç.....	3
c) Önem.....	3
d) Sınırlılıklar.....	3
Kıpçaklar.....	5
Kıpçak Türkçesi.....	8
Kısaltmalar.....	6
ÇALIŞMADA TAKİP EDİLEN METOTLAR	11

BİRİNCİ BÖLÜM

SOYUT İSİMLER	13
A. İSİM	13
B. SOMUT İSİMLER.....	15
C. SOYUT İSİMLER	16
D. KIPÇAK TÜRKÇESİNDE SOYUT İSİMLER	29
1. Yapıları Bakımından Soyut İsimler	29
a) Kök Durumunda Olan Soyut Kelimeler.....	30
b) Türemiş Soyut İsimler	32
I. İsimden İsim Yapma Ekiyle Türemiş Soyut Kelimeler	32
II. Fiilden İsim Yapma Ekiyle Türemiş Soyut Kelimeler.....	52
c) Birleşik Soyut İsimler	72
2. Anlamları Bakımından Soyut İsimler.....	74

İKİNCİ BÖLÜM

DİZİN	76
SONUÇ	459
KAYNAKÇA.....	460

GİRİŞ

a) Problem

Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan, insanlığın var oluşundan işlene işlene zenginleşmiş canlı bir varlıktır. Canlıdır, çünkü sürekli gelişme ve değişme gösterir.

Canlılara mahsus doğma, büyüme ve yok olma diller için de geçerlidir. Dillerin doğuşu hakkında çeşitli görüşler mevcuttur. Büyümesi, dilin fonetik, morfolojik, leksik bölümlerinde yoğun olmak üzere dilin bütününe hitap eden bir süreçtir. Yok olması ise, o dilin anlatım gücünün zayıflığı, konuşanın az olması gibi nedenlere bağlı olarak gerçekleşir.

Bir milleti meydana getiren maddi ve manevi unsurların başında gelen “dil”in temel ögesi kelimelerdir.

Tüm dillerde olduğu gibi, Türkçede de kelimeler yükledikleri görevler ve anlamları bakımından bir takım şubelere ayrılmaktadırlar. Bu bağlamda kelimeler anlamları bakımından soyut ve somut kelimeler olmak üzere ikiye ayrılmaktalar.

Duygu organlarımızla algılayabildiğimiz isimler somut, bunun dışında kalan, yani duygu organlarımızla algılayamayıp fakat beynimizde düşünerek varlığını bildiğimiz isimler ise soyut isimlerdir.

“Soyut adlar (yalın adlar), duygu organlarımızla algılayamayıp beynimizde düşünebildiğimiz kavramların adlarıdır: *alıntı, anka kuşu, biçim, dilbilim, dönem, gezi, karışıklık, mutluluk, cenk, saygı, uyku, ülkü, yurttaş* vs...

Soyut kavramlar, adları olan kelimelerle beyinden dışarıya yansılar. Bu kelimelerden başka bir şeyle bağlantıları olmadığı için, bunların varlıkları ancak adlarından anlaşılır.”¹

Soyut ve somut isimlerin tanımlamasının yapılmasına rağmen, isimler ifade ettikleri anlamları bakımından kesin bir şekilde ayıramamaktadırlar. İsimler beraber kullanıldıkları diğer kelimelerle beraber bir anlam bütünlüğü içerisinde ele alındığında, aynı kelimenin aynı anda hem soyut, hem de somut anlamda kullanılabileceği görülmektedir. Özellikle dilimizin zenginliklerinden olan deyimlerde bu duruma sıkça rastlanmaktadır. Örneğin, “*Pabucu dama atılmak*” cümlesinde kullanılan kelimelerin hepsi somut olmasına rağmen, cümlenin bütünlüğü içerisinde soyut bir anlam ifade ettiği bilinmektedir. Kelimelerin tek tek ele alınıp incelemeye tabi tutulduğunda da tartışmalı olacak durumların varlığı görülmektedir. Mesela, genelde soyut olarak değerlendirilen *rüzgar*, *hava* gibi isimleri somut olarak da ele alabiliriz. Çünkü *rüzgar*’ı derimizle hissediyor, *hava*’yı ise soluyoruz. Toplumumuzun inancı gereği kabul ettiğimiz varlıkların da bu bağlamda somut mu soyut mu olduğu tartışma konusudur. Aynı şekilde yenildiğinde acısını hissedebildiğimiz *biber acısı* örneğini de söyleyebiliriz. Hiçbir somut yapısı olmayan, moleküler içeriği olmayan *acı*’yı yediğimizde hissedebilmekteyiz. Bu örnekler daha da çoğaltılabilir.

Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı üzere, soyut ve somut isimler arasında kesin bir çizginin olmaması, çalışmanın zorluklarından en başlıcasını oluşturmaktadır. Ayrıca bu konuda Türk dilbilimcileri tarafından yapılmış fazla bir çalışmanın olmaması da yapılan çalışmanın zorluğu ile beraber önemini de artırmaktadır.

Türk dilindeki isimlerin anlamları bakımından derinlemesine incelenmesi gerekmektedir. Bu incelemeye, Türkçenin Eski ve Orta Türkçe diye tanımladığımız dönemlerinden başlanması, günümüz Türk lehçe ve şivelerinde aynı konunun daha rahat bir şekilde araştırılması açısından da büyük önem taşımaktadır.

¹ Tahir Kahraman (1996), *Çağdaş Türkiye Türkçesi Dilbilgisi*, Damat Basımevi, 2. Baskı, Ankara: s. 60-61

Böyle bir çalışmanın yapılmasının Türkçenin tarihi gelişim süreci ve Türk Dili incelemeleri bakımından önemli yer tuttuğu kanaati taşınmaktadır.

Çalışmada, Orta Türkçe döneminde Türkçenin kuzey kolunu oluşturan Kıpçak Türkçesindeki soyut isimler incelenerek belirlenmeye çalışılacaktır.

b) Amaç

Tez konusunun belirlenmesindeki amaç, Kıpçak Türkçesinde geçen soyut isimleri belirlemek ve bu alanda yapılacak diğer çalışmalara kaynaklık edecek bir eser ortaya koymaktır.

c) Önem

Türkçede isimler anlamları bakımından soyut ve somut diye iki bölüme ayrılmaktadır. Şimdiye kadar Türkçede soyut isimlerin belirlenmesi adına bir çalışmanın yapılmamış olmasından, bu konu üzerinde gerekli araştırmaların yapılmadığı anlaşılmaktadır. Türk Dil Bilimi açısından Türk dilinin tüm şubelerinin bu bağlamda derinlemesine araştırılması gerektiği kanaati taşınmaktadır.

Bu yüzden yapılacak olan çalışmanın Türk dili incelemelerinde soyut isimlerin belirlenmesi adına önemli olacağı kanısı taşınmaktadır.

d) Sınırlılıklar

Türkçenin tarihi dönemleri içinde Orta Türkçe adıyla anılan dönem üzerinde yapılacak olan bu çalışma, konuyu içinden çıkılmaz hale gelmemesi ve özellikle tezin

bitirilme süresini göz önüne alarak, Orta Türkçe şivelerinin tamamı değil, sadece Kıpçak Türkçesi ile sınırlamaya karar verildi.

Türk dili tarihi içerisinde zengin bir kelime hazinesine sahip Kıpçak Türkçesi üzerinde araştırma yapmayı öz kültürümüze ve tarihimize sahip çıkma ve öğrenme açısından değerli bulmanın yanı sıra, diğer kültür değerlerimizle beraber bunu yapmayı üzerimize vazife bilmekteyiz.

Kıpçak Türkçesi üzerinde başta Ali Fehmi KARAMANLIOĞLU, Ahmet CAFEROĞLU, Recep TOPARLI gibi üstadlar olmak üzere bir çok Türk dilbilimcisi çok değerli araştırmalar yapmış ve bunları ilim alemine kazandırmışlardır.

Türkçenin zengin sahalarından biri olan Kıpçak sahasının farklı bir açıdan ele alındığı bu araştırmada günümüze kadar gelip ulaşmış ve yukarıda adları zikredilen hocalarımızın inceleyerek bizlere kazandırdıkları eserlerden soyut isimleri taranarak çıkartıldı. Aynı zamanda soyut isim hakkında da bir takım bilgi aktarmaları ve yorumlar da yapıldı.

İnceleme iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Kıpçak'lar, Kıpçak Türkçesi hakkında bilgi verildikten sonra, "soyut isim" kavramı elde bulunan Kıpçakça eserlerden faydalanılarak incelenmeye çalışıldı. Öncelikle terim olarak soyut isimlerin incelenmesi yapıldıktan sonra, Kıpçak Türkçesi eserlerinden taranan soyut isimleri yapıları bakımından sınıflandırılarak belli başlıklar altında toplamaya çalışıldı.

İncelemenin ikinci bölümünü ise sözlük bölümü oluşturuyor. Bu bölüme Kıpçakça eserlerden taranmış olan soyut isimler sözlük düzeni içinde alfabetik sıraya göre alındı.

Kıpçaklar

Orta Asya bozkırları ile bunun tabii devamı olan güney-doğu Avrupa bozkırları tarihin kaydettiği en eski devirlerden beri Türklerin yaşadığı bir saha olmuştur. Burası muhtelif Türk kavimlerinin göç ve kaynaşmalarına sahne olduğu gibi, burada bir çok Türk devletleri de kurulmuş ve Türk kültür merkezleri meydana gelmiştir. Hunlar, Atilla (434-453)'nın kurmuş olduğu imparatorluk, Avarlar, Hazarlar bunlara misal olarak zikredilebilir.

Bunlardan sonra da güney-doğu Avrupa bozkırlarına bir çok Türk kavimleri gelmiş, fakat burada bir devlet kuramayarak, daha çok kavmi esaslara göre birleşmiş olan birlikler halinde kalmışlardır. Hakim kavmin adı ile adlandırılan bu birlikler daha evvelkileri kendi içlerine aldıkları gibi, daha sonrakiler için de tabii bir birlik unsuru olmuşlardır.

Türk boylarından önce Peçenekler, daha sonra ise Oğuzlar bu tür bir kavmi esaslara göre bu bölgede hakim unsur olarak bulunmuşlardır. Daha sonra, ismini renkten (solgun, sarımtırak) aldığı ileri sürülen ve muhtelif kavimlere mensup unsurları içlerinde birleştiren Kumanlar (Yunanca Komanen, Latince Kuman, Macarca Kun, Rusça Polovtsı, Almanca Falben) bunları takip etmişlerdir. 1017'de Kara-Kıtayların baskısı sonucu batıya doğru göç eden Kumanlar 1050'de artık doğu Avrupa'ya gelmiş bulunuyorlardı. Karadeniz'in kuzeyini de işgal eden Kumanlar, buradaki Peçenek ve Oğuz bakiyelerini de kendi birliklerine dahil etmişlerdir. Türk kavimlerini birbirine düşman etmek suretiyle kendini kurtarmaya çalışan Bizans, Balkanlarda Peçeneklere karşı Kumanlar ile anlaşmış ve 1091'de Kumanlar Peçenekleri büyük bir bozguna uğratarak Macaristan'a yerleştiler. 1103'te Ruslar Kumanları ağır bir mağlubiyete uğrattılar. Mu mağlubiyet sonrası büyük güç kaybeden Kumanlar yerlerini doğudan gelen yeni Türk boyu olan Kıpçaklara terk ettiler.

Bir kavmin ve bu kavmin idaresi altındaki bir kavmi birliğin adı olan **Kıpçak** kelimesinin asıl şekli Kıpçak (<Kıbçak)>'dır. Daha sonra ses değişimleri ile Kıpçak

(Kıpçak), Hfçaq ve Hfçaḥ şekillerine de girmiştir. Uygur vesikalarında bir şahıs adı olarak da geçen bu sözün kökeni ve anlamı kesin olarak bilinmemektedir. Mahmud Kaşgarlı'da; 1. Türklerden büyük bir bölük, 2. Bu bölüğün oturduğu yer ve 3. Kaşgar yakınlarında bir yer adı olarak geçmektedir. Kutadgu Bilig'de de dört yerde geçen bu kelime, burada “kovi” (içi kof ev çürümüş olan) kelimesi ile birlikte geçtiği için Radloff bu iki kelime arasında bir yakınlık düşünmüştür. Nemeth'e göre bugün Sagay şivesinde “hiddetli, kızgın” anlamına gelen *қыпçак* sözü ile aynı olmalıdır.

X. asırda Kıpçaklar, Kumanlara nazaran hakimiyetlerini daha geniş bir coğrafyaya yaymış, bu isim altında Kimekler de dahil olmak üzere bir çok kavimleri içine alan bir kavmi birlik oluşturmuşlardır. Önlerindeki Oğuzları sıkıştırarak ileri itmek suretiyle batıya doğru hareket eden Kıpçaklar, çok geçmeden hakimiyetlerini Karpatlara kadar genişletmişlerdir. Bundan dolayıdır ki, XI. Asırdan itibaren güney-doğu Avrupa bozkırları Deşt-i Kıpçak olarak adlandırılmaya başlanmıştır.

Kıpçaklar, çok geniş bir alana yayılmaları ve bu alanı hakimiyetleri altında tutmalarına bakmayarak merkezi bir devlet ve idare kuramadıkları görülmektedir. Zamanla birleşerek çok etkili akınlar yapmalarına bakmayarak, tarihte bir Kıpçak devletine rastlanmamaktadır. Buna her halde çok yayılmaları sebebiyet vermiştir. Orta Asya'dan Tuna boylarına kadarki bölgeleri etkileri altında tutan Kıpçakların Orta Asya'daki hakimiyetleri Cengiz'e kadar devam edebildiği gibi, yayıldıkları ve hakim oldukları diğer bölgelerdeki hükümlerine da Moğol akınları son vermiştir. XIII. asrın ortalarına doğru (Moğolların ikinci taarruzu, 1239 kışı) bu akınlar Kıpçakların daha da yayılıp dağılmalarına sebep olmuş ve önemli bir kısmı Macaristan'da olmak üzere, Bulgaristan, Romanya, Rusya ve Gürcistan'da eski düşmanları olan bu memleketlerin sınır boylarına, kendi ırkdaşlarına karşı sınırları korumak şartı ile yerleşmiş ve bu memleket halklarının dinlerine (Hıristiyanlık) girerek onların içinde zamanla erimiş, Türk dünyası için tamamen kaybolmuşlardır. Bugün Kıpçak adı “Deşt-i Kıpçak” vb. gibi eski coğrafi isimlerde ve Özbek, Kara-Kırgız vb. gibi Türk kavimlerinin birer kabilesinde kalmıştır.

Moğol taarruzları sonrası dağılarak farklı bölgelere yerleşen Kıpçak boylarının bir kısmı hakimiyetlerine son veren Moğollara karışarak, orduda ve devlet idaresinde önemli mevkiler elde etmişlerdir. Aynı zamanda maddi sıkıntının varolduğu dönemlerde bir çok Kıpçak ailesinin çocuklarını köle olarak Ön Asya ve Mısır'a göndermeleri sonucu bu bölgelerde, özellikle de Mısır'da Kıpçakların sayı artmıştır. Bunların arasından yükselip kumandanlık ve hükümlanlık elde edenleri de olmuştur. Bunlardan Sultan Baybars hem kudretli bir asker, hem de yüksek devlet adamı bir Kıpçak Türkü olarak kendini göstermiştir. İslam hilafetini ihya etmek, Moğolları Suriye'den uzaklaştırmak gibi icraatı ile zamanın seçkin bir hükümdarı oldu.

Hindistan'da Delhi Türk sultanlığında 2. hükümdar ailesinin kurucusu olup, daha çok Uluğ Han diye anılan Sultan Balaban (1266-1286) da, gençliğinde Delhi'ye giderek devlet hizmeti almış Kıpçak büyüklerinden idi.

Kıpçak Türkçesi

Tarihi gelişme içerisinde Türkçenin kuzey kanadını teşkil eden Kıpçak Türkçesinin belli başlı eserleri, sahasından çok uzaklarda Mısır ve civarında meydana getirilmiştir. Yerleşik bir devlet ve medeniyet düzeni kuramayan bozkır Kıpçaklarından elimize eser olarak sadece, Hıristiyan bir muhitte yabancılar tarafından yazılmış bir lügat ve derleme mahiyetindeki *Codex Comanicus* kalmıştır. Kıpçak Türkçesinin bugün elimizde bulunan ürünlerinin büyük çoğunluğunu, Müslüman bir muhit olan Mısır'da meydana getirenler teşkil etmektedir. Memluk olarak kışlalarda bir arada yaşayan, bu yüzden dillerini unutmayan Kıpçak Türklerinin bu bölgeye hakim olması, bu dilin yerli halk tarafından öğrenilmesi gereğini ortaya çıkarmıştır. Çünkü memluk sultan ve beylerin birçoğu okumuş değildi ve sadece Türkçe konuşuyorlardı. Hatta, Sultan Berkuk devrinde (1382-1399), hukuki meseleler bile Türkçe konuşulmaktaydı. Bunun için, meydana getirilen Kıpçakça eserler olarak ilk akla gelenler lügat-gramer kitaplarıdır. Ancak dili öğreten bu kitapların yanında dini ve dünyevi konularda Kıpçak Türkçesiyle telif ve tercüme edilmiş eserler de vardır. Dünyevi konularda meydana getirilen bu eserlerin başlıcalarını atçılığa, okçuluğa ait, esaslı askerliğe dayananlar teşkil etmekteydi.

Kıpçak Türkçesiyle meydana getirilen belli başlı eserleri içerikleri göz önünde bulundurularak aşağıdaki gibi sınıflandırılabilir.

I. Sözlükler, Gramer Kitapları :

- a) *Codex Comanicus*
- b) *Kitabü'l-İdrâk li Lisânü'l-Etrâk*
- c) *Kitâb-ı Mecmû-ı Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mugalî*
- ç) *Et-Tuhfetü'z-Zekiyye fi'l-Lugati't-Türkiyye*
- d) *Kitâbu Bulgatü'l-Müştâk Fî Lügati't-Türk ve'l-Kıfçak*
- e) *El-Kavâninü'l-Küllîye li-Zabti'l-Lügati't-Türkiyye*
- f) *Ed-Dürrtü'l-Mudiyye fi'l-Lügati't-Türkiyye*

II. Fıkıh Kitapları :

- a) Kitâb fi'l-Fıkh
- b) Kitâb fi'l-Fıkh bi'l-Lisâni't-Türkî
- c) Kitâb-ı Mukaddime-i Ebû'l-Leysi's-Semerkindî
- d) İrşâdü'l-Mülûk ve's-Selâtin

III. Okçuluk ve Askerlikle İlgili Kitaplar :

- a) Kitâb fi İlmi'n-Nüşşâb
- b) Münyetü'l-Guzât

IV. Atlarla ve Atçılıkla İlgili Kitaplar :

- a) Kitâb fi Riyâzâtı'l-Hayl
- b) Baytaratu'l-Vâzih

V. Edebi Eser :

- a) Kitâb Gülistân bi't-Türkî

Mısır'a Kıpçakların yanı sıra Oğuz Türklerinin de gelip yerleşmesi, zamanla Kıpçak Türkçesinde Oğuz dil unsurlarının çoğalmasına, hatta Kıpçak Türkçesinin Oğuzcalaşmasına getirip çıkardı. Kıpçak Türkçesi yadigarı eserlerde Oğuz dil unsurlarına sıkça karşılanması bu yüzdendir.

Kısaltmalar

A.	:	Arapça
A.F.	:	Arapça-Farsça
A.T.	:	Arapça-Türkçe
B.V.	:	Baytaratu'l-Vâzih
C.C.	:	Codex Comanicus
D.M.F.L.T.	:	Ed-Dürrütü'l-Mudiyye fi'l-Lügati't-Türkiyye
E.K.L.Z.L.T.	:	El-Kavâninü'l-Küllîye li-Zabti'l-Lügati't-Türkiyye
E.Z.L.T.	:	Et-Tuhfetü'z-Zekiyye fi'l-Lugati't-Türkiyye
F.	:	Farsça
F.A.	:	Farsça-Arapça
F.T.	:	Farsça-Türkçe
G.T.	:	Kitâb Gülistân bi't-Türkî
Hr.	:	Hıristiyan
İ.M.V.S.	:	İrşâdü'l-Mülûk ve's-Selâtin
K.F.B.L.T.	:	Kitâb fi'l-Fıkh bi'l-Lisâni't-Türkî
K.R.F.H.	:	Kitâb fi Riyâzâti'l-Hayl
K.İ.L.A.	:	Kitabü'l-İdrâk li Lisânü'l-Etrâk
K.İ.N.	:	Kitâb fi İlmi'n-Nüşşâb
K.M.T.T.A.M.:	:	Kitâb-ı Mecmû-ı Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mugâlî
krş.	:	Karşılaştırm
M.	:	Moğolca
M.G.	:	Münyetü'l-Guzât

ÇALIŞMADA TAKİP EDİLEN METOTLAR

1. Öncelikle değişik kaynaklardan dilbilgisi kitapları incelenerek, soyut isim kavramına açıklık getirilmeye çalışıldı.

2. Bu incelemeler sonucu varılan sonuç doğrultusunda elde var olan Kıpçak Türkçesi eserleri incelemeye tabi tutularak, soyut isimler taranarak çıkarılmaya çalışıldı.

3. Soyut isim kavramıyla ilgili elde edilen bilgi ve yorumlar, incelemeye tabi tutulan metinlerden örnekler verilerek incelemenin ilk bölümünde şekil yapısı bakımından sınıflandırıldı. Metinlerden taranan soyut isimler sözlük kuralları dahilinde alfabetik sıraya göre incelemenin sonuna eklendi.

4. Dizin bölümünde yabancı dillerden geçen sözlerin kaynağı belirtilmiş, fakat Türkçe olan sözlerde böyle bir uygulamaya gerek görülmemiştir. Aynı zamanda yabancı dillerden Türkçeye geçerek, daha sonra Türkçe eklerle yapısı değişen sözlerin de menşei verildi. Örnek, *kefeli –A.T. ölçülü*. Burada kelimenin kökü Arapça, ek ise Türkçedir.

5. Ayrıca dizin bölümünde ses farklılıkları da belirtilmeye çalışılmıştır. Aynı sözcüğün farklı ifade şekilleri gösterilmeye çalışılmıştır.

6. Eserlerden taranan soyut adlar, kelime yapımı bakımından incelemeye tabi tutuldu.

7. Aynı zamanda soyut isimler anlamları bakımından da 15 farklı başlık altından toplanmaya çalışıldı.

8. Çalışmada günümüze kadar ulaşabilmiş Kıpçakça eserlerden Baytaratu'l-Vâzih, Codex Comanicus, Ed-Dürretü'l-Mudiyye fi'l-Lügati't-Türkiyye, El-Kavâninü'l-Küllîye li-Zabti'l-Lügati't-Türkiyye, Et-Tuhfetü'z-Zekiyye fi'l-Lugati't-

Türkiyye, Kitâb Gülistân bi't-Türkî, İrşâdü'l-Mülûk ve's-Selâtin, Kitâb fi'l-Fıkh bi'l-Lisâni't-Türkî, Kitâb fi Riyâzâti'l-Hayl, Kitâbü'l-İdrâk li Lisânü'l-Etrâk, Kitâb fi İlmi'n-Nüşşâb, Kitâb-ı Mecnû-ı Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mugâlî ve Münyetü'l-Guzât isimli eserler incelemeye tabi tutuldu.

BİRİNCİ BÖLÜM

SOYUT İSİMLER

A. İsim

Bilindiği gibi, Türkçede, mana ve vazifeleri bakımından; 1. İsimler, 2. Fiiller ve 3. Edatlar² olmak üzere üç öge bulunmaktadır. Çünkü Türkçede kelimeler nitelikleri bakımından ya varlıkların adları olurlar (isimler), ya hareketlerin adları olurlar (fiiller), ya da bu iki gruptan kelimelerin sentaks ilişkilerinde görev alırlar (görevli kelimeler).³ Tahsin Banguoğlu da aşağı yukarı aynı düşünceyle, Türkçede kelimeleri sınıflarken, “Tabii Sınıflanma” dediği bölümde, Türkçede iki kelime sınıfı - isim ve fiil⁴ – olduğunu söylemektedir. Bu durum, Türkçenin eklemeli diller sınıfına dahil olmasından ileri gelmektedir. Yani, Türkçede iki kelime kökü vardır; isim kökleri, fiil kökleri.

Yabancı dilden Türkçeye geçen sözlere gelince, Türkçede onlar yalnız isim tabanları sayılırlar ve ancak isme ek fiil ekleri ve yardımcı fillere fiil işleyişi kazanırlar.⁵

Kelimelerin, dilde icra ettikleri fonksiyonlar icabı ve yahut söz içindeki işleyişleri açısından incelendiklerinde ortaya çıkan sıfat, zarf, zamir gibi kelime çeşitleri de, esasen isim türünden olan kelimelerdir.

İsimler nesnelere karşılayan kelimelerdir. Nesne tabirini hareket dışında kalan şeylerin hepsi için kullanıyoruz. Nesnelere, canlı cansız bütün varlıklar, mefhumlar,

² Prof. Dr. Muharrem Ergin (1993), *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Basım Yayım Tanıtım 20. Baskı, İstanbul: s. 337

³ Himmet Biray (1999), *Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde İsimler*, TDK Yayınları, Ankara: s. 4

⁴ Tahsin Banguoğlu (1998), *Türkçenin Grameri*, TDK Yayınları, Ankara: s. 151

⁵ Banguoğlu, 1998: s. 151

vasıflar, şahıslar, durumlar, hülasa zaman ve mekan içinde ve insan kafasında mevcut olan bütün maddi ve manevi varlıklardır.⁶

İsimler değişik açılardan çeşitli kümelere, türlere ayrılmıştır. Yukarıda kelime çeşitleri içerisinde yerini tayin etmeye çalıştığımız isimler, anlamlarına göre de genellikle iki gruba ayrılır: 1. Cins isimler, 2. Özel isimler.⁷

Özel isimler, sadece bir tek varlığa ait olan isimlere denir. Yani o isim sadece kastolunan varlığa aittir, bir tanedir. Özel isimler grubuna bütün insan isimleri, diğer canlı varlıklarla cansız varlıklara tek tek verilen isimler; hayvan, yer, yerleşme alanı, coğrafya adları, ulus, ülke, kurum, kuruluş, belli bir düşünce ya da din adı olmak üzere çeşitli adlar dahildir: *Salih, Ali, Semiha...* (insan ismi), *Ağrı Dağı, Babadağ...* (dağ ismi), *Menderes ovası...* (ova ismi), *Arpaçay, Kızılırmak...* (nehir adı), *Edirne, İstanbul, Adapazarı...* (şehir adı), *Maviş...* (bir kedi ismi), *Kınalı, Akız...* (inek adı), *Akrep...* (bir yarış atı adı) vb... Cins isimler ise, aynı cinsten olan bir çok varlıkların ortak adlarıdır: *ev, toprak, nehir, insan, hayal, sağlık, avize ...*

Yukarıda vermiş olduğumuz isim tanımlamasını göz önünde bulundurduğumuzda, isimleri, kelimelerin ihtiva ettiği anlamları bakımından farklı iki gruba daha ayırabileceğimizi görüyoruz. Yani varlıkların oluşlarına göre isimler ikiye ayrılır.

1. Somut isimler
2. Soyut isimler

Dil bilimcilerin görüşlerine göre, dillerin oluşum ve biçimlenmesinde ilk sırayı somut adlar alır. Çünkü, insan oğlu herhalde önce çevresindeki canlı ve cansız varlıklar ile nesnelere adlandırmış olmalıdır. Soyut adlandırmalar ise, insanın duygu ve düşüncelerindeki gelişmelere bağlı olarak daha sonraki evreye girer. Bu bakımdan

⁶ Muharrem Ergin, 1993: s. 206

⁷ Biray, 1999, s. 4-5

dillerin gelişme süreçlerinde soyut adlandırmaların somut adlandırmalardan daha sonra yer aldıkları görüşüne varılmıştır.⁸

Dil bilimcileri soyut-somut kavramları için birden fazla terminoloji kullanmaktalar. Zeynep Korkmaz, Hasan Eren, Hamza Zülfikar, Muhittin Bilgin, Tahir Nejat Gencan, Doğan Aksan, Himmet Biray gibi dilbilimciler bu kavramlar için soyut ve somut terimlerini kullanırken; M. Kaya Bilgegil mana-madde isimleri terimlerini; Tahsin Banguoğlu ise yalın-yoğun adlar terimini kullanmayı uygun bulmuşlardır. Osmanlıca-Türkçe sözlüklerde ise bu kavramlar karşılığı olarak ise mücerret-müşahhas isimleri tabiri kullanılmıştır. Bu kavramları karşılamak için genel olarak soyut-somut isimler terimleri kullanıldığı için, biz de aynı şekilde isimlendirmeyi uygun bulduk.

B. Somut İsimler

Yukarıda isimleri, nesnelere adı olarak tanımlamış ve nesne kavramını da zaman ve mekan içinde ve insan kafasında mevcut olan bütün maddi ve manevi varlıklar olarak açıklamıştık. Burada maddi varlıklar dediğimiz, sahip olduğumuz beş duyu organımızla (dokunma, işitme, görme, koklama, tatma) kavranır bir gerçekliği olan, madde halinde bulunan ve uzayda bir yer kaplayan, zihinde belli bir görüntü ve tasavvuru bulunan varlıklara, nesnelere *somut adlar* diyoruz. Kısaca belirtecek olursak, maddi varlığı bulunan, kimyasal ve fiziksel içeriği olan nesnelere somut isimler denir. Cins isimlerin bu tanıma uyanları, özel isimlerin ise düşünce, din adları ve terimler hariç hepsi somut isimlerdir. Mesela: *taş, ağaç, güvercin, Turgut, Kınalı, masa, fabrika* vb. Ayrıca, mensup olduğumuz cemiyetçe muteber olan din kitaplarından öğrendiğimiz şeylerin adı da somut isimdir.⁹ Bu konuya daha ileride değineceğimizden burada kısa kesiyoruz.

⁸ Prof. Dr. Zeynep Korkmaz (2003), *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, TDK Yayınları, Ankara: s. 197

⁹ Prof. Dr. M.Kaya Bilgegil (1984), *Türkçe Dilbilgisi*, Dergah Yayınları 3. Baskı, İstanbul

C. Soyut İsimler

Doğan Aksan'ın “Her Yönüyle Dil” adlı çalışmasında da belirttiği gibi, Amerikan Dilbilim Okulu'nun önde gelen temsilcilerinden L. Bloomfield anlam üzerinde dururken dildeki kimi terimlerin anlamını açıkça ve kesinlikle ortaya koyabilme olanağına sahip bulunduğumuza dikkat çekiyordu. Örneğin kimya, mineraloji alanlarındaki kimi terimler gibi *tuz* sözcüğünün kesin anlamı da bellidir. (NaCl [sodyum klorür]). Bitki ve hayvan adlarını da aynı biçimde tanımlayabiliriz. Fakat *sevgi* ya da *nefret* sözcüklerinin tanımı için kesin bir yol yoktur.¹⁰

Bunu şu şekilde de izah edebiliriz: Bazı isimler hiçbir maddi içerik ihtiva etmezler. Birtakım maddi varlıklara değil de, vasıflara ve manevi kavramlara ad olurlar.¹¹ Mesela: *düşünce*, *hayal*, *berber*, *ihtiyarlık*, *sevinç* vb. Bu gibi kelimeleri biz zihnimize kurgularız veya varlığına inanırız. Bu tür kelimelere de *soyut adlar* deniyor. Bu kavram için farklı zamanlarda ve bilimcilerce bir takım farklı isimler kullanılmıştır. Mücerret isimler, yalın adlar, mana isimleri vb. bunlardan bazılarıdır. Çeşitli gramer kitaplarında ve sözlüklere baktığımızda, soyut, soyut isim, soyut kavramı aşağı yukarı birbirine yakın tanımlamalar getirildiğini görmekteyiz. Onlardan birkaç tanesini aşağıya alabiliriz.

Mesela, Prof. Dr. Zeynep Korkmaz, soyut isme şöyle bir tanım getirmiştir: Soyut isim – varlığı düşünce yoluyla kabul edilen ve söylendiğinde, zihinde belli bir görüntü veya tasavvur uyandırmayan kavramın adıdır. *Soy*, *ün*, *düz*, *korku*, *söz*, *bilgi*, *gönül*, *kötülük*, *güzellik*, *doğruluk* vb. Karşıtı somut isimdir.¹² Aynı yazar soyut kavramını da, zihinde belli bir görüntü veya tasavvura sahip olmayan, varlığı kelimeyle sıkı sıkıya bağlı olan kavram¹³ biçiminde tanımlamaktadır.

¹⁰ Doğan Aksan (2000), *Her Yönüyle Dil 3. Cilt*, TDK Yayınları, Ankara: s. 160

¹¹ Tahsin Banguoğlu, 1998: s.319

¹² Prof. Dr. Zeynep Korkmaz (1992), *Gramer Terimleri Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara

¹³ Korkmaz, 1992

Yine Zeynep Korkmaz, “Türkiye Türkçesi Grameri”nde, soyut isimleri biraz daha geniş olarak şöyle tanımlamıştır: Soyut adlar, görünürde madde olarak var olmayan, duyu organlarımızla kavranamayan, ancak zihnimizde ve tasavvurumuzda var olan kavramlara ve niteliklere karşılık olan adlardır.¹⁴

Tahir N. Gencan’ın “Dilbilgisi”nde, soyut isim, madde halinde bulunmayan ve ancak akılla tasarlanan varlıkların adı olarak tanımlanmıştır.¹⁵

Muhittin Bilgin, *sevinç, umut, dostluk, insanlık* gibi kelimeleri örnek göstererek, bu gibi kavramların algılanmasında beş duyumuzdan hiçbirinin işin içine girmediğini vurgulamaktadır. Bunların algılanması, duyu ve düşünceye dayalıdır. Bu örneklerde olduğu gibi, algılanmasında beş duyumuzdan herhangi birinin katkısı yoksa bunlara soyut kavramlar denir.¹⁶ Farklı bir deyişle, varlığı duyu organlarıyla saptanamayan, düşünce yoluyla oluşturulan kavramları;¹⁷ anlığımızda tasarımı oluşmayan, algılanması duyu ve düşünceye dayalı kavramları soyut sözcüklerle karşılarız.¹⁸

Hasan Eren ve Hazma Zülfikar’ın beraber hazırlamış oldukları gramer ders kitabında, soyut adlar, duyu ve düşüncelere, tasavvurlara dayanan, gözle görülmeyen, elle tutulmayan çeşitli kavramların adıdır¹⁹ biçiminde tanımlanmıştır.

Prof. Dr. M.Kaya Bilgegil ise, mana isimleri diye adlandırdığı bu kavramı, medullerinin, varlıklarıyla (nefisleriyle) kaim olmaması yüzünden, nesne olarak tecellisine imkan bulunmayan ve ancak kavramları akıl ve sezgi ile anlaşılabilen isimler²⁰ şeklinde açıklamıştır.

¹⁴ Korkmaz, 2003, s.196

¹⁵ Tahir Nejat Gencan (1973), *Dilbilgisi*, Kanaat Yayınları 13. Basım, İstanbul

¹⁶ Muhittin Bilgin (2002), *Anlamdan Anlatıma Türkçemiz*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara: s. 26

¹⁷ Bilgin, 2002: s. 186

¹⁸ Bilgin, 2002: s. 55

¹⁹ Prof. Dr. Hasan Eren, Doç. Dr. Hazma Zülfikar (1987), *Eğitim Ön Lisans Programı Türk Dili II*, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Ankara

²⁰ Bilgegil, 1984

Soyut isimleri yine mana ismi olarak nitelendiren başka bir tanımında, uzayda bir yer doldurmayan, var oluşlarını zihinle kavrayabildiğimiz varlıklara verilen ada denilmiştir.²¹

Tahir Kahraman soyut adları şöyle tanımlamıştır: Duyu organlarımızla algılayamayıp beynimizde düşünebildiğimiz kavramların adlarıdır. Soyu kavramlar, adları olan kelimelerle beyinden dışarıya yansır. Bu kelimelerden başka birşeyle bağlantıları olmadığı için, bunların varlıkları ancak adlarından anlaşılır.²²

Gözle göremeyip, elle tutamadığımız fakat akıl veya inanma yoluyla varlığını bildiğimiz varlıklara verdiğimiz isimlere mana isim denir.²³

Molekül yapısı olmayan, varlıklarını hissettiğimiz, ya da kabul ettiğimiz kavramların adıdır. Göremeyiz, tutamayız. Ağırlıkları ve hacimleri yoktur.²⁴

Soyut isimler, bağımsız varlıkları değil; varlıkların niteliklerini bildiren kelimelerdir.²⁵

Mehmet Doğan, sözlük çalışmasında, soyut kelimesiyle aynı anlama gelen mücerret sözcüğünün karşılığını şöyle vermiştir: 1. Cisim halinde bulunmayan (fr. Abstre, uyd. soyut); 2. Yalnız, tek, tecrit edilmiş; 3. Saf, halis; 4. Çıplak, yalın; 5. Evlenmemiş, bekar; 6. [dil.] Yalın hal; 7. [zarf] Yalnız, ancak²⁶

²¹ Haydar Ediskun, Baha Dürder (1993), *Örnek Dilbilgisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul: s. 53

²² Yrd. Doç. Dr. Tahir Kahraman (2001), *Çağdaş Türkiye Türkçesi Dilbilgisi*, 2. Baskı, Damat Basımevi, Ankara: s. 61

²³ Hüseyin Adıgüzel (1994), *Türk Dünyası Okulları İçin Kısa Dilbilgisi* Kitabı, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul: s. 17

²⁴ Erol Saygı (1990), *Altın Dilbilgisi*, Serhat Yayınları, İstanbul: s. 105

²⁵ Tahir Nejat Gencan (1979), *Dilbilgisi*, TDK Yayınları, Ankara: s.148-149

²⁶ Mehmet Doğan (2001), *Doğan Büyük Türkçe Sözlük*, Vadi Yayınları, 15. Baskı, Ankara

Osmanlıca-Türkçe açıklamalı sözlükte, yine mücerret sözcüğünün karşılığı olarak şu maddeler sıralanmıştır: 1. Yalnız, tek; 2. Halis, saf, katışıksız, karışık olmayan. Tek başına; 3. Çıplak, soyulmuş; 4. Tek başına yaşayan, evlenmemiş, bekar; 5. Edb: Kur'an yazısında noktasız harflerle yazılı mensur veya manzume. Bu şekil yazıya mahsus veya mühmel de denir; 6. Fls: Müşahhas olmayan. Vücuda gelmiş eşya ve efaalin şekil ve suretlerinden ayrı olarak düşünülen her keyfiyet ve mefhuma veya nispet mefhumuna denir. Bunun zıddı müşahhasdır ki, eşyanın bütün vasıfları ile zihinde husulüdür.²⁷

Türk Dil Kurumu'nun hazırlamış olduğu Türkçe Sözlük'te bu kelimenin karşılığı olarak aşağıdaki maddeler sıralanmıştır: 1. *fel*. Soyutlama ile elde edilen, varlığı ancak eşyada gerçekleşen, mücerret, somut karşıtı; 2. *mec*. Anlaşılması, kavranılması güç. ~ isim *gr*. düşünce yoluyla kabul edilen varlığın adı: *akıl, hayal, ülkü* gibi.²⁸

Soyut isim; "sevgi", "büyüklük", "hırçınlık" gibi bir duygu, bir durum, bir hal gösteren ve maddi bir varlık anlatmayan.²⁹

Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü'nde ise aynı kavram için; anlam genişlemesiyle, nesnel özelliklerinden, yer kaplayıcı, elle tutulur niteliklerinden sıyrılmış olan açıklaması yapılmıştır.³⁰

Ali Püsküllüoğlu hazırlamış olduğu Türkçe Sözlük'te soyut adı; var olduğu duyu organlarıyla saptanamayan, düşünce yoluyla oluşturulan varlıkların adı³¹, şeklinde açıklar.

²⁷ Komisyon (1997), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat*, Türdav Yayınları, İstanbul: s. 686

²⁸ Türk Dil Kurumu (1988), *Türkçe Sözlük 2*, Yeni Baskı, TDK Yayınları, Ankara: s. 1331

²⁹ Türk Dil Kurumu (1969), *Türkçe Sözlük*, 5. Baskı, TDK Yayınları, Ankara: s. 673

³⁰ İsmet Zeki Eyyuboğlu (1998), *Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü*, Sosyal Yayınlar, 4. Basım, İstanbul: s. 607

³¹ Ali Püsküllüoğlu (1995), *Türkçe Sözlük*, YKY, Ankara: s. 1379

Soyut: anlaşılması, kavranması güç olan. Soyut isim: düşünce ve imgeleme yoluyla varlığı kabul edilen nesnelerin ismi.³²

Soyut ad, somut ada karşı olarak düşüncelere, yargılara gönderme yapan ad ve/ya da fiil ya da sıfattan türeme durum ya da eylem adı.³³

Yeni Türk Ansiklopedisi'nde bu kavrama biraz daha genişçe bir açıklama getirilmiştir: Soyut (mücerret), soyutlanmış olanın niteliği. Som'un daha doğrusu bütünün niteliğini dile getiren somut'un zıddı olan soyut, soyutlanmış olanın, niteliğini ifade eder. Hint-Avrupa dillerindeki ayırt edilmiş ve bir şeyden alınıp çıkarılmış anlamlarını dile getiren "abstractan" deyiminin karşılığı olarak kullanılmak istenmiştir.

Soyut kavramı ile: 1) Nesnelerin niteliği gibi, gerçekte kendi başına var olmayan, nesnelerin niteliği olarak var olan, ancak nesnelere çekilip çıkartılarak tasarlanabilen (*küçüklük, büyüklük, beyazlık, kırmızılık* gibi) kavramlar; 2) İdrak edilemeyen şeyleri gösteren (*adalet* vb.) kavramlar; 3) Nesnelerin özelliklerinden sıyrılmış olan bütün genel kavramlar, kastedilmektedir.³⁴

Bütün verilen bu tanımlamalara göz attığımızda, ufak tefek farklılıklar hariç, hepsinin ortak bir paydada buluştuğunu söyleyebiliriz. Yani, özetleyecek olursak, bir nesne elle tutulup gözle görülüyorsa, dokunulabilip, duyulabilip veya kokusu alınıyorsa bu somut (madde) isim, tam tersi ise, yani hiçbir maddi içeriği yoksa, kimyasal ve fiziki bir içeriğe sahip değilse de soyut (mana) isim diyoruz. Fakat bahis mevzu kelime anlamı olduğu zaman, durum biraz karışır. Çünkü yapmış olduğumuz bütün bu tanımlamalar kelime tek başına kullanıldığı zaman geçerlidir. Kelimelerin de genelde tek başına değil, cümle içerisindeki kullanımıyla daha net ve geniş anlamlar kazandığı bilinen bir gerçek. Mesela, *el* sözcüğü vermiş olduğumuz tanımlar doğrultusunda kesinlikle oluş bakımından somut bir kelimedir. Fakat *elden çıkarmak, elde etmek...*

³² *Meydan Larous, Büyük Lügat ve Ansiklopedi*, 11. Cilt (1973), Meydan Yayınevi, İstanbul: s.501

³³ *Büyük Larous, Sözlük Ve Ansiklopedi*, 21. Cilt (1992), Milliyet Yayınları, İstanbul: s.10717

³⁴ *Yeni Türk Ansiklopedisi*, 10.Cilt (1985), Ötüken Neşriyatı, İstanbul: s.3703

gibi kullanımlarında kelimenin somut anlamından sıyrılarak soyut bir anlam kazandığına şahit olmaktayız. Kelimelerin tek tek incelendiğinde kesin olarak soyut-somut yargısına varılabildiği, fakat yakın ve ilişkili buldukları öteki öğelerle bir arada düşünüldüğünde, yani cümle içerisindeki kullanımlarında veya kelime grupları içerisindeki kullanımlarında (deyimler, ad aktarmaları gibi) yargının değişebileceği kanısındayız.

Yukarıda isimleri anlamları açısından sınıflandırırken, cins ve özel olmak üzere iki ana kategoride toplamıştık. Daha sonra varlıkların oluşlarına göre yaptığımız sınıflamada soyut (mana) ve somut (madde) adlı iki başlık altında incelemeye almıştık. Bu son sınıflandırmanın, kelimenin tek başına, bağımsız bir şekilde değil de, cümle içerisinde kullanımlarında birbirinin içine girmiş durumda olacağını, kesin bir ayrıma tabi tutamayacağımızı belirttik. Bu duruma açıklık getirebilmemiz için öncelikle genel olarak anlam, anlam türleri ve kendi anlam anlayışımız konuları üzerinde bir miktar durmamız gerekiyor kanısındayız.

Anlam terimiyle belirtilmek istenen, bir sözcüğün yansıttığı³⁵, belirtmek istediği kavramdır. Yani örneğin, *yatmak* kavramıyla genelde anlatılmak istenen canlının dinlenmek ve tabii uyku ihtiyacını gidermek amacıyla uzanarak, gözlerini kapatıp tıbbi fonksiyonlarının bazılarını sıyrılması kastedilir. Fakat aynı kavram, bir “*Bu iş yattı*” cümlesinde bir işin olumsuz sonuçlanması anlamında kullanılmıştır. Bir başka örnek verecek olursak, *bozulmak*, *sıkılmak* kavramları akla daha çok soyut anlamda insanın belli durumlarda içinde bulunduğu haleti ruhiyesini gösterir. Aynı kavram somut olarak da birer anlam ifade etmektedir. Yahut “*Bu yol uzun değildir*” cümlesi açık, anlaşılması kolay, Türkçe kurallara uygun olumsuz bir isim cümlesidir. Aynı cümleyi farklı düşüncelerimizi açıklamak için de kullanabiliriz. Türkçede biz bir düşüncemizi, belirli anlamlarından uzaklaşmış tek tek birimlerin kurdukları yepyeni ilişkilerle açıklayabiliriz. Konuşurken de yazarken de etkili ve özgün bir anlatım sağlayabilmek için değişik, yeni yollara baş vurabiliyoruz.³⁶ Yukarıdaki cümleye bir de şu açılardan bakalım: 1) Cümlenin ilk akla gelen anlamı kastedilen yolun çok uzun olmayışı, kısa

³⁵ Aksan, 2000, s. 159

³⁶ Aksan, 2000, s. 176

oluşu. 2) Birini kötü alışkanlıklardan sakındırmak için de aynı cümleyi kullanırsak düşüncemizi tam ve dolgun biçimde aktarabilmiş oluruz. 3) Bürokratik bir işlemin çok uzun olmaması için birine yol gösterirken, yardım ederken de bu cümle anlatmak istediğimiz durumla tam tamına örtüşmektedir. 4) Her hangi bir sayısal problemi çözmeye çalışan birine çözüme daha çabuk ulaşacağı bir yolu da aynı cümleyle tavsiye edebiliriz. 5) Tehlikeli bir işe bulaşmış birini bu işten sakındırmak için de başvurabileceğimiz bir kullanım şeklidir. Bu örnekleri farklı kullanımlar için daha da çoğaltabiliriz. Türkçemizin zenginliklerinden saydığımız deyim ve benzetmelerle zenginleştirebileceğimiz konuşmalarda bu gibi durumlara sıkça rastlayabiliriz. Yani soyut, anlatılması güç düşünce ve duyguların, soyut kavramların somut kavramlar aracılığıyla anlatıldığı görülür.³⁷ Bu durumda belirtilen kavramı soyut veya somut olarak kesin bir çizgiyle ayırmak zorluk kazanmaktadır. Buradan yola çıkarak, bir sözcüğün, bir kavramın kullanım biçimlerine göre birden fazla anlam kazanacağı sonucuna varabiliriz.

Doğan Aksan, “Her Yönüyle Dil” adlı çalışmasının 3. cildinde “Anlam Anlayışımız” adlı bölümde Türkçedeki kelimelerin kullanım alanlarını tek tek öğelerden, tek anlamlı birimlerden hareket ederek şu şekilde sınıflandırmaya tabi tutmuştur:

- a) Temel Anlam
- b) Yan anlam
- c) Aktarmalar
- ç) Benzetme
- d) Ad Aktarması
- e) Çokanlamlılık
- f) Eşanlamlılık
- g) Eşadlılık
- h) Tasarımlar
- ı) Duygu Değeri
- i) Anlam Açısından Özel Adlar
- j) Yerleştirme (Halk Etimolojisinde)

³⁷ Aksan, 2000, s. 185

- k) Bağlam
- l) Bağdaştırma

Kuşku yok bütün bu tanımlamaları tek tek incelemek bizim konumuz dışında kalacaktır. Ama yine konumuzla bağlantılı olduğu kanısıyla bazı noktalara temas etme, açıklık getirme gereği görmekteyiz.

İlk önce temel anlamın ne olduğuna bakalım. Temel anlamı kısaca olarak, belli bir bildirinin dinleyen ya da okuyana aktardığı kesin, dolaysız anlam diye niteleyebiliriz.³⁸ Başka bir deyişle, bir kavramın duyulduğunda veya okunduğunda akla ilk gelen, kesin, sözlük anlamıdır diyebiliriz.

Dilin “malzeme”si kelimedir. Tabii her kelimenin mutlaka bir temel anlamı vardır. Buradan çıkaracağımız sonuç, “malzeme” aynı olduğuna göre, diğer anlam türleri bu “malzeme”nin farklı kullanım şekilleridir. Yani kelime ilk, temel anlamından sıyrılarak, soyutlanarak yeni anlamlar kazanıyor. Ya somut kavramlara soyut anlamlar yükleniyor, veyahut ta tam tersi olarak soyut kavramlara yeni somut anlamlar yükleniyor. Somut kavramlara yeni somut, soyut kavramlara da aynıyle yeni soyut anlamlar da yüklenebiliyor. Başka bir söylemle, her dilde, sözcüklerin çoğunluğunun, birden çok anlamı yansıttığı, çokanlamlı olduğu düşünülürse, dil adını verdiğimiz düzen içinde gösteren’lerin tek bir görev yüklenmediklerini söyleyebiliriz.³⁹ Örneğin, yan anlamı ele alabiliriz. Yan anlamı kısaca olarak, kelimenin ilk anlamının yanında yeni anlamlar kazanması olarak açıklayabiliriz. Örneğin, *dirsek* kelimesi vücudumuzun bir bölümü olduğu halde, dirsek biçimindeki boruya, köşeli biçimlere de bu adı veriyoruz. Kapalının karşıtı olan *açık* kelimesi, bu kavramının yanı sıra “denizin kıyıda uzak yeri”, “boş görev”, “para ya da mal eksikliği” gibi anlamları da içerir duruma gelmiştir. *Dokunmak* eyleminin “temas etmek” anlamı dışında “sağlığı bozmak”, “sataşp tedirgin etmek” “(insanın) duygulanmasına yol açmak” gibi anlamları da vardır.

³⁸ Aksan, 2000, s. 182

³⁹ Aksan, 2000, s. 182

Aynı durum aktarmalar – deyim aktarmaları ve ad aktarmaları için de geçerlidir. Türkçemizin zengin deyim hazinesi bu tür durumla günlük konuşmalarımızda sıkça karşılaşmamızı sağlamaktadır. İnsanoğlu, başta, organlarıyla ilgili kavramlar olmak üzere, kendisiyle ilgili şeylere benzettiği nesnelere, onların adını vermiş, böylece, her dilde aynı doğrultuda gelişmeler olmuş, bu sözcükler çokanlamlı duruma gelmiştir. Örneğin, *boğaz, dil, burun* vb. Aynı durum insana özgü sıfatların doğadaki varlıklar için kullanılışı için de geçerlidir. Örneğin, *kör kuyu, kel dağ*; şiir dilinde kullanılan “*yorgun sarı yapraklar*”, “*hasta deniz*” vb. Yahut da tam tersine, doğa ile ilgili öğelerin insan için kullanılması da Türkçede sıkça rastlanan bir kullanım şeklidir. Örneğin, insan için “*inatçı keçi*”, “*ne keçidir o*”, *kuzu, koyun, kurt, domuz, tilki, öküz* gibi sözcüklerin değişik değerlerle kullanıldığı görülür. Ad aktarmalarında *sinema* yerine *sahne* kullanılması; gençler, çocuklar için *körpe dimağ, körpe zihinler* benzetmesinin yapılması; *karnı acıkmak* yerine *midesi kazınmak, içi ezilmek; konuşmaya başlamak* yerine *dili çözülmek; ölmek* yerine *iki eli yanına gelmek, gözlerini yummak* vb. örnekler verilebilir.

Bu örnekler ve açıklamalar diğer anlam türleri için de sayılabilir ve çoğaltılabilir. Bütün bunları sıralamadaki amacımız, konuya geniş yelpazeden bakabilmektir.

Bir cümlenin yapı kurallarını belirlemek, bu cümle içindeki öğelerin birbirleriyle ilişkilerini, ses ve anlam açısından yorumlanışını belli kural ve yollarla açıklamak olanaklı bulunsa bile, şiir dilinde olduğu gibi, alışılmış anlatımların dışına çıkıldığında (bu tür anlatım tarzına sadece şiir ve diğer edebi metinlerde değil, günlük konuşmalarımızda bile sıkça başvurabiliyoruz) iletişimin – hem de çok güçlü bir biçimde – gerçekleştiğini gördüğümüzde, bunu tek tek öğelerin anlam özellikleri ve dizin ilişkileriyle, herkesin kabul edebileceği, kesin bir biçimde, formül ve şemayla ortaya koymak kolay, hatta olanaklı değildir, kanısındayız.⁴⁰ Yukarıda vermiş olduğumuz “*Bu yol uzun değildir*” cümlesini bu konuya bir örnek olarak gösterebiliriz. Başka bir misal: “*Hasan evde mi, Hüseyin köyde mi diye, dilenci vapuru gibi ağır aksak giderken, birden, geç kaldığımızı hatırlayınca az kalsın, yüreğime iniyordu.*”

⁴⁰ Aksan, 2000, s. 176

Hiç kuşku yoktur ki, gerek bir başkasının sözlerini, okunan bir metni dinlerken, gerekse bir düşüncemizi söze dönüştürüp söylerken, zihnimize sözcüklerin ses, biçim ve anlam özellikleriyle dizim açısından nitelikleri çok kısa bir süre içinde tartılıp belli bir zihin gücü harcanarak değerlendirilmekte, üzerinde durulan konuyla ilgili olarak, bu öğelerin çeşitli ilişkileri göz önünde tutularak bir birleştirme ya da çözümlemeye gidilmektedir.⁴¹ Dinleyici veya okuyucu kavramın soyut ya da somut olduğunu anımsayabilmektedir. Düşüncemizi somutlaştıracak olursak, *taş, köpek, serçe, gözlük...* gibi somut kavramlarda söz konusu olan belli tasarımlar, *cimrilik, acıma, vicdan, korku, duygusal, karakersizlik...* gibi öğelerde yoktur.⁴²

Bütün bu anlatılanları göz önünde bulundurarak şöyle bir sonuca varabiliriz: Kavramlar ilişkili oldukları diğer kelime veya kelime gruplarıyla beraber ele alınıp incelendiği zaman durum soyutluk-somutluk konuları açısından içinden çıkılmaz bir durum sergiler. Bundan dolayı biz konumuzu, kavramları-sözcükleri tek tek ele alıp, temel anlamları çerçevesinde incelemeyi daha uygun görmekteyiz. Yani kelime zihnimize uyandırdığı ilk anlamı, temel anlamı cihetinden ya soyuttur, ya da somuttur. Bu konuda tartışmaya konu olacak çok fazla bir konu yoktur. Var olan problemlere aşağıda değineceğiz.

Baştan beri vermeye çalıştığımız bütün soyut tanımlamalarını, anlatılanları şöyle bir nazardan geçirdikten sonra, hepsinin ortak noktası olarak şöyle bir **soyut isim** tanımı çıkarabiliriz sanırım:

Soyut isim; varlığı düşünce yoluyla kabul edilen ve söylendiğinde, zihinde belli bir görüntü veya tasavvur uyandırmayan, uzayda bir yer doldurmayan, molekül yapısı - kimyevi ve fiziki içeriği – olmayan, algılanması duygu, düşünce ve tasavvurlara dayanan, bağımsız varlıkları ve varlıkların niteliklerini bildiren kelimelere-nesnelere⁴³ denir.

⁴¹ Aksan, 2000, s. 177

⁴² Aksan, 2000, s. 179

⁴³ Burada nesne kavram olarak sadece bağımsız varlıkları değil, durum ve vasıfları da içine aldığı için kullanılmıştır. Prof. Dr. Muharrem Ergin *Türk Dil Bilgisi* (1993, İstanbul)'nde nesneden kasıt olarak

Somut isimler ile soyut isimler arasındaki en önemli farklılık, somut isimlerin tabiatta gerçekten var olan nesne ve varlıklara verilen adlar olması dolayısıyla, bunların zihinlerimizde şekillenmiş belirli tasavvurlarının bulunmasıdır.⁴⁴ Örneğin, *ağaç, kartal, masa, tavuk, deve, yunus, dolap, kalem* vb. derken, bu varlıkları hemen zihninizde şekillendirebiliyoruz. Çünkü bu varlıklar gerçekte var olan, maddi varlığa-yapıya sahip bulunan nesnelere. Fakat *sevgi, kahramanlık, heyecan, neşe, olay, akıl, mantık, hürriyet, saadet, usanç* vb. gibi kelimelerde ise, bunların karşılığı olan kavramları zihninizde şekil olarak canlandıramayız. Bundan dolayı soyut kavramlar, kendilerine karşılık olan sözlerle sıkı sıkıya bağlantılı durumdadırlar. Bunlar kendi varlıklarını ancak dildeki kullanış biçimleriyle ortaya koyabilirler.⁴⁵ Şu cümleye bakalım: *İnsanın vatanına, milletine, bayrağına ve inançlarına olan sevgisi ve bağlılığı, onu kendi yapan, diğerlerinden farklı kılan değerlerdir.* Burada geçen *sevgi, bağlılık* gibi soyut kavramlar, vatan, millet, bayrak gibi değerlerle beraber kullanıldıkları için belirli bir varlık ortaya koyabilmişlerdir. Yani soyut kavramlar, beraber kullanıldıkları kelimelerle hayat bulur, ne kastedildiği anlaşılır. Buradan *sevgi* kelimesi yalnız başına kullanıldığında hiçbir anlam ifade etmiyor, anlamı çıkarmayalım. Sınırları belli olmuyor, diyebiliriz. Mesela, *ağaç* dediğinde herkesin zihninde aynı şekil canlanıverir: yaprakları olan, bazıları meyve veren, toprakta biten, ilkbaharda çiçek açan, sonbaharda yapraklarını döken, yazın sıcaktan bunaldığımızda gölgesine sığındığımız, suyla gıdalanmış bir varlık, nesne. Fakat *sevgi, korku, heyecan* dediğinde zihninizde böyle bir şekil canlandıramayız. Bu kavramların genelde beraberce kullanıldıkları kelimelerden ya da sıkça karşılaştığımız kullanım alanlarından dolayı *sevgi* birine karşı hissedilen güzel duygulardan, *korku* derken endişe, *heyecan* derken de farklı hissi duygulardan dolayı içine girdiğimiz psikolojik bir durum aklımıza gelir. Ama zihinde her hangi bir şeklin canlanması söz konusu değildir.

Yukarıda verilmeye çalışılan tanım da olaya bu açıdan yaklaşmaktadır. İfade edilen her hangi bir kelime, söylendiğinde zihninizde o kelimenin karşılığı olan bir şekil oluşuyorsa veya bir başka deyişle kelime maddi bir varlığı/nesneyi karşılıyorsa bu

“canlı cansız bütün varlıklar, mefhumlar, vasıflar, şahıslar, durumlar, hülasa zaman ve mekan içinde ve insan kafasında mevcut olan bütün maddi ve manevi varlıklar” şeklinde açıklamıştır.

⁴⁴ Korkmaz, 2003, s. 196

⁴⁵ Korkmaz, 2003, s. 197

kavram somut bir kavramdır. Yok eğer tam tersi bir durum söz konusu ise, söylenen kelime zihnimizde her hangi bir maddi varlığın yansıması olan şekil belirmiyorsa, demek ki soyut bir kavramdan bahsedilmektedir.

Burada açıklığa kavuşturmamız gereken bir kaç husus daha var. Bunlar soyut isim tabirinin sınırlarını biraz daha kesin çizgilerle çizme açısından önem arz etmektedir.

Dil bilginleri “Tanrı, melek, şeytan, peri, ruh, cin, huri, cennet, cehennem, ahret, sırat köprüsü” kelimeleri hakkında iki farklı düşünce ileri sürerler. Bunlardan bir kısmı, varlıklarını duyularımızla anlayamadığımız için bu kelimelere soyut isim der. Kimileri de, “asıl soyut isimler, bağımsız varlıları değil; varlıların niteliklerini bildiren kelimelerdir. Halbuki bunları biz birer varlık, birer zat gibi tasarlıyoruz. Somut isimden sayılmamaları, somut isim teriminin iyi ve geniş anlamda kullanılmamasındandır.” diyorlar.⁴⁶ Bahis mevzuu olan varlıklar cemiyetimizin inanç ölçülerine⁴⁷ göre somut isimler kategorisine girmektedir. Başta İslam dini ve Kur’an-i Kerim olmak üzere bütün semavi dinler ve kutsal kitaplar, Allah’ın varlığını; ahiret gününün, cennet ve cehennemin olacağını; cin, melek, şeytan, huri gibi varlıkların yeryüzünde yaşayan diğer mahluklar gibi Allah (C.C.) tarafından yaratıldığını inkar edilemez bir biçimde belirtmektedirler. Bu varlıkları sadece duyularımızla algılayamamış olmamız bunların soyut isimler kategorisine konması için yeterli neden olarak görülmeyebilir. Zira, mensubu bulunduğumuz İslam dini, bu varlıkları somut olarak, ebedi hayat olarak müjdelediği ahiret dünyasında görebileceğimizi ve duyabileceğimizi söylemektedir. Bu konuda Hz. Peygamber Efendimiz’in de açık ve net beyanları bulunmaktadır.

Fakat aynı zamanda yine İslam dini telkinlerine göre Allah(C.C.)’ı zatıyla değil, sıfatlarıyla tanımaktayız. İslam dini öğretisi Yaradan’ı suretten münezzehe, şekilden müberra olarak kabul etmektedir. Yani yine aynı noktadan olaya baktığımız zaman karşımıza, isimleri soyut-somut kategorilerine ayırtma açısından farklı bir durum çıkmaktadır. Bunu şöyle açıklayabiliriz. Soyut isim dendiğinde aklımıza maddi içeriği

⁴⁶ Gencan, 1979, s.148-149

⁴⁷ Bilgegil, 1984

olmayan, başlangıç ve bitme noktası, sınırları belirtilemeyen varlık veya varlıkların niteliklerinin adları olan kavramlar gelir. Örneğin, *masa* kelimesi zihnimizde hemen üzerinde yemek yenen, ders çalışılan veyahut farklı işlerimizi gördüğümüz genelde tahtadan yapılan dört ayaklı ev mobilyasını canlandırır. Bunun bir ölçüsü, başlangıç ve bitme noktası, kısacası maddi bir içeriği vardır. Biz buna somut isim adı veriyoruz. Fakat *akıl* kelimesi için aynı durum söz konusu değil. Nerede başlayıp nerede bittiği, sınırları, neye kadar olup neyi yapamayacağı bilinmemektedir. Maddi bir içeriği bulunmamaktadır. Ama olmadığını da kimse inkar edemez, çünkü insanı diğer canlılardan farklı kılan en önemli özelliğidir. Meseleye bu açıdan bakıldığında, “Tanrı, melek, şeytan, peri, ruh, cin, huri, cennet, cehennem, ahret, sırat köprüsü” kelimelerini soyut kategorisine koymak onların varlığını inkar etmek olmadığı anlaşılmaktadır. Aynen *akıl* örneğinde olduğu gibi, *Allah (C.C.)*’ı da suret ve şekil olarak bilememekteyiz. İnanç sistemimiz Aynı şekilde *melek*’ler de maddi içerik olarak bilinmemektedirler. Ne tür varlık oldukları, güç ve kudretleri duyu organlarımızın algılama sınırları haricindedirler. “*Şeytan, peri, ruh, cin, huri, cennet, cehennem, ahret, sırat köprüsü*” kelimelerini de aynı ölçüde değerlendirebiliriz.

Kısacası kavramları soyut-somut diye sınıflandırırken üzerinde yaşadığımız dünyada bulunan ve moleküler yapıya sahip olan – maddi içeriği bulunan – nesnelere/kavramlara somut, geri kalan her şeye ise soyut isimler adı verilmektedir. İnanç sistemimizden kaynaklanan varlıklar da üzerinde yaşadığımız dünyanın maddi anlayışıyla sınırlandırılmayacağına göre soyut kavramlar sınıfına dahil olunmasında bir mahzur görülmemektedir. Araştırmamızda da bu yol izlenmiştir.

Bir diğer husus, soyut mu somut mu diye sıkça tartışılan kavramlardan biri olan *hava* kelimesidir. Gözle görülmediği için bazen soyut olarak değerlendirilen bu kelime, bize göre soyuttur. Çünkü yukarıda verdiğimiz tanıma bakacak olursak, somut adlar ile soyut adlar arasındaki en önemli ayrılığın maddi yapıya, yani moleküler içeriğe sahip olup olmadığıdır. Bilindiği gibi *hava* moleküler bir yapıya sahiptir, kimyevi içeriği vardır. Hava, büyük oranda azot, oksijen ve diğer gaz halinde olan maddelerin birleşkesinden oluşan, canlı varlıkların yaşamı için gerekli olan gaz halindeki bir maddedir. Bir başka deyişle, içinde yaşadığımız Yer gezegenini diğer gezegenlerden

ayran, hayat membaı kılan en önemli unsurdur. Soluduğumuz maddedir. *Hava*'yı soyut olarak değerlendirirsek, o zaman soluma sistemimizi, yaşamımızı da soyut olarak değerlendirmemiz gerekiyor ki, bu da kabul edilecek bir husus değildir.

Bir başka husus yer adlarıyla ilgilidir. Örneğin, *Azerbaycan, Türkiye, Edirne, İstanbul, Bakı* vs. gibi kelimelerin soyut olarak ele alınmasını doğru bulmamaktayız. Zira bahsolunan kelimeler sınırları belli olan, toprak, nehir, bina, okul, deniz vs. gibi maddi bir takım varlıkların içinde bulunduğu, yer yüzünün kara parçalarının bir takım hisselerine verilmiş adlardır. Bütünü somut olan bir şeyin parçaları da somuttur diye düşünüyoruz. Bu nedenlerden dolayı bu tür yer adlarını soyut olarak kabul edilmesinin doğru olmadığı kanaatindeyiz.

D. Kıpçak Türkçesinde Soyut İsimler

Buraya kadar genel olarak soyut isim kavramına açıklık getirmeye çalıştık. Bu bölümden itibaren Kıpçak Türkçesi yadigarı eserlerden yola çıkarak soyut isimler konusunu irdelemeye çalışacağız.

Yukarıda özetlemeye çalışılan tanımlamalardan yola çıkarak, günümüze kadar gelip çıkmış belli başlı Kıpçakça eserler üzerinde inceleme yapıldı. İncelemeler sonucunda soyut isim olarak ele alınan kelimelerin de bir takım kategorilere ayırabileceği görüldü. Bu kelimeler genel olarak iki başlık altında toplandı: 1. Yapıları Bakımından Soyut İsimler ve 2. Anlamları Bakımından Soyut İsimler.

1. Yapıları Bakımından Soyut İsimler

Yapı bakımından kök halinde olan soyut isimlerden başka, hem isimden isim hem de fiilden isim yapım ekleriyle somut kelimelerden soyut kelimeler ve soyut kelimelerden yeni soyut kelimeler türemektedir.

Örneğin, *höküm-çi* (*hakim, hüküm veren*) – soyut anlamlı bir kelimedenden yeni soyut kelime türetilmiştir.

mî rās-çı (*varis*) – soyuttan soyut

hıyār-î (*tercihli*) – soyuttan soyut

mışr-î (*Mısırlı, Mısır'a ait*) – somuttan soyut

yaman-ı-rağ (*çok kötü*) – soyuttan soyut

ğoldaş (*arkadaş*) – somuttan soyut

Ele alıp incelemeye tabi tutulan eserlerden çıkarılmış olan bu örnekleri, yapıları bakımından bir tasnife tabi tutulması uygun bulundu. Sınıflandırma üç başlık altında toplandı:

- a) Kök durumunda olan soyut isimler
- b) Türemiş soyut isimler
 - I. İsimden isim yapma ekiyle türemiş soyut isimler
 - II. Fiilden isim yapma ekiyle türemiş soyut isimler
- c) Birleşik soyut isimler

a) Kök Durumunda Olan Soyut İsimler

Bu başlık altında Türkçe kök durumunda olan kelimeler ele alınacaktır.

abru

ahmak

açık

amca

ad, ād, at

ad, isim

bek, berik, berk, bik

kuvvetli, sıkı, pek

biş, beç-inçi, beş, beyş

beş (sayı)

çağ, çah

zaman, vakit, çağ; durum

çav

ün, şöhret

çeft

çift

daş

arkadaş

dik

dik

<i>eğgü, egi, eygi, eyi, igi,</i>	<i>doğru, gerçek; iyi kişi</i>
<i>izgü, yiyi</i>	
<i>elli, elig, ellig, ilig, illi,</i>	<i>elli (sayı)</i>
<i>geñ, keñ, kiñ</i>	<i>geniş, bol</i>
<i>illig</i>	
<i>kul, kul</i>	<i>kul, köle</i>
<i>kut, kut</i>	<i>bereket</i>
<i>meñiz</i>	<i>özellik</i>
<i>oқыya</i>	<i>ölçü birimi</i>
<i>saar</i>	<i>utanma</i>
<i>sağ</i>	<i>sağ (solun zıddı)</i>
<i>sah</i>	<i>uyanık</i>
<i>söz, seviz</i>	<i>söz</i>
<i>suş</i>	<i>suç</i>
<i>tan</i>	<i>tan, sabah vakti</i>

Yabancı dillerden geçen kelimeler, Türkçeye geçmiş olduğu şekliyle isim kökü olarak kabul edilmiştir.

<i>ābdān</i>	<i>F. mamur, şen, bayındır</i>
<i>‘aceb, ‘acebā</i>	<i>A. acaba, şaşma ve soru sözü</i>
<i>‘āciz</i>	<i>A. zavallı, gücsüz, beceriksiz, aciz</i>
<i>bağşış, bađřāyiř, bağşış</i>	<i>F. bağşış, lütuf, ihsan</i>
<i>çāre, şara</i>	<i>F. bahane, özür, çare</i>
<i>dād</i>	<i>F. kısmet, nasip</i>
<i>delālet</i>	<i>A. yol gösterme; belirtme</i>
<i>dem</i>	<i>F. zaman, an; nefes</i>
<i>farz, farız</i>	<i>A. farz, Allah’ın yapılmasını istediği emir</i>
<i>fütūh</i>	<i>A. üstünlük; ferahlık</i>
<i>đıbet</i>	<i>A. arkadan çekiştirme</i>
<i>hāfi</i>	<i>A. şimdi, henüz</i>

'ināyet, 'ināyet	A. himmet, gayret, lütuf
laṭīf	A. hoş, güzel
leyl	A. gece
mağrib	A. batı; akşam vakti
maḥşūş	A. özel, müstakil
melāmet	A. ayıplama, kınama
merdāne	F. mertçe, erkekçe
mest	F. sarhoş, mest
pāk	F. temiz
pīr	F. yaşlı, ihtiyar
şabır	A. sabır
senā, senā	A. övgü
şefkāt	A. şefkat, acıyarak ve merhamet ederek sevme
şerīk	A. ortak
şirşa	F. şen
ṭamaşa	F. tamaşa, seyir; gezi

b) Türemiş Soyut İsimler

I. İsimden İsim Yapma Ekiyle Türemiş Soyut İsimler

Bu başlık altında Türkçe ve yabancı dillerden Türkçeye geçmiş kelimelerden türemiş yeni soyut anlamlı kelimeler almış oldukları eklerine göre maddeler halinde verilecektir.

+ar / +er

Asıl sayı isimlerinden üleştirme sayı isimleri yapar.

birer
üçer

ara sıra; birer, bir bir
üçer

+baz

Farsça asıllı olan bu sözcük Türkçede devamlı meşguliyet bildiren, sıkça kullanılmayan bir ek olarak görev yapmaktadır.

kanbaz

boş boğaz, koğucu

+bī

Farsça olumsuzluk ön eki olan +bī, yine Farsça kelimelerden olumsuz sözler yapmakta kullanılmıştır.

bī-zār

F. üzülmüş

bī-gümān

F. şüphesiz

bī-çare

F. çaresiz, biçare

+ç

Genellikle fiilden isim yapma eki olan +ç, sadece bir örnekte isimden isim yapma görevinde kullanılmıştır.

eminç

A.T. sükunet

+ça / +çe

Küçültme eki olan +ça / +çe, taradığımız metinlerde soyut isim olarak dil adları yapımında kullanılmaktadır.

Dil adları durumunda :

'arabça

A.T. Arapça

parsice

F.T. Farsça

+cı / +çi

Türkçenin çok işlek eklerinden biri olan bu ek, Kıpçak Türkçesinde de aynı canlılığını korumaktadır. Meslek de devamlı meşguliyet ifade eder.

Meslek de devamlı meşguliyet ifade eden durumda :

alkışçı

alkışçı, medh eden

altunçı

sarraf

bagırçı

bakırcı

balıkçı

balıkçı

bıçakçı

bıçakçı

bitikçi

yazıcı, kitap yazar

çekmençi

kumaş dokuyucusu

dikici

dikici

ekinçi, ekinçi

çiftçi

hökümçi

A.T. hakim, hüküm veren

ıklıkçı

saz çalan

ırçı

türkücü, şarkıcı

işçi

işçi

karakçı

dilenci

kaznaçı

A.T. haznedar

kemiçi, kimeçi

gemici

küreççi, küreşçi

güreşçi, pehlevan

otaçı

hekim

oyunçı

oyuncu, çalgıçı

sabançı

çiftçi

satuhçı

satıcı

<i>sıbzıguçı</i>	<i>ıslıkçı, düdükkü</i>
<i>sığınçı</i>	<i>kendisine sığınılan</i>
<i>şefâ'atçı</i>	<i>A.T. şefa'at eden</i>
<i>tapuğçı</i>	<i>hizmetçi</i>
<i>yağcı</i>	<i>yağcı</i>
<i>yaçı, yakçı, yaycı</i>	<i>yay yapan, yaycı</i>
<i>yalçı</i>	<i>ilikçi, düğmeci</i>
<i>yulduzçı</i>	<i>yıldız yorumlayan, astrolog</i>

Sıfatlaşmış olarak :

<i>artukçı</i>	<i>üstün; terk eden, vazgeçen</i>
<i>ayingçı</i>	<i>müfteri, iftiraçı</i>
<i>çakucı</i>	<i>iftiracı</i>
<i>da'vîci</i>	<i>A.T. davacı</i>
<i>kızgançı</i>	<i>hasis, pinti</i>
<i>mî rāşçı</i>	<i>A.T. varis</i>
<i>öpkelmekçi</i>	<i>öfkeli</i>
<i>ötrükçi</i>	<i>yalancı; yalan</i>
<i>yalancı, yalgancı, yalğançı</i>	<i>yalancı</i>

+çuk / +çük

Küçültme ekidir. Soyut isim olarak, eklendiği kelimelere küçültme anlamı katan yeni isimler türetir.

<i>azaçık, azacık</i>	<i>azcık, azıcık</i>
<i>kıskaçık</i>	<i>kısacık</i>
<i>oğlancık</i>	<i>oğlancık</i>
<i>uşacık</i>	<i>küçücük</i>

+dar

Farsça'dan Türkçeye bir ek olarak geçmiş olan bu sözcük, sözlerin sonuna eklenerek meşguliyet bildiren yeni sözler yapmakta kullanılır.

'ameldār

F.A. iş sahibi; idare amiri

+daş / +deş

İsimlerden ortaklık, mensubiyet, beraberlik ve bağlılık bildiren isim ve sıfat durumunda olan kelimeler türeten bir ektir. Günümüz örneklerine nazaran, ekin, Eski Türkçede olduğu gibi Kıpçak sahasında da ünlü uyumuna uyduğu görülmektedir. “*ataş-adaş*” örneğinde *-d* ünsüzünün düştüğü görülmektedir. Türkçede yan yana iki ünlünün bulunamaması kuralına uyularak ekin *+da* + *eş* birleşik şekli, zamanla ünlülerden birinin düşmesiyle sonuçlanmıştır.

ağuldaş

komşu

ataş

adaş

boydaş

bir boyda olan iki kişi

dīndaş

A.T. aynı dinden olan

emildeş

süt kardeş

evdaş, evdeş, ivdeş, ivleş

eş, hanım

hoşdaş

F.T. arkadaş, öğrencilik arkadaşı

ķocadaş

bir ulu kişiye ait olan iki kişi

ķoldaş

arkadaş

kökürdeş

süt kardeşi

ķurdaş

akran, aynı yaşta olan

kündeş

ortak

tengdeş

aynı değerde, eşit değerde

tözdeş

özdeş, aynı nitelikte, aynı huyda,

yerdaş, yerdeş

aynı yerden olanlar

yoldaş

arkadaş, refik, yoldaş

+ġaru / +gerü; +kari / +keri; +aru / +erü; +ra / +re

Eski Türkçedeki yön gösterme eki, aşağıdaki örneklerde eklendiği sözle tamamen kaynaşmış ve yeni bir kelime türemiştir. Bu sözlerin çoğu yer zarfı durumundadır.

<i>atkaru, artkaru, atkari</i>	<i>geri, geride</i>
<i>arkuru, arkuri</i>	<i>enine, yanlamasına</i>
<i>daşkarı, daşgaru, daşra,</i>	<i>dışarı</i>
<i>dışra, taşarı, taşgarı, taşkarı</i>	
<i>içegü, içeri, içeri, içgeri,</i>	<i>içeri</i>
<i>içgerü, içkeri, içkerü,</i>	
<i>içre, içrih, işeri, işkeri</i>	
<i>ilgerü, ilgeri, ilegü, yilgerü</i>	<i>ileri</i>
<i>ötkürü, ötri, ötrü, ötüri, ötürü,</i>	<i>ötürü</i>
<i>utru</i>	
<i>yoharı, yoğarı, yoğaru, yuğar,</i>	<i>yukarı</i>
<i>yuğarı, yuğargu, yuğarı, yuğaru</i>	

+ġına / +gine

Kıpçak Türkçesinde sıkça kullanılan küçültme eklerinden biridir. Eklendiği ad ve sıfat durumunda olan kelimelere küçültme anlamı katarak yeni soyut isimler türetir.

<i>beygine</i>	<i>beyciğim</i>
<i>çandırġına</i>	<i>zayıfça</i>

+ġ

Arapça asıllı olan bu ek, Türkçe ve diğer dillerden geçmiş kelimelerin sonuna eklenerek yeni kelimeler yapmakta sıkça kullanılan bir ektir. Eklendiği söze aitlik anlamı katar. Aynı zamanda topluluk adlarının sonuna eklenerek dil adları da türetir.

Aitlik bildiren sözler :

'acemî	A. Arap olmayan kimse, İranlı
'aklî	A. akılla ilgili
'alevî	A. Ali'ye bağlı olanlar
'aynî	A. gözle ilgili, görünen
baędādî	A. Bağdat şehrine ait
dāvudî	A. Davud Peygamberin sesi gibi gür
dînî	A. dinle ilgili
dünyevî	A. dünya ile ilgili
ezelî	A. öncesiz, başlangıçsız
fārsî	A. İran'a ait
ḥarācî	A. haraçla ilgili, harç alınan
ḥarāmî	A. hırsız, haydut
ḥyārî	A. tercihli
ḥicāzî	A. Hicaz yolcusu, hacca giden
hindî	Hintli, Hint'e ait
ḥorāsānî	Horasanlı
ḥükmi	A. itibari olan
'irakî	A. Irak'a ait
iḥtiyārî	A. seçime bağlı
ḳadîmî	A. kadim, eski
kitābî	A. ehl-i kitap denilen Yahudi ve Hristiyanlara verilen ad
ḳureyşî	A. Kureyşli
ma'ribî	A. mağripli, Faslı veya Kuzey Afrika halkından
mecūsî	A. ateşe tapınan, putperest
mekkî	A. Mekkeli
mışrî	A. Mısırlı, Mısır'a ait
nikāḥî	A. nikahla ilgili

<i>rūmī</i>	<i>A. Anadolu</i>
<i>rustai</i>	<i>F. köylü, köye has</i>
<i>rūkebī</i>	<i>A. dizler ile ilgili, diz kapakları ile ilgili</i>
<i>şarḳī</i>	<i>A. doğuya ait</i>
<i>yemānī</i>	<i>A. Yemen'e ait</i>

Dil adları durumunda :

<i>'arabī</i>	<i>A. Arapça</i>
<i>fārisī</i>	<i>A. Farsça</i>
<i>hārezmī tili</i>	<i>A.T. Harezme</i>
<i>pārsī</i>	<i>F. Farsça</i>
<i>rusi</i>	<i>Rusça</i>
<i>Türki, Türkī</i>	<i>Türkçe</i>

+ka / +ke (>+ga / +ge)

Eski Türkçede olduğu gibi çok sık kullanılmayan isimden isim yapım ekidir. Soyut isim olarak beraberlik bildiren ve sıfat durumunda olan yeni isimler türetir.

<i>birge</i>	<i>aynı seviyede, bir hizada; birlikte, beraber</i>
<i>tüzge</i>	<i>seviye, hiza</i>

+kar

Farsça'dan Türk dillerine ek olarak geçmiş olan bu sözcük, genelde kalın şekliyle kullanılır. Yalnız karşılaştığımız bu örnekte ince varyantıyla verilmektedir. Meşguliyet bildiren bir ektir.

<i>peşeker</i>	<i>F. zanaat sahibi</i>
----------------	-------------------------

+la / +le

Asıl itibariyle isimden fiil türeten *+la-* eki ile fiilden isim türeten Eski Türkçedeki *-ğ* ekinin kaynaşması sonucu *+lağ* biçiminde oluşmuş birleşik bir ek olan *+la / +la*, sondaki *-ğ* sesinin düşmesi sonucu günümü Türkiye Türkçesinde de olduğu gibi bu şekilde kullanılmıştır. Taranan örneklerde zaman adlarının ve sıfat durumunda olan isimlerin sonuna eklenerek onlardan yeni zaman bildiren soyut isimler türetmiştir.

tağla

yarın

tünle

gece

yañla

yeni, henüz, yeniden

+layın / +leyin

Bu ek isimden fiil yapma eki olan *+la-*, *+le-* ile *-ı*, *-i* gerindium ekinin birleşerek bir tek ek haline gelmesi, sonra *-n* instrumental ekinin de benliğini kaybedip bu birliğe katılmasıyla meydana gelmiştir. Taranan metinlerde sadece bir örnekte sıfat durumunda olan bir kelimeye eklenerek anlamında kesinleştirici, belirtici rol oynamıştır.

mağlablayın

A.T. istenilen şekilde

+lık / +lik / +luğ / +lük

Çok ve farklı kullanışı olan bu ek, Kıpçak Türkçesinde de soyut isimleri türetme görevinde kullanılmaktadır. Sıfat durumunda olan sözlerden, unvan adlarından, sayılardan, zaman adlarından ve mastarlardan soyut isimler türetmiştir.

Genellikle sıfat durumunda olan sözlerde :

'ācizlik

A.T. aciz olma

açlık

açlık, tok olmama

alçaklık

alçak gönüllülük

azādlik

F.T. hürriyet, serbestlik; serbest

<i>bahıllık</i>	<i>A.T. cimrilik</i>
<i>beyiklık</i>	<i>yücelik, yükseklik, büyüklük</i>
<i>cömerdlık, comardlık</i>	<i>F.T. cömertlik</i>
<i>delü'lük, telilik, telülük,</i>	<i>delilik</i>
<i>delülük</i>	
<i>dostluk, dosutlık</i>	<i>F.T. dostluk, arkadaşlık</i>
<i>ellik</i>	<i>sulh ("el" - barış)</i>
<i>eygülık, edgülık,</i>	<i>iyilik, güzellik</i>
<i>eygılık, eygülık, ezgülık</i>	
<i>emānlık, emenlik, emmānlık</i>	<i>A.T. emniyet, güvenlik</i>
<i>esenlik</i>	<i>esenlik</i>
<i>ğāzīlık</i>	<i>A.T. Allah yolunda savaşma, gazi olma</i>
<i>hakkılık</i>	<i>A.T. doğruluk, gerçeklik</i>
<i>hōcālık</i>	<i>F.T. efendilik</i>
<i>hōşnūdlık</i>	<i>F.T. razılık, memnuniyet</i>
<i>inçgelik, inçikelik</i>	<i>incelik, zayıflık</i>
<i>kalınlık</i>	<i>kalınlık</i>
<i>kardeşlik</i>	<i>kardeşlik</i>
<i>kenglik, kiñlik</i>	<i>genişlik, enlilik</i>
<i>kızlık</i>	<i>kıtlık; pahalılık</i>
<i>köklük</i>	<i>nesep, soy sop</i>
<i>köplük, köplük</i>	<i>çokluk, fazlalık</i>
<i>körksizlik</i>	<i>çirkinlik</i>
<i>murrancılık</i>	<i>iffetsizlik</i>
<i>nazüklüg</i>	<i>incelik, zayıflık</i>
<i>oñlık</i>	<i>şifa, sağlık, selamet</i>
<i>ortaklık</i>	<i>ortaklık</i>
<i>ölümlüh</i>	<i>ölümlü</i>
<i>revālık</i>	<i>F.T. uygun olma</i>
<i>saburluh, sabırluk</i>	<i>A.T. din uğruna canını feda etme</i>

<i>serhoşluk</i>	<i>F.T. sarhoşluk</i>
<i>setirlik</i>	<i>A.T. gizlilik</i>
<i>söyüşli</i>	<i>karşılıklı sevgi</i>
<i>sütürlük</i>	<i>örtmelik</i>
<i>togruluk</i>	<i>doğruluk</i>
<i>tokluk</i>	<i>tokluk, bolluk, fazlalık</i>
<i>töleklilik</i>	<i>ağır başlılık</i>
<i>uzunluk</i>	<i>uzunluk</i>
<i>yamanlık, yamanlıh</i>	<i>kötü olma, kötülük, fenalık</i>
<i>yigitlig, yigitlik</i>	<i>yiğitlik; gençlik</i>
<i>yillik</i>	<i>yıllık</i>
<i>yiynilik</i>	<i>hafiflik</i>
<i>yogunluk</i>	<i>kalın</i>
<i>yokluluk, yoksulluk</i>	<i>yoksulluk</i>

Ünvan adlarında :

<i>beylik, beglik</i>	<i>beylik</i>
<i>demürcilik</i>	<i>demircilik</i>
<i>ḥalī falık, ḥalī felik</i>	<i>A.T. hilafet, halifelik</i>
<i>ḥanlık, kanlık</i>	<i>devlet, hanlık</i>
<i>ḥatīblık</i>	<i>A.T. hatiplik</i>
<i>ḥocālık</i>	<i>F.T. efendilik</i>
<i>imāmlık</i>	<i>A.T. imamlık, namaz</i>
<i>kaḍlık</i>	<i>A.T. kadılık</i>
<i>kullık, kulluk</i>	<i>kulluk, hizmet; kölelik</i>
<i>mü'ezzīnlık</i>	<i>A.T. ezan okuma</i>
<i>nāyiblik</i>	<i>A.T. yardımcılık</i>
<i>pārsālık</i>	<i>F.T. zahitlik, sofuluk</i>
<i>vālī lik</i>	<i>A.T. vali olma; vilayet</i>
<i>zāhidlik</i>	<i>A.T. dini kurallara sıkı bağlılık</i>

Sayı sözlerinde :

birlik

birlik, bir olma

üçlük, üçlük

teslis, üç birlik, üçlük

Zaman adlarında :

aylık

30 günlük, aylık

künlük, günlük

günlük

Masterlarda :

almaklık

alma işi

aramaklık

arama

asmaklık

asma

bakmaklık

bakma

daşlamaklık

taşlama

eyidmeklik

söyleme

içmeklik

içme

kaçmaklık

kaçma

kıyartmaklık

döndürme

kazmaklık

kazma işi

ödemeklik

ödeme

öldürmeklik

öldürme

sevmeklik,

sevgi

sövmeklik, söymeklik , sögmeklik

sövme

söykenmeklik

dayanma

söyüşlih

karşılıklı sevgi

şeklenmeklik

A.T. kuşkulanma

tözmelüh

acı, ızdırıp

yapmaklık

yapma

yazmaklık

yazma

+lu / +lü; +lı / +li (> +luğ / +lüg)

Türkçede soyut isim türetme görevinde çokça kullanılan bu eke, Kıpçak Türkçesi metinlerinde de sıkça rastlanmaktadır. Sıfat görevinde sözler türeten bir ektir. Eklendiği kelimeye, bir şeyin veya bir vasfın sahibi olma manasını verir.

Sıfat durumunda olan sözlerde :

<i>ābdastlı</i>	<i>F.T. abdest almış, abdesti olan</i>
<i>adlı</i>	<i>adlı</i>
<i>'aqlı</i>	<i>A.T. akıllı</i>
<i>arqalı'</i>	<i>kuvvetli, arkalı</i>
<i>artuqlı</i>	<i>fazla</i>
<i>'aybli, 'ayblu</i>	<i>A.T. kusurlu, hastalıklı</i>
<i>aylı</i>	<i>hamile</i>
<i>bağlı, bağlu</i>	<i>bağlı, bağlanmış; düğümlenmiş</i>
<i>bahalı</i>	<i>F.T. baha biçilmez</i>
<i>barlı</i>	<i>varlıklı, zengin</i>
<i>biṭāneli</i>	<i>astarlı</i>
<i>bitişli</i>	<i>kibar, terbiyeli</i>
<i>borçlı, boruçlu</i>	<i>borçlu, borcu olan</i>
<i>edebli</i>	<i>terbiyeli, terbiye edilmiş</i>
<i>erkli</i>	<i>kararlı; güçlü; ihtiyari, ister istemez</i>
<i>gö'rkli, körkli, körklüg, körükli</i>	<i>gösterişli</i>
<i>haybatlı, heybetlü</i>	<i>A.T. heybetli</i>
<i>ḥayırlı</i>	<i>A.T. hayırlı, kutlu</i>
<i>ınamlı</i>	<i>sadık, dürüst</i>
<i>ızarlı</i>	<i>kıskanç</i>
<i>inli, inlü</i>	<i>geniş</i>
<i>ittüklü', yetekli</i>	<i>süslü</i>
<i>kargışlı, kargışlu</i>	<i>lanetli, melun, menfur</i>
<i>kebinlü</i>	<i>A.T. mihirli</i>
<i>kefeli'</i>	<i>A.T. ölçülü</i>

<i>kıymetli, kıymetlü</i>	<i>A.T. değerli</i>
<i>kirekli</i>	<i>gerekli, lüzumlu</i>
<i>köngüllü, könglü</i>	<i>gönüllü</i>
<i>körümli</i>	<i>güzel, gösterişli</i>
<i>maķşūdlu</i>	<i>A.T. maksatlı</i>
<i>mālli, māllu</i>	<i>A.T. mal sahibi</i>
<i>menfa 'atlı, menfa 'atlu</i>	<i>A.T. menfaatlı</i>
<i>müzdli</i>	<i>F.T. ücretli, mükafatlı</i>
<i>naamatlu</i>	<i>A.T. nimetli, sevgideğer, sevgili</i>
<i>ortaçaķlı</i>	<i>ne uzun ne kısa, orta</i>
<i>örtüglü, örtüglüg, örtüglük</i>	<i>örtülü, gizli</i>
<i>öyütli</i>	<i>öğüt veren</i>
<i>'özrlü</i>	<i>A.T. özürlü, özürü olan</i>
<i>renclü</i>	<i>A.T. sıkıntılı</i>
<i>rükūlı sücüdli</i>	<i>A.T. rüku 'ı ve secdesi olan</i>
<i>şaburlu, şaburlu</i>	<i>A.T. sabırlı</i>
<i>sevdalu'</i>	<i>sevdalı</i>
<i>sevgülü, sewüglü</i>	<i>sevgili</i>
<i>şıfatlu</i>	<i>A.T. özellikleri haiz</i>
<i>sıltalı</i>	<i>bahaneli</i>
<i>sövünçlü</i>	<i>sevinçli</i>
<i>sözli</i>	<i>söz sahibi</i>
<i>şavlı</i>	<i>meşhur, ünlü, sanlı</i>
<i>şörli</i>	<i>sanlı</i>
<i>tamuğlı</i>	<i>cehenneme girecek olan</i>
<i>tileklü</i>	<i>dilekli, dileğe bırakılmış</i>
<i>tiyişli</i>	<i>gerekli, değer</i>
<i>tözümlü</i>	<i>sabırlı, sebatlı</i>
<i>türelî</i>	<i>düzgün</i>
<i>dürlü, türlü, türlü, türlüğ</i>	<i>türlü, çeşitli; o türde, o yaratılışta</i>
<i>uçmaklı</i>	<i>cennetli, cennette bulunan</i>
<i>uslı, uşlu, ustlu</i>	<i>akıllı, zeki</i>

<i>yamanlı</i>	<i>fena, günahlı, günahkar</i>
<i>yarlı</i>	<i>yoksul, fakir, aciz, zavallı</i>
<i>yarovlu, yaraovlu</i>	<i>yararlı, uygun, kabiliyetli</i>
<i>yaşlı, yaşlu</i>	<i>yaşlı, ihtiyar</i>
<i>yazuklı, yazuklu</i>	<i>günahkar, günah işleyen</i>
<i>yuzaklı</i>	<i>kilitli</i>
<i>yüklü, yüklü</i>	<i>hamile, yüklü</i>

Bir yere ait olma durumu bildiren sözlerde :

<i>hārezmī li</i>	<i>A.T. Harezmi ilinden olan</i>
<i>illi, illik</i>	<i>şehirli, şehirde oturan</i>
<i>kentli</i>	<i>kentte oturan</i>
<i>köylü</i>	<i>köylü</i>
<i>medeniyyeli</i>	<i>A.T. şehirli</i>
<i>rumlı</i>	<i>Anadolulu</i>
<i>şāmlı</i>	<i>Şamlı</i>
<i>şārlu</i>	<i>A.T. şehirli</i>
<i>yirlü</i>	<i>yerli; yerinde</i>

+maç

Pek işlek olmayan ve genelde fiilden isim yapımında kullanılan bu ek, aşağıdaki örnekte bir ismin sonuna eklenerek meslek ismi yaptığı görülmektedir.

<i>dılmaç, tılmaç, tilmaç</i>	<i>tercüman</i>
-------------------------------	-----------------

+n

Soyut kelime türetiminde sadece bir kelimedede görülmektedir. Sıfat durumunda olan yeni bir isim türetmiştir.

<i>yaşurun</i>	<i>gizlice</i>
----------------	----------------

+nā

Yine Farsça asıllı olumsuzluk bildiren bir ön ektir. Genelde önüne eklendiği yabancı asıllı isimlere olumsuz anlam kazandırır.

<i>nā-cins</i>	<i>F.A. cinsi bozuk, soysuz</i>
<i>nā-çār</i>	<i>F. çaresiz</i>
<i>nā-dān</i>	<i>F.A. cahil, bilmez</i>
<i>nā-gāh, nā-geh, nā-gehan</i>	<i>F. vakitsiz, ansızın, birden bire</i>
<i>nā-ḥalef</i>	<i>F.A. hayırsız halef, evlat</i>
<i>nā-ḥoş</i>	<i>F. hoş gitmeyen</i>
<i>nā-mevzūn</i>	<i>F.A. ölçsüz</i>

+(i)nçı / +(i)nçi

Türkçede eskiden beri işlek olan bu ek, Kıpçak Türkçesinde de aynı işlekliliğini devam ettirmektedir. Fonksiyonu asıl sayı isimlerinden sıra ve derece ifade eden sayı isimleri yapmaktır. İncelenen çalışmalarda ekin +(i)nçı / + (i)nçi şekillerine de sıkça rastlanmaktadır.

<i>birinçi</i>	<i>birinci</i>
<i>ekinçi, ikinçi</i>	<i>ikinci</i>
<i>üçünçi, üçinci</i>	<i>üçüncü</i>
<i>dördünçi, törtünçi</i>	<i>dördüncü</i>
<i>beçinci, beyşinçi</i>	<i>beşinci</i>
<i>yitinci</i>	<i>yedinci</i>
<i>sekizinçi</i>	<i>sekizinci</i>
<i>yüzünçi</i>	<i>yüzüncü</i>
<i>ortancı, ortançı</i>	<i>ortanca</i>

+rak/ +rek

Çokluk, fazlalık ifade eden karşılaştırma ekidir. Sıfat durumunda olan sözcüklere eklenerek anlamlarını pekiştirir.

<i>afḍalırak</i>	<i>A.T. daha efdal</i>
<i>'azīzirek</i>	<i>A.T. çok iffetli</i>
<i>belgülrak</i>	<i>çok belli</i>
<i>fakīhrak</i>	<i>A.T. kuvvetli fakih</i>
<i>hısrırak</i>	<i>haşince</i>
<i>hoşırak</i>	<i>F.T. hoşça</i>
<i>ih̄t̄iyāt̄lurak</i>	<i>A.T. çok tedbirli</i>
<i>idicirek</i>	<i>daha çok yapıcı</i>
<i>issirek</i>	<i>çok sıcak</i>
<i>katırak</i>	<i>A.T. çok şiddetli</i>
<i>kereklürek</i>	<i>en gerekli</i>
<i>kıskarak</i>	<i>kısa</i>
<i>kiçikrek</i>	<i>küçücük</i>
<i>köpirek</i>	<i>çokça</i>
<i>körüklürek</i>	<i>güzelce</i>
<i>öküşrek</i>	<i>çok fazla</i>
<i>ṣah̄īḥarak, ṣah̄īḥırak</i>	<i>A.T. en sahih</i>
<i>sevgülrak, sövgülrak</i>	<i>en sevgili</i>
<i>uluğrak</i>	<i>büyükçe, daha büyük</i>
<i>yahşırak</i>	<i>daha iyi, daha güzel</i>
<i>yaķınrak</i>	<i>daha yakın</i>
<i>yamanırak</i>	<i>çok kötü</i>
<i>yavukrak</i>	<i>daha yakın</i>
<i>yawuzrak</i>	<i>kötüce</i>
<i>yumşakrak</i>	<i>yumşakça</i>
<i>yücerak</i>	<i>büyükçe</i>

zāhidıraḳ

A.T. çok zahitlik yapan kişi

+sık / +sik

İsimden fiil türeten *+sı / +si* eki ile fiilden sıfat durumunda isimler türeten *-k* ekinin yahut da *+sı / +si + +k(<ok)* pekiştirme edatının kaynaşmasından türemiş bir birleşik ektir. Örneklerden de görüleceği gibi isimlerden sıfat durumunda olan yeni soyut isimler türetmiştir.

tañsuḳ, tangsık, tansık

acayıp, şaşılacak şey

tımarsık

murdar; alçak

+sı, +sıy

Asıl itibariyle İsimden fiil türeten *+sı* ekiyle fiilden isim türeten *-g* ekinin kaynaşmasından oluşan birleşik bir ektir. Aşağıdaki örnekte ekin ya hece sonundaki *-g* ünsüzünü kaybetmiş, ya da *g < y* değişimine uğramış şeklini görmekteyiz. Anlaşılan bu kelimelerin kullanımı bahsedilen ses değişiminin yeni yeni başladığı dönemlere rastlamaktadır.

agırsıy, avırsı

saygı

+sız / +siz; +suz / +süz

İsimlerden olumsuz sıfat durumunda kelimeler yapmakta kullanılır. *+lık* ve *+lı* eklerinin olumsuzu olarak da değerlendirebiliriz.

añsız, añsuz

ansızın

arıksuz

arı olmayan, temiz, saf olmayan

'aybsuz, ayıpsız

kusurlu ve hasta olmayan

azādsuz

F.T. azatlanmamış

bahasız

F.T. baha biçilmez

belgüsüz

belirsiz

<i>borçsuz</i>	<i>borçsuz</i>
<i>buyrukansuz</i>	<i>izinsiz, emirsiz</i>
<i>cansız</i>	<i>cansız, ölü</i>
<i>destürsizin</i>	<i>F.T. izinsiz olarak</i>
<i>dīnsiz</i>	<i>A.T. dinsiz</i>
<i>edebsiz</i>	<i>A.T. edepsiz, terbiyesiz</i>
<i>ğarazsız</i>	<i>A.T. kötü niyet olmaksızın</i>
<i>hācetsiz</i>	<i>A.T. ihtiyacı olmayan</i>
<i>hatāsuz</i>	<i>A.T. hatasız</i>
<i>hatımsuz</i>	<i>A.T. mühürsüz</i>
<i>īmānsız</i>	<i>A.T. inanmayan, kafir</i>
<i>insüz</i>	<i>ensiz</i>
<i>kımatsız</i>	<i>A.T. paha biçilmez, çok kıymetli</i>
<i>kıymetsüz</i>	<i>A.T. değersiz</i>
<i>könülsiz</i>	<i>gönülsüz, inanmadan</i>
<i>körksüz, körküsüz</i>	<i>çirkin</i>
<i>kutsız</i>	<i>uğursuz</i>
<i>licamsız</i>	<i>gemsiz</i>
<i>mālsız</i>	<i>A.T. malsız</i>
<i>manaysız</i>	<i>sınırsız, hudutsuz, ölçüsüz</i>
<i>niçüksiz</i>	<i>örtüsüz, engelsiz</i>
<i>‘özrsiz</i>	<i>A.T. özrü olmayan</i>
<i>sağsız, sağsuz</i>	<i>hasta</i>
<i>sansız</i>	<i>saysız</i>
<i>şusuz</i>	<i>susuz</i>
<i>şāhidsuz</i>	<i>A.T. tanıksız</i>
<i>şeksiz, şeksüz</i>	<i>A.T. şüphesiz</i>
<i>şikalsüz</i>	<i>A.T. biçimsiz</i>
<i>ṭārīhsuz</i>	<i>A.T. tarihsiz, tarih belirtilmeden</i>
<i>tilsüz</i>	<i>dilsiz</i>
<i>uşsız, ussuz</i>	<i>akılsız</i>
<i>velīsüz</i>	<i>A.T. velisi olmayan kişi</i>

yaşşısız

ensiz, dar

zāminsiz

A.T. kefil olacak kişisi olmayan

+sul

İsimlerden benzerlik fiili türeten *+sı / +si* ekiyle fiilden isim türeten *-l* ekinin kaynaşmasından oluşan bu birleşik ek isimlerden ilgi sıfatları türetmiştir.

yoşsul

fakir, yoksul

+şin

Sadece zaman bildiren bir kelimedeki kullanımına rastlanmıştır.

ilşin yıl

bir önceki yıldan önceki yıl

+z

Bu ek de sayılarda kullanılan yapım eklerinden biridir. Asıl sayı isimlerinden yakınlık, eşlik ifade eden topluluk sayı isimleri yapar.

ikiz, ikkiz, yikiz

ikiz

II. Fiilden İsim Yapma Ekiyle Türemiş Soyut İsimler

Türkçede isimlerden olduğu gibi, fiillerden çeşitli isim yapma ekleriyle türemiş soyut isimler bulunmaktadır. Bu duruma Kıpçak Türkçesi yadigarı eserlerde de sıkça rastlanmaktadır. Aşağıda fiilden isim yapma ekleriyle yapılmış Kıpçak Türkçesi soyut sözcükleri ekleri bakımından sınıflandırılmıştır.

-a / -e

Günümüzde de zarf-fiil eki olarak kullanılan bu ek, Kıpçak Türkçesinde kalıplaşma yoluyla yeni soyut isimler oluşturmuştur.

<i>boğa</i>	<i>çok sıkı, boğacakmış gibi</i>
<i>kıya</i>	<i>hırçın, sert</i>
<i>oya</i>	<i>oya, işleme</i>
<i>ölçe</i>	<i>ölçü</i>

-aç / -eç

Fiillerden soyut isimler oluşturma adına çok kullanılan bir ek olmayıp, eklendiği fiilin anlamını nitelik olarak taşıyan sıfat veya hareketi gerçekleştiren isim türetmektedir.

<i>küleç</i>	<i>güler yüzlü, çok gülen kimse</i>
--------------	-------------------------------------

-açaq / -ecek

Genelde isimlerin önünde gelip niteleme sıfatı görevinde kullanılan kelimeler oluşturur.

<i>alaçaq</i>	<i>alacak</i>
---------------	---------------

-ağ / -ek

Niteliği bakımından -ğ / -k ekiyle aynılık göstermektedir. Fiil kök ve gövdelerinden genellikle bir alışkanlığı, bir duyguyu ve fiilin bildirdiği işi çokça yapmanı gösteren isimlerle yanaşı değişik anlamlarda da soyut isimler yapar.

<i>bölek</i>	<i>bölük</i>
<i>bulanak, bulganak</i>	<i>bulanık</i>

<i>kesek, kisek</i>	<i>parça, küçük parça</i>
<i>kırağ</i>	<i>acı, keder</i>
<i>konak</i>	<i>konuk, misafir</i>
<i>korğak, korkak</i>	<i>korkak</i>
<i>kurak(lık)</i>	<i>kuraklık</i>
<i>ölçek, ölçek</i>	<i>ölçek</i>
<i>sezek</i>	<i>hatıra gelen duygu</i>
<i>sürçek</i>	<i>hikaye</i>
<i>tolanak</i>	<i>bulanık</i>
<i>uyah, uyağ</i>	<i>uyanık</i>
<i>yarağ</i>	<i>hazır, hazırlık</i>
<i>yumak</i>	<i>hikaye</i>

-ç (-nç)

Kıpçak Türkçesinde fiilden isim yapan çok işlek bir ektir. Getirildiği fiildeki hareketi yapanı, yapılan hareketi veya o hareketle ilgili bir niteliği, bir özelliği gösteren soyut ad ve sıfatlar türetme görevi yüklenmiştir. Bir örnekte ek -ş şeklinde görülmektedir.

<i>beyenç</i>	<i>sevinç</i>
<i>inanç</i>	<i>düzenlik, emniyet, güvenç</i>
<i>kakaç</i>	<i>eskimiş, eski</i>
<i>kızanç</i>	<i>kazanç</i>
<i>kızganş (ç)</i>	<i>kıskanç</i>
<i>koymuç</i>	<i>bir şeyin gerisi</i>
<i>küsenç</i>	<i>arzu, hasret, talep</i>
<i>küvenç</i>	<i>güvenç</i>
<i>ödünç, ötünç</i>	<i>ödünç</i>
<i>öğünç, öygünç</i>	<i>övgü</i>
<i>saginç</i>	<i>düşünce; emel, istek, arzu, endişe</i>
<i>sığınç, sunç</i>	<i>sığınma</i>

<i>sövinç</i>	<i>sevinç</i>
<i>tınç</i>	<i>sakin, sükunet, huzur</i>
<i>umınç</i>	<i>istek, arzu; umut</i>
<i>yügünç</i>	<i>saygı</i>

Ekin her zaman *n* ünsüzü ile beraber kullanıldığı görülmektedir. Bazı örneklerde ise ek *n* ünsüzü ile kalıplaşarak *-nç (-nş)* şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

<i>korlanç, korlanç, korkunç</i>	<i>korkulu durum</i>
<i>sökünç, sögünç</i>	<i>sövme, küfür</i>

-çağ / -çek (-şak / -şek)

İsimden isim yapma eki olan *-çağ / -çek* ekinin, aşağıdaki örneklerde fiil köklerine eklenerek vasıf, nitelik bildiren isimler türettiği görülmektedir.

<i>erinçek</i>	<i>tembel</i>
<i>irinçek</i>	<i>tembel, erincek</i>
<i>oyuncağ</i>	<i>oyuncak, şaka</i>

-da / -de

Genelde isimlerden fiil yapma eki olan *-da / -de* tek bir örnekte fiilden sıfat durumunda olan soyut isim türetmiştir.

<i>sevda(lu)</i>	<i>sevda(lı)</i>
------------------	------------------

-du / -dü

Karşımıza çıkan tek örnekte eklendiği fiilden yeni soyut isim türetmiştir. Üretilen yeni kelimeye bakılırsa ek, fonksiyon olarak *-ğü / -gü* ile aynılık göstermektedir. Ekin *ğ < d* ses değişimi sonucu bu şekilde kullanıldığı düşünülebilir.

övdü

övgü

-ğ / -g

Eski Türkçede -ğ / -g eki ile türetilmiş sözlerin birçoğu Kıpçak Türkçesi ile yazılmış eserlerde, birden fazla heceli sözlerin sonundaki -ğ ve -g'lerin düşmesi sonucunda, sondaki -ğ ve -g'ler düşmüş durumdadır. Bazılarında ise -ğ / -g > -v'ye dönmüş durumdadır (buna başka bir maddede bak).

açığ

acı, keder

alığ

korkak

ağrığ

ızdırıp, ağrı, hastalık

biçig

biçilmiş, koparılmış

bilig, bilik

bilgi, ilim

bitik(çi)

yazıcı, kitap yazar

boyağ

boyamak

bu'yru'ğ

emir

çekişik

davalı

dildağ, diltağ

delil

katığ

katı, sert; çok, şiddetli

kiçig

küçük

örtük, ölçük

ölçü, ölçek

tapuğ

hizmet, hizmetçi

toluğ

dolu

tutuğ

esir, tutsak

uyağ

uyanık

yarağ

hazır, hazırlık

yitiğ

keskin

-ğ ve -g'leri düşenler:

açı

acı, keder

ağrı

ağrı, acı

<i>bili, belü</i>	<i>ilim</i>
<i>katı, kattı</i>	<i>katı, sert; çok; sağlam; şiddetli</i>
<i>keçi</i>	<i>geçit</i>
<i>kiçi</i>	<i>küçük</i>
<i>ölçi</i>	<i>ölçü</i>
<i>öli, ölü</i>	<i>ölü</i>

-ğa / -ge

Fiil kök ve gövdelerinden sıfat durumunda olan isimler türetmiş bir ektir. Fiilin gösterdiği işten etkileneni ya da bir işin sonucu olanı gösteren kelimeler türetmiştir.

<i>bilge</i>	<i>bilge, alim</i>
<i>keñeşge</i>	<i>müşavere, danışma</i>

-ğan / -gen (-қан / -ken)

Eskiden beri Türkçenin sıfat-fiil eki olarak kullanılan bu ek, üzerine eklendiği fiillerle kalıplaşarak yeni soyut isimler türetmiştir.

<i>azğan</i>	<i>kafir, sapık, fasık</i>
<i>işlegen</i>	<i>işleyen, çalışkan</i>
<i>kelgen</i>	<i>gelecek</i>
<i>kesegen, kisgen</i>	<i>kesegen, keskin</i>
<i>kıran</i>	<i>insanların kılıçla öldürülmesi</i>
<i>kisgen</i>	<i>kesegen, keskin</i>
<i>tişlegen</i>	<i>dişlegen, ısırğan</i>
<i>uvurgan</i>	<i>hürsüz</i>
<i>ürkegen, ürkeken</i>	<i>ürkegen, ürkek (at)</i>
<i>yaratқан</i>	<i>Yaradan, Allah</i>
<i>yarlığan</i>	<i>bağışlayan, Allah</i>
<i>yatağan</i>	<i>devamlı yatan, yatağan</i>
<i>yegen</i>	<i>yiyecek, obur</i>

-ġu / -gü; -ķu / -kü

Fiil kök ve gövdelerinden çeşitli adlar türeten çok işlek bir ektir. Eski Türkçede sıfat-fiil eki olarak kullanılmıştır. Kıpçak Türkçesinde yalnız fiilden isim yapma eki olarak kullanılır. Genelde araç gereç ve çeşitli nitelikte somut adların yanında bolca soyut isimler de türetmiştir.

<i>uyķı, uyķu, uyuhu</i>	<i>uyku</i>
<i>ķılġı</i>	<i>ahlak</i>
<i>belġü(lü), bilgi(li)</i>	<i>bilgi(li)</i>
<i>önegü, önewü</i>	<i>inatçı</i>
<i>örgü(lüg)</i>	<i>belirmiş</i>
<i>övgü</i>	<i>övgü</i>
<i>sevgü</i>	<i>sevgi</i>
<i>yarġu</i>	<i>yargı, adalet</i>

-ı / -i

Kıpçak Türkçesi eserlerde *-ı / -i (-u / -ü)* ekleriyle yapılmış gibi görünen sözlerin bir çoġu birden fazla heceli sözlerin sonundaki *-ġ ve -ġ'*lerin düşmesiyle meydana gelen şekilleridir.

<i>açı</i>	<i>acı, keder</i>
<i>anġlı, anġlu</i>	<i>anlayışlı</i>
<i>bişi</i>	<i>pişmiş</i>
<i>buşu</i>	<i>pusu</i>
<i>çarıdı</i>	<i>namusu lekelenmiş</i>
<i>igri</i>	<i>eġri</i>
<i>keçi</i>	<i>geçit</i>
<i>ķorkı, ķorku</i>	<i>korku</i>
<i>ķoyu</i>	<i>koyu, katı</i>
<i>ogri, oġrı, ogur</i>	<i>hırsız</i>
<i>uġru, uġuru, uvru</i>	

<i>öli, ölü</i>	<i>ölü</i>
<i>sançı, şanşu</i>	<i>sancı</i>
<i>satı</i>	<i>satma</i>
<i>tanğlayı</i>	<i>danma</i>
<i>tapı</i>	<i>hizmet; hizmetçi</i>
<i>tegirmi</i>	<i>değirmi</i>
<i>tolu, tolu</i>	<i>dolu</i>
<i>tutu</i>	<i>esir, tutsak</i>
<i>ur(u)şu</i>	<i>vuruşma, savaşma, karşı koyma</i>
<i>yagı, yağı</i>	<i>düşman</i>
<i>yarı</i>	<i>yarı</i>
<i>yaşırı, yaşuru</i>	<i>gizli</i>
<i>yiği</i>	<i>yiyecek</i>

-ıçı / -içi; -uçı / -üçi (<-ğü-çı veya (-ı) -ğ-çı)

Her türlü fiil kök ve gövdelerine getirilerek isim ve sıfat durumunda kelimeler türeten çok işlek bir ektir. Meslek isimleri veya bir işin sürekli yapıldığını anlatan isimler türetir.

Ekin *-ıçı / -içi* şeklinin *(-ı) -ğ+çı* ve *(-i) -ğ+çı*'den, *-uçı / -üçi* şeklinin ise *-ğü+çı* ve *-ğü+çı*'den geldiği anlaşılmaktadır. Eklerin başlarındaki *-ğ* ve *-g* genelde düşmüştür. Ama eklerin düşmeyip kendilerini muhafaza ettiği örnekler de vardır.

<i>alıçı</i>	<i>alıcı</i>
<i>astlançı</i>	<i>aracı, tüccar, tefeci</i>
<i>binüci</i>	<i>binici</i>
<i>boyaçı, boyagçı</i>	<i>boyacı</i>
<i>çakucı</i>	<i>iftiracı</i>
<i>emzirçi, emzürçi</i>	<i>süt nine</i>
<i>esridici</i>	<i>sarhoşluk verici</i>
<i>ırçı</i>	<i>türkücü, şarkıcı</i>
<i>ırlağuçı, ırlayıçı</i>	<i>şarkıcı</i>

<i>idici</i>	<i>yapıcı</i>
<i>inancı</i>	<i>güvenilen, inanılan</i>
<i>işidici</i>	<i>dinleyici</i>
<i>kesici</i>	<i>kesici</i>
<i>koşıcı</i>	<i>koşma yazan, aşık, yazar, şair</i>
<i>küdici</i>	<i>çoban</i>
<i>küreççi, küreşçi</i>	<i>güreşçi, pehlevan</i>
<i>oğacı</i>	<i>okuyucu</i>
<i>sağlayıcı, saklayıcı</i>	<i>koruyucu</i>
<i>satıcı, satıcı</i>	<i>satan, satıcı</i>
<i>satuhçı</i>	<i>satıcı</i>
<i>sökücü</i>	<i>söğücü</i>
<i>sövündirgici</i>	<i>sevindirici, sevindiren</i>
<i>süpürücü</i>	<i>süpürücü</i>
<i>sürücü, sürücü</i>	<i>sürücü</i>
<i>tapucu</i>	<i>bulucu</i>
<i>tikiçi</i>	<i>dikici</i>
<i>tilençi</i>	<i>dilenci</i>
<i>uğurlayıcı</i>	<i>hırsız, soyguncu</i>
<i>uruşçı</i>	<i>savaşçı</i>
<i>ügerçi</i>	<i>kurye</i>
<i>üğütçi</i>	<i>üğütücü; çoban</i>
<i>üzgücü</i>	<i>yüzücü</i>
<i>varıcı</i>	<i>varan</i>
<i>yapıcı</i>	<i>bina yapan usta</i>
<i>yarguçu, yargıcı</i>	<i>yargıç, belediye reisi</i>
<i>yazıcı</i>	<i>yazıcı</i>
<i>yırtıcı</i>	<i>yırtıcı</i>
<i>yidici</i>	<i>atı yedekleyen kişi</i>
<i>yirençi</i>	<i>korkak (iğrenç), korkunç</i>
<i>yonguçu</i>	<i>marangoz</i>
<i>yülüçi</i>	<i>berber</i>
<i>yüwüçi</i>	<i>yıkayan</i>

-k/ -k

Çok kullanılan bir ek olup, Kıpçak Türkçesinde de bol örnekler verilmektedir. Genellikle sıfat durumunda soyut isimler türetmektedir.

<i>açık, açuk</i>	□ <i>rtü</i>
<i>akşak</i>	<i>aksak, topal</i>
<i>anık</i>	<i>hazır, hazırlanmış</i>
<i>ayrılık</i>	<i>ayrılık</i>
<i>bilik</i>	<i>bilgi, ilim</i>
<i>bizek</i>	<i>bezek, süs</i>
<i>bulgak, bulanak, bulganak</i>	<i>kargaşa, bulanma, altüst olma</i>
<i>bulğasıık</i>	<i>anlaşılmaz, karışık</i>
<i>çekişik</i>	<i>davalı</i>
<i>döşek</i>	<i>nikah, evlenme</i>
<i>ezik</i>	<i>düşkün, zavallı</i>
<i>görk(lü), körk(lü)</i>	<i>gösterişli</i>
<i>ıklık(çı) > (ıkla-k-çı)</i>	<i>saz çalan</i>
<i>ınak, inaş, inah</i>	<i>sadık, inanılan, güvenilen kişi; dost</i>
<i>igik</i>	<i>ayıp, kusur</i>
<i>irik</i>	<i>eğrilmiş; katı, eski olan nesne</i>
<i>kertik</i>	<i>kertik, kesilmiş</i>
<i>kesik</i>	<i>kesik, kesilmiş</i>
<i>ıklık, kılı</i>	<i>tabiat, yaratılış, huy, hareket, tarz</i>
<i>kisik</i>	<i>parça</i>
<i>körk(sizlik)</i>	<i>çirkinlik</i>
<i>salık</i>	<i>salınmış</i>
<i>sarkık</i>	<i>sarkık</i>
<i>sasık</i>	<i>kötü kokan</i>
<i>sıkrik</i>	<i>haberci</i>
<i>sınık, sınık</i>	<i>kırık</i>
<i>sıyrık</i>	<i>sıyrılmış</i>

<i>tanıķ</i>	<i>şahit, tanık</i>
<i>tartık</i>	<i>armağan</i>
<i>tayak, ıtayak</i>	<i>dayak, dayanak</i>
<i>tilek</i>	<i>dilek, istek, arzu</i>
<i>tizik</i>	<i>dizilmiş</i>
<i>tusnak</i>	<i>esir, tutuklu</i>
<i>tutık</i>	<i>tutuk, örtülü; esir</i>
<i>uyanıķ</i>	<i>uyanık</i>
<i>yalpak</i>	<i>korkak</i>
<i>yan-ık</i>	<i>mazlum</i>
<i>yetek(lü)</i>	<i>süslü</i>
<i>yıkık</i>	<i>yıkılmış</i>
<i>yırtık</i>	<i>yırtık, yırtılmış</i>
<i>yitik</i>	<i>keskin</i>
<i>yitik</i>	<i>yitik, kayıp</i>
<i>yumđalak</i>	<i>yumalak</i>

-ķak

Çok işlek olmayan isimden isim yapma ekidir. Fakat aşağıdaki örnekte fiil gövdesine eklenerek sıfat durumunda isim türettiği görölmektedir.

ķapıřķak *yağmalanmış*

-ķun / -ķün; -ķın / -ķin; -ğun / -ğün; -ğın / -ğin

Tek heceli fiil köklerinden sıfat durumunda yeni isimler türeten bir ektir. Ekin ön sesi, eklendiği fiilin son ses ünsüzüzün tonlu olup olmamasına göre *-k* veya *-g* olabilme özelliği Kıpçak sahasında da görölmektedir.

azğun *sapık, azgın*
tutğun, ıtutğın *esir, hapis*

tutkın

cehennem

-m

Soyut adlar türetmesi açısından işlevlik olarak ya fiilin gösterdiği işi ada çevirir, o işle ilgili hareket adı yapar, ya da bir defalık veya kısa süreli bir işe ad olur.

atlam

adım

inam

güven

içim

içim (su), yudum

körüm(li)

güzel, gösterişli

ölüm

ölüm, ölme

salkım

salkım

soğukum

parça, dilim

tunım

huzur

tizim

dizi, dizilmiş

tözüm(lü)

sabırlı, sebatlı

tutam

tutam, avuç dolusu

yarım, yarum

yarım, buçuk

yilim

düğüm

-ma / -me

Bir mastar eki olan *-ma / -me*, yapısı bakımından *-maç / -mek* mastar ekindeki son ses *-ç / -k*'sinin ünlüler arasında yumuşayıp kaybolmasından oluşmuştur. Metinlerde *-ma / -me* ekiyle yapılan soyut anlamlı mastar isimlerine fazla rastlanmamıştır.

itme

temrin etme

salma

salınmış, sarkıtılmış

tikme

dikiş dikme

toğma tilü

anadan doğma deli

tökme

çevik

tözme(lüh)

acı, ızdırıp

yagma

yağma, talan

-mağ/ -mek

Günümüzde kullanıldığı şekliyle aynıyla Kıpçak Türkçesinde de sıkça kullanılmış başlıca mastar ekidir. Fiildeki soyut hareketi adlandıran, onları isim biçimine sokan bir ektir.

açırgamah

acımak, acınmak

açmağ

açmak; şerh

alıştırmak

değiştirmek

anuklamak

hazırlama(k)

aşıtmak

aldatmak

berkidmek(lik)

kuvvetlendirme

boşamak

boşamak

boşanmağ

boşanma

edeblemek(lik)

A.T. tedip

ğazablanmağ

A.T. hiddetlenmek, öfkelenmek

irişmek

erişmek

işidilmek

dinlenmek, itibar edilmek

işidmek, işitmek

dinlemek, dikkate almak

işlemek

işleme, faaliyet, çalışma

kaytarmağ

çevirmek, geri döndürmek

köçürmek

göçürmek

körünmek

görünmek

küsemek

arzu, istek

okmağ, okmağ

okumak

ödemek(lik)

ödeme

öğrenmek

öğrenmek

öğretmek

öğretmek

ölmek

ölmek

öpkelmekçi

öfkeli

<i>saklamak</i>	<i>saklamak, korumak, gözetmek</i>
<i>saklanmak</i>	<i>saklanmak</i>
<i>salmak</i>	<i>salmak</i>
<i>şanamak</i>	<i>sayı</i>
<i>sanmak</i>	<i>saymak</i>
<i>satmak</i>	<i>satmak</i>
<i>sepmek</i>	<i>serpmek</i>
<i>sezmek</i>	<i>sezme, sezış</i>
<i>sıncılamak</i>	<i>binmek, kullanmak, tecrübe etmek</i>
<i>sögmeklik</i>	<i>sövme</i>
<i>söykenmeklik</i>	<i>dayanma</i>
<i>söyleşmek</i>	<i>söyleşmek</i>
<i>söykenmeklik</i>	<i>dayanma</i>
<i>şeklenmeklik</i>	<i>A.T. kuşkulanma</i>
<i>şesmek</i>	<i>çözmek</i>
<i>şüşkürmek</i>	<i>hapşirmek</i>
<i>tapmak</i>	<i>isabet etmek</i>
<i>taraklatmak</i>	<i>taraklatmak</i>
<i>tegmek</i>	<i>değer, baha</i>
<i>tepmek</i>	<i>tepmek</i>
<i>tinmak</i>	<i>rahat</i>
<i>tilenmek</i>	<i>dilenmek</i>
<i>turmak</i>	<i>durmak, bulunmak; kalkmak</i>
<i>tutmak, tutmak</i>	<i>tutmak, yakalamak, elde etmek, saklamak; tasavvur etmek; hapis</i>
<i>tutulmak</i>	<i>tutulmak</i>
<i>tüşmek</i>	<i>düşmek; inmek, uğramak</i>
<i>unutmak</i>	<i>unutmak</i>
<i>uzanmak</i>	<i>uzanmak</i>
<i>uzatmak</i>	<i>uzatmak</i>
<i>yaşamak</i>	<i>yaşamak</i>

<i>yatmağ</i>	<i>yatmak</i>
<i>yengilmek</i>	<i>yenilme</i>
<i>yengmek</i>	<i>yenme, zafer</i>

-maz / -mez

-r, -ar / -er sıfat-fiil eklerinin olumsuz şekli olan bu ek, eklendiği fillere süreklilik ve olumsuzluk anlamı katan geçici sıfat durumunda olan sözler türetir ve genelde isimlerin önünde sıfat olarak kullanılır.

<i>tutmas il</i>	<i>çolak el</i>
<i>yaramaz</i>	<i>yaramaz</i>
<i>korğmazlık</i>	<i>korkmama</i>

-maz+lık

-maz sıfat-fiil ekinin soyut isimler türeten +lık ekiyle genişletilmesinden olumsuzluk bildiren soyut isimler oluşmuştur.

<i>almazlık</i>	<i>evlenmeme</i>
<i>korğmazlık</i>	<i>korkmama</i>

-miş / -miş

Sıfat-fiil eki olan -miş / -miş bitmiş ve tamamlanmış işleri gösteren isimler türetir. Yalnız bir örnekte (*almış(i) – para değeri*) zaman anlamından sıyrılarak geniş bir anlam kazanmıştır.

<i>almış(i)</i>	<i>para değeri</i>
<i>çirmiş</i>	<i>kutlanmış</i>
<i>kavurmuş</i>	<i>kavrulmuş</i>
<i>sanmış</i>	<i>sayılmış</i>

yalpanmış

yabalanmış

-n

Türkçenin diğer sahalalarında olduğu gibi Kıpçak Türkçesinde de işlek bir ektir. Eklendiği fiil kök ve gövdelerine bir işin sonucu veya ürünü olma görevini yüklemiştir.

biçin

biçin

ekin(ci), ekin(çi)

çiftçi

ikin

ekin

kağan

kükreyen, kızgın

kartın

yaşlı

kelin

gelin

ovrun

gizli

ovsun

afsun

oyın, oyun

oyun

satın, satın

satış, ticaret

söken

hasta

talaşman

dalaşan, kavgacı

tanışman

danışman, müşavir

tüyükün

düğüm

uğurlayın

gizlice

uzun

uzun

yayun

yayın

yülün

tıraş edilmek

-r; -ar / -er

Eklendiği fiillerle kalıplaşarak sıfat durumunda kalıcı isimler türetmiş bir ektir.

yarar

yarar, fayda

yaşar

yaşında, yaşanmış

-sağ

Çok az kullanılan birleşik (-sa+ğ) bir fiilden isim türetme ekidir. Sonuna elendiği fiillerden nitelik ve sonuç bildiren isimler türetir.

dutsağ, tutsağ

tutsak, esir

yaramsak

sadık, itaatli, baş eğen

-sı / -si

Eski Türkçede hem -sığ / -suğ hem de -sığ / -suğ biçimlerinde yer alan bu ek, geleceğe yönelmiş ihtiyaç, gereklilik bildiren isimler türetmiştir. Örneklerimizde ek sonundaki -ğ ve -ğ seslerinin düştüğü görülmektedir. Soyut isim olarak bir örnekte zaman ismi, diğer örnekte ise nitelik bildiren bir isim türetmiştir.

yatsı

yatsı vakti

yası, yassı, yaşşı

yassı; enli, geniş

-ş

Bu ek genellikle Kıpçak Türkçesinde de hareket ismi (matar) yapar. Bu sözlerin kalıplaşarak daha müstakil anlamlı birer kelime haline geldiği de görülmektedir.

Hareket ismi durumunda :

çıkış

çıkma

eneş, iniş

iniş, yokuş

içiç

içiş

kutuluş

kurtuluş

miniş

binış, binme

olçuruş, olturuş, oturuş

oturuş

örleş

yokuş, çıkış

<i>söküş</i>	<i>namusuna dokunma; hastalanma</i>
<i>tepriş</i>	<i>hareket</i>
<i>ıuruş</i>	<i>duruş</i>
<i>tutuş</i>	<i>sürekli, devamlı; çıkışma, çekişme</i>
<i>uruş</i>	<i>vuruşma, savaşma, karşı koyma</i>
<i>yatış</i>	<i>yatış</i>
<i>yazış</i>	<i>yazış</i>
<i>yeyiş</i>	<i>yiyeş, yeme tarzı</i>
<i>yüriş, yöriş</i>	<i>yürüyüş</i>

Kalıplaşarak müstakil anlamlı kelime haline geldiği durumlar :

<i>algış</i>	<i>dua; övgü, kutlama</i>
<i>bağış</i>	<i>hediye, bağış</i>
<i>batış</i>	<i>güneşin battığı yer, Batı</i>
<i>biliş</i>	<i>tanıdık, bildik, dost</i>
<i>bitiş</i>	<i>fitrat, cins; yaratılış, asıl; akıbet</i>
<i>boluş</i>	<i>yardım</i>
<i>karğış, karış</i>	<i>beddua, kötü dilekte bulunma</i>
<i>kazğış</i>	<i>cimri</i>
<i>kengeş</i>	<i>öğüt</i>
<i>keriş</i>	<i>kavga, münazaa, çekişme, tartışma</i>
<i>konaş, konş, kon(g)şı</i>	<i>komşu</i>
<i>konus</i>	<i>yağma</i>
<i>oğsaş, okşaş</i>	<i>benzer</i>
<i>oynaş</i>	<i>oynaş, yavuklu</i>
<i>sağış, sakış</i>	<i>düşünce; emel, istek, arzu, endişe</i>
<i>sövüş</i>	<i>dost, arkadaş</i>
<i>söyüş(lih)</i>	<i>karşılıklı sevgi</i>
<i>tanguş, tangış</i>	<i>mucize</i>
<i>tokuš</i>	<i>savaş</i>
<i>uvuş</i>	<i>parça</i>
<i>üyüş</i>	<i>kaygılı, şaşkın, hayırsız</i>

vaynaş

oynaş

yañlış

yanlış

-t; -ut / -üt; -et

Fiilden soyut isim yapan bir ektir. Fiillerden sıfat durumunda yeni isimler türetmektedir.

keçüt, kiçit, kiçüt

geçit

ögüt, övüt

ögüt, nasihat

öyüt(li)

ögüt veren

sarhut

artık, geri kalan

sıgıt

matem

yügürt

hızlı koşan

-uq / -ük

-aқ / -ek ve -қ / -k ekleriyle aynı nitelikte bir ektir. Fiil kök ve gövdelerine sıkça eklenerek alışkanlık, meslek adları gibi farklı niteliklerde soyut anlamlı kelimeler üretir.

bölük

bölük, grup

bulanuk

bulanık

bulğaşuq

anlaşılmaz, karışık

buyruq

emir

çürük, şürük

çürük

danuq, tanuq

şahit, tanık

isrük

sarhoş

kesük

kesik, kesilmiş

körük(lü)

gösterişli

konuq

misafir

köynük

yanık

öksürük

öksürük

<i>örük, örtük</i>	<i>yalan</i>
<i>satuk</i>	<i>satılık</i>
<i>sıkık</i>	<i>sıkık</i>
<i>sınuk</i>	<i>kırık</i>
<i>soruk</i>	<i>olgunlaşmamış</i>
<i>sökük</i>	<i>sökük, sökülmüş</i>
<i>süzük</i>	<i>süzülmüş, berrak</i>
<i>şüprek</i>	<i>yıpranmış, eski</i>
<i>tanğusuk</i>	<i>şaşılacak</i>
<i>tikük</i>	<i>dikilmiş, dikiş</i>
<i>tonuk</i>	<i>donuk</i>
<i>tüzülük</i>	<i>eşit, ortak</i>
<i>uçuk</i>	<i>humma, sıtma, ateşli hastalık</i>
<i>uyanuk</i>	<i>uyanık</i>
<i>yayuk</i>	<i>yayı</i>
<i>yazuk</i>	<i>yazı</i>
<i>yırtuk</i>	<i>yırtık, yırtılmış</i>
<i>yügrük, yügürük</i>	<i>koşucu, iyi koşan (at), hızlı giden</i>

-v

Kıpçak Türkçesine özgü bir fiilden isim yapma ekidir. Eklendiği fiil kök ve gövdelerinin göstermiş oldukları hareketi adlandıran bir ek görevi izlenimi vermektedir.

<i>avlav(cı)</i>	<i>avcı</i>
<i>satov</i>	<i>satış, ticaret</i>
<i>talav</i>	<i>talın</i>
<i>tutsav</i>	<i>esir, tutsak</i>

-z

Genelde eklendiği fiillerle kaynaşıp bağımsız yeni isimler türeten bir ektir.

<i>düz, tüz</i>	<i>düz</i>
<i>semiz, semüz</i>	<i>semiz, besili</i>
<i>söz, seviz</i>	<i>söz</i>
<i>talaz</i>	<i>firtına</i>
<i>uçuz, ucuz, uşuz</i>	<i>kolay; ucuz, değersiz</i>
<i>yavuz, yawuz, yağız, yovuz</i>	<i>kötü, fena</i>

c) Birleşik Soyut İsimler

Kığçak Türkçesi eserlerinde kök durumunda ve türemiş soyut isimlerin yanı sıra birleşik soyu isimlere de raslanmaktadır. Bu isimler iki ismin birleşmesiyle veyahut da tekrar yoluyla oluşan birleşik kelimelerdir.

İki ismin birleşmesiyle oluşan birleşik soyut isimler :

<i>asra kün</i>	<i>evvelki gün</i>
<i>aşığı yıl</i>	<i>geçen seneden evvelki sene</i>
<i>ağa karındaşı</i>	<i>amca</i>
<i>azuk ay</i>	<i>Aralık ayı</i>
<i>basağı kün</i>	<i>yarından sonra, öbür gün</i>
<i>baş yülütci</i>	<i>berber</i>
<i>bir ança</i>	<i>bir az</i>
<i>biraz</i>	<i>biraz</i>
<i>birikün</i>	<i>gelecek gün, yarın</i>
<i>birisi kün</i>	<i>yarından sonra</i>
<i>buçukyarısı</i>	<i>dörtte bir, çeyrek</i>
<i>bu kün, bu gün</i>	<i>bugün</i>

<i>el degşüri</i>	<i>atın satılma sonucunda el değiştirmesi</i>
<i>erdem eyesi, irdem iyesi</i>	<i>fen bilici, faziletli</i>
<i>esregü kün</i>	<i>dünden bir önceki gün</i>
<i>ikki yüz</i>	<i>iki yüz (sayı)</i>
<i>ilgün</i>	<i>devlet</i>
<i>ilşin yıl</i>	<i>bir önceki yıldan önceki yıl</i>
<i>ķamķaķ başlu</i>	<i>akılsız insan</i>
<i>ķan alıcı</i>	<i>kan alıcı</i>
<i>kanbaz</i>	<i>boş boğaz, koğucu</i>
<i>ķarabař, ķaravař</i>	<i>cariye</i>
<i>ķara yağız</i>	<i>esmer</i>
<i>kayın ana, ķayın ana</i>	<i>kaynana</i>
<i>ķayınata, ķayınaķa</i>	<i>kaynata</i>
<i>ķayın ķarındař</i>	<i>kayın birader</i>
<i>kazak başlı</i>	<i>bekar</i>
<i>kenç oğlan</i>	<i>küçük oğlan</i>
<i>kerterki ketir</i>	<i>arkasına dönmüş</i>
<i>keşken yıl</i>	<i>geçen sene</i>
<i>ķız ķarındař</i>	<i>kız kardeş</i>
<i>ķız oğlan</i>	<i>bakire</i>
<i>kilesi yıl</i>	<i>gelecek yıl</i>
<i>kirtü söz</i>	<i>doğru söz</i>
<i>ķörke-bay</i>	<i>güzel</i>
<i>kul kutan</i>	<i>kul köle takımı</i>
<i>kut topuklu,</i>	<i>kademli, uğurlu, kutlu topuklu</i>
<i>kutsız topuklu</i>	<i>uğursuz ayaklı</i>
<i>küçi yeter</i>	<i>kaadir</i>
<i>on beç</i>	<i>on beş (sayı)</i>
<i>on bir</i>	<i>on bir (sayı)</i>
<i>on ikki</i>	<i>on iki</i>
<i>oraķ küni</i>	<i>ekin biçim günü</i>

<i>sağ-tuç</i>	<i>zevcin düğününde adamlara hizmet eden, refik, sağdıç</i>
<i>şol kol</i>	<i>sol taraf</i>
<i>sübaşı</i>	<i>komutan</i>
<i>süri tüş</i>	<i>öğle vakti</i>
<i>şakır köz</i>	<i>çakır göz</i>
<i>şerü başı</i>	<i>komutan</i>
<i>tamak sav</i>	<i>obur</i>
<i>tañdası kün</i>	<i>ertesi gün</i>
<i>toğan kardeş</i>	<i>öz kardeş</i>
<i>toğma tilü</i>	<i>anadan doğma deli</i>
<i>tutmas il</i>	<i>çolak el</i>
<i>tün buçukı</i>	<i>gece yarısı</i>
<i>tünekün</i>	<i>dün; yarın, ertesi gün</i>
<i>tün kiçe</i>	<i>dün gece</i>
<i>tün kün</i>	<i>dünkü gün</i>
<i>üç yüz</i>	<i>üçyüz (sayı)</i>
<i>yemiş şatıcı</i>	<i>manav</i>
<i>yol kesici</i>	<i>eşkıya, haydut</i>

Tekrar yoluyla oluşan birleşik soyut isimler :

<i>doğ doğ</i>	<i>öz kardeş</i>
<i>tek tek</i>	<i>sık sık</i>
<i>t̄iz t̄iz</i>	<i>F. acele acele</i>

2. Anlamları Bakımından Soyut İsimler

Soyut isimleri yapıları itibariyle olduğu gibi, içerdiği anlamları bakımından da belli kategorilerde incelemek mümkündür.

Kıpçakça eserlerden taranarak çıkarılan soyut isimleri içerdiği anlamları açısından şöyle bir tasnife tabi tutulabilir.

1. Akriba isimleri : *abaga, ağa, 'aqla, 'aşaba, bibi, dāya, egeçi, küyegü, küyev* vb.
2. Meslek isimleri; Yapıcı adı (bir işi yapan, eden kimseler için kullanılan adlar) : *alkaşçı, altunçı, bitikçi, dilmaç, hökümçi, tercümān, yülüçi* vb.
3. Ünvan adları : *beylik, ḥalī falık, ḥanlık, kaçılık, vālī lik*, vb.
4. Bağlılık bildiren isimler : *'alevī, baḡdādī, ḥorāsānī, kitābī, mecūsi, ceberī, dehrī, ḥāricī, ḥavāricī, kaderī, kitābī* vb.
5. Yön-istikamet bildiren isimler : *arqa, cihet, ḥafīkayn, ısrā, ilgerü, iley, meñley, şark* vb.
6. Sifat durumunda olan kelimeler : *ābdān, açlık, 'ayblı, baḡlı, delülik, dostluk, ḥşınrak, ḥayırlı, kalıñlık, kebīr, kiçikrek, küçük, şavlı, ulu* vb.
7. Bir yere ait olma durumu bildiren sözlerde : *hārezmī li, illik, kentli, köylü, şārlu, yirlü* vb.
8. Ölçü birimleri : *arşun, qarı, dutam, erdeb, kadah, qarış, mekük, mişkal, nişāb, oқыya, sükrünş* vb.
9. Terimler
 - a. Dini terimler : *ābdast, ekindü, farz, iḡār, namāz, oruç, şerī 'at, terāvīḡ* vb
 - b. Varlığını inancımızla kabul ettiğimiz varlıklar : *cān, ferişte, iblīs, melek, ödü, rūḡ, üzit, yek* vb.
 - c. Okçulukla ilgili terimler : *iflāt, intisāb, irti 'ad, ī tār, kafl, meşakfī, muḡtelis, nazār, şak, tefvīk, zūrka* vb.

10. Zaman kelimeleri : *aşşam, 'aşr, ay, aylık, azuk ay, basadı kün, birikün, düş, evle, güz, hālī, ırte, künlük, leyl, ramazān, şabah, şevvāl, temmüz, tüne, tünekün, yay, yaz* vb.
11. Hastalık adları : *fekad, hami, humme, ik, 'illet, istisqā, kaşbe, mañkav, sa'fe, sağısız* vb.
12. Oyun adları : *lehv, oyun, tebük, toqurçin*
13. Sayı isimleri : *altı, altmış, birer, ikinci, ikki yüz, ikiz, ortançı, toqşan, üçer, yitinci* vb.
14. Dil adları : *'arabça, parsice, 'arabī, hārezmī tili, rusi, türkī* vb.
15. Harikulade varlıklar : *dīv, şazgan* vb.

İKİNCİ BÖLÜM

DİZİN

Yukarıdan beri genel olarak soyut isimler Kıpçakça eserlerden örmekler verilerek incelenmeye çalışıldı. Örnek olarak verilen sözler elde olan Kıpçak Türkçesi yadigarı eserlerden taranmıştır.

Bu bölümde Kıpçakça eserlerden taranarak toplanmış olan sözler sözlük kurulları dahilinde, alfabetik sıraya göre dizilmiştir.

A

abaga	M. amca C.C.-1;	
abak	suret, boy bos E.Z.L.T.-2;	
‘abd	A. kul K.F.B.L.T.-1;	krş. ‘abdu
ābdān	F. mamur, Şen, bayındır İ.M.V.S.-1;	
ābdast	F. abdest İ.M.V.S.-302;	krş. avdaz
ābdastlı	F.T. abdest almış, abdesti olan İ.M.V.S.-1;	
ābdastsız	abdesti bozulmuŐ, abdesti olmayan İ.M.V.S.-29;	
ābdastsızlık	abdestli olmama durumu İ.M.V.S.-18;	

‘abdu	A. kul K.F.B.L.T.-1;	krş. ‘abd
abışka, abışka	kart, ihtiyar E.Z.L.T.-2; K.M.T.T.A.M.-1;	krş. abuşka
‘abid	A. kulluk eden, tapınan İ.M.V.S.-2;	
abru	ahmak K.M.T.T.A.M.-1;	
abuşka	yaşlı, ihtiyar C.C.-2;	krş. abışka
‘acāyib	A. acayip, şaşılacak (şey) M.G-1; G.T.-5; K.F.B.L.T.-;	krş. ‘acī b
‘acem	A. İıranlı, Fars G.T.-6; K.İ.N.-1;	
‘acemce	A.T. Farsça, İıran dili G.T.-1;	
‘acemī	A. Arap olmayan kimse, İıranlı K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-1;	
acı	acı, keder E.K.L.Z.L.T.-2; E.Z.L.T.-1; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. açı, açığ, açuv
acı	aç, acıkmış E.Z.L.T.-1;	krş. acık, aç, aş
acık	aç, acıkmış E.Z.L.T.-1;	krş. acı, aç, aş
‘acī b	A. acayip, şaşılacak şey G.T.-1;	krş. ‘acāyib
‘āciz	A. zavallı, gücsüz, beceriksiz, aciz İ.M.V.S.-41; G.T.-11; K.F.B.L.T.-2;	
‘ācizlik	A.T. aciz olma İ.M.V.S.-1;	
acur	kurtlanmış E.Z.L.T.-1;	

‘acz	A. aciz, acizlik G.T.-2;	
aç	aç, tok olmayan; açlık İ.M.V.S.-1; G.T.-19; C.C.-3; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. acı, acık, aş
açı	acı, keder İ.M.V.S.-2; G.T.-5; K.M.T.T.A.M.-1;	krş. acı, açığ, açuv
açığ	acı, keder G.T.-2;	krş. acı, aç, açuv
açık, açık	açık M.G-6; E.Z.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. açuğ
açırgamah	acımak, acınmak C.C.-2;	
açkı	amca K.M.T.T.A.M.-1;	
açlık	açlık, tok olmama İ.M.V.S.-3; G.T.-4; K.F.B.L.T.-2;	
açmağ	açmak; şerh E.K.L.Z.L.T-1; K.F.B.L.T.-1;	
açuğ	açık M.G.-3; İ.M.V.S.-24; G.T.-5; K.İ.N.-4; K.İ.L.A.-1;	krş. açık
açuv	acı, keder, üzüntü C.C.-1;	krş. acı, aç, açığ
ad, ād, ağ	ad, isim M.G.-1; E.K.L.Z.L.T-1; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-7; D.M.F.L.T.-3; K.İ.L.A.-2;	krş. at
ādāb	A. usuller, yollar, kurallar, adab, erkan İ.M.V.S.-5; G.T.-1;	
‘adālet	A. adalet, adillik K.F.B.L.T.-2;	
‘adāvet	A. düşmanlık G.T.-2;	

‘āde, ‘ade	A. adet, gelenek; alışılmış, alelade M.G.-2; İ.M.V.S.-22; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-1;	krş. ‘ādet
‘āded	A. sayı, adet İ.M.V.S.-1;	
‘adem	A. yokluk G.T.-3;	
‘ādet	A. adet, görenek; huy M.G.-6; K.R.F.H.-2; G.T.-6; K.İ.N.-1;	krş. ‘āde
‘ādeten	A. adet olarak İ.M.V.S.-4;	
‘adillik	A.T. adalet K.F.B.L.T.-1;	krş. ‘adillik, ‘adllık
adım	adım E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	krş. atlam
‘ādil	A. adaletle iş gören, doğru, adil G.T.-1; K.F.B.L.T.-2;	
‘adil	A. adalet K.F.B.L.T.-1;	krş. ‘adl
‘adillik	A. adalet, adillik K.F.B.L.T.-1;	krş. ‘adillik, ‘adllık
‘adl	A. adalet G.T.-2;	krş. ‘adil
‘ādllık	A. adaletli olma İ.M.V.S.-1;	krş. ‘adillik, adillik
adlu, ādlu	adlı K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-1;	krş. atlı, atlıg
admağ	atmak K.F.B.L.T.-1;	
‘adū	A. düşman M.G.-1;	krş. ‘adū
‘aduw	A. düşman G.T.-1;	krş. ‘aduw

afçal	A. daha faziletli K.F.B.L.T.-2;
afçalıraq	A.T. daha efdal K.F.B.L.T.-1;
āfet	A. afet, bela M.G.-1; İ.M.V.S.-2; K.F.B.L.T.-1;
‘āfet	A. büyük felaket İ.M.V.S.-2;
‘afī f	A. iffetli K.F.B.L.T.-1;
‘āfav	A. af K.F.B.L.T.-3;
‘āfiyet	A. sağlık, rahatlık, esenlik İ.M.V.S.-1; G.T.-2;
‘afv	A. bağışlama, af İ.M.V.S.-16; G.T.-4;
ağmaq	yükselmek, çıkmak M.G.-1;
ağa	büyük, ağabey E.K.L.Z.L.T-1; C.C.-1;
āgāh	F. bilgili, uyanık, haberdar, vakıf K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-1; G.T.-1; K.İ.N.-4;
āgāz	F. başlama G.T.-1;
ağı	cömert, kerim K.İ.L.A.-1;
ağır, ağır	ağır, ağırlık; kalın, dayanıklı; çok yavaş krş. ağr, avur M.G.-15; E.K.L.Z.L.T-1; K.R.F.H.-3; İ.M.V.S.-14; G.T.-16; C.C.-3; E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-1; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;

agir	şan, şeref, şöhret, itibar C.C.-1;	
agırsıy, avursı	saygı C.C.-1;	
ağr	yavaş, ağır, ağırlık K.R.F.H.-1;	krş. ağır, avur
ağrı	ağrı, acı G.T.-1; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	krş. ağrığ, agrık
ağrı	96 miskal tutarında bir ağırlık ölçüsü İ.M.V.S.-10; G.T.-1;	
ağrığ	ızdırıp, ağrı, hastalık; göz iltihabı İ.M.V.S.-5;	krş. ağrı, agrık
agrık, agrık, ahırh, agırh	ızdırıp, ağrı, acı C.C.-4; K.F.B.L.T.-1;	krş. ağrı, ağrığ
agrıklı, agrılı	ağrılı E.Z.L.T.-1;	
agu, ağu	ağı, zehir E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	krş. avu
agul	gönül C.C.-2;	
ağuldaş	komşu K.M.T.T.A.M.-1;	
agýār	A. yabancılar G.T.-1;	
‘ahd	A. yemin, ant İ.M.V.S.-9;	krş. ‘ahid
āhır	A. son, en sonra, nihayet M.G.-1; G.T.-40; K.F.B.L.T.-1;	krş. ahīr
‘ahid	A. yemin K.F.B.L.T.-1;	krş. ‘ahd
ahīr	A. en son, sonraki İ.M.V.S.-2; K.İ.N.-3;	krş. āhır

aḥkām	A. hükümler, usuller M.G.-1; İ.M.V.S.-5; K.F.B.L.T.-1;	
aḥlāk	A. ahlak G.T.-7;	
aḥmak	A. akılsız, serseri, ahmak İ.M.V.S.-1; G.T.-7;	
aḥres	A. dilsiz G.T.-1;	
aḥsen	pek güzel K.R.F.H.-1;	
aḥşam	akşam, akşam vakti G.T.-5; E.Z.L.T.-2;	krş. akşam
aḥvāl	A. durumlar, haller İ.M.V.S.-1; G.T.-1;	
aḥval	şası G.T.-1;	krş. aḥvel
aḥvel	A. Arapça şası bakışından yapılmış bir okçuluk terimi, hedefi gözleme K.İ.N.-1;	krş. aḥval
‘aḥd	A. bağ, düğüm; ahd, sözleşme M.G.-3; İ.M.V.S.-29; G.T.-6;	krş. ‘aḥd
‘aḥd	A. okçuluk terimi, elde yay kurma şekli K.İ.N.-16;	
aḥı	cömert K.M.T.T.A.M.-1;	
‘āḥibe	A. son, nihayet M.G.-1;	krş. ‘āḥibet
‘aḥıd	A. yemin, akit K.F.B.L.T.-3;	krş. ‘aḥıd

‘ākibet	A. son, nihayet G.T.-5;	krş. ‘ākibe
‘āqıl, ‘āqıl	A. akıllı İ.M.V.S.-94; G.T.-40; K.F.B.L.T.-2;	
‘aqla	A. baba tarafından akraba K.F.B.L.T.-2;	
‘āqıla	A. akıllı kadın İ.M.V.S.-37;	
‘āqıl bāliġ	A. bülüġa ermiş İ.M.V.S.-1;	
‘aqlılu	A.T. akıllı K.F.B.L.T.-2;	
‘ākif	A. mutekif, ibadet için bir yere kapanan G.T.-2;	
‘aql	A. akıl, us M.G.-1; İ.M.V.S.-37; G.T.-25;	
‘aqlī	A. akılla ilgili İ.M.V.S.-2;	
akmak	A. ahmak, aptal C.C.-1;	
‘aqr	A. okçuluk terimi, okçuluġun şanına uymayan yara bere izi K.İ.N.-6;	krş. ‘aqr
‘aqr	A. okçuluk terimi, okçuluġun şanına uymayan yara bere izi K.İ.N.-12;	krş. ‘aqr
aqrın, akrın	yavaş M.G.-1; C.C.-1; E.Z.L.T.-1;	krş. arqın, arqun
‘aks	karşı, aksi, zıt, ters İ.M.V.S.-11; G.T.-2;	krş. ‘aqs

‘aks	A. zıt, ters M.G.-1;	krş. ‘aks
aksak, aksak	aksak, topal E.K.L.Z.L.T.-1; İ.M.V.S.-3; E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	
akşam, akşam	akşam, akşam vakti G.T.-1; C.C.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	krş. akşam
aķva	A. çok sağlam, çok kuvvetli M.G.-1;	
al	hile, salavere, kurnazlık G.T.-4; C.C.-1; K.İ.L.A.-1;	
‘ala, ā‘lā	A. üst, üzere, en yüksek, yüce K.R.F.H.-2; G.T.-3;	krş. ‘ālī, ‘āliye
alaçak	alacak K.F.B.L.T.-1;	
alak	fikir ayrılığı K.İ.L.A.-1;	
‘alāķa	A. ilgi, bağlantı M.G.-2;	
‘alāmet	A. işaret, alamet M.G.-5; K.R.F.H.-2; İ.M.V.S.-3; G.T.-9; K.F.B.L.T.-1;	
alçak	alçak, aŗaęı, basık E.K.L.Z.L.T.-1; G.T.-2; K.F.B.L.T.-1;	krş. alşak
alçaklık	alçak gönüllülük İ.M.V.S.-1;	
a‘lem	A. en bilen K.R.F.H.-2; K.İ.N.-2;	
‘ālem	A. halk; dünya, alem M.G.-1; K.R.F.H.-1; G.T.-8; K.İ.N.-1;	krş. ‘ālam
‘ale’ş-şabāh	A. sabahleyin, sabah vakti G.T.-2;	

‘alevī	A. Ali’ye bağlı olanlar K.F.B.L.T.-1;	
‘aleyhim	A. Arapça dua sözü K.İ.N.-1;	
‘aleyhimā	A. Arapça dua sözü K.İ.N.-1;	
‘aleyhi’s-selām	A. “üzerine selam olsun” manasına, bilhassa peygamberler anılırken söylenen, saygı sözü G.T.-16; K.İ.N.-25;	
algış, algış	dua; övgü, kutlama E.K.L.Z.L.T.-9; C.C.-5; E.Z.L.T.-1; D.M.F.L.T.-1;	krş. alkış
algışlı	kutsal, aziz C.C.-15;	
alıçı	alıcı C.C.-1;	
alığ	korkak K.M.T.T.A.M.-1;	
alın	ön, karşı, cephe M.G.-15; İ.M.V.S.-17; G.T.-12; C.C.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. all, iley
alınçı	taşkın adam K.İ.L.A.-1;	
alışturmak	değiştirmek C.C.-1;	
‘ālī	A. yüce, ulu M.G.-1; G.T.-5;	krş. ‘āliye, ā‘lā
‘ālim	A. alim; bilgili M.G.-2; İ.M.V.S.-14; G.T.-43; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-1;	krş. ‘allāme
‘āliye	A. yüce, ulu M.G.-1;	krş. ā‘lā, ‘ālī
alkış, alkış	alkış, övme, medh, sena E.Z.L.T.-2; K.İ.L.A.-1;	krş. algış

alkışçı	alkışçı, medh eden M.G.-1;	
alkoran	A. Allah buyruğu C.C.-1;	
all	ön, karşı; ön taraf, bir şeyin önündeki şey krş. alın, iley G.T.-4; C.C.-11;	
‘allāme	A. büyük alim, çok bilen G.T.-2;	krş. ‘ālim
alleyoh	Allah’a çok şükür C.C.-1;	
almaķ	almak M.G.-5; E.K.L.Z.L.T-1; K.R.F.H.-2; G.T.-10; E.Z.L.T.-10;	
almaķlıķ	alma işi K.F.B.L.T.-1;	
almazlık	evlenmeme C.C.-3;	
almışı	para değeri E.Z.L.T.-2;	
alp	yiğit, kahraman, cesur K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
alşak, alşak	alçak, yüksek olmayan E.Z.L.T.-2; D.M.F.L.T.-1;	krş. alçak, aşak
alt, alt	alt, bir şeyin altında kalan kısım M.G.-13; E.K.L.Z.L.T-2; İ.M.V.S.-26; G.T.-8; C.C.-2; E.Z.L.T.-; K.M.T.T.A.M.-6; K.İ.N.-9;	
altağu	altı bir arada, bir arada toplu olan altı şey K.İ.L.A.-1;	
altı, altı	altı (sayı) M.G.-4; E.K.L.Z.L.T-7; K.R.F.H.-5; İ.M.V.S.-37; G.T.-4; C.C.-1; E.Z.L.T.-5; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-7; D.M.F.L.T.-4; K.İ.L.A.-1;	

altmış, altmış	altmış (sayı)	krş. atmış
	E.K.L.Z.L.T-4; İ.M.V.S.-13; G.T.-1; C.C.-1; K.M.T.T.A.M.-1; D.M.F.L.T.-11;	
altunçı	sarrafl	
	C.C.-1;	
alu	alış; borcunu ödeyemeyen	
	E.Z.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
‘ām	A. umumî, genel	
	İ.M.V.S.-5; K.F.B.L.T.-1;	
a‘mā	A. kör	
	G.T.-2; K.F.B.L.T.-1;	
āmāc	F. nişan tahtası, hedef	krş. umac
	M.G.-1;	
amān	A. bağış, bağışlama	
	İ.M.V.S.-28;	
amanat	A. emanet	
	C.C.-3;	
amanlık	A.T. aman verilmiş yer	krş. emenlik
	K.F.B.L.T.-1;	
‘amel	A. iş, hareket; tarz	
	M.G.-42; İ.M.V.S.-104; G.T.-20; K.İ.N.-3;	
‘ameldār	F.A. iş sahibi; idare amiri	krş. ‘āmil
	G.T.-1;	
amen, amin	Hr. amin	
	C.C.-9;	
‘āmī cāhil	A. bilgisiz, cahil	
	İ.M.V.S.-1;	
‘āmil	A. neden, etki; uygulayan, işleyen	
	İ.M.V.S.-1; K.İ.N.-1;	
‘āmil	A. idare memuru, amir	krş. ‘ameldār
	G.T.-1; K.F.B.L.T.-2;	

amī n	A. "Allahım kabul et" anlamında dua bitiş sözü K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-10;	
‘āmiy	A. cahil, avam, ümmi G.T.-1;	
‘ammu	A. amca K.F.B.L.T.-1;	
amrak, amraq	sevgili, aziz; aşık; eğilme C.C.-2; E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	
añ	mania K.İ.L.A.-1;	
ana	anne K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
‘anaq	A. yürüyüş, hayvanların yürüyüşü, at ve devenin bir çeşit adımlarını açıp boyunlarını uzatarak hızla yürümesi M.G.-1; K.R.F.H.-2;	
and, ānd	yemin İ.M.V.S.-3; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-1;	krş. anıt, ant
anglı	zeyrek, anlayışlı E.Z.L.T.-1;	krş. añlu
anık	hazır, hazırlanmış E.Z.L.T.-1;	
anır	müddet K.İ.L.A.-1;	
anıq	ant, yemin K.F.B.L.T.-1;	krş. and, ant
añlu	anlayışlı K.İ.L.A.-1;	krş. anglı
añ mañ	şaşkın, şaşkınlık M.G.-1;	
añsız, ansız	ansız, birden bire G.T.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. ansızın, añsuz

ansızın	ansızın C.C.-1;	krş. añsız, āñsuz
āñsuz	ansızın K.İ.N.-1;	krş. añsız, ansızın
ant, ānt	yemin, ant E.K.L.Z.L.T-10; İ.M.V.S.-374; G.T.-3; C.C.-3; E.Z.L.T.-2; K.İ.N.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. and, anıt
anuķ	hazır İ.M.V.S.-1; G.T.-1; K.İ.N.-1; K.İ.L.A.-1;	
anuklamak	hazırlama(k) C.C.-1;	
apaķ	suret, boy pos K.F.B.L.T.-1;	
apostol	Hr. havari C.C.-1;	
apostolik	Hr. apostolik C.C.-1;	
aprak	yıpranmış E.Z.L.T.-1;	
aptal	aptal E.Z.L.T.-2;	
‘ar, ar	A. haya, utanma G.T.-2; E.Z.L.T.-3;	
ara	ara, arasında, iki nokta arasındaki yer M.G.-20; K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-256; G.T.-19; C.C.-3; E.Z.L.T.-2; K.M.T.T.A.M.-7; K.İ.N.-19; K.İ.L.A.-1;	
‘arab	A. Arap G.T.-16; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-6;	krş. a‘rābī
‘arabça	A.T. Arapça G.T.-1;	
a‘rābī	A. çölde oturan Arap G.T.-2; K.F.B.L.T.-1;	krş. ‘arab

‘arabī	A. Arapça, Arap’a ait; Arap’lara has M.G.-6; K.İ.N.-3;	
‘arabiyet	A. Araplık K.F.B.L.T.-1;	
a‘rāf	A. Cennet ile Cehennem arasında tasavvur olunan yer G.T.-2;	
ārām	F. dinlenme, rahat G.T.-1;	
aramaqlık	arama K.F.B.L.T.-1;	
‘aran	A. hayvanın bacağında bıcılğan hastalığı olmak K.R.F.H.-2;	
ard	art, arka, geri taraf K.R.F.H.-2; K.İ.N.-3; D.M.F.L.T.-3; K.İ.L.A.-1;	krş. arha, arħa, arħa, art, artkaru, atkaru
arha	arka C.C.-1;	krş. ard, arħa, arħa, art, artkaru, atkaru
arħa	arka K.R.F.H.-1;	krş. ard, arha, arħa, art, artkaru, atkaru
arı, ārı'	arı, temiz, saf, kutsal M.G.-1; K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-4; G.T.-8; C.C.-28; K.İ.L.A.-1;	krş. āru', arıg, arov
arıg	temiz, saf; mübarek; güzel; minezzeh İ.M.V.S.-68; K.İ.L.A.-1;	krş. arı, āru, arov
arıglık	minezzehlik; temizlik İ.M.V.S.-6;	krş. arılık
arih	zayıf C.C.-2;	krş. arıq, arq, aruq
arıq, arık	zayıf G.T.-1; E.Z.L.T.-2; E.Z.L.T.-2;	krş. arih, arq, aruq

arıksuz	arı olmayan, temiz, saf olmayan C.C.-1;	
arılık	temizlik İ.M.V.S.-3;	krş. arırlık
‘arız	A. sunma K.F.B.L.T.-1;	
‘arif	A. arif G.T.-14;	
‘ariyet	A. ödünç, emaneten İ.M.V.S.-1; K.F.B.L.T.-1;	
arç	zayıf K.İ.L.A.-1;	krş. arıh, arık, aruk
arça, arka	arka, sırt; zürriyet, soy sop M.G.-13; E.K.L.Z.L.T.-1; K.R.F.H.-8; İ.M.V.S.-34; G.T.-2; E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-3; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. ard, arha, arha, art, artkarı atkaru
arçalu'	kuvvetli, arkalı K.R.F.H.-1;	
arçın	yavaş M.G.-1;	krş. aqrın, arçın
arçnlık	yüze gülme, müdara İ.M.V.S.-1;	krş. arçnlık, arçnluğ
arçun	yavaş, gevşek, hafif M.G.-10; K.R.F.H.-2; İ.M.V.S.-29; G.T.-7; K.İ.N.-4; K.İ.L.A.-1;	krş. aqrın, arçın
arçnlık	usulüne uygun olarak; onurluluk; tevazu; naziklik İ.M.V.S.-7;	krş. arçnlık arçnluğ
arçnluğ	ağır başlılık İ.M.V.S.-4;	krş. arçnlık, arçnluğ

arķuru	çapraz, yanlamasına M.G.-9;	krş. arķuru
arķuru	enine, yanlamasına İ.M.V.S.-2;	krş. arķuru
armağan	hediye K.İ.L.A.-1;	
armaķ	zahmet, meşakket K.M.T.T.A.M.-1;	
armavu	tembel K.M.T.T.A.M.-1;	
arov	arı, temiz, pak, günahsız C.C.-1;	krş. arı, aru, arıg,
arşın	arşın E.Z.L.T.-1;	krş. arşun
arşun, arşūn	arşın (uzunluk ölçüsü) M.G.-19; E.K.L.Z.L.T-2; İ.M.V.S.-30; G.T.-1; C.C.-1; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-1; D.M.F.L.T.-1;	krş. arşın
art	art, arka, geri taraf M.G.-55; K.R.F.H.-3; İ.M.V.S.-81; G.T.-15; C.C.-6; E.Z.L.T.-4; K.İ.N.-2; K.İ.L.A.-1;	krş. ard, arha, arħa, arķa, artķaru, atķaru
artımak	temizlik C.C.-1;	
artķaru	geri, geride İ.M.V.S.-1;	krş. ard, arha, arħa, arķa, art, atķaru
artmak	artma C.C.-1;	
artık	artık, fazla E.Z.L.T.-4;	krş. artuķ, artum

artuğ, artuh	fazla, fazlalık; bir yığından geri kalan	krş. artık, artum
		M.G.-13; K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-5; G.T.-31; C.C.-7; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-2; K.İ.N.-7; K.İ.L.A.-1;
artuğçı	üstün; terk eden, vazgeçen	
		K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-1;
artuğçılık	üstünlük	
		K.F.B.L.T.-1;
artuğlu	fazla	
		K.F.B.L.T.-1;
artuğsulık	üstünlük, efdallık	
		İ.M.V.S.-2;
artum	fazla, çok fazla, ziyadesiyle	krş. artık, artuğ, artuh
		C.C.-1;
aru, āru'	temiz	krş. ārı', arığ, arov
		E.K.L.Z.L.T.-1; K.R.F.H.-2; E.Z.L.T.-2; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;
aruğ	zayıf, cılız	krş. arıh, arığ, arđ
		K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-2; G.T.-4; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;
aruvlıh	arılık, temizlik, kusursuzluk, lekelenmemişlik	
		C.C.-1;
‘arūz	A. aruz, şiir vezni	
		G.T.-1;
‘arż	A. en, genişlik	
		M.G.-5;
‘arż	A. arz etmek, sunmak	
		İ.M.V.S.-14; G.T.-1;
‘arza	A. himmet	
		K.F.B.L.T.-1;
ārzū, arzu	F. istek, arzu	
		G.T.-1; E.Z.L.T.-1;

as	ars, as takım E.Z.L.T.-1;	
as	Arap'lardan gayri milletlerden birisi K.İ.L.A.-1;	
‘aşaba	A. baba tarafından akraba olan İ.M.V.S.-1;	
‘aşabalık	A.T. baba tarafından akrabalık İ.M.V.S.-1;	
āsān	F. kolay İ.M.V.S.-11; G.T.-7; K.İ.N.-4;	
āsānlık	kolaylık, kolay olma İ.M.V.S.-1;	
a'sar	A. kötürüm K.R.F.H.-1;	
āsāyiş	F. rahat, huzur G.T.-2;	
aşhāb	A. arkadaşlar, dostlar İ.M.V.S.-26; G.T.-2;	
asih	fayda C.C.-1;	krş. aşığ
aşığ	kazanç, faide K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. asih
aşıl	A. temel, asıl K.R.F.H.-1; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-2;	krş. aşı
asınmak	asınmak, takınmak, kuşanmak M.G.-1;	
‘aşır	A. ikinci vakti E.K.L.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	
asır, aşır	düğün C.C.-1;	
‘āşī, ‘āsi	A. karşı gelen, azgın, isyan eden, isyankar, asi İ.M.V.S.-20; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-1;	

‘asker	A. asker, askerlik M.G.-1; K.F.B.L.T.-1;	
aşl	A. asıl, esas, kök M.G.-8; K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-23; G.T.-6; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-12;	krş. aşıl
aşlah	A. daha iyi M.G.-1;	
aslam	faiz İ.M.V.S.-1;	
aslan	faide, kazanç K.İ.L.A.-1;	
asmaklık	asma K.F.B.L.T.-1;	
asnu	nazlı K.İ.L.A.-1;	
asov	destek, yardım C.C.-2;	
‘aşr	A. asır, yüz yıl G.T.-2;	
asra kün	evvelki gün E.Z.L.T.-1;	
asrı	aşırı, çok fazla (<Moğ. asuru < Trk. aşuru) M.G.-6;	krş. asru
asrov	koruma, melce C.C.-1;	
asru, astru, astrı	çok, haddinden fazla, aşırı C.C.-7;	krş. asrı
aşşı	faida K.F.B.L.T.-1;	
ast	alt, aşağı İ.M.V.S.-4; G.T.-1; C.C.-1;	krş. aşağı, aşağı, aşağı

astılan	tefecilik, vurgunculuk, faizcilik C.C.-1;	
astın	alt G.T.-1;	krş. ast, aşağı, aşağı, aşağı
astlançı	aracı tüccar, tefeci C.C.-1;	
asu	fayda, faydalı E.Z.L.T.-2;	
aş	aç E.Z.L.T.-1;	krş. acı, acık, aç
‘aşā	A. akşam yemeği G.T.-1;	krş. ‘ışā
aşağ	alçak aşağı K.M.T.T.A.M.-1;	
aşağa, aşağı	aşağı M.G.-31; E.K.L.Z.L.T-2; K.R.F.H.-12; İ.M.V.S.-15; G.T.-3; E.Z.L.T.-3; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-16; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. ast, astın, aşağı, aşağı
aşak, aşak	aşağı, aşağıdan; alçak;mütevazi İ.M.V.S.-9; E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. ast, astın, aşağı, aşağı
aşaka	aşağı M.G.-1;	krş. ast, astın, aşağı, aşağı
aş bolsun	“sağlık olsun” anlamında E.Z.L.T.-1;	
aşıkmaq	acele etmek E.Z.L.T.-1;	krş. aşıkmaq
aşingı yıl	geçen seneden evvelki sene K.İ.L.A.-1;	
aşıtmak	aldatmak E.Z.L.T.-1;	
āşikāre	F. belli, açık, meydanda İ.M.V.S.-27;	krş. aşkara

'āşir	A. öşür toplayıcı İ.M.V.S.-10;	
aşkar	doru, kumral K.R.F.H.-2;	
aşkara, aşkāra, aşkāre	F. aleni, aşikar, görünen, belli C.C.-1; K.F.B.L.T.-1; D.M.F.L.T.-1;	krş. āşikāre
aşnu	eski zaman K.İ.L.A.-1;	
aştıkmak	acele etmek E.Z.L.T.-1;	krş. aşıtmak
aşuk	A. aşık C.C.-1;	
'āşūrā	A. Muharrem ayının 10. günü İ.M.V.S.-3;	
at, aţ	ad, isim M.G.-2; E.K.L.Z.L.T.-1; İ.M.V.S.-144; G.T.-19; C.C.-7;	krş. ad
ata, aţ a	ata, baba C.C.-20; E.Z.L.T.-9; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
'aţ ā	A. verme, bağışlama, ihsan İ.M.V.S.-2; G.T.-4;	
'ataķ	A. azat olma K.F.B.L.T.-2;	
aţ a ķarındaşı	amca K.M.T.T.A.M.-1;	
atalıķ, atalih	babalık, üvey baba İ.M.V.S.-1; C.C.-1;	
atar	A. attar, baharatçı C.C.-1;	krş. 'aţ ķār
ataş	adaş İ.M.V.S.-1; C.C.-1;	
'aţ f	A. çevirme, döndürme İ.M.V.S.-2;	

ātış	atma tarzı K.İ.N.-1;	
‘atī k	A. eski M.G.-1;	
‘ātī k	A. hür İ.M.V.S.-1;	
atkarı	arka; halef E.K.L.Z.L.T-1; E.Z.L.T.-3;	krş. ard, arha, arka, art, artkar
atlam, ‘atlam	adım, sıçrayarak yapılan adımlama M.G.-2; İ.M.V.S.-4; E.Z.L.T.-2; K.İ.N.-1;	krş. adım
atlı	adlı, isimli İ.M.V.S.-9;	krş. adlu, atlıg
atlıg	adlı, isimli İ.M.V.S.-260;	krş. adlu, atlı
aṭ maḳ	atmak M.G.-15; K.R.F.H.-1;	
atmaḳlıg	atma tarzı K.İ.N.-1;	
atmış	altmış (sayı) E.Z.L.T.-1;	krş. altmış
‘aṭ ṭār	A. attar, kokucu K.F.B.L.T.-1;	krş. atar
auric	çabuk, enerjik, çevik C.C.-1;	
av	av M.G.-1; İ.M.V.S.-2; G.T.-3; E.Z.L.T.-2; K.F.B.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
av avlamak	avlamak D.M.F.L.T.-1;	
āvāz	F. ses, avaz M.G.-1; E.K.L.Z.L.T-1; İ.M.V.S.-33; G.T.-8; D.M.F.L.T.-1;	

avdaz	F. abdest E.K.L.Z.L.T-1; K.F.B.L.T.-1;	krş. ābdast
avlamak	avlamak K.R.F.H.-1;	
avlavcı	avcı E.Z.L.T.-1;	
avruk	ağrı E.Z.L.T.-2;	
avu	ağı E.Z.L.T.-1;	krş. agu
avur	ağır E.Z.L.T.-1;	krş. ağır, aġr
avuzgun	azgın, yolunu azmış E.Z.L.T.-1;	
ay	ay, otuz günlük süre E.K.L.Z.L.T-5; İ.M.V.S.-111; G.T.-3; C.C.-3; E.Z.L.T.-5; K.F.B.L.T.-2; K.M.T.T.A.M.-2; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
aya	sayıp, malik K.İ.L.A.-1;	
‘ayāl	A. aile K.F.B.L.T.-1;	
ayamak	kısımlık etmek E.Z.L.T.-1;	
a‘yān	A. ileri gelenler, eşraf G.T.-2;	
‘ayān	A. okçuluk terimi, iki gözü bir göz edip hedefi gözetlemek K.İ.N.-2;	
ayanu	şımarık K.İ.L.A.-1;	
‘ayb	A. ayıp, kusur; okçuluk terimi, ok atma esnasında görülen hata krş. ‘ayıb M.G.-29; K.R.F.H.-3; İ.M.V.S.-31; G.T.-25; K.İ.N.-25;	

‘ayblı, ‘ayblu	A.T. kusurlu, hastalıklı K.R.F.H.-4; İ.M.V.S.-3;	
‘aybsu'z	kusurlu ve hasta olmayan K.R.F.H.-1;	krş. ‘aybsuz, ‘āyıbsuz
‘aybsuz	kusurlu ve hasta olmayan K.R.F.H.-1;	krş. ‘aybsu'z, ‘āyıbsuz
aydınlık	aydınlık E.Z.L.T.-1;	
‘ayıb	A. kusur, utanılacak şey; hastalık K.R.F.H.-1; K.F.B.L.T.-1;	krş. ‘ayb
‘ayıblu	A.T. ayıplı K.F.B.L.T.-1;	
‘āyıbsuz	kusurlu ve hasta olmayan K.R.F.H.-1;	krş. ‘aybsu'z, ‘aybsuz
ayık, ayık	ayık, uyanık, sarhoş olmayan E.Z.L.T.-2; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	
ayingçi	müfteri, iftiraçı C.C.-1;	
ayırmağ	ayırmağ G.T.-1;	
‘ayilet	A. aile K.F.B.L.T.-1;	
aylağ	bedava yapılan iş K.İ.L.A.-1;	
aylık	30 günlük, aylık İ.M.V.S.-1; K.F.B.L.T.-1;	
aylu	hamile K.M.T.T.A.M.-1;	
‘ayn	A. asıl, kendisi, aynı İ.M.V.S.-44; G.T.-6; K.F.B.L.T.-1;	
ayna	Cuma (günü) C.C.-1; K.İ.L.A.-1;	

‘aynī	A. gözle ilgili, görünen İ.M.V.S.-1;	
aypsız, ayıpsız	günahsız, kusursuz C.C.-1;	
ayrağ	ayıran, tefrik eden K.İ.L.A.-1;	
ayrı	çatallanmış, dallara ayrılmış, ayrı C.C.-1; E.Z.L.T.-1;	krş. ayrığ, ayruğ, ayru
ayrılık	ayrılık K.F.B.L.T.-1;	krş. ayruluk
ayruluk, ayruluk	ayrılık E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	krş. ayrılık
‘ayş	A. yaşama; yeyip içme, zevk ve sefa G.T.-8;	
ayuk	aklı başında olan, sarhoş olmayan K.İ.L.A.-2;	
‘ayyār	A. hilekar, dolandırıcı G.T.-2;	
az, āz, aẓ	az, çok olmayan M.G.-23; E.K.L.Z.L.T-5; K.R.F.H.-5; İ.M.V.S.-188; G.T.-30; C.C.-4; E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-2; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-8; K.İ.L.A.-1;	
azāb, ‘azāb	A. azap, eziyet G.T.-5; K.F.B.L.T.-1;	
azaçık	azcık, azıcık K.M.T.T.A.M.-1;	krş. azacuk
azacuk	azcık K.F.B.L.T.-2;	krş. azaçık
azād	F. kurtulmuş, hür, serbest İ.M.V.S.-256; G.T.-10; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-3;	krş. azādli, azādlik, azādlu, azat

azādli	F.T. kurtulmuş, serbest İ.M.V.S.-1;	krş. azād, azādliq, azādli, azat
azādliq	F.T. hürriyet, serbestlik; serbest İ.M.V.S.-2; K.F.B.L.T.-1;	krş. azād, azādli, azādli, azat
azādli	F.T. azat edilmiş, azatlanmış K.F.B.L.T.-1;	krş. azād, azādli, azādliq, azat
azādsuz	F.T. azatlanmamış K.F.B.L.T.-1;	
āzār	F. tekdir, kırılma, incitme, incinme G.T.-12;	
azat	F. azat, serbest C.C.-3;	krş. azād, azādli, azādliq, azādli
‘azeb	A. bekar (erkek) G.T.-1;	
azğan	kafir, sapık, fasık İ.M.V.S.-32;	
azğunluq	sapıklık, dalalet, azgınlık İ.M.V.S.-1; G.T.-1;	
azıqlı	vahşi İ.M.V.S.-9;	
azıh	azık, yemek C.C.-1;	krş. azık, azuq
azıhli	faydalı C.C.-1;	
azık	azık E.Z.L.T.-3;	krş. azıh, azuq
azık, azıh	fayda, çıkar C.C.-2;	

‘azıl	A. azil K.F.B.L.T.-1;	krş. ‘azıl
‘āzib	A. azab çeken K.F.B.L.T.-1;	
‘azī m	A. büyük, yüce; çok M.G.-2; İ.M.V.S.-5; G.T.-6; K.F.B.L.T.-1;	
‘azī met	A. tılsım ve dua, efsun; yola çıkma G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	
‘azī z	A. değerli, muhterem, saygın; değer vererek, ihtiram ile K.R.F.H.-2; İ.M.V.S.-8; G.T.-36;	
‘azī zirek	A.T. çok iffetli K.F.B.L.T.-1;	
azkūn	arası açık, aralıklı K.İ.N.-1;	
‘azl	A. kovma, işinden çıkarma İ.M.V.S.-8;	krş. ‘azıl
azlık	az olma, çok olmama İ.M.V.S.-1;	
‘azm	niyet ve hareket G.T.-2;	
azman	azmış, iri yarı E.Z.L.T.-1;	
azuk	azık, yiyecek İ.M.V.S.-10; G.T.-5;	krş. azıh, azık
azuk; azuk ay	Aralık ayı C.C.-1;	
‘azze	A. Allah’ın adından sonra söylenen hürmet sözü G.T.-3;	

B

bāb	A. kısım, fasıl, mesele, mevzu M.G.-46; K.R.F.H.-3; K.R.F.H.-3; İ.M.V.S.-16; G.T.-22; K.İ.N.-5;
baba	büyük, büyüğün küçüğe ve küçüğün büyüğe hitap ettiği zaman söylediği kelime K.İ.L.A.-1;
bāc	F. vergi G.T.-1;
bacanak	bacanak, iki kız kardeşin kocaları K.İ.L.A.-1;
badbakt	F. bedbaht, şansızlık C.C.-1;
bagatur	M. bahadır, yiğit, cesur, kahraman krş. bahādur, bahādır C.C.-1;
bağdādī	A. Bağdat şehrine ait K.F.B.L.T.-1;
bagırçı	bakırcı C.C.-1;
bağış	hediye, bağış C.C.-1;
bāgī, baġī	A. azgın, haksızlık yapan; isyancı İ.M.V.S.-1; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;
baġlamak	baġlamak; sona erdirmek M.G.-1; K.R.F.H.-2; G.T.-1;
baġlı	baġlı, baġlanmış; düġümlenmiş krş. baġlu İ.M.V.S.-4; G.T.-5;
baġlu	baġlı krş. baġlı K.F.B.L.T.-1;
baġr	taraf, yan K.İ.N.-3;

bağış	F. bahşış K.F.B.L.T.-1;	krş. baḡşāyış, baḡşīş
bahā, baha	F. değer, paha M.G.-2; İ.M.V.S.-80; G.T.-4; C.C.-5; K.F.B.L.T.-1; D.M.F.L.T.-1;	
bahādur, bahādır	cesur, yiğit, kahraman E.K.L.Z.L.T.-2; İ.M.V.S.-1; G.T.-7; E.Z.L.T.-1; D.M.F.L.T.-1;	krş. bagatur
bahadurlık	kahramanlık K.F.B.L.T.-2;	krş. bahādurlukḡ
bahādurluḡ	cesurluk E.K.L.Z.L.T.-1;	krş. bahadurlık
bahalı	F.T. baha biçilmez C.C.-1;	
bahana	F. özür, bahane E.Z.L.T.-4;	krş. bahāne
bahāne	F. bahane, sebep, vesile M.G.-2; G.T.-1;	krş. bahana
bahasız	F.T. baha biçilmez C.C.-1;	
bahıl, bahıl	A. hasis, cimri İ.M.V.S.-1; G.T.-6; K.F.B.L.T.-2;	
bahıllık	A.T. cimrilik İ.M.V.S.-; G.T.-3; K.İ.N.-1;	krş. buhl
bahıs	A. bahis K.F.B.L.T.-1;	krş. baḡıs
baḡıs	A. bahis, münakaşa, söz M.G.-2; İ.M.V.S.-1; G.T.-3;	krş. baḡıs
baḡş	F. kısım, hisse, parça G.T.-1;	
baḡşāyış	F. baḡışlama, lütuf, ihsan G.T.-1;	krş. baḡşīş, baḡşīş

bağış	F. bağış, lütuf, ihsan İ.M.V.S.-1; G.T.-5; K.F.B.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. bağış, bağış
baht, baht	F. talih, ikbal, baht G.T.-2; C.C.-2;	
bahtlı	F.T. bahtlı, şanslı, talihli C.C.-2;	
ba'îd	A. uzak, ırak M.G.-1; İ.M.V.S.-1;	
bâka	A. demet, deste, tutam İ.M.V.S.-1;	
bakçacı	F.T. bahçeci, bahçıvan C.C.-1;	
bakırçı	bakırcı K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	krş. bakırşı
bakırşı	bakırcı K.M.T.T.A.M.-1;	krş. bakırçı
bâkî	A. daimi, sürekli, kalıcı İ.M.V.S.-12; G.T.-5;	
bakiyye	A. bakiye, geri kalan, artan G.T.-2;	
baklı	F. pak, aziz C.C.-1;	
bakmak	bakmak E.K.L.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	
bakmaklık	bakma K.F.B.L.T.-1;	
bakşı	yazıcı C.C.-1;	
bala	yavru G.T.-4; E.Z.L.T.-1;	
baley	ebedi, sonsuz C.C.-1;	

bāliġ	A. ergin, bülüġa ermiş G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;
balıkçı	balıkçı C.C.-1;
baptisma	Hr. vaftiz, isim verme C.C.-1;
bar, ba'r	var, mevcut M.G.-27; E.K.L.Z.L.T-3; K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-410; G.T.-156; C.C.-12; E.Z.L.T.-4; K.İ.N.-24; D.M.F.L.T.-2; K.İ.L.A.-1;
bār	F. yük G.T.-1;
bardağçı	testi, fiçi yapımıyla uğraşan D.M.F.L.T.-1;
barmaq	gitmek, varmak E.K.L.Z.L.T-1; G.T.-1;
barlıq	varlık, mevcudiyet İ.M.V.S.-1;
barlu	varlıklı, zengin C.C.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;
barııl	A. rüşvet, rüşvet olarak alınan şey G.T.-1;
basaġı kün	yarından sonra, öbür gün K.İ.L.A.-1;
baskak	vali C.C.-1;
başı̄ret	A. basiret G.T.-1;
basmaq, başmaq	basmak M.G.-1; K.R.F.H.-1;
ba's	ilk, baş K.İ.N.-84;

başar	başarı, tedbir E.Z.L.T.-1;	krş. başkar
başdağ	çoluk çocuğu olmayan, tek başına yaşayan K.M.T.T.A.M.-1;	
başkar	başarı, tedbir E.Z.L.T.-2;	krş. başar
başlık	padişahlık K.İ.L.A.-1;	
başmağcı	pabuççu K.F.B.L.T.-1;	
baş yülütci	berber D.M.F.L.T.-1;	
başal	A. hasmının hamlesini savuşturma, boşa çıkarma M.G.-1;	
başâlet	A. avarelik, başı boşluk G.T.-1;	krş. başallağ
başallağ	hasmının hamlesini savuşturmak, boşa çıkarmak M.G.-5;	krş. başâlet
bâğıl	A. kullanılmaz olmuş, boşa çıkmış; boş, beyhude, çürük, yanlış, sapık M.G.-4; İ.M.V.S.-66; G.T.-5; K.F.B.L.T.-2; K.İ.N.-2;	
bâğıllık	A.T. batıllık K.F.B.L.T.-1;	
bâğın	A. gizli, sır; iç, dahil İ.M.V.S.-4; K.F.B.L.T.-1;	
bağır	A. nümete küfran ederek tüğyan etmek K.İ.L.A.-1;	
batış	güneşin battığı yer, Batı C.C.-2;	

başmak	batmak, suda boğulmak E.K.L.Z.L.T-1;	
batman, bātmān	batman, 2-8 okka arasında değişen bir ağırlık ölçüsü krş. bitmen M.G.-5; E.K.L.Z.L.T-3; K.R.F.H.-4; İ.M.V.S.-35; G.T.-4; E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
bavur	yaralı E.Z.L.T.-1;	
bavursak	sevilen, seven, sevgili, aziz C.C.-2;	
bay	zengin, varlıklı M.G.-1; E.K.L.Z.L.T-1; İ.M.V.S.-24; G.T.-22; C.C.-3; E.Z.L.T.-4; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
bayağı	önceki G.T.-3;	krş. bayak
bayak	demin E.Z.L.T.-2;	krş. bayağı
baylık, baylık	zenginlik E.K.L.Z.L.T-1; İ.M.V.S.-2; C.C.-1;	
bayram	bayram İ.M.V.S.-45; G.T.-2; K.F.B.L.T.-1;	
baz	sulh, barış K.İ.L.A.-1;	krş. bazlık
bāzār	F. arşı, pazar İ.M.V.S.-4; G.T.-8; C.C.-1; K.İ.L.A.-1;	
bazārcı	F.T. ticaretle uğraşan D.M.F.L.T.-1;	
bazargan	F. pazarcı, tacir C.C.-1;	krş. bāzircān
bāzergenlik	F.T. tacir, ticaretle uğraşan İ.M.V.S.-2;	

bazık, bazık	kalm, kaba, fena, kötü; kötü huylu İ.M.V.S.-1; C.C.-1; D.M.F.L.T.-2; K.İ.L.A.-1;	
bāzīrgān	F. tüccar K.M.T.T.A.M.-1;	krş. bazargan
bazlık, bazılıh, bazluhbarış	C.C.-3;	krş. baz
bazuk	şişman adam K.İ.L.A.-1;	
bedrū'l-eyimme	A. bir ünvan K.F.B.L.T.-1;	
beçinci	beşinci E.Z.L.T.-1;	krş. beş, beyş, biş, bişinçi
bed	F. kötü, fena, çirkin G.T.-1;	
bedbaht	F. bahtsız, kötü talihli İ.M.V.S.-2;	
bedbahtlık	F.T. kötü talihli olma İ.M.V.S.-2;	
bedel	A. karşılık İ.M.V.S.-5; G.T.-1;	
bedī ‘	A. görülüp işitilmemiş G.T.-1;	
bedī hā	A. irticalen güzel söylemek G.T.-2;	
bedraḳā	F. kılavuz, rehber; delil G.T.-3;	
beg	bey E.K.L.Z.L.T.-3; C.C.-1; D.M.F.L.T.-5;	krş. bek, bey, bi, big, biy
beglik	beylik K.F.B.L.T.-1;	krş. beylik
behet	A. sarraflık hakkı, pay akçesi C.C.-1;	

bek	kuvvetli, sıkı, pek G.T.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. berik, berk, bik
bek	bey K.İ.L.A.-1;	krş. beg, bey, bi, big, biy
beḳā	A. bakilik, devam, beka G.T.-2;	
bela, belā	A. gam, keder; dert, hastalık K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-3; G.T.-15; K.F.B.L.T.-1;	krş. beliyyet
belāḡat	A. güzel söz söylemek, belagat G.T.-5;	
belḡū	zahir, aşikar, belli K.İ.L.A.-1;	
belḡūlü	belli, malum K.F.B.L.T.-2; K.İ.L.A.-1;	
belḡūlürek	çok belli K.F.B.L.T.-1;	
belḡüsüz	belirsiz K.F.B.L.T.-2;	
bel-ḥod	F. büyük bir ihtimalle, muhakkak M.G.-1;	
belī ḡ	A. beliḡ, belagatli, fasih G.T.-1;	
beliñ	cahil K.M.T.T.A.M.-1;	
beliyyet	A. bela G.T.-1;	krş. belā
belü	ilim K.İ.L.A.-1;	krş. bili, bilig
belvā‘ām	A. umumi keder, gam İ.M.V.S.-5;	
bengī	F. afyon ile sarhoş olan, kendinden geçmiş G.T.-1;	

berābarlık	F.T. eşitlik, denklik İ.M.V.S.-1;	
berāt	A. Peygamberimize peygamberliğinin bildirildiği Şaban ayının 15. gecesini İ.M.V.S.-1;	
bercās	A. bir çubuk üzerindeki hedef M.G.-5;	krş. burcās
berekāt	A. bereketler, bolluklar İ.M.V.S.-1; G.T.-1;	
bereket, barakat	A. bolluk, bereket; mutluluk K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-10; G.T.-3; C.C.-1; K.İ.N.-2;	
berik	berk, kuvvetli K.F.B.L.T.-1;	krş. berk, bek, bik
berk	sağlam, sıkı, pek K.R.F.H.-3; İ.M.V.S.-2; G.T.-1; C.C.-3; E.Z.L.T.-2; K.İ.N.-26; K.İ.L.A.-1;	krş. bek, berik, bik
berkidmeklik	kuvvetlendirme K.F.B.L.T.-1;	
berklep	sağlam, sıkı C.C.-1;	
berneli, bernelü	borçlu C.C.-3;	
beş	beş (sayı) C.C.-3; E.Z.L.T.-5;	krş. beç-inci, beyş, biş
beşāret	A. müjde İ.M.V.S.-3; G.T.-2;	
beşeriyet	A. insanlık, beşeriyet G.T.-1;	
betāt	kesici, satıcı K.F.B.L.T.-1;	
beter, better	F. daha fena, beter G.T.-2;	

betli	belirli bir yüz ifadesi taşıyarak; ayıplı, kusurlu C.C.-1; E.Z.L.T.-1;	
bey	bey, emir E.K.L.Z.L.T-6; C.C.-18; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. beg, bek, bi, big, biy
bey‘	A. satma, satın alma İ.M.V.S.-7;	
beyan, beyân	A. bildirme, açıklama M.G.-36; K.R.F.H.-2; İ.M.V.S.-36; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-5; D.M.F.L.T.-1;	
beyenç, biyinç	sevinç C.C.-2;	
beyer	Tanrı, İlah K.İ.L.A.-1;	
beygine	beyciğim C.C.-1;	
beyi‘	A. satış K.F.B.L.T.-1;	
beyik, büyük	yüce, büyük İ.M.V.S.-7; C.C.-3;	
beyiklük	yüzelik, yükseklik, büyüklük C.C.-1;	
beylik	beylik E.K.L.Z.L.T-1;	krş. beglik
beyş	beş (sayı) E.K.L.Z.L.T-7;	krş. biş
beyşinçi	beşinci E.K.L.Z.L.T-1;	
beytü’l-mal	A. hazine K.F.B.L.T.-1;	
bezirken	tecimen, bezirgen E.Z.L.T.-1;	
bıçakçı	bıçakçı C.C.-1;	

bıçuk	yarım E.K.L.Z.L.T-1;	krş. buçuk, buşuk
bılır, bılır	geçen yıl E.K.L.Z.L.T-1; E.Z.L.T.-2; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
bışmış	pişmiş, olgun, pişkin D.M.F.L.T.-1;	
bi	bey E.Z.L.T.-60;	krş. beg, bek, bey, big, biy
bibi	abla K.İ.L.A.-1;	
bī çare	F. çaresiz, biçare G.T.-4; K.İ.N.-2;	
biçig	biçilmiş, koparılmış İ.M.V.S.-1;	
biçin	biçme, hasat G.T.-1; E.Z.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
bid'at	A. dinde olmadığı halde sonradan ortaya çıkan şey; yoldan ayrılma İ.M.V.S.-7; K.F.B.L.T.-1;	
big	bey M.G.-5; İ.M.V.S.-14; G.T.-28;	krş. beg, bek, bey, bi, biy
bī gümān	F. şüphesiz G.T.-1;	
bik	sıkı, kuvvetli, sağlam M.G.-2; G.T.-5;	krş. bek, berik, berk
bik	pek, fazla M.G.-1;	
bikirlik	bekaret K.F.B.L.T.-1;	
bildirmek	bildirmek D.M.F.L.T.-1;	

bileş	beleş, karşılıksız K.F.B.L.T.-1;	
bilge	bilge, alim C.C.-1; K.İ.L.A.-1;	
bilgili	belli, aşikar, bilinen G.T.-4;	krş. bilgüli, bilgülü
bilgüli	bilen, bilgili İ.M.V.S.-3;	krş. bilgili, bilgülü
bilgülü	bilen, bilgili İ.M.V.S.-3;	krş. bilgili, bilgülü
bili	ilim K.İ.L.A.-1;	krş. belü, bilig
bilig, bilik	bilgi, ilim G.T.-27; C.C.-2; K.F.B.L.T.-1;	krş. belü, bili
biligli	bilgili E.Z.L.T.-1;	
bilış	tanıdık, bildik, dost İ.M.V.S.-1; G.T.-4; K.M.T.T.A.M.-1; D.M.F.L.T.-1;	
billah, billahi	A. Allah için anlamında bir söz, yemin sözü İ.M.V.S.-1; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	
bilmek	bilmek M.G.-3; K.R.F.H.-3; G.T.-2; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-2;	
bilmeklig	bilme K.R.F.H.-2;	
biltek	peltek, kekeme İ.M.V.S.-2;	
bin	A. oğlu K.R.F.H.-2;	
bine	A. kurma, yapma İ.M.V.S.-41;	
bīnevā	F. muhtaç, nasipsiz G.T.-1;	

binüci	binici E.Z.L.T.-1;	
bir	bir (sayı) M.G.-182; E.K.L.Z.L.T-14; İ.M.V.S.-479; G.T.-785; C.C.-36; E.Z.L.T.-42; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-2; K.İ.N.-312; D.M.F.L.T.-3; K.İ.L.A.-1;	
bir ança	bir az K.İ.L.A.-1;	
biraz	biraz E.K.L.Z.L.T-2; K.F.B.L.T.-1; D.M.F.L.T.-1;	krş. birez
birazcük	birazcık K.F.B.L.T.-1;	
biresige	veresiye İ.M.V.S.-4;	
birez	biraz, azıcık K.İ.N.-12;	krş. biraz
birinçi	birinci E.K.L.Z.L.T-1;	krş. birinği
birinği	birinci E.K.L.Z.L.T-2;	krş. birinçi
birikün	gelecek gün, yarın İ.M.V.S.-2;	
birisi kün	yarından sonra K.M.T.T.A.M.-1;	
birişik	vergi K.İ.L.A.-1;	
birlik	birlik, bir olma İ.M.V.S.-5; C.C.-1;	
birmek	vermek M.G.-1; K.R.F.H.-1; G.T.-1;	
bis	terbiye K.İ.L.A.-1;	krş. bisü

bisāṭ	A. döşeme İ.M.V.S.-6; G.T.-4;	
bisre	yakın K.M.T.T.A.M.-2;	
bisü	terbiye K.İ.L.A.-1;	krş. bis
biş	beş (sayı) M.G.-19; K.R.F.H.-7; İ.M.V.S.-124; G.T.-13; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-12; D.M.F.L.T.-4; K.İ.L.A.-1;	krş. beç-inçi, beş, beyš
bişi	pişmiş G.T.-1;	
bişinçi	beşinci K.F.B.L.T.-1;	krş. beç-inci
bişr	A. güleryüz İ.M.V.S.-1;	
biṭāneli	astarlı İ.M.V.S.-4;	
bitikçi	yazıcı, kitap yazan C.C.-2; K.M.T.T.A.M.-2;	
bitiş	fitrat, tıynet, cins; yaratılış, asıl; akıbet M.G.-1; G.T.-1;	
bitişli	kibar, terbiyeli C.C.-1;	
bitmek	bitmek, yetişmek M.G.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	
bitmen	batman K.F.B.L.T.-1;	krş. batman
biy	bey E.K.L.Z.L.T-46;	krş. beg, bek, bey, bi, big
biyik	yüksek, büyük M.G.-5; E.Z.L.T.-2;	
bizā‘at	A. mal, sermaye G.T.-2;	

bī-zār	F. üzölmüş K.F.B.L.T.-1;	
bizek	bezek, süs M.G.-1; İ.M.V.S.-2;	
boĝa'	çok sıkı, boĝacakmış gibi K.İ.N.-1;	
bogavul	mübaşir C.C.-1;	
boguzgur	pis boĝaz, obur C.C.-2;	
bol	çok; geniş K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
bolı	boylu E.K.L.Z.L.T.-1;	
bolmağ	olmak M.G.-9; E.K.L.Z.L.T.-1; K.R.F.H.-1; G.T.-12; K.İ.N.-20;	
boluş	yardım C.C.-1;	
borc	borç D.M.F.L.T.-1;	krş. borç, borş, boruç
borç	borç İ.M.V.S.-61; G.T.-7; C.C.-1; K.F.B.L.T.-1;	krş. borc, borş, boruç
borçlı	borçlu, borcu olan İ.M.V.S.-10; C.C.-3;	krş. boruçlu
borçsız	borçsuz İ.M.V.S.-1;	
borş	borç E.Z.L.T.-2;	krş. borc, borç, boruç
boruç	borç K.F.B.L.T.-1;	krş. borc, borç, borş
boruçlu	borçlu K.F.B.L.T.-1;	krş. borçlı

boş	boş; salıverilmiş M.G.-4; K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-20; G.T.-2; C.C.-1; E.Z.L.T.-2; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-27; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
boş	boşanmış K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
boş	yumşak (insan) E.Z.L.T.-1;	
boşak	günah çıkartma C.C.-6;	
boşamak	boşamak E.Z.L.T.-1;	
boşanmak	boşanma K.İ.N.-1;	
boşov	kurtulma, kurtuluş C.C.-2;	
boyaçı	boyacı C.C.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	krş. boyagçı
boyag	boyamak İ.M.V.S.-5;	
boyagçı	boyacı İ.M.V.S.-25;	krş. boyacı
boy bos	boy pos E.Z.L.T.-1;	
boydaş	bir boyda olan iki kişi E.Z.L.T.-1;	
bozmaklık	bozma K.F.B.L.T.-2;	
bön	saf adam K.İ.L.A.-1;	
börçü	şapkacı C.C.-1;	
bū	baba (<ebū) K.İ.N.-1;	

buçuk, buçu'k	buçuk, yarım M.G.-13; E.K.L.Z.L.T-1; K.R.F.H.-1; G.T.-2; E.Z.L.T.-2; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. bıçuk, buşuk
buçuk yarısı	dörtte bir, çeyrek E.K.L.Z.L.T-1;	
buğl	A. cimrilik, hasislik G.T.-2;	krş. bağullık
bu kün, bu gün	bugün E.K.L.Z.L.T-1; İ.M.V.S.-17; C.C.-11; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-1; D.M.F.L.T.-1;	
bulağav	karışıklık, intizamsızlık K.İ.L.A.-1;	
bulanak, bulanuk	bulanık E.Z.L.T.-1;	krş. bulgak, bulganak, bulğanık
bulgak	kargaşa, bulanma, altüst olma C.C.-2; E.Z.L.T.-1;	krş. bulanak, bulganak, bulğanık
bulganak	bulanık E.Z.L.T.-1;	krş. bulanak, bulgak, bulğanık
bulğanık	bulanık İ.M.V.S.-3;	krş. bulanak, bulgak, bulganak
bulğasıık	anlaşılmaz, karışık İ.M.V.S.-1;	krş. bulğasıık
bulğasıık	karışık İ.M.V.S.-1;	krş. bulğasıık
bulmaık	bulmak M.G.-1;	
bulūğıyyet	A. bülüğa erme G.T.-1;	

bulun	yağma, ganimet K.İ.L.A.-2;	
bulung	köşe, açığı C.C.-1;	
bun	ayıp K.İ.L.A.-1;	
buramak	gürültü yapmak E.Z.L.T.-1;	
burçağ	dolu K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
burhān	A. delil G.T.-1;	
burmağ	burmak, kıvırmak M.G.-1;	
burtur	ekşi yüzlü E.Z.L.T.-1;	
bustu	pusu K.İ.L.A.-1;	krş. buşu
buşu	pusu K.M.T.T.A.M.-1;	krş. bustu
buşaq	hiddetli, çok öfkeli; ızdıraplı K.İ.L.A.-1;	
buşmān	A. pişman K.F.B.L.T.-1;	krş. peşman, pī şmān
buşmas	zararı yok, zararsız, aldırılmaz İ.M.V.S.-1; E.Z.L.T.-2;	
buşuğ	yarım, buçuk D.M.F.L.T.-2;	krş. bıçuğ, buçuğ
bu'yru'ğ	emir K.İ.N.-1;	krş. buyruğ

buyruş, buyuruk,	buyruk, emir	
buyruh		krş. buyruğ
	M.G.-2; E.K.L.Z.L.T-2; İ.M.V.S.-106; G.T.-9; C.C.-5; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; D.M.F.L.T.-2; K.İ.L.A.-1;	
buyruşansuz	izinsiz, emirsiz	
	K.F.B.L.T.-1;	
buyū‘	A. satışlar, bir kitabun satışla ilgili bۆlümüne verilen ad	
	K.F.B.L.T.-1;	
buyurmağ	emretmek, buyurmak	
	E.K.L.Z.L.T-1;	
bügi	büyü, sihir	
	C.C.-1;	
büğü	bilge	
	C.C.-1;	
bühtān	A. kara alma, iftira etme	
	K.F.B.L.T.-1;	
bünyād, bunyat	F. asıl, temel	
	İ.M.V.S.-3; G.T.-1; C.C.-3;	
bürcās	bir çubuk üzerindeki hedef	krş. bercās
	M.G.-2;	
bütün	bütün, tam; doğru; sağlam	krş. bitün
	İ.M.V.S.-1; C.C.-4; E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
bütünlük	hakikat (inanmak); mükemmellik	
	C.C.-1;	
bütür	ekşi yüz, ehre	
	K.İ.L.A.-1;	
büyük	büyük, iri	krş. beyük
	M.G.-1; E.K.L.Z.L.T-1; E.Z.L.T.-1;	

C

cadı	sihir, büyü E.Z.L.T.-1;	
cāfi	A. cefa eden, zalim G.T.-1;	krş. cefākār
cāh	A. yüksek mevki, makam, itibar G.T.-15;	
cahalluk	A.T. tembellik, gevşeklik, üşeniklik C.C.-1;	
cāhil	A. bilgisiz, cahil K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-8; G.T.-17; K.F.B.L.T.-1;	
cāhiliyyet	A. İslamdan önceki devir M.G.-1; İ.M.V.S.-4;	
cāhillik	A.T. bilgisizlik, cehalet G.T.-1;	krş. ceahl
calış	savaş, cenk K.İ.N.-1;	krş. çalış
cāmekī	F. hademe veya eşlere verilen vazife K.F.B.L.T.-1;	
cān	F. can, ruh M.G.-1; E.K.L.Z.L.T.-1; İ.M.V.S.-13; G.T.-64; C.C.-17; E.Z.L.T.-1; K.İ.N.-1; D.M.F.L.T.-1;	
cāñ-fezā	F. can bağışlayan, gönüle ferahlık veren, cana can katan G.T.-1;	
cānib	A. taraf, cihet G.T.-1;	
canlu	canlı K.F.B.L.T.-1;	
cansız	cansız, ölü İ.M.V.S.-1;	
cān ıarıtmağ	can çıkmak	

	K.M.T.T.A.M.-1;	
cānver	F. canlı, yaşayan G.T.-5;	
cārī	A. geçerli; akan, yürüyen M.G.-1; İ.M.V.S.-1;	
cāsūs	A. casus G.T.-1;	
cāvidān	F. ebedi, sonsuz G.T.-1;	
cāyiz	A. işlenilmesine izin verilen, izinli, olabilir, yapılmasında mahzur bulunmayan M.G.-5; İ.M.V.S.-1; K.F.B.L.T.-3;	
ceberī	A. cüzi iradeyi kabul etmeyenler İ.M.V.S.-3;	
ceberiyye	A. cüzi iradeyi kabul etmeyen batıl mezhep İ.M.V.S.-7;	
cebr	A. zor, zorlama; onarma, düzeltme, tamir İ.M.V.S.-9; G.T.-1;	
cedī d	A. yeni G.T.-1;	
cefā	A. eziyet, incitme İ.M.V.S.-3; G.T.-20;	
cefākār	F. cefa edici G.T.-1;	krş. cāfi
cehd	A. çalışma, gayret M.G.-3; İ.M.V.S.-12; G.T.-2;	
cehennem	A. cehennem İ.M.V.S.-1; G.T.-10;	
cehl	A. cahillik, cehalet G.T.-2;	krş. cāhillik
cehül	A. pek cahil, bilgisiz G.T.-1;	
cehūd	F. Yahudi	krş. cuhut

	D.M.F.L.T.-1;	
celāl	A. büyüklük, ululuk İ.M.V.S.-1; G.T.-1;	
celeb	A. acemi G.T.-1;	krş. celebü
celebü	A. acemi K.R.F.H.-1;	krş. celeb
cellād	A. cellat K.F.B.L.T.-1;	
celle	A. Allah için kullanılan hürmet sözü G.T.-3;	
cem‘	A. bütün, hep; toplama, toplanmış; toplu M.G.-4; İ.M.V.S.-48; G.T.-19; K.İ.N.-1;	
cemā‘at	A. cemaat, topluluk M.G.-1; G.T.-9; K.F.B.L.T.-1;	krş. ceme‘et
cemāl	A. güzellik; güzel (yüz) G.T.-39;	
ceme‘et	A. topluluk, insan topluluğu; imamın arkasında namaz kılanlar İ.M.V.S.-61;	krş. cemā‘at
cemege	A. ücret, karşılık D.M.F.L.T.-1;	
cemī‘	A. hep, bütün M.G.-3; İ.M.V.S.-4; G.T.-1;	
cem‘iyyet	A. topluluk G.T.-5;	
cemü‘	A. toplama K.F.B.L.T.-3;	
cenābet	A. cünüblük, yıkanmayı gerektiren durum İ.M.V.S.-4;	
cenān	A. gönül, kalp G.T.-1;	
cennet	A. cennet	

	G.T.-19;	
ces	A. donuk	
	G.T.-1;	
cevlān	A. dolaşma, gezinme	
	M.G.-1; İ.M.V.S.-1;	
cevr	A. zulüm, eziyet, cefa	krş. cevür
	İ.M.V.S.-1; G.T.-35;	
cevür	A. eziyet, cefa	krş. cevr
	K.F.B.L.T.-1;	
cezā	A. karşılık, iyi veya kötü işlere verilen karşılık, ceza	krş. cizā
	İ.M.V.S.-4; G.T.-5;	
cezāf	A. ölçüp tartmadan satmak	
	İ.M.V.S.-2;	
cıhrar	A. ikrar, itiraf	
	C.C.-1;	
cıl	yıl	krş. yıl
	C.C.-2;	
cırgagıl	eğlence, ziyafet	
	C.C.-1;	
cidāl	A. kavga, cenk; münazaa, tartışma	
	G.T.-2;	
cidd	A. ciddi; çalışıp çabalama, bir işi gerçekten işleme	
	M.G.-1; G.T.-1;	
cift	eşit, aynı değerde	
	C.C.-1;	
cihāz	A. cihaz, çeyiz	
	G.T.-1;	
cihet	A. cihet, taraf, yön	
	M.G.-2; İ.M.V.S.-39; G.T.-4; K.F.B.L.T.-1;	
cihet	A. iş, vazife, hizmet, memuriyet	
	G.T.-1;	
cilve	A. cilve	

	G.T.-1;	
cimā‘	A. çiftleşme İ.M.V.S.-134;	
cināb	A. şeref, onur ve büyüklük terimi olarak kullanılan bir söz İ.M.V.S.-3;	
cināyet	A. adam öldürme veya o derece ağır sayılan suç işleme İ.M.V.S.-18; K.F.B.L.T.-2;	
cindī	A. savaşçı K.F.B.L.T.-1;	
cinis	A. cins K.F.B.L.T.-1;	krş. cins
cins	A. çeşit, tür; soy, millet, halk İ.M.V.S.-23; G.T.-2; C.C.-1; K.F.B.L.T.-1;	krş. cinis
cizā	A. ceza K.F.B.L.T.-1;	krş. cezā
cizye	A. gayri müslimlerden alınan bir vergi K.F.B.L.T.-1;	
comard, comart	F. cömert C.C.-3;	krş. cömert
comardlık	F.T. cömertlik, el açıklığı İ.M.V.S.-1; G.T.-1;	krş. cömerdlik
cömerd, cömert	F. cömert, eli açık E.K.L.Z.L.T-2; E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. comard, comart
cömerdlik	F.T. cömertlik E.K.L.Z.L.T-1;	krş. comardlık
cuhalak	F. culfacı, el dokumacısı C.C.-1;	
cuhut	F. Yahudi C.C.-3;	krş. cehūd
cum‘a	A. Cuma; hafta G.T.-2; K.F.B.L.T.-3;	krş. cüm‘e
curum	A. cürüm, suç C.C.-1;	krş. cürm

cüd	A. cömertlik G.T.-5;	
cülāh	F. dokuyucu K.M.T.T.A.M.-1;	
cüm'e	A. Cuma günü; Cuma günü kılınan namaz krş. cum'a İ.M.V.S.-75;	
cündī	A. ata iyi binen, sipahi, savaşçı İ.M.V.S.-1; G.T.-2;	krş. cündü
cündü	A. ata iyi binen, savaşçı İ.M.V.S.-1;	krş. cündī
cünüb	A. dinen yıkanmak durumunda olan kimse; dinen yıkanmak durumunda olmak İ.M.V.S.-44;	
cünüblük	dinen yıkanmak durumunda olmak İ.M.V.S.-12	krş. cünüdlük
cünüblük	dinen yıkanmak durumunda olmak İ.M.V.S.-2;	
cürm	A. suç, cürüm G.T.-2;	krş. curum
cüz'	A. kısım, parça, bölüm İ.M.V.S.-3;	
cüz'iyet	A. azlık İ.M.V.S.-1;	

Ç

ça	bir şeyi severken kullanılan kelime K.İ.L.A.-1;	
çağ	çağ İ.M.V.S.-1;	krş. çağ
çahar-şanbe	F. Çarşamba C.C.-1;	
çağ, çah	zaman, vakit, çağ; durum, vaziyet M.G.-5; E.K.L.Z.L.T-3; İ.M.V.S.-2; C.C.-3;	
çağ	acı çekmek E.K.L.Z.L.T-1;	
çaklı	o yaratılıştta, o özellikte (gibi, kadar) C.C.-2;	
çakucı	iftiracı C.C.-2;	
çala	az, azacık K.İ.L.A.-1;	krş. çalaça
çalaça	az, azacık K.İ.L.A.-1;	krş. çala
çalıh	öfkeli, şiddetli, zorlu C.C.-1;	krş. çalılık
çalılık	afacan, yaramaz K.M.T.T.A.M.-1;	krş. çalılıh
çalış	ok atışma; harp, savaş E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-2;	krş. çalış
çalıt	çalışkan K.M.T.T.A.M.-1;	
çandır	Türk veya gayrisinden cinsleşmiş olan K.İ.L.A.-1;	
çandırğına	zayıfça C.C.-1;	

ça'pdurmak	koşturmak K.R.F.H.-1;	
çaplatmak	şaplak indirmek C.C.-1;	
çaрмаk	(at) koşturmak, sürmek; kılıç vurmak M.G.-5; K.R.F.H.-5;	
çäre	F. çare M.G.-13; İ.M.V.S.-7; B.V.-2;	krş. şara
çarh	F. felek, baht G.T.-2;	
çarıdı	namusu lekelenmiş C.C.-1;	
çarpuvun	aksilik, kaza C.C.-1;	
çāřnī	F. çeşni, nümune G.T.-1;	
çaşut	casus K.İ.L.A.-1;	
çav	ün, şöhret; feryat İ.M.V.S.-1; K.İ.L.A.-1;	
çavuş	F. çavuş, padişahın önünde saygı ile bağıran adam K.İ.L.A.-1;	
çeber	M. terbiyeli, kibar, cana yakın, münasip C.C.-1;	
çeft	çift E.Z.L.T.-2;	
çekişmek	çekişmek E.K.L.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	
çekişik	davalı K.F.B.L.T.-1;	
çekmençi	kumaş dokuyucusu C.C.-1;	

çelâklik	kahramanlık, yiğitlik İ.M.V.S.-1;	
çengî	F. çeng denilen sazı çalan kimse İ.M.V.S.-1;	
çengibâzî	okçuluk terimi, bir tutuş şekli K.İ.N.-1;	
çepçewre	çepçewre B.V.-2;	krş. çöpçöwre
çeper	gözü iyi görmeyen K.İ.L.A.-1;	
çerçi, çirçi	cerci E.Z.L.T.-1;	
çerek	çürük C.C.-1;	
çeri, çeyri	asker İ.M.V.S.-1; G.T.-8; C.C.-5; K.İ.N.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. çerig, çerik, şeri, şerü
çerig	asker İ.M.V.S.-1; G.T.-5;	krş. çeri, çerik, şeri, şerü
çerik	asker K.İ.L.A.-1;	krş. çeri, çerig, şeri, şerü
çerli	cılız C.C.-1;	
çevirci	pabuç çevirici E.Z.L.T.-1;	
çevre	çevre, etraf M.G.-1; K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-12; B.V.-3;	
çevüh	tatlı, hoş C.C.-1;	
çevüklük	çeviklik M.G.-1;	
çeynemek	çiyнемek K.R.F.H.-2;	

çığay	yoksul, fakir K.M.T.T.A.M.-1;	
çıgırıkçı	çarkçı, bileyici C.C.-1;	
çık	çiy K.İ.L.A.-1;	krş. çi, çig, çik, çiyik
çıkmar	kıskanç K.İ.L.A.-1;	
çıkırık	döner, dönen (şey) M.G.-1; İ.M.V.S.-1;	
çım	şedid, pek, çok K.İ.L.A.-1;	
çın	hakiki, doğru, gerçek C.C.-5; K.M.T.T.A.M.-1;	krş. çin
çıplak	çıplak E.Z.L.T.-1;	
çırmış	kutlanmış C.C.-1;	
çıyrun	felaket, şanssızlık C.C.-1;	
çi	çiğ, pişmemiş E.Z.L.T.-1;	krş. çık, çi, çig, çik, çiyik
çiçe	babanın kız kardeşi, hala K.M.T.T.A.M.-1;	
çig	çiğ, pişmemiş G.T.-1; B.V.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	krş. çık, çi, çik, çiyik
çik	çiğ; tecrübesiz adam K.R.F.H.-1; K.İ.L.A.-2;	krş. çık, çi, çig, çiyik
çikmek	çekmek; yay kurmak M.G.-4; G.T.-8;	
çin	tam, gerçek, en yüksek yer, doruk İ.M.V.S.-1;	krş. çın

çirkin, çirkīn	çirkin	krş. şirkin
	E.K.L.Z.L.T-15; G.T.-2; C.C.-1; E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	
çiyik	çiğ, pişmemiş	krş. çıķ, çi, çig, çik
	C.C.-1;	
çok, ço'ķ	çok, fazla	krş. köp
	E.K.L.Z.L.T-2; K.R.F.H.-3; İ.M.V.S.-41; G.T.-12; K.F.B.L.T.-1;	
	B.V.-11; K.İ.N.-1; K.İ.L.A.-2;	
çokmar	cimri	
	K.M.T.T.A.M.-1;	
çokrak, çohrah	kaynak	
	C.C.-3;	
çor	hastalık	
	K.İ.L.A.-1;	
çorlu	hasta	
	K.İ.L.A.-1;	
çovguç	iftiracı	
	C.C.-1;	
çölken	bıktırıcı	
	K.İ.L.A.-1;	
çöpçöwre	çepçevre	krş. çepçewre
	B.V.-2;	
çulhacı	dokumacı	
	E.Z.L.T.-1;	
çünge	kör, kesmeyen	
	K.M.T.T.A.M.-1;	
çürük	çürük	krş. şürük
	İ.M.V.S.-1; G.T.-1;	
çüst	F. yakışıklı; çevik	
	G.T.-1;	
çüz	kolay, ucuz, ehemiyetsiz	
	K.İ.L.A.-1;	

D, Đ

daaue, dav	mahkemeye davet etmek C.C.-1;
dād	F. adalet, hak G.T.-4;
dād	F. kismet, nasip G.T.-1;
dādā	dede K.F.B.L.T.-1;
dağ	F. yara K.R.F.H.-1; G.T.-2;
dāḥil	A. iç, içeri, içeriye doğru M.G.-1; İ.M.V.S.-4;
daḥl	A. gelir; verim G.T.-5;
dā'ī	A. sebep olan M.G.-1;
daḳīḳ	A. ince, ufak M.G.-1; B.V.-1;
daḳīḳa	A. incelik G.T.-2;
dām	F. tuzak G.T.-1;
dan	şaşkınlık K.İ.L.A.-1;
dāniḳ	bir dirhem altıda biri ölçüsünde ağırlık birimi B.V.-2;
dānī	A. yakın M.G.-1;

dāniş	F. bilgi, ilim G.T.-1;	
dānişmend	F. din bilgini K.M.T.T.A.M.-1;	
danuķ	şahit, tanık K.F.B.L.T.-4;	krş. tanık, tanuķ
danuķlık	şehadet, şahitlik, tanıklık K.F.B.L.T.-4;	krş. tanuķluđ, tanuķluķ
danuķsuz	şahitsiz K.F.B.L.T.-1;	
daraga	M. askeri vali C.C.-1;	
daras	A. ekşi yemekten dolayı dişin kamaşması B.V.-1;	
đarıb	A. vurma, vuruş K.F.B.L.T.-2;	
dār-ı herb	A. Müslümanlar ile aralarında barış olmayan gayri müslimlerin ülkesi İ.M.V.S.-8;	
dār-ı İslām	A. İslam memleketi İ.M.V.S.-2;	
daru	F. ilaç C.C.-1;	
dāsitān	F. destan, hikaye, masal G.T.-1;	
daş	arkadaş, beraber, birlikte bulunan E.Z.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
daşgaru	dışarı K.F.B.L.T.-1;	krş. daşkarı, daşra, dışra, taşarı, taşgarı, taşkarı, taştın

daşkarı	dışarı	krş. daşgaru, daşra, dışra, taşarı, tařđarı, taşkarı, taştın
	K.F.B.L.T.-1;	
daşlamağlık	taşlama	
	K.F.B.L.T.-2;	
daşra	dışarı	krş. daşgaru, daşkarı, dışra, taşarı, tařđarı, taşkarı, taştın
	K.F.B.L.T.-1;	
da'vā	A. iddia, dava	
	İ.M.V.S.-32;	
da'vet	A. davet	
	G.T.-5;	
da'vī, da'vı, da'vu	A. dava, iddia	
	M.G.-4; G.T.-10; K.F.B.L.T.-7;	
da'vīcı	A.T. davacı	
	K.F.B.L.T.-2;	
dāvudī	A. Davud Peygamberin sesi gibi gür	
	G.T.-2;	
dāya	dayı	
	K.F.B.L.T.-1;	
dāyim	A. daima, devamli olarak	krş. dāyimā
	M.G.-14; İ.M.V.S.-23; G.T.-53; K.F.B.L.T.-1; B.V.-28;	
dāyimā	A. daima, her vakit	
	G.T.-7;	
dāz	F. adalet, hakkın yerine getirilmesi	
	M.G.-1;	
dede	ced, büyük baba	
	K.İ.L.A.-1;	
def	A. savuşturma; oku yайдan bırakma, öteye itme, savma	
		krş. defü', düff
	M.G.-2; İ.M.V.S.-14; G.T.-3;	

defü‘	A. uzaklaştırma K.F.B.L.T.-2;	krş. def‘, düff
degirmenci	değirmenci K.F.B.L.T.-1;	
degirmi	değirmi K.R.F.H.-4; E.K.L.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	
degme	değme, her E.Z.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
degri, deyri	değın, kadar C.C.-4;	
dehas	A. toynak ile tüy arasındaki ağrı B.V.-8;	
dehri	A. dünyanın sonsuzluğuna inanıp ahireti inkar eden İ.M.V.S.-1;	
delâlet	A. yol gösterme, kılavuzluk etme; belirtme İ.M.V.S.-15; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	
delâleten	A. yol göstererek İ.M.V.S.-1;	
delil, delî l	A. delil, belge, kanıt; şahit; yol gösteren, kılavuz K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-28; G.T.-5; K.F.B.L.T.-1; B.V.-4;	
delî l-i ‘aqlî	A. düşünülerek bulunan delil İ.M.V.S.-1;	
delî l-i kaç‘î	A. kesin delil İ.M.V.S.-15;	
delî l-i naqlî	A. üstat delili İ.M.V.S.-1;	
delim	çok K.İ.L.A.-1;	krş. telim
dellâl	A. davetçi, tellal K.F.B.L.T.-1;	
delü	deli İ.M.V.S.-10; K.F.B.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. teli, telü, tilü

delülük	delilik, deli olma İ.M.V.S.-1; K.F.B.L.T.-1;	krş. delülük
delü'lük	delilik K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-1;	krş. delülük
dem	F. zaman, an; nefes M.G.-1; K.R.F.H.-1; G.T.-22;	
dembedem	F. zaman zaman; dayima G.T.-5;	
demregü	temriye, uçuğa benzeyen bir tür cilt hastalığı K.İ.L.A.-1;	
demürçi	demirci K.F.B.L.T.-1; D.M.F.L.T.-1;	
demürçilik	demircilik K.F.B.L.T.-1;	
deng	denk, eşit B.V.-1;	
derd	F. dert, acı, keder K.R.F.H.-2; G.T.-8;	krş. dert
derecât	A. dereceler; mertebeler G.T.-1;	
derece	A. mertebe, derece, rütbe İ.M.V.S.-2;	
dergâh	A. makam M.G.-1;	
der- <u>h</u> üst	F. istek, dilek K.İ.N.-1;	
derin	derin D.M.F.L.T.-1;	
derk	A. anlama, kavrama İ.M.V.S.-1;	
derman	F. ilaç, çare K.R.F.H.-6;	

dert	F. dert K.R.F.H.-2; E.Z.L.T.-5;	krş. derd
derûn	F. iç, kalp G.T.-1;	
deryûze	F. dilenme, dilencilik G.T.-1;	
dervîş	F. fakir ve yoksul, Allah için alçak gönüllülük eden İ.M.V.S.-27;	
derzi	F. terzi C.C.-1;	
dester	A. ağırlık ölçüsü birimi B.V.-2;	
destûr	F. izin, mücadele İ.M.V.S.-43; G.T.-3; K.F.B.L.T.-1;	
destûrsız	F.T. izinsiz İ.M.V.S.-18; K.F.B.L.T.-1;	
destûrsızın	F.T. izinsiz olarak İ.M.V.S.-3;	
dev, div	dev E.Z.L.T.-1;	
devā	A. ilaç, çare, tedbir M.G.-1; İ.M.V.S.-16; G.T.-6; K.F.B.L.T.-1; B.V.-73;	
devlet	A. baht, saadet, ikbal, refah, saadet; devlet, yönetim M.G.-4; K.R.F.H.-2; G.T.-26; B.V.-2;	
devletli	A.T. ikbal sahibi, bahtlı G.T.-3; E.Z.L.T.-1;	
devletsiz	A.T. bahtsız G.T.-2;	
devr	A. dönüp dolaşma, devir M.G.-46; G.T.-2;	
devrān	A. devran G.T.-2;	

deylemī	bir çeşit süngü tutma şekli M.G.-1;	
deyn	A. borç İ.M.V.S.-3;	
dıldığ	delil K.M.T.T.A.M.-1;	krş. dıltağ
dıltağ	delil K.İ.L.A.- 1;	krş. dıldığ
đınc	sakin, rahat, dinç D.M.F.L.T.-1;	
dışra	dışarı K.F.B.L.T.-1;	krş. daşgaru, daşkarı, daşra, taşarı, taşgarı, taşkarı, taştın
dik	dik K.İ.N.-1;	
dikici	dikici K.F.B.L.T.-1;	
dil	lisan, dil (konuşulan dil) K.İ.L.A.-1;	krş. til
dil	F. gönül G.T.-1;	
dilārām	F. gönül dinlendiren; sevgili G.T.-1;	
dilber	F. gönül götüren güzel G.T.-2;	
dilek	murat, arzu K.İ.L.A.-1;	krş. tilek
dilençi	dilenci K.İ.L.A.-1;	krş. tilençi
dildār	F. gönül tutan, sevgili G.T.-1;	

dilim	dilim, parça D.M.F.L.T.-1;	
dilmaç	tercüman E.Z.L.T.-1;	krş. tilmaç, tilmaç, tolmaç
dilrübā	F. gönül kapan, sevgili G.T.-3;	
dilşād	F. gönlü sevinçli, mesrur G.T.-2;	
dimāğ	A. akıl G.T.-1;	
dimek, di'mek	demek, söylemek K.R.F.H.-12; G.T.-1; K.İ.N.-4;	
dimeklik	söyleme K.F.B.L.T.-1;	
dī n	A. din İ.M.V.S.-42; G.T.-9; K.F.B.L.T.-1;	
dī ndaş	A.T. aynı dinden olan İ.M.V.S.-1;	
dī nī	A. dinle ilgili İ.M.V.S.-1;	
dī nli	A.T. dindar E.K.L.Z.L.T.-1;	
dī nsiz	A.T. dinsiz E.K.L.Z.L.T.-1; G.T.-1; E.Z.L.T.-1;	
dip	bir şeyin nihayeti K.İ.L.A.-1;	
dirāyet	A. anlayış, dirayet G.T.-1;	
diri	sağ, diri K.F.B.L.T.-1;	krş. tiri, tirig
diriğ	F. esirgeme; yazık G.T.-4;	

dirilmek	dirilmek E.Z.L.T.-1;	
dişi	dişi K.R.F.H.-2;	
ditremek	titremek K.İ.N.-1;	
dī v	F. dev, şeytan, cin G.T.-3;	
dī vān	A. büyük meclis, divan İ.M.V.S.-1; G.T.-4; K.F.B.L.T.-1;	
dī vāne	F. deli, meczup, divane G.T.-3;	
diyānet	A. din; dindarlık, dine bağlılık İ.M.V.S.-2; G.T.-2;	
diyār	A. memleket, ülke İ.M.V.S.-1; G.T.-3;	
diyet	A. kan bahası İ.M.V.S.-143; K.F.B.L.T.-1;	
doğrı	doğru K.F.B.L.T.-1;	krş. doğru
doğru	doğru K.F.B.L.T.-2;	krş. doğru
doğ doğ	öz kardeş K.İ.L.A.- 1;	
doğumağlık	dokuma K.F.B.L.T.-1;	
dost, dōst, dořđ	F. dost, arkadaş M.G.-3; E.K.L.Z.L.T-1; İ.M.V.S.-17; G.T.-47; C.C.-1; E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-2; D.M.F.L.T.-2;	krş. dōst
dostluk	F.T. dostluk, arkadaşlık G.T.-12;	krş. dosutlık

dosutlık	F.T. dosluk K.F.B.L.T.-1;	krş. dostluk
dögmek, dö'gmek	dögmek, ezmek K.R.F.H.-3;	
dökici	dökücü K.F.B.L.T.-1;	
dökme	hilekar adam K.İ.L.A.- 1;	
döl	değil C.C.-1;	
dörd, dö'rd	dört (sayı) K.R.F.H.-5; K.İ.N.-17;	krş. dört, dörüd, dörüt, tört
dördewü	bir arada toplu olan dört şey K.İ.L.A.- 1;	
dördünçi	dördüncü K.F.B.L.T.-1;	krş. törtünçi
dört, dö'rt	dört (sayı) M.G.-2; E.K.L.Z.L.T-6; K.R.F.H.-5; G.T.-1; E.Z.L.T.-11; K.M.T.T.A.M.-1; D.M.F.L.T.-4;	krş. dörd, dörüd, dörüt, tört
dörtgül	dörtlü K.İ.N.-1;	krş. dörtkül
dörüd	dört K.F.B.L.T.-1;	krş. dörd, dört, dörüt, tört
dörüt	dört K.F.B.L.T.-1;	krş. dörd, dört, dörüd, tört
döşek	nikah, evlenme K.F.B.L.T.-1;	
du'ā	A. dua M.G.-1; K.R.F.H.-4; İ.M.V.S.-87; G.T.-24; B.V.-1; K.İ.N.-1;	
du 'ā-i me'sūre	A. etkili dua İ.M.V.S.-2;	
duḥūl	A. içeri girme İ.M.V.S.-4; G.T.-1;	

duley	ebedi C.C.-1;	
dūn	A. aşağı, alçak G.T.-2;	
durđuz	boş, hava K.İ.N.-1;	
durđuzmađ	durdurmak K.R.F.H.-1;	
durı	duru (su) E.Z.L.T.-1;	
durmağ	durma K.R.F.H.-1; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-6;	
durust, drust	F. doğru, sağlam İ.M.V.S.-67; C.C.-1;	krř. dūrüst
durustlığ	F.T. doğru olma İ.M.V.S.-1;	krş. durustluğ
durustluğ	F.T. doğruluk, doğru olma İ.M.V.S.-1;	krş. durustlığ
dūrst	F. dost, seven K.R.F.H.-2;	krş. dost; dořđ
duta'm	okçuluk terimi, ölçü birimi, tutam K.İ.N.-15;	
dutmağ	tutmak, yakalamak K.R.F.H.-2; K.F.B.L.T.-1;	
dutsağ	tutsak, esir K.F.B.L.T.-2;	krş. dutsağ, tusnak, tutgun, đ uğ ı, tutığ, đ utđun, tutsak, tutsav, tutu, tutuğ
duvlat	A. devlet, yüce bahtlılık C.C.-1;	
düden	derin K.İ.L.A.- 1;	

düdükçi	düdükçü K.M.T.T.A.M.-1;	
düff	A. def İ.M.V.S.-1;	krş. def', defü'
düğüm	düğüm E.Z.L.T.-1;	
düğün	evlenme meclisi, düğün K.İ.L.A.- 1;	
dülendi	sabit olan K.İ.L.A.- 1;	
dün	dün, bir önceki gün K.F.B.L.T.-1; K.İ.L.A.- 1;	krş. tüne, tünkün, tün kün
dünyevî	A. dünya ile ilgili İ.M.V.S.-1;	
dünyîlik	A.T. dünyalık G.T.-1;	
düpdüz	dümdüz K.İ.N.-1; K.İ.L.A.- 1;	
dürlü	çeşitli K.R.F.H.-1; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-8;	krş. türlendi, türlü, türlüğ
dürüd	A. dua, medih, selam B.V.-1;	
dürüst	F. doğru, dürüst, sağlam K.R.F.H.-1; G.T.-4; B.V.-2; K.İ.N.-3;	krş. durust
düş	öğle, öğle vakti K.M.T.T.A.M.-1;	
düşman, düşmân	F. düşman İ.M.V.S.-26; C.C.-4; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-8; D.M.F.L.T.-1;	krş. düşmen, tuşman
düşmânlık	F.T. düşmanlık, düşman olma İ.M.V.S.-4;	krş. düşmenlik
düşmen	F. düşman M.G.-11; G.T.-76; K.İ.N.-13;	krş. düşman, tuşman

düşmenlik	A.T. düşmanlık G.T.-1;	krş. düşmānlık
düşvār	F. güç, zor, müşkil M.G.-1; İ.M.V.S.-4; B.V.-1;	
dü'z	düz K.R.F.H.-2; K.İ.N.-6; K.İ.L.A.- 1;	krş. tüz
düzüm	dizi K.İ.L.A.- 1;	

E

ebçi	eş, hanım K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-1;	krş. ebşi
ebe	nine; ebe E.Z.L.T.-1;	
ebed	A. ebed, ebediyet G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	
ebedā	A. ebediyen, sonsuza kadar K.F.B.L.T.-1;	
ebeden	A. sürekli olarak, devamlı; asla, hiçbir zaman M.G.-1; İ.M.V.S.-3;	
ebedü'l-ebed	A. sürekli, devamlı İ.M.V.S.-5;	
ebleh	A. ahmak, akılsız, ebleh, aptal G.T.-12; K.F.B.L.T.-1;	
ebrār	A. hayır ve takva sahipleri, iyiler G.T.-1;	
ebsem	suskun D.M.F.L.T.-1;	
ebşi	eş, hanım D.M.F.L.T.-1;	krş. ebçi
ebū	A. baba, babası B.V.-4; K.İ.N.-9;	
‘eceb	A. hayret, gariplik, şaşılacak şey İ.M.V.S.-4;	
ecel	A. ömrün sonu; süre, mühlet İ.M.V.S.-1; G.T.-9; K.F.B.L.T.-1; B.V.-1;	
ecell	A. en ulu, pek büyük, celil G.T.-3;	krş. ezell
ecelsiz	A.T. eceli gelmeyen G.T.-3;	

ecma ^ı n	A. hepsi, cümlesi K.İ.N.-1;	
ecr	A. mükafat, sevap İ.M.V.S.-1; G.T.-1;	
ecr-i mişl, ecr-i mişil	A. benzer mükafat, yapılan bir şeye karşılık olarak alınan şey, emsallerine bakarak ücret verme İ.M.V.S.-4; K.F.B.L.T.-1;	
eczā	A. parçalar, kısımlar İ.M.V.S.-5;	
edā	A. eda, ödeme, yerine getirme G.T.-5;	
edā	A. tarz, üslup G.T.-1;	
edā	A. naz, cilve G.T.-1;	
edeb	A. naziklik, iyi terbiye; ıslah, evcilleştirme K.R.F.H.-4; İ.M.V.S.-5; G.T.-19; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-1;	
edeblemeklik	A.T. tedip K.F.B.L.T.-1;	
edebli	terbiyeli, terbiye edilmiş K.R.F.H.-2;	
edepsiz	A.T. edepsiz, terbiyesiz G.T.-3;	krş. edepsüzlük
edepsüzlük	A.T. edepsizlik K.F.B.L.T.-1;	krş. edepsiz
edğü	doğru, gerçek; iyi kişi İ.M.V.S.-5;	krş. egi, eygi, eyi, igi, <u>izgü</u> , yiyi
edğülük	iyilik, güzellik İ.M.V.S.-16;	krş. eygülük, eygilik, eygülik, <u>ezgülük</u>

edī b	A. edib G.T.-6;	
‘edil	A. adaletle hükmeden, adaletli iş gören İ.M.V.S.-9;	
‘edillik	A.T. adaletli olma İ.M.V.S.-1;	krş. ‘edllik
‘edl	A. adalet; adaletli İ.M.V.S.-17;	
‘edllik	A.T. adaletli olma İ.M.V.S.-3;	krş. ‘edillik
ednā	A. en aşağı, alçak, adi G.T.-2;	
ef’āl	A. filin cemi, işler, hareketler G.T.-2;	
efġān	F. inleme, feryat G.T.-2;	
efrenc	Frenk B.V.-1;	
efüşlik	ıslaklık İ.M.V.S.-3;	krş. efüşlük, evüşlik, evüşlük, üfüşlik, üfüşlük, üwüşlük
efüşlük	ıslaklık İ.M.V.S.-1;	krş. efüşlik, evüşlik, evüşlük, üfüşlik, üfüşlük, üwüşlük
efzal	A. iyilikler M.G.-1;	
egeçi	M. hala; büyük bacı, abla C.C.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	
egi	iyi C.C.-18; E.Z.L.T.-1;	krş. eġgü, eygi, eyi, igi, izzü, yiyi

egin	arka K.M.T.T.A.M.-1;
egiş	terbiye K.M.T.T.A.M.-1;
egri	eğri; yalan, doğrunun zıddı C.C.-2; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-1;
ehass	A. en adi, en faydasız M.G.-1;
ehl, ehil	A. (bir şeyi) kullananlar, sahip, malik,dan olanlar; bir yerde oturan, ikamet eden M.G.-1; İ.M.V.S-103; G.T.-25; K.F.B.L.T.-1; B.V.-1; K.İ.N.-2;
ehl-i derb	A. sınırda oturan İ.M.V.S-1;
ehl-i herb	A. savaşanlar İ.M.V.S-4;
ehl-i hıbre	A. bilirkışi İ.M.V.S-2;
ehl-i ‘ilm	A. alim İ.M.V.S-1;
ehl-i kıble	A. Mıslıman İ.M.V.S-2;
ehl-i maķāřı r	A. gınahkar İ.M.V.S-1;
ehl-i medı ne	A. Medine’de oturan, Medineli İ.M.V.S-1;
ehl-i mekke	A. Mekke’de oturan, Mekkeli İ.M.V.S-2;
ehl-i semerķand	A. Semerkantlı İ.M.V.S-1;
ehl-i sınnet	A. Peygamberimizin sınnetlerine uyan İ.M.V.S-1;

eke	hala E.Z.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
ekele	A. bir hastalık K.F.B.L.T.-1;	krş. ekle
ekinçi	ikinci C.C.-6;	krş. ekki, iki, ikki
ekinci, ekinçi	çiftçi K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-2; D.M.F.L.T.-1;	
ekindü	ikindi, namaz vakti C.C.-1;	
ekki, eki	iki (sayı) C.C.-8; K.F.B.L.T.-1;	krş. iki, ikki, yekki
ekle	kuyrukta olan bir at hastalığı B.V.-2;	krş. ekele
eklil	bir at hastalığı B.V.-2;	
ekmekçi, ötmekçi	ekmekçi C.C.-2;	
eksere	A. ekseriya, çoğu G.T.-1;	
eksik	eksik E.Z.L.T.-4;	krş. eksük, eysük
eksiklik	eksiklik C.C.-1;	krş. eksüklük
eksilmek	eksilmek K.R.F.H.-1; K.F.B.L.T.-1;	
eksük, eysik, efsik	eksik K.R.F.H.-1; C.C.-4; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-7; K.İ.L.A.-1;	krş. eksik
eksüklemek	eksiltme K.F.B.L.T.-1;	
eksüklük	eksiklik K.İ.N.-1;	krş. eksiklik

el	barış E.Z.L.T.-1;	krş. il
elbek, elpek	M. bol, geniş, zengin C.C.-1;	
elbeklik	M.T. fazlalık, bolluk C.C.-1;	
elçi	elçi C.C.-1; E.Z.L.T.-1;	krş. elşi, ilç
el değşüri	atın satılma sonucunda el değiştirmesi K.M.T.T.A.M.-1;	
elig	elli (sayı) İ.M.V.S-34;	krş. elli, ellig, ilig, illi, illig, yelli
elī m	A. elem verici, elemli, acı G.T.-1;	
elkin	garip, kimsesiz K.İ.L.A.-1;	
elli	elli (sayı) E.K.L.Z.L.T-5; E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. elig, ellig, ilig, illi, illig, yelli
ellig	elli (sayı) B.V.-2;	krş. elig, elli, ilig, illi, illig, yelli
ellik	sulh C.C.-1;	
elşi	elçi D.M.F.L.T.-1;	krş. elşi, ilç
emān	A. can ve mal güvenliği K.F.B.L.T.-1;	
emānet	A. emanet İ.M.V.S-19; G.T.-2; K.F.B.L.T.-1;	
emānlık	A.T. emniyet, güvenlik K.F.B.L.T.-1;	krş. emenlik, emmānlık

emenlik	A.T. emniyet, güven K.F.B.L.T.-1;	krş. emānlık, emmānlik
emek	eziyet, zahmet, ızdırap, acı İ.M.V.S-2; C.C.-2;	krş. imgek
emildeş	süt kardeş E.Z.L.T.-1;	
emī n	A. güvenilir K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-1;	krş. imī n
eminç	A.T. sükunet C.C.-2;	
eminlik	A.T. eminlik, emniyet C.C.-1;	
emī r	A. emir, kumandan G.T.-4;	
emī r-i ceşş	A. ordu komutanı İ.M.V.S-1;	
emī rü'l-mü'minī n	A. Müslümanların halifesi İ.M.V.S-1;	
emmānlik	A.T. emniyet, güvenlik K.F.B.L.T.-1;	krş. emmānlık, emenlik
emmāre	A. (kötülük) emredici G.T.-1;	
emr	A. buyruk, emir; iş, husus G.T.-5;	
emşāl	A. eş, benzer İ.M.V.S-1; G.T.-1;	
emzirçi, emzürçi	süt nine E.Z.L.T.-1;	
en	en E.Z.L.T.-1;	
ences	A. çok, en necis, en pis G.T.-1;	

enç	sakin, huzurlu C.C.-1;	
ençi	mülkiyet, mal C.C.-1;	
endîşe	F. düşünce, endişe G.T.-5;	
eneş	iniş, yokuş E.Z.L.T.-1;	krş. eniş
enħac	A. atın ayaklarını açarak yürümesi K.R.F.H.-1;	
eniş	eniş, yokuşun zıddı K.İ.L.A.-1;	krş. eneş
envā‘	A. çeşitler M.G.-3; G.T.-3;	
epsem	suskun, susmuş E.K.L.Z.L.T-1;	
er	er, erkek C.C.-4;	
erbāb	A. sagipler G.T.-1;	
erçel	yaramaz, huysuz; uğursuz K.R.F.H.-2; K.İ.L.A.-1;	
erçellig, erçelli'g	huysuzluk K.R.F.H.-4;	krş. erçellik
erçellik	huysuzluk K.R.F.H.-1;	krş. erçellig
erdeb	A. bir ölçü birimi K.F.B.L.T.-1;	
erdem	erdem, fazilet C.C.-1; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
erdem eyesi	faziletli D.M.F.L.T.-1;	

erdemli	erdemli C.C.-1;	krş. erdemlü
erdemlü	erdemli K.M.T.T.A.M.-1;	krş. erdemli
erdeng	bakire C.C.-3;	krş. ergen
erdenglik	bakirelik, iffetlilik C.C.-1;	
eren	er, yiğit İ.M.V.S-1;	
ergen	bekar, bekar erkek E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	krş. erdeng
erham	A. çok merhametli K.R.F.H.-1;	
eridmek	eritmek K.F.B.L.T.-1;	
erinçek	tembel C.C.-1;	krş. irinçek
erk	güç, kuvvet, iktidar; arzu, istek, irade, ihtiyar, seçme C.C.-7; E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
erkân	A. esaslar, kurallar İ.M.V.S-5; G.T.-3; K.İ.N.-1;	
erkek	erkek C.C.-1;	
erkli	kararlı, sebatlı; güçlü; ihtiyari, ister istemez İ.M.V.S-2; C.C.-5;	
erlik	erkeklik C.C.-1; B.V.-1;	
erseksiz	iffetli C.C.-1;	
‘erş	A. dokuzuncu gök İ.M.V.S-8;	

erşi	puşt K.İ.L.A.-1;	
erte	ilk; tam vaktinde; önceki; sabah C.C.-4;	
ertegi	erken C.C.-1;	
erüv	çabuk, hızlı, enerjik C.C.-2;	
es	akıl; his C.C.-2; K.İ.L.A.-1;	krş. us, uşş, ust
esās	A. asıl, temel G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	
eşaş	A. daha doğru, en doğru İ.M.V.S-36;	
esbāb	A. sebepler, gereken şeyler G.T.-4;	
eselik	selametlik K.İ.L.A.-1;	krş. esenlik
esen	sağ, salim, selamet K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
esenlik	esenlik E.Z.L.T.-1;	krş. eselik
eşer	A. eser, iz M.G.-2; İ.M.V.S-23; G.T.-13; B.V.-2;	
eshel	A. kolay B.V.-1;	
esī r	A. esir, tutsak G.T.-8;	krş. esr
esirik	sarhoş İ.M.V.S-1;	krş. esrik, esrikçi, esrük, isrük

eski	eski	krş. iski
	M.G.-1; E.K.L.Z.L.T-1; K.R.F.H.-2; İ.M.V.S-2; C.C.-1; E.Z.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
eslem	A. en emin	
	M.G.-1;	
eşliḫ	A. sulh yapma	
	İ.M.V.S-1;	
esmer	A. buḡday renkli	
	M.G.-1;	
esr	A. bağlanmış	krş. esī r
	B.V.-2;	
esregū kün	dünden bir önceki gün	
	K.M.T.T.A.M.-1;	
esridici	sarhoşluk verici	
	K.F.B.L.T.-1;	
esrik	sarhoş	krş. esirik, esrikçi, esrük, isrük
	E.K.L.Z.L.T-1; İ.M.V.S-1; E.Z.L.T.-2;	
esrikçi	içkici, ayyaş	krş. esirik, esrik, esrük, isrük
	C.C.-1;	
esrük	sarhoş	krş. esirik, esrik, esrikçi, isrük
	İ.M.V.S-9; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
esrüklik	sarhoşluk	krş. esrüklik
	İ.M.V.S-2; K.F.B.L.T.-1;	
esrüklik	sarhoşluk	krş. esrüklik
	İ.M.V.S-2;	
estār	A. bir ağırlık ölçüsü	krş. ester
	İ.M.V.S-3;	
ester	A. bir ağırlık ölçüsü	krş. estār
	B.V.-5;	
eş	iş	krş. iş
	K.F.B.L.T.-1;	

eş	eş, arkadaş, refik, yoldaş K.İ.L.A.-1;	
eşakık	A. zahmetli B.V.-2;	
eşerr	A. en şerir, en kötü M.G.-1;	
eşi	kaynana C.C.-1;	
eşken	bir çeşit hastalık, kurdeşeni E.Z.L.T.-1;	
etikçi	çizmeçi, ayakkabıcı C.C.-2;	
etlü'	etli K.R.F.H.-1;	
etmekçi, ötmekçi	ekmekçi C.C.-2; K.M.T.T.A.M.-2;	
eṭrāf	yanlar, taraflar İ.M.V.S-1;	
etükli	meshli, çizmeli İ.M.V.S-1;	
evc	A. en yüksek nokta G.T.-2;	
evdaş	eş, hanım K.M.T.T.A.M.-1;	krş. evdeş, ivdeş, ivleş
evdeş	eş, hanım K.F.B.L.T.-1;	krş. evdaş, ivdeş, ivleş
evkāt	A. vakitler, zamanlar G.T.-3;	
evdaş	bir evde yaşayanlar K.İ.L.A.-1;	
evlā	A. daha iyi, daha üstün, evla M.G.-1; İ.M.V.S-1; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	

evle	öğle G.T.-1;	
evlenmek	evlenme K.F.B.L.T.-1;	
evlü	evli, nikahlı; ev sahibi K.F.B.L.T.-2; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
evrād	A. virdler, zikir, tesbih etme G.T.-2;	
evşāf	A. vasıflar, sıfatlar G.T.-1;	
evüşlik	ıslaklık İ.M.V.S-4;	krş. efüşlik, efüşlük, evüşlük, üfüşlik, üfüşlük, üwüşlük
evüşlük	ıslaklık İ.M.V.S-2;	krş. efüşlik, efüşlük, evüşlük, üfüşlik, üfüşlük, üwüşlük
eye	iye, sahip M.G.-21; K.R.F.H.-8; E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	
eyerci, eyerçi	eyerçi C.C.-1; D.M.F.L.T.-1;	
eyerlemek	eyer vurmak K.R.F.H.-1;	
eygi, eygü	iyi G.T.-26; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. eğgü, egi, eyi, igi, izgü, yiyi
eygilik, egilik, iygilik iyilik		krş. eğgülük, eygülik, eygülük, ezgülük
eygülik	iyilik C.C.-7;	krş. eğgülük, eygilik, eygülük, ezgülük
	G.T.-2;	

eyglk	iyilik	krş. eđđlk, eygilik, eygülik, ezgülük
	G.T.-12;	
eygsz	kötü	
	K.F.B.L.T.-1;	
eyi	iyi	krş. eđđ, egi, eygi, eyi, igi, izgi, yiyi
	E.Z.L.T.-1;	
eyidmeklik	söyleme	
	K.F.B.L.T.-1;	
eyin	arka	
	K.M.T.T.A.M.-1;	
eylemek	eylemek	
	K.R.F.H.-1;	
eylendirmek	durdurmak	
	K.R.F.H.-2;	
eylenmiş	sepilenmiş, tabaklanmiş	
	E.Z.L.T.-1;	
eyne	Cuma günü	
	E.Z.L.T.-1;	
eynek	tek, biricik	
	C.C.-1;	
eyrik	başka, ayrı, ayrılmış	
	E.Z.L.T.-2;	
eyym	A. günler, zaman	
	G.T.-9;	
eyym-ı b z	A. her Arabi ayın 12, 13, 14 ve 15. günleri	
	İ.M.V.S-1;	
eyym-ı teşri k	A. Zilhiccenin 10, 11, 12 ve 13. günleri	
	İ.M.V.S-1;	
ezber	F. ezber	
	K.M.T.T.A.M.-1;	

eze	teyze K.İ.L.A.-1;	
‘ezeb	A. işkence, eziyet İ.M.V.S-30;	
ezel	A. öncesizlik, başlangıcı olmama İ.M.V.S-2;	
ezelī	A. öncesiz, başlangıçsız İ.M.V.S-2;	
ezell	A. en aşağı, en adi G.T.-1;	krş. ecell
ezik	düşkün, zavallı C.C.-1;	
eziyyet	A. eziyet, cefa G.T.-1;	

F

fācir	A. günahkar, kötü huylu İ.M.V.S-1; K.F.B.L.T.-1 ;	
fāhiş	A. aşırı, taşkın İ.M.V.S-3;	
fahır	A. öğünme, böbürlenme, iftihar M.G.-2; İ.M.V.S-1; G.T.-1;	
fāka	A. fakirlik, yoksulluk G.T.-1;	krş. faķī r, faķī rlık, faķr, faķurluk
fahret	A. öğnme, böbürlenme İ.M.V.S-1;	
faķī h, faķī h	A. fıkıh ilminin üstadı, fıkıh alimi İ.M.V.S-7; K.F.B.L.T.-1;	
faķī hıraķ	A.T. kuvvetli fakih K.F.B.L.T.-2;	
faķī r	A. yoksul, zengin olmayan, aciz İ.M.V.S-9; G.T.-119; K.F.B.L.T.-1;	krş. fāka, faķī rlık, faķr, faķurluk
faķī rlık	A.T. yoksulluk İ.M.V.S-2; G.T.-4;	krş. fāka, faķī r, faķr, faķurluk
faķr	A. fakirlik, yoksulluk G.T.-3;	
fāl	A. hal, uğur G.T.-1;	
falan, falān	A. falan, filan C.C.-2; K.F.B.L.T.-1;	krş. filān, fulān, fülān
fānī	A. geçici İ.M.V.S-1; G.T.-1;	

farak	bir ağırlık ölçüsü, 36 batman İ.M.V.S-2;	
farāyiz	A. farzlar İ.M.V.S-2;	
fare	A. bir at hastalığı K.R.F.H.-2; B.V.-1;	
farık	A. fark, ayırım K.F.B.L.T.-1;	krş. fark
farız	A. farz, yapılması dinen mecburi olan fiiller K.F.B.L.T.-2;	krş. farz
fāriğ	A. çekilmiş, uzak; rahat, azade İ.M.V.S-50; G.T.-5; K.F.B.L.T.-1; B.V.-1;	
fāris	A. atlı, binici M.G.-71; G.T.-5; B.V.-5;	
fārisī	A. Farsça İ.M.V.S-1; K.F.B.L.T.-1; B.V.-1;	
fārislık	A.T. binicilik M.G.-13;	krş. fārisilik
fārislik	A.T. binicilik M.G.-2; B.V.-2;	krş. fārislık
farī za	A. farz, Allah'ın emri İ.M.V.S-2;	
farq	A. fark, ayrılık, başkalık İ.M.V.S-23; G.T.-1; K.İ.N.-1;	krş. farık
fārsī	A. İran'a ait M.G.-1;	krş. pārsī
farz	A. farz, Allah'ın yapılmasını istediği emirleri İ.M.V.S-278; K.F.B.L.T.-3; K.İ.N.-1;	krş. farız
farz-ı 'ayn	A. Allah'ın teker teker her Müslümanın yerine getirmesi gereken emri İ.M.V.S-3;	

farz-ı kifāye	A. Allah'ın bir kısım müslümanların yerine getirmeleriyle diğerlerinden düşen emirleri İ.M.V.S-1;	
farz-ı kifāyet	A. farz-ı kifaye İ.M.V.S.-1;	
farzlık	A.T. farz olma İ.M.V.S.-3;	
faşāhat	A. güzel söz söyleme G.T.-5;	
fāsıd	A. yanlış, bozuk İ.M.V.S.-307;	krş. fāsıd
fāsıdlık	A.T. bozukluk, yanlışlık İ.M.V.S.-2;	
faşīh	A. fesahet sahibi K.F.B.L.T.-1;	
fāsık	A. Allah'ın emirlerini tanımayan günahkar, ahlaksız İ.M.V.S.-12; G.T.-3; K.F.B.L.T.-1;	krş. fısık, fusuık
fāsıklık	A. günahkarlık İ.M.V.S.-1;	
fasıl	A. fasıl B.V.-1;	krş. faşl
fāsıd	A. fasit, yanlış, bozuk M.G.-2; G.T.-3; K.F.B.L.T.-1; B.V.-6; K.İ.N.-5;	krş. fāsıd
fasi h	A. açık, sarıh G.T.-1;	
fasl, faşl	A. bölüm K.R.F.H.-2; İ.M.V.S.-49;	krş. fasıl
fāş	F. meydana çıkma G.T.-2;	
fāyıda	A. fayda K.F.B.L.T.-1;	krş. fāyide

fayide, fāyide	A. fayda K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-28; G.T.-27; B.V.-6; K.İ.N.-6;	
fazī ḥat, fazıḥat	A. utanılacak durum, edepsizlik, utanılacak durum; utanmaz K.F.B.L.T.-1;	
fazıl	A. fazilet K.F.B.L.T.-1;	krş. fażī let, fażl
fāzıl	A. erdemli, faziletli, fazilet sahibi İ.M.V.S.-2; G.T.-4; B.V.-1;	
fażī let	A. fazilet, erdem M.G.-1; İ.M.V.S.-2; G.T.-9;	krş. fażıl, fażl
fażl	A. üstünlük, fazilet, erdem M.G.-3; İ.M.V.S.-13; G.T.-7;	krş. fażī let
fażla	A. fazla G.T.-2;	
fażl-ı kebī r	A. büyük fazilet İ.M.V.S.-1;	
fecr	sabaha karşı; sabah namazı İ.M.V.S.-60;	
fedā	A. gözden çıkarma, uğrunda verme İ.M.V.S.-4; G.T.-1;	
fehım	A. anlayış, idrak K.F.B.L.T.-3;	krş. fehım
fehımlü	A.T. anlayışlı K.F.B.L.T.-1;	
fehım	A. anlayış, anlama M.G.-8; İ.M.V.S.-6; G.T.-5;	krş. fehım
feḳad	A. hastalık adı B.V.-1;	
felāḥ	A. selamet, mutluluk G.T.-1;	
felek	A. felek, gök yüzü G.T.-3;	

fen, fenn	A. fen, hüner, marifet M.G.-17; G.T.-2;
fer	A. ikinci dereceden K.İ.N.-4;
ferāġat	A. vaz geçme, el çekme G.T.-7;
ferah	A. sevinç, sevinme; bol, geniş İ.M.V.S.-1; G.T.-11;
ferāset	A. anlayış, sezgi, feraset G.T.-4;
fere	parça E.K.L.Z.L.T-2;
fereste, feriste, frişte	melek
farišta, friste, firişte	E.K.L.Z.L.T-3; İ.M.V.S.-3; C.C.-23; E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-2; D.M.F.L.T.-2;
feri‘	A. ayrıntı K.F.B.L.T.-1;
ferke'	A. okçuluk terimi, oku sağ kolun baş ve şahadet parmağı ile birden bırakma K.İ.N.-12;
fermān, ferman	F. ferman, emir M.G.-1; K.R.F.H.-1; G.T.-5;
ferrāş	A. döşeyici; hizmetkar G.T.-2;
fersah	A. bir uzunluk ölçüsü İ.M.V.S.-3; K.F.B.L.T.-1;
ferveçilik	F.T. kürkçülük G.T.-1;
feryād	F. feryat G.T.-6;
fesād	A. bozukluk İ.M.V.S.-6; G.T.-3;

fesah	A. ön ve arka ayaklardaki sancı B.V.-3;	
fesh	A. bozma İ.M.V.S.-8;	
fetā	A. genç, yiğiy, mert G.T.-1;	
fetāvā	A. fetvalar İ.M.V.S.-19; K.F.B.L.T.-1;	
feth	A. ele geçirme, fethetme İ.M.V.S.-1; G.T.-2;	
fetha'	okçuluk terimi, oku yaydan iki elini açıp atmak K.İ.N.-2;	
fetl	A. hasmın süngüsünü süngüyle uzaklaştırmak M.G.-1;	
fettān	A. fitne ve fenalık yapan G.T.-3;	
fetvā	A. müftü tarafından verilen dini hüküm; sorulan meselelere karşı dini bakımdan verilen cevap İ.M.V.S.-21; G.T.-2; K.F.B.L.T.-1;	
fevt	A. kaybolma, elden çıkma, kaçırma; gerçekleşmeme İ.M.V.S.-17; G.T.-2; K.İ.N.-1;	
feylesūf	A. filosof, felsefe ile meşgul olan G.T.-1;	
fiķ	A. fıkıh, İslam hukuku K.F.B.L.T.-1;	krş. fiķh
fiķh	A. fıkıh ilmi İ.M.V.S.-3;	krş. fiķ
fırşat	A. fırsat G.T.-1;	krş. fırsat
fisık	A. fasıklık, ahlaksızlık, azgınlık K.F.B.L.T.-3;	krş. fisık

fisḩ	A. hak yoldan çıkma, ahlaksızlık, azgınlık krş. fıslıḩ İ.M.V.S.-3; G.T.-1;
fisḩ-ı fücūr	A. Allah'a isyan etme İ.M.V.S.-2;
fitnat	A. anlayış, zeka G.T.-1;
fiṯra	A. fitır sadakası İ.M.V.S.-18;
fiṯr bayramı	A.T. Ramazan bayramı İ.M.V.S.-3;
fiṯr şadakası	A.T. Ramazan bayramında verilen sadaka İ.M.V.S.-3;
fidā	A. bağışlama K.F.B.L.T.-3;
fidye	A. can kurtarma karşılığı verilen akça vs. İ.M.V.S.-6;
fiđān	F. feryat, fiğan G.T.-1;
fikir	A. fikir, dūřıne krş. fikr K.F.B.L.T.-1; B.V.-2;
fikr	A. fikir, dūřıne; dūřınme krş. fikir M.G.-3; İ.M.V.S.-17; G.T.-4;
fi'l, fi'il	A. iş, hareket, amel İ.M.V.S.-12; G.T.-7; K.F.B.L.T.-1; B.V.-1;
filān	A. falan, filan krş. falān, fulān, fūlān G.T.-1;
fil'-ḩāl	A. bu andan, derhal, şimdi M.G.-1; G.T.-5;
firāk	A. ayrılık İ.M.V.S.-1; G.T.-2;
firāset	A. feraset B.V.-2;

firāvān	F. çok G.T.-4;	
fırqat	A. ayrılık G.T.-1;	
fitile	A. ağırlık ölçüsü B.V.-2;	
fitne	A. karışıklık, bozgunculuk, fesat; ayartıcı, baştan çıkaran (güzel) İ.M.V.S.-8; G.T.-9; K.F.B.L.T.-1;	
fūḵ	A. okçuluk terimi, okun gezini kırmak K.İ.N.-1;	
fuḵarā	A. fakirler, yoksullar G.T.-6;	
fulān	A. falan, filan G.T.-21; K.F.B.L.T.-1;	krş. filān, fūlān
furūnçı	A.T. fırıncı D.M.F.L.T.-1;	
fuṣṣat	A. fırsat M.G.-3; İ.M.V.S.-1; G.T.-10;	krş. fırsat
fusūḵ	A. ahalksızlıklar, azgınlıklar G.T.-1;	
fuzalā	A. fazıllar G.T.-1;	
fuzūlī	A. gereksiz şey, boş yere, boşuna İ.M.V.S.-1; K.F.B.L.T.-1;	
fucūr	A. ahaksızca sefahat; kötülük, kötü iş G.T.-1; K.F.B.L.T.-2;	
fūlān	A. filan, biri M.G.-1; İ.M.V.S.-60; K.M.T.T.A.M.-3;	krş. falān, filān, fulān
fūtūḥ	A. üstünlük; ferahlık G.T.-2;	
fütüvvet	A. cömertlik, mertlik G.T.-1;	

G, Ğ

ġabānet	A. aldanma, hayal kırıklığına uğrama, hayıflanma G.T.-1;	
ġabn-ı fāhiş	A. alışverişte kazıklama İ.M.V.S.-3;	
ġaddār	A. gaddar, zalim G.T.-1;	
ġāfil	A. gaflette bulunan, dikkatsiz, gafil M.G.-5; İ.M.V.S.-1; G.T.-6; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-2;	
ġaflet	A. gafillik, gaflet G.T.-5;	
ġalabalıķ	A.T. kalabalık M.G.-1;	
ġalať, ġalat	A. yanlış, galat M.G.-1; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	
ġālib	A. üstün gelen, yenen İ.M.V.S.-47;	krş. ġālib
ġāliblık	A.T. üstün gelme, yenme İ.M.V.S.-1;	
ġālib	A. galip, yenen M.G.-1; G.T.-13; K.F.B.L.T.-2;	krş. ġālib
ġālī z	A. kaba, iri M.G.-1;	
ġam	A. gam, keder, kaygı, tasa G.T.-10; C.C.-1;	
ġamġī n	A.F. gam kederli, tasalı G.T.-1;	
ġammāz	A. gammaz, koġucu G.T.-1;	
ġamze	A. süzgün veya göz ucu ile bakış, gamze G.T.-2;	

ġanī	A. zengin K.F.B.L.T.-1;	krş. ġanī
ġanīlık	A.T. zenginlik K.F.B.L.T.-1;	
ġanī	A. zengin G.T.-7;	krş. ġanī
ġanī met	A. düşmandan alınan mal, kazanç İ.M.V.S.-29; G.T.-6; K.F.B.L.T.-1;	
ġanī metlik	A.T. ganimet malı İ.M.V.S.-1;	
ġarāmet	A. borç ödeme, borç; azap İ.M.V.S.-11; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	
ġārat	A. yağma, çapuculuk G.T.-1;	
ġarāyib	A. garip şeyler G.T.-7;	
ġarāz	A. garaz, maksat, niyet, gaye, kasıt G.T.-3; K.F.B.L.T.-1;	
ġarāzsız	A.T. kötü niyet olmaksızın İ.M.V.S.-1;	
ġarb	A. batı İ.M.V.S.-3;	
ġāret	A. yağmalama İ.M.V.S.-1;	
ġarġara	A. suyu, ilacı veya herhangi bir sıvıyı boğazda oynatıp çıkarma İ.M.V.S.-3;	
ġarım	A. borçlu K.F.B.L.T.-1;	krş. ġarī m
ġarī b	A. garip, tuhaf; gurbette olan M.G.-2; G.T.-11; K.F.B.L.T.-1;	
ġarī blik	A.T. gurbet, gariplik G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	

ğarim, ğarī m	A. hasım, rakip; alacaklı	krş. ğarım
	M.G.-100; İ.M.V.S.-7; K.F.B.L.T.-1;	
ğarip	A. garip, yabancı	
	C.C.-1;	
ğarķ	A. batma, boğulma	
	İ.M.V.S.-2; G.T.-4;	
ğarķa	A. batmış	
	G.T.-1;	
ğarre	A. mağrur	
	G.T.-3;	
ğaşb	A. zorla alma	
	İ.M.V.S.-3;	
ğāvır, ğāvur	A. Hıristiyan	
	D.M.F.L.T.-2;	
ğayb	A. gayb, göze görünmeyen, kayıp	krş. ğāyīb, ğāyīb
	M.G.-1; İ.M.V.S.-1; G.T.-2;	
ğaybet	A. kaybolma, ayrılık; dedi kodu, çekiştirme, gıybet	krş. ğıybet
	G.T.-5;	
ğāyet	A. gayet, son derece; nihayet, uç, son	
	M.G.-1; K.R.F.H.-1; G.T.-21; B.V.-16; K.İ.N.-7;	
ğāyīb	A. kayıp	krş. ğayb, ğayīb
	K.F.B.L.T.-1;	
ğayıblık	A.T. kayıplık	krş. ğāyīplik
	K.F.B.L.T.-1;	
ğāyīb	A. kaybolan, kayıp	krş. ğayb, ğayīb
	İ.M.V.S.-20; G.T.-1;	
ğāyīblik	A.T. kaybolma	krş. ğayıblık
	İ.M.V.S.-1;	
ğayr	A. ayrı, başka, gayri	
	M.G.-2; İ.M.V.S.-1; G.T.-3;	

gayret	A. gayret; kıskançlık G.T.-3;	
gayyır	A. gayretli K.F.B.L.T.-1;	
ġazā	A. savaş K.İ.N.-1;	
ġazab	A. kızgınlık, kızma, hiddet İ.M.V.S.-20; G.T.-4;	
ġazablanmađ	A.T. hiddetlenmek, öfkelenmek G.T.-1;	
ġazālık	A.T. Allah yolunda savaş K.İ.N.-1;	krş. ġazelik
ġazelik	A.T. Allah yolunda savaş K.İ.N.-1;	krş. ġazālık
ġāzī	A. gazi, gaza eden M.G.-2; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	
ġāzīlık	A.T. Allah yolunda savaşma, gazi olma İ.M.V.S.-10; K.İ.N.-1;	
ġāvur	kafir E.K.L.Z.L.T-1;	
ġāvurlik	kafirlik E.K.L.Z.L.T-1;	
gebr	F. ateşe tapan, mecusi G.T.-1;	
gedā, gedāy	F. yoksul, dilenci G.T.-6;	
gedāy(i)lik	F.T. dilencilik G.T.-1;	
germ	F. hararet M.G.-1;	
ġidā	A. insanı besleyen şeyler İ.M.V.S.-2; G.T.-2;	

giriş	F. bağışma, çığlık G.T.-1;	
gıybet	A. gıybet, dedi kodu, çekiştirme G.T.-1;	krş. gaybet
gī bet	A. arkadan çekiştirme İ.M.V.S.-9;	
gi'c	geç K.İ.N.-1;	
gi'dermek	gidermek, uzak tutmak K.R.F.H.-1; K.İ.N.-21;	
girişfār	F. tutulmuş, tutkun, esir G.T.-12;	
giñ	geniş K.R.F.H.-3; K.İ.N.-2;	krş. keñ, kiñ
girçek	gerçekte K.İ.N.-1;	
gitmek	gitmek K.İ.N.-1;	
givürtmek	sokmak K.R.F.H.-1;	
gö'c	göç K.R.F.H.-1;	
gö'kkeç	güzel K.R.F.H.-1; K.İ.N.-2;	
göñl	(<göñül) gönül K.İ.N.-2;	krş. göñül, kömül, kön, köñül
göñül	gönül K.İ.N.-1;	krş. göñl, kömül, kön, köñül
gö'rkü'	gösterişli K.R.F.H.-3;	krş. körkü, körküg, körukli, körukü

gö'riksüz	gösterişsiz K.R.F.H.-1;	
görmek	görmek K.R.F.H.-4;	
göstermek	göstermek K.R.F.H.-1;	
götürmek	götürmek K.R.F.H.-1;	
göyindürmek	yakmak K.R.F.H.-2;	
gözlemek	nişan almak K.İ.N.-11;	
gözli	gözlü K.R.F.H.-1;	krş. gözlü
gözlü	gözlü K.R.F.H.-2; K.İ.N.-1;	krş. gözli
gufrân	A. affetme, af G.T.-1;	
gulgul	A. kuşların birden ötmesi, bülbülün feryadı, ötüşmesi G.T.-2;	
gurbet	A. gurbet G.T.-1;	
güristân	F. mezarlık İ.M.V.S.-3;	
gurre	A. parlaklık İ.M.V.S.-4;	
gurūr	A. gurur, kibir G.T.-1;	
ğusl	A. dinen yıkanmak zorunda olan kimsenin yıkanması İ.M.V.S.-1;	
ğuşşa	A. kaygı, tasa G.T.-4;	

güc	zor, kuvvet K.İ.N.-6;	krş. güç, küç
gü'ç	güç, zor K.R.F.H.-3;	krş. güç, küç
güçlü	güçlü K.R.F.H.-1;	krş. küçli, küçlü
güherbār	F. cevher yağdıran G.T.-1;	
gümān	F. zan, sanma, şüphe İ.M.V.S.-13; G.T.-1;	
gü'n	gün K.R.F.H.-11; K.İ.N.-5;	
güz	güz, sonbahar hemān, yana, yinle	
güzāfe	F. boş K.F.B.L.T.-1;	
güzer	F. geçme, geçiş G.T.-1;	

H , Ĥ, Ħ

ħaber, ĥabar, habar	A. haber İ.M.V.S.-23; G.T.-11; C.C.-1; K.F.B.L.T.-4; K.İ.N.-1;	
ħaber-dār	A. haberdar B.V.-1;	
ħaber-i mütevātir	A. birçoklarının birçokları vasıtalarıyla rivayet ettikleri hadis-i şerifler İ.M.V.S.-2;	
ħabīb	A. dost, sevgili İ.M.V.S.-3; G.T.-6;	
ħabīs	A. kötü, alçak, pis İ.M.V.S.-1; K.F.B.L.T.-1;	
ħabs	A. (hareketsiz) tutma, bırakmama, alıkoyma, hapis krş. ĥabus M.G.-3; İ.M.V.S.-5; G.T.-8; B.V.-1;	
ħabslemek	(hareketsiz) tutmak, bırakmamak M.G.-2;	
ħabus	A. hapis K.F.B.L.T.-1;	krş. ĥabs
ħabuslamak	A.T. hapsedme K.F.B.L.T.-1;	krş. ĥabüslemek
ħabüslemek	A.T. hapsedme K.F.B.L.T.-1;	krş. ĥabuslamak
ħāca	F. hoca, efendi, sahip İ.M.V.S.-91;	
ħacālet	A. utanma, mahcubiyetle şaşırma G.T.-2;	krş. ĥacıl, ĥācil, ĥaclet
ħacāmat, ĥacāmat	A. kan aldırma, kan alma İ.M.V.S.-8; K.F.B.L.T.-1;	

ḥacāt	A. dilekler G.T.-1;	krş. ḥacet
ḥāce	F. ulu, şeyh K.M.T.T.A.M.-3;	
ḥacet, ḥacet	A. ihtiyaç, lüzum, hacet, dilek M.G.-8; G.T.-24; K.F.B.L.T.-1; B.V.-7; K.İ.N.-1;	krş. ḥacāt
ḥacetsiz	A.T. ihtiyacı olmayan İ.M.V.S.-6;	
ḥacı	A. hacı K.F.B.L.T.-1;	krş. ḥacī
ḥacıl	A. utanma K.F.B.L.T.-1;	krş. ḥacālet, ḥacil, ḥaclet
ḥacī	A.hac yapan, hac farızasını yerine getiren İ.M.V.S.-20; G.T.-8;	krş. ḥacı
ḥacil	A. utanma, utanmış, mahcup G.T.-5;	krş. ḥacālet, ḥacıl, ḥaclet
ḥaclet	A. utanç G.T.-1;	krş. ḥacālet, ḥacıl, ḥacil
ḥad	A. şeriatça verilen ceza, sınır İ.M.V.S.-181; K.F.B.L.T.-4; B.V.-13;	krş. ḥadd
ḥadd	A. sınır, derece M.G.-11; İ.M.V.S.-1; G.T.-8; K.İ.N.-2;	krş. ḥad
ḥadık	A. işinin ehlinin olan, işinde uzman K.İ.N.-1;	
ḥādim	A. hizmet eden, hizmetçi G.T.-4;	
ḥadī s	A. Peygamberimizin sözleri, hadis İ.M.V.S.-25; G.T.-7; K.F.B.L.T.-1;	
ḥafī	A. gizli B.V.-1;	

ḥafīf	A. hafif, yeğni M.G.-6; İ.M.V.S.-1; B.V.-1;
ḥafīkayn	A. doğu ve batı tarafları, iki taraf B.V.-1;
hafta	F. hafta C.C.-1;
hā'il	A. korkunç G.T.-1;
ḥaḳ, ḥaḳḳ, hak	A. doğru, gerçek; hisse, pay; bir şeye veya birine ait; ödeme İ.M.V.S.-165; G.T.-22; C.C.-2; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-3;
ḥaḳāret	A. hor görme, hakaret G.T.-4;
hakıl, akıl	A. akıl, bilgelik, anlayış C.C.-2;
ḥaḳī ḳat	A. gerçek, doğru İ.M.V.S.-28; G.T.-6; K.F.B.L.T.-1; B.V.-1;
ḥaḳī ḳī	A. doğru, gerçek İ.M.V.S.-3;
ḥaḳī m	A. bir şeye hükmeden; bilge; doktor İ.M.V.S.-9; G.T.-30;
ḥakim, ḥākim	A. hükmeden, hükümdar, vali; hakim G.T.-7; K.F.B.L.T.-1;
hakim	A.T. hekim C.C.-2;
ḥaḳī r	A. değersiz, adi, bayağı İ.M.V.S.-1; G.T.-4; K.F.B.L.T.-1;
ḥaḳkān	A. doğrusu İ.M.V.S.-12;
ḥaḳḳat	A. gerçek İ.M.V.S.-3;

h�klık	A.T. doğruluk, gerçeklik İ.M.V.S.-1;
h�ksuz	A.T. haksız K.F.B.L.T.-1;
h�l	A. hal, durum; Őimdiki zaman M.G.-11; İ.M.V.S.-156; G.T.-54; K.F.B.L.T.-1; B.V.-6;
h�l�f	A. ayrılık K.F.B.L.T.-1;
h�l�l, hallal	A. dini h�k�mler bakımından yasak olmayan, meŐru, helal İ.M.V.S.-193; G.T.-8; C.C.-3; K.F.B.L.T.-1;
h�l�Ő	A. kurtulma, kurtuluş; boş bırakmak, oku fırlatmak M.G.-2; İ.M.V.S.-6; G.T.-17; K.F.B.L.T.-1; B.V.-5; K.İ.N.-12;
h�l�t	A. haller B.V.-1;
h�l�v�t	A. tatlılıklar, zevkler G.T.-1;
h�l�vet	A. tatlılık, zevk G.T.-1;
h�lel	A. bozukluk, eksiklik, halel; çatlak, boşluk, aralık M.G.-1; İ.M.V.S.-1; G.T.-2;
h�let	A. hal, durum İ.M.V.S.-43; G.T.-22; B.V.-1;
h�l�fa	A. halife, birinin yerine geçen K.F.B.L.T.-1;
h�l�falık	A.T. hilafet, halifelik K.F.B.L.T.-2;
h�l�Ő	A. herhangi bir art niyet olmadan, samimi olarak; katıksız İ.M.V.S.-4; K.F.B.L.T.-1;
h�l�Őlık	A.T. samimiyet İ.M.V.S.-4;

ḥālīṣ muḥlīṣ	A. samimi olarak, içten İ.M.V.S.-1;	
ḥālī	A. şimdi, henüz G.T.-1;	
ḥālī	A. تنها, boş, sahipsiz İ.M.V.S.-10; G.T.-6; K.F.B.L.T.-1; B.V.-2; K.İ.N.-1;	
ḥālī falıḳ	A.T. halifelik İ.M.V.S.-2;	krş. ḥalīfalıḳ, ḥālī felik
ḥālī fe	A. birinin yerine geçen kimse İ.M.V.S.-11;	krş. ḥalīfa
ḥālī felik	A.T. birinin yerine geçme İ.M.V.S.-2;	krş. ḥalīfalıḳ, ḥālī falıḳ
ḥālī m	A. yumuşak huylu İ.M.V.S:-1; G.T.-1;	krş. ḥilm
ḥālīṣ	A. halis, hilesiz G.T.-3; B.V.-4;	
ḥālḳa	A. halka K.İ.N.-1;	
ḥall	A. çözme, hal G.T.-1;	
ḥalt	A. karıştırma B.V.-1;	
halvācı	A.T. helvacı D.M.F.L.T.-1;	
ḥalvat	A. birlikte olmak K.F.B.L.T.-1;	krş. ḥalvet
ḥalvet	A. yalnız kalma, tenhaya çekilme İ.M.V.S:-2; G.T.-11;	krş. ḥalvat
ham	F. ham, olgunlaşmamış; acemi C.C.-2; B.V.-1;	

ḥamd	A. Allah'a şükretme, şükran duygularını bildirme krş. ḥamid İ.M.V.S:-22; G.T.-2; K.İ.N.-1;
ḥamel	A. kuzu burcu G.T.-1;
ḥamīs	A. beşinci K.F.B.L.T.-1;
ḥamid	A. hamd krş. ḥamd B.V.-1;
ḥamī s kün	A.T. Perşembe günü İ.M.V.S.-3;
ḥaml	A. yükleme; isnat, atıf İ.M.V.S.-6; G.T.-3;
ḥamle	A. atılma, saldırma, saldırış, hamle M.G.-24; İ.M.V.S.-4; G.T.-4;
ham(m)al, ḥammāl	A. hamal C.C.-1; K.F.B.L.T.-1;
hammi	A. bir hastalık B.V.-2;
hamuş	F. rahat, sakin, sessiz C.C.-1;
ḥān	A. han, hükümdar krş. kan İ.M.V.S.-2; K.F.B.L.T.-1;
ḥanıs	A. yemini yerine getirme K.F.B.L.T.-1;
ḥanlıq	devlet, hanlık krş. kanlık K.R.F.H.-1;
ḥār	F. hor, aşağı krş. ḥōr İ.M.V.S.-3;
ḥarāb	A. yıkık, viran, harap, perişan; yorgun M.G.-1; K.R.F.H.-2; İ.M.V.S.-3; G.T.-5;

ḥarāc	A. Müslüman olmayanlardan alınan vergi, haraç İ.M.V.S.-48; G.T.-1; K.F.B.L.T.-2;	
ḥarācī	A. haraçla ilgili, harç alınan İ.M.V.S.-8;	
ḥaraketlū	A.T. hareketli K.R.F.H.-1;	
ḥarām	A. dinen yasaklanmış şey, haram İ.M.V.S.-89; G.T.-5; C.C.-1; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-1;	
ḥarāmī	A. hırsız, haydut G.T.-19;	
ḥarāmlik	A.T. haram olma İ.M.V.S.-3;	
ḥaran	A. atın tepme, ısınma huyunu edinmesi B.V.-2;	
ḥarb	A. harp, savaş M.G.-2; İ.M.V.S.-2; G.T.-4;	
ḥarbī	A. okçuluk terimi, oktan bir tutam kaldıktan sonra atma K.İ.N.-1;	
ḥarbī kāfir	A. Müslümanların savaştıkları gayrimüslimlerden herbiri İ.M.V.S-32;	
ḥarbiyye katun	A.T. Müslümanların savaştıkları yerlerdeki kadınlardan herbiri İ.M.V.S-2;	
ḥarbiyye kāfire	A.T. Müslümanların savaştıkları yerlerdeki kadınlardan herbiri İ.M.V.S-1;	
ḥarc, harç	A. sarf, gider İ.M.V.S-4; G.T.-5; C.C.-2;	krş. ḥariç
ḥarekāt	A. hareketler G.T.-2;	
ḥareket	A. hareket, tavır, gidiş M.G.-9; K.R.F.H.-1; İ.M.V.S-2; G.T.-15; B.V.-2; K.İ.N.-2;	

hārezmī li	A.T. Harezmi ilinden olan İ.M.V.S-1;	
hārezmī tili	A.T. Harezmi İ.M.V.S-1;	
hāriç	A. harç, harcama K.F.B.L.T.-1;	krş. hārc
hāric	A. dış, dışarıya doğru M.G.-2; İ.M.V.S-1;	
hāricī	A. Hz. Ali'ye isyan eden İ.M.V.S-1;	krş. hāvāricī, hāvāriç
hāri f	A. dost, arkadaş; kimse G.T.-9;	
hāri ş	A. hırslı, tamahkar G.T.-3;	
harūn	harın, ilerleyecek yerde duran ya da geri giden hayvan, huysuz K.R.F.H.-1;	
hāş, hāş	A. has, halis, özel; bir kimseye mahsus M.G.-2; K.R.F.H.-1; İ.M.V.S-11; G.T.-7; K.F.B.L.T.-1; B.V.-1;	
hasal	nöbet, nöbetçi C.C.-1;	
hāsāret	A. zarar, ziyan G.T.-4;	
hāsed	A. kıskançlık, haset G.T.-5;	krş. hāsūd
hāsen	A. güzel K.F.B.L.T.-1;	
hāsenet	A. iyilik, hayırlı iş İ.M.V.S-1;	
hāşıl, hāşıl	A. meydana gelen, olan, elde edilen M.G.-7; K.R.F.H.-2; İ.M.V.S-22; G.T.-22; K.F.B.L.T.-1; B.V.-5; K.İ.N.-15;	krş. mahşūl

ħaşım	A. düşman İ.M.V.S-8; K.F.B.L.T.-1;
ħasī s	A. cimri, hasis, alçak, insanı küçülten krş. ħusset G.T.-6;
ħaşlet	A. insanın yaradılışındaki huyu, mizacı, özellik İ.M.V.S-4; G.T.-1; B.V.-3; K.İ.N.-18;
ħasletlü	huylu, hasletli K.R.F.H.-1;
ħaşm	A. düşman, hasım G.T.-5;
ħasret	A. göreceği gelme, özleyiş İ.M.V.S-1; G.T.-6;
ħaşıyyet, ħaşıyyet	A. (bir şeye mahsus olan) tesir, kuvvet M.G.-2; G.T.-1;
ħasta	F. hasta İ.M.V.S-11; G.T.-10; E.Z.L.T.-1; D.M.F.L.T.-1;
ħastalık	F.T. hastalık K.R.F.H.-1; İ.M.V.S-9;
ħasūd	A. hasetçi, kıskanç krş. ħased G.T.-12;
ħasūdluğ	A.T. çekemezlik, kıskanma İ.M.V.S-1;
ħaşem	A. maiyet, hizmette bulunanlar G.T.-1;
ħaşı nlik	A.T. sertlik İ.M.V.S-1;
ħaşıye	A. hizmetkarlar, etraf, tebea G.T.-1;

ḥaṭā	A. hata, yanlış, yanılma M.G.-12; K.R.F.H.-1; İ.M.V.S-71; G.T.-26; K.F.B.L.T.-1; B.V.-1; K.İ.N.-1;	
ḥaṭālık	A.T. hata olma K.F.B.L.T.-1;	
ḥaṭar	A. tehlike; hatalı M.G.-2; İ.M.V.S-2; G.T.-3; K.İ.N.-1;	
ḥaṭāsuz	A.T. hatasız K.F.B.L.T.-1;	
ḥaṭīb	A. hatip K.F.B.L.T.-1;	krş. ḥatīb
ḥatīblik	A.T. hatiplik K.F.B.L.T.-1;	
ḥatır	A. gönül, hatır G.T.-27;	
ḥatīb	A. camide hutbe okuyan, hatip İ.M.V.S-2; G.T.-4;	krş. ḥatīb
hātif	A. gizli İ.M.V.S-1;	
ḥatımlı	A.T. mühürlü K.F.B.L.T.-1;	
ḥatımsuz	A.T. mühürsüz K.F.B.L.T.-1;	
ḥatm	A. sona erdirme, bitirme, hatim İ.M.V.S-11; G.T.-5; K.F.B.L.T.-1;	
ḥaṭra	okçuluk terimi, sol eli kabza ile birlikte aşağı bırakmak K.İ.N.-3;	
ḥaṭṭ, ḥaṭ	A. hat, yazı M.G.-2; K.R.F.H.-2; İ.M.V.S.-4; G.T.-2; K.İ.N.-1;	
hav	Atın bir kavis çizerek tekrar geldiği yola (çizgiye) geri dönmesi M.G.-6;	

havā	A. gökyüzü, <u>hava</u> M.G.-1; C.C.-3;	
havā	A. heva, heves K.F.B.L.T.-1;	
havāle	A. bir işi veya bir şeyi başkasına bırakma; gönderme İ.M.V.S.-11; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	
havālī	civar, etraf K.R.F.H.-1;	
havāriç	A. Hariciler diye tanınan dini topluluk krş. <u>hāricī</u> , <u>havāricī</u> K.F.B.L.T.-1;	
havāricī	A. Hariciler, Hz. Ali'ye baş kaldıranlar krş. <u>hāricī</u> , <u>havāriç</u> İ.M.V.S.-3;	
havāş	A. haslar G.T.-1;	
havāyic	A. ihtiyaçlar İ.M.V.S.-1;	
havel	A. iyi görmeme hastalığı B.V.-1;	
havf	A. tehlikeli, korkulu; korku, korkma M.G.-5; G.T.-4;	
hayā	A. haya, namus, utanma G.T.-4;	
hayāl	A. hayal, kafada tasarlanıp canlandırılan şey İ.M.V.S.-1; G.T.-7;	
hayāt	A. hayat, ömür G.T.-7;	
haybatlı	A.T. heybetli C.C.-2;	krş. heybetlü

ḥayf	A. yazık, pişmanlık G.T.-8;	
ḥayın	A. hain K.F.B.L.T.-1;	
ḥayır	A. hayır B.V.-2;	krş. ḥayr
ḥayırlu	A.T. hayırlı, kutlu K.F.B.L.T.-1;	
ḥāyil	A. kısır hayvan B.V.-3;	
ḥaylī, ḥaylı	F. epeyce, çok, hayli G.T.-1; E.Z.L.T.-1;	
ḥayr	A. hayır, iyilik, faydalı iş; hayır, hayırlı M.G.-2; K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-43; G.T.-25;	krş. ḥayır
ḥayrān	A. şaşmış, hayran G.T.-1;	
ḥayrāt	A. hayırlar İ.M.V.S.-2;	
ḥayret	A. şaşma, hayret G.T.-1;	
ḥayyāṭ	A. terzi K.F.B.L.T.-1;	
ḥazam	A. hızla yürümek B.V.-1;	
ḥazar	A. barış hali G.T.-1;	
ḥazer	A. sakınma, kaçınma G.T.-4;	
ḥāzık	A. usta, mahir M.G.-14; B.V.-1;	

hāzır	A. hazır, uygun M.G.-1; İ.M.V.S.-42; G.T.-8; K.F.B.L.T.-1; B.V.-1; K.İ.N.-1;	
hāzırılık	A.T. hazırlık İ.M.V.S.-1; K.F.B.L.T.-1;	
hazız, azız	A. nadir; aziz, kutsal C.C.-3;	
hazī n	A. hazin, hüznü G.T.-1;	
hazret	A. saygı için kullanılan bir söz, saygıdeğer; huzur, kat M.G.-1; İ.M.V.S.-3; G.T.-11; K.İ.N.-5;	
hazz	A. zevk, haz G.T.-3;	
heb	hep, bütün K.R.F.H.-2;	
hec	A. İslam'ın beş şartından biri, hac İ.M.V.S.-354;	
hecr	A. hicran G.T.-1;	
hecā	A. hece İ.M.V.S.-6;	
hediye	A. hediye, armağan İ.M.V.S.-7; G.T.-3; K.F.B.L.T.-1;	
hedy	A. Mekke'ye götürülen kurbanlık hayvan İ.M.V.S.-7;	
hekāyet	A. anlatma, hikaye etme K.F.B.L.T.-1;	
helāk	A. mahvolma, ölme İ.M.V.S.-39; G.T.-4; K.F.B.L.T.-1; B.V.-9;	krş. helāket, helāklik
helāket	A. helak olma G.T.-3;	krş. helāk, helāklik
helāklik	A.T. mahvolma İ.M.V.S.-4; G.T.-1;	krş. helāk, helāket

helezon	A. helezon şeklinde K.R.F.H.-1;	
hemdem	F. yakın arkadaş, refik G.T.-2;	
hemm	A. gam, keder K.F.B.L.T.-1;	
hevā	A. heves, istek, arzu İ.M.V.S.-7; G.T.-4; B.V.-1;	krş. heves
hevān	A. horluk, aşağılık B.V.-5;	
heves	A. arzu, (gelip geçici) istek G.T.-5;	krş. hevā
heybet, haybat	A. heybet, korku ile saygı duygularını birden uyandıran hal veya göseri M.G.-5; İ.M.V.S.-4; G.T.-7; C.C.-1; K.F.B.L.T.-1;	
heybetlü	A.T. heybetli K.F.B.L.T.-1;	krş. haybatlı
heyyin	A. kolay K.İ.N.-1;	
hıbrat	A. tecrübe G.T.-1;	
hıdmat	A. hizmet G.T.-50, K.F.B.L.T.-1;	krş. hıdmet, hızman
hıdmet	A. hizmet, vazife İ.M.V.S.-3;	krş. hıdmat, hızman
hıffet	A. hafiflik G.T.-1;	
hıfız	A. koruma, saklama K.F.B.L.T.-1;	krş. hıfz
hıfz	A. saklama, koruma; ezberleme İ.M.V.S.-2; G.T.-1;	krş. hıfz

hılāf	A. anlaşmazlık K.F.B.L.T.-1; B.V.-1;	krş. halāf, hılāf
hılķat	A. yaratılış İ.M.V.S.-1; B.V.-3;	
hırāmān	F. salınarak, salına salına, salınan G.T.-3;	
hırāset	A. koruma, muhafaza G.T.-1;	
hırş	A. hırs, istek, sonu gelmeyen istek M.G.-1; İ.M.V.S.-1;	
hışāl	A. huylar, tabiatlar G.T.-2;	
hışım	A. yakınlar K.F.B.L.T.-1;	
hışīn	A. haşin, ağır- katı K.İ.N.-2;	
hışmāne	F. düşmanca M.G.-1;	
hısset	A. hasislik, cimrilik G.T.-1;	krş. hasī s
hışīn	haşin B.V.-6;	
hışınraķ	haşince B.V.-1;	
hıyānat	A. güveni kötüye kullanma, ihanet, hainlik İ.M.V.S.-9; G.T.-3; K.F.B.L.T.-1;	
hıyānatlık	A.T. hainlik içinde bulunma İ.M.V.S.-1;	
hıyār	A. bir işi yapıp yapmamaktaki serbestlik, seçme hürriyeti İ.M.V.S.-35; K.F.B.L.T.-3; B.V.-5;	

hıyārī	A. tercihli K.F.B.L.T.-1;	
hıylet	A. oyun, hile K.R.F.H.-1;	krş. hı̄ le
hızmat	A. hizmet, vazife M.G.-1; K.F.B.L.T.-1;	krş. hı̄dmat, hı̄dmet
hibe	A. hibe etme K.F.B.L.T.-1;	
hicāzī	A. Hicaz yolcusu, hacca giden G.T.-1;	
hicret	A. Hicret, İslami takvimde tarih başlangıcı; göç İ.M.V.S.-2; G.T.-1;	
hiçilik	küçüklük K.F.B.L.T.-1;	krş. kiççi, kiçi, kiçgez, kiçig, kiçik, kiçkes, kiçkez, kikez, küçük, küçüçük
hidāyet	A. hak yolunu gösterme, hak yolunda olma İ.M.V.S.-3;	
hı̄ddet	A. öfke, kızgınlık, hı̄ddet G.T.-1;	
hı̄kāyāt	A. hikayeler İ.M.V.S.-2; G.T.-1;	
hı̄kāyet	A. hikaye, anlatma M.G.-1; İ.M.V.S.-2; G.T.-191;	
hı̄kme	hikmet G.T.-1;	krş. hı̄kmet
hı̄kmet	A. sebep, hikmet M.G.-1; İ.M.V.S.-3; G.T.-64; B.V.-1; K.İ.N.-2;	krş. hı̄kme
hı̄lāf	A. karşı, zıt, aks İ.M.V.S.-185; G.T.-15;	krş. hı̄alāf, hı̄lāf
hı̄ le	A. hile, oyun, aldatma M.G.-18; İ.M.V.S.-2; G.T.-4; K.F.B.L.T.-1; B.V.-8;	krş. hı̄ylet

h̄ilel	A. ara, aralık İ.M.V.S.-61;
h̄i let	A. çare G.T.-1;
h̄ilm	A. yumuşak huy, yavaşlık G.T.-3;
h̄imāyet	A. koruma, himaye G.T.-3;
h̄immet	A. himmet, yardım, gayret K.F.B.L.T.-1;
h̄i n	A. an, zaman, vakit İ.M.V.S.-2;
hindī	Hintli, Hint'e ait K.F.B.L.T.-1; B.V.-2;
h̄isāb	A. hesap, sayma; kayda değer krş. h̄iseb M.G.-1; G.T.-4; K.F.B.L.T.-1; B.V.-1; K.İ.N.-1;
h̄iseb	A. hesap, sayma krş. h̄isāb İ.M.V.S.-32;
h̄iseb küni	A.T. kıyamet günü İ.M.V.S.-1;
h̄iss	A. duygu İ.M.V.S.-1;
h̄işşe	A. pay, hisse G.T.-1;
h̄iṭ āb	A. konuşma, söyleme İ.M.V.S.-2; G.T.-2;
h̄oca, h̄ocā	F. hoca, efendi, sahip E.Z.L.T.-2; K.F.B.L.T.-1; D.M.F.L.T.-2;
h̄ocālık	F.T. efendilik G.T.-1;

ḥodrāy	F. kendi kafasına giden, kendini beğenmiş G.T.-1;
hoyrat	hoyrat E.Z.L.T.-1;
hop	F. kötü, hatalı C.C.-1;
ḥor, hor	F. aşağı, hakir, adi, hor krş. ḥār G.T.-4; C.C.-1; K.F.B.L.T.-1; B.V.-1;
ḥorāsānī	Horasanlı G.T.-1;
ḥorluk	F.T. aşağılık, bayağılık, zillet İ.M.V.S.-2; G.T.-2;
ḥoryat	A. kaba, hoyrat G.T.-1;
ḥoş, ḥōş, ḥoş	F. hoş, güzel; tatlı M.G.-4; E.K.L.Z.L.T.-1; K.R.F.H.-2; İ.M.V.S.-2; G.T.-56; C.C.-4; E.Z.L.T.-1; B.V.-4; K.İ.N.-4; D.M.F.L.T.-1;
ḥoşadaş	F.T. ulu K.M.T.T.A.M.-1;
ḥoş-āvāz	F.A. güzel sesli G.T.-4;
hoşdaş	F.T. arkadaş, öğrencilik arkadaşı E.Z.L.T.-2;
ḥoş-maḳāl	F.A. güzel, tatlı söz G.T.-1;
ḥoşnūd	F. razı ve memnun, hoşnut G.T.-1;
ḥoşnūdluk	F.T. razılık, memnuniyet İ.M.V.S.-4;
ḥoşrak	F.T. hoşça B.V.-2;

höküm	A. hüküm	krş. hukm
	C.C.-1;	
hökümçi	A.T. hakim, hüküm veren	
	C.C.-1;	
hubs	A. ayıp, kötülük, çirkinlik	
	G.T.-1;	
huccet	A. delil	
	İ.M.V.S.-7; G.T.-2;	
hudde	A. atın etinin zayıflaması, çürümesi	
	K.R.F.H.-1;	
hudūd	A. hadlar, sınır	
	K.F.B.L.T.-1;	
hufye	A. gizli	
	G.T.-1;	
hukm	A. hüküm	krş. hüküm
	G.T.-21;	
hukna	A. ilaç	
	İ.M.V.S.-2;	
hul‘	A. ücret vererek karısını boşamak	
	İ.M.V.S.-1;	
hulefā	A. halifeler	
	B.V.-1;	
hulq	A. huy, tabiat, yaratılış; yaratılmış	krş. kılı, kılık
	İ.M.V.S.-8; G.T.-5; B.V.-1;	
hulu‘	A. nikah mülkünü kadının kabulüne bağlı olarak ve özel lafızlardan biriyle ortadan kaldırmak demektir	
	K.F.B.L.T.-1;	
huluklu	A.T. yaratılışlı, güzel huylu	
	K.F.B.L.T.-1;	
humār	A. içki içtikten sonra gelen baş ağrısı	
	G.T.-1;	

ḥumme	bir hastalık B.V.-1;	
ḥummiye	bir at hastalığı B.V.-1;	
ḥums	A. beşte bir İ.M.V.S.-4;	
ḥunān	mankafalık B.V.-13;	
ḥurmet, hormat	A. hürmet, saygı G.T.-2; C.C.-2; K.İ.N.-1;	
ḥurmetsizlik	A.T. saygısızlık G.T.-2;	
ḥusrān	A. hüsrān G.T.-1;	
ḥuṣūmet	A. düşmanlık, husumet G.T.-3;	
hūṣ	F. fikir, şuur G.T.-1;	
ḥuṣū‘	A. gönül alçaklığı İ.M.V.S.-1;	
ḥuṭbe	A. Cuma namazlarından evvel, bayram namazlarından sonra hatibin minberde cemaata verdiği öğüt İ.M.V.S.-54; G.T.-2; K.İ.N.-1;	
ḥuzūr	A. hazır bulunma; huzur, yan, nezd İ.M.V.S.-1; G.T.-1;	
ḥücce	A. delil K.F.B.L.T.-1;	krş. ḥüccet
ḥüccet	A. delil K.F.B.L.T.-1;	krş. ḥücce
ḥüffet	A. temkinsizlik M.G.-1;	

hükim	A. hüküm K.F.B.L.T.-1;	krş. hüküm, hüküm
hüküm	A. hüküm, emir İ.M.V.S.-136; K.İ.N.-5;	krş. hüküm, hüküm
hükmi	A. itibari olan İ.M.V.S.-1;	
hüküm	A. hüküm K.F.B.L.T.-1; B.V.-1;	krş. hüküm, hüküm
hümāy	F. devlet kuşu, hüma M.G.-1; G.T.-2;	
hüner	F. hüner, marifet M.G.-5; K.R.F.H.-4; G.T.-14; E.Z.L.T.-2; K.İ.N.-1;	
hünsā	A. hem erkek hem dişi olan, çift cinsiyetli İ.M.V.S.-1;	
hür, hür	A. serbest İ.M.V.S.-2; K.F.B.L.T.-2;	
hürlik	A.T. hürriyet K.F.B.L.T.-1;	krş. hürlik
hürlik	A.T. hürriyet K.F.B.L.T.-1;	krş. hürlik
hürmet	A. saygı İ.M.V.S.-4; K.F.B.L.T.-1;	
hüsn	A. güzellik, iyilik; güzel, iyi M.G.-4; G.T.-23; B.V.-2;	

I

‘idda, ‘iddat	A. iddet K.F.B.L.T.-2;	krş. ‘iddet
‘iffet	A. iffet K.F.B.L.T.-1;	
ih̄rām	A. Hac veya Umreyi veya her ikisini eda etmek için mübah olan şeylerden bazılarını nefesine men etmek K.F.B.L.T.-1;	
ihtilāf	A. ayrılık K.F.B.L.T.-2;	krş. ihtilāf
ihtimāl	A. ihtimal, olabilirlik K.F.B.L.T.-1;	krş. ihtimāl
ihtiyār	A. seçme K.F.B.L.T.-3;	krş. ihtiyār
ihtiyāt	A. tedbirli olma, sakınma K.F.B.L.T.-1;	krş. ihtiyāt
ihtiyātlu	A.T. tedbirli, ihtiyatlı K.F.B.L.T.-1	
ihtiyāt luraḳ	A.T. çok tedbirli K.F.B.L.T.-1;	
ıḳıḳçı	saz çalan K.M.T.T.A.M.-1;	
ıḳlīm	A. memleket, belde K.F.B.L.T.-1;	krş. ıḳlīm
ıkrām	A. ikram K.F.B.L.T.-1;	krş. ıkrām
ıḳrār	A. kararlaştırma, beyanda bulunma K.F.B.L.T.-4;	krş. ıḳrār
‘ılım	A. ilim K.F.B.L.T.-1;	krş. ‘ilm

ınak, ınak, ınah	sadık, inanılan, güvenilen kişi; dost C.C.-5; E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-2;	
ınam	güven M.G.-1;	
ınamlı	sadık, dürüst C.C.-1;	
‘ināyet	A. yardım, destek K.F.B.L.T.-1;	krş. ‘ināyet
ır	şarkı, türkü C.C.-2; K.İ.L.A.-1;	
ırahtı	uzaktan, ıraktan C.C.-2;	
ırağ, ırak, ırah	ırak, uzak C.C.-4; K.F.B.L.T.-2;	
‘iraqī	A. Irak’a ait B.V.-1;	
ırçı	türkücü, şarkıcı C.C.-1;	
‘ırk	kök K.R.F.H.-2;	
ırkıl	uğursuz E.Z.L.T.-1;	
ırlağuçı	şarkıcı K.F.B.L.T.-1;	krş. ırlayıçı
ırlayıçı	şarkıcı K.M.T.T.A.M.-1;	krş. ırlağuçı
ışığ	kar, kazanç D.M.F.L.T.-1;	
ısıtma	sıtma K.M.T.T.A.M.-1;	
ıskāṭ	A. düşürme İ.M.V.S.-1;	

ıslāh	A. iyi hale koyma, iyileştirme İ.M.V.S.-3; B.V.-6;	
ısra	(daha) aşağı, ileri, öte ; bir şeyin nihayeti M.G.-1; K.İ.L.A.-1;	
istihsān	A. beğenme K.F.B.L.T.-1;	krş. istihsān
‘ışā	A. akşam veya yatsı namazı G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	krş. ‘aşā
‘ışk	A. aşk G.T.-16;	
i‘tibār	A. itibar, değer K.F.B.L.T.-2;	krş. i‘tibār
iṭlāk	A. salıverme; okçuluk terimi, okun yaydan çıkarılma tarzlarından biri İ.M.V.S.-3; K.İ.N.-30;	
ittifāk	A. birleşme, rey birliği K.F.B.L.T.-1;	krş. ittifāk
‘ıvāz	A. karşılık İ.M.V.S.-2; K.F.B.L.T.-2;	
‘ıyān	A. açık, aşikar, belli G.T.-1;	
ızarlı	kıskanç C.C.-1;	
ızarlık	kıskançlık C.C.-1;	
iẓhār	A. ortaya çıkarma İ.M.V.S.-4;	
iẓṭıbā‘	A. hac esnasında usulüne uygun olarak ihrama sarınma İ.M.V.S.-2;	
‘izzet	A. izzet, ikram, azizlik K.F.B.L.T.-1;	krş. ‘izz, ‘izzet

İ

‘ibādet	A. Allah’ın emirlerini yerine getirme, ibadet M.G.-1; İ.M.V.S.-8; G.T.-15; K.F.B.L.T.-2; K.İ.N.-3;	
‘ibāret	A. bir şeyin aynı; ibare, söyleyiş, sözler İ.M.V.S.-7; G.T.-3;	
iblīs	A. şeytan, iblis İ.M.V.S.-10; G.T.-1;	
ibn-i sebīl	A. yolcu İ.M.V.S.-6;	
ibrā	A. temizleme, aklama K.F.B.L.T.-1;	
‘ibret	A. bir olaydan alınan ders İ.M.V.S.-5; G.T.-4; K.F.B.L.T.-1;	
ibtidā	bir çeşit süngü tutma şekli M.G.-1;	krş. ibtidā‘-i āḥar
ibtidā‘-i āḥar	bir çeşit süngü tutma şekli M.G.-1;	krş. ibtidā
icābet	A. kabul etme, icabet İ.M.V.S.-3; G.T.-3;	
icār	A. kira K.F.B.L.T.-1;	krş. icāre, icāret
icāre	A. kiralama K.F.B.L.T.-1;	krş. icār, icāret
icāret	A. kira, kiralama İ.M.V.S.-1; K.F.B.L.T.-1;	krş. icār, icāre
icāzet	A. icazet, müsaade G.T.-3;	
icmā‘	A. bir araya getirme, toplama, toplanma İ.M.V.S.-14; K.F.B.L.T.-4;	krş. ictimā‘

icmā‘-ı ümmet	A. büyük fakihlerin dinle ilgili bir konuda birlik olmaları İ.M.V.S.-1;	
icaret	A. ücret, kazandığı hak K.F.B.L.T.-1;	krş. ücret
ictihād	A. bir kimsenin bir şeyden anlam ve hüküm çıkararak o iş hakkında fikir ileri sürmesi; çalışma, ceht ve gayret İ.M.V.S.-4; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	
ictimā‘	A. toplanma, bir araya getirme İ.M.V.S.-1;	krş. icmā‘
iç	iç, içeri M.G.-43; K.R.F.H.-15; İ.M.V.S.-1829; G.T.-145; C.C.-11; K.İ.N.-39; K.F.B.L.T.-1; B.V.-184;	
içegü	içeri B.V.-2;	krş. içeri, içerü, içgeri, içgerü, içkeri, içkerü, içre, içrih, işeri, işkeri, işkerü
içeri	içeri K.F.B.L.T.-1;	krş. içegü, içerü, içgeri, içgerü, içkerü, içkeri, içre, içrih, işeri, işkeri, işkerü
içerü	içeri K.F.B.L.T.-1;	krş. içegü, içeri, içgeri, içgerü, içkeri, içkerü, içre, içrih, işeri, işkeri, işkerü
içegi	hekim E.Z.L.T.-1;	
içgeri	içeri K.İ.N.-1;	krş. içegü, içeri, içerü, içgerü, içkerü, içre, içrih, işeri, işkeri, işkerü
içgerü	içeri	krş. içegü, içeri, içerü, içgeri, içkerü, içre, içrih, işeri, işkeri, işkerü

	K.İ.N.-1;	
içgi	küçüklerin büyüklere hitap ettikleri zaman söyledikleri söz	
	K.İ.L.A.-1;	
içi	amca	
	K.İ.L.A.-1;	
içiç	içiş	
	E.Z.L.T.-3;	
içim	içim (su), yudum	
	G.T.-1; E.Z.L.T.-1;	
içkeri	içeri	krş. içegü, içeri, içerü, içgeri, içgerü, içkerü, içre, içrih, işeri, işkeri, işkerü
	B.V.-2;	
içkerü	içeri	krş. içegü, içeri, içerü, içgeri, içgerü, içkeri, içre, içrih, işeri, işkeri, işkerü
	İ.M.V.S.-4; B.V.-8; K.İ.N.-1;	
içmek	içilecek şey	
	İ.M.V.S.-1; G.T.-1;	
içmek	içmek	
	E.K.L.Z.L.T.-1; G.T.-1;	
içmeklik	içme	
	K.F.B.L.T.-1;	
içre	içeri	krş. içegü, içeri, içerü, içgeri, içgerü, içkeri, içkerü, içrih, işeri, işkeri, işkerü
	K.İ.N.-1;	
içrih	içerisi	krş. içegü, içeri, içerü, içgeri, içgerü, içkeri, içkerü, içre, işeri, işkeri, işkerü
	C.C.-1;	
içürmek	içirmek	
	K.R.F.H.-3; B.V.-1;	

‘iddet	A. dul kalan kadının tekrar başkasıyla evlenebilmek için beklemek zorunda olduğu süre	krş. ‘idda, ‘iddat
	İ.M.V.S.-13; G.T.-1;	
içi	Tanrı	
	K.İ.L.A.-1;	
idici	yapıcı	
	K.F.B.L.T.-1;	
idicirek	daha çok yapıcı	
	K.F.B.L.T.-1;	
idman	A. idman, alıştırma	krş. idmen
	M.G.-1; K.İ.N.-2;	
idmen	A. idman, alıştırma	krş. idman
	M.G.-1;	
idrāk	A. idrak	
	G.T.-1;	
idrār	A. bir büyük tarafından tayin edilen bağış, ihsan, maaş	
	G.T.-3;	
iflāḥ	A. iflah	
	B.V.-1;	
iflās	A. iflas	
	G.T.-4;	
iflāt	A. okçuluk terimi, okun yaydan çıkması	
	K.İ.N.-11;	
ifrād	A. hac çeşitlerinden biri	
	İ.M.V.S.-4;	
ift̄ār	A. oruç açma	
	İ.M.V.S.-1; G.T.-1;	
i'gen	çok	
	K.R.F.H.-3; K.İ.N.-4;	
igi	iyi	krş. eğgü, egi, eygi, eyi, ızgi, yiyi
	E.Z.L.T.-4;	

igik	ayıp, kusur E.Z.L.T.-2;	
igilmek	eğilmek M.G.-1;	
igmek	eğmek M.G.-1;	
igri	eğri M.G.-2; G.T.-2;	
iḥlāṣ	A. doğruluk, samimiyet M.G.-1; İ.M.V.S.-1;	
iḥrāc	A. ihraç, çıkarma, atma G.T.-2;	
iḥṣān	A. iffetli namuslu İ.M.V.S.-4;	
iḥsan, iḥsān	A. ihsan, bağış M.G.-1; İ.M.V.S.-7; G.T.-10;	
iḥṣār	A. kısaltma, kısalma İ.M.V.S.-2;	
iḥtikār	A. halkın, yiyecek ve içecek gibi zorunlu ihtiyaçlarını ucuz ucuz toplayıp fırsat bulunca pahalı pahalı satma İ.M.V.S.-2;	
iḥtilāf	A. ayrılık, ihtilaf M.G.-1; İ.M.V.S.-61; K.İ.N.-2;	krş. iḥtılāf
iḥtilām	A. ihtilam G.T.-1;	
iḥtimāl	A. mümkün olma, olabilirlik İ.M.V.S.-8;	krş. iḥtımāl
iḥtirāz, ihtirāz	A. korkma, sakınma, çekinme M.G.-2; İ.M.V.S.-3; G.T.-1;	
iḥtiṣār, iḥtisār	A. kısaltma İ.M.V.S.-1; G.T.-2;	

ikiz	ikiz K.F.B.L.T.-1;	krş. ikkiz, yikiz
ikki yüz	iki yüz (sayı) E.Z.L.T.-1;	
ikkiz	ikiz E.Z.L.T.-1;	krş. ikiz, yikiz
ıķlīm	A. memleket, diyar G.T.-8; K.İ.N.-1;	krş. ıķlīm
ikmek	ekmek G.T.-1;	
ıķrām	A. ikram G.T.-3;	krş. ıķrām
ıķrār	A. dil ile söyleme; doğrulama, tasdik	krş. ıķrār
	İ.M.V.S.-23; G.T.-4;	
iksik	eksik, az, aŗađı M.G.-1; G.T.-4;	krş. iksük
iksük	eksik, az, aŗađı M.G.-6; İ.M.V.S.-48; G.T.-5; B.V.-3;	krş. iksik
iksüklük	eksiklik M.G.-1;	
ıķtiŗār	A. sözü kısa kesme İ.M.V.S.-1;	
il	iklim K.M.T.T.A.M.-1;	
il	barıŗ K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. el
‘īlā	A. bir kiŗinin karısına yaklaŗmamak, cinsi iliŗkide bulunmamak için ettiği yemin K.F.B.L.T.-1;	
‘ilāc, ‘ilāc	A. ilaç İ.M.V.S.-5; B.V.-293;	

'ilāçsız	A.T. ilaçsız B.V.-2;	
i'lām	A. bildirme G.T.-1;	
ilçi	elçi K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. elçi, elşi
ilegü	ileri B.V.-1;	krş. ileri, ilgerü, yilgerü
ileri	ileri D.M.F.L.T.-1;	krş. ilegü, ilgerü, yilgerü
iley	ön, huzur; kat, huzur M.G.-3; K.R.F.H.-3; İ.M.V.S.-14; G.T.-12; E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1; B.V.-23;	krş. alın, all
ileyin	arka E.K.L.Z.L.T.-1;	
ilgerü, ilgeri	ileri M.G.-22; E.K.L.Z.L.T.-1; K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-25; G.T.-5; C.C.-2; E.Z.L.T.-3; K.F.B.L.T.-1; B.V.-2; K.İ.N.-1; D.M.F.L.T.-2; K.İ.L.A.-1;	krş. ilegü, ileri, yilgerü
i'lgü'	hedef K.İ.N.-3;	
ilgün	devlet K.İ.L.A.-1;	
ilhāk	A. katılma, katıştırma İ.M.V.S.-1;	
ilhām	A. ilham, esin K.F.B.L.T.-1;	
ilig	elli (sayı) İ.M.V.S.-1;	krş. elig, elli, ellig, illi, illig, yelli
ilk	ilk, birinci, önce, evvela İ.M.V.S.-17; G.T.-7; E.Z.L.T.-5; B.V.-1;	

‘illet	A. sebep; hastalık, sakatlık M.G.-1; K.R.F.H.-10; İ.M.V.S.-6; G.T.-4; B.V.-9; K.İ.N.-1;	
illi	elli (sayı)	krş. elig, elli, ellig, ilig, illig, yelli
illi	İ.M.V.S.-1; G.T.-6; şehirli, şehirde oturan	krş. illik
illig	İ.M.V.S.-1; elli (sayı)	krş. elig, elli, ellig, ilig, illi, yelli
illik	M.G.-2; şehirli, şehirde oturan	krş. illi
‘ilm	İ.M.V.S.-1; A. ilim; bilgi	krş. ‘ılım
‘ilm-i kāmīl	M.G.-11; K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-22; G.T.-31; K.İ.N.-7; A. tam, mükemmel ilim	
‘ilmli	İ.M.V.S.-1; A.T. ilim sahibi	
ilsem	E.K.L.Z.L.T-1; A. daha lazım	
ilşige	M.G.-1; yüksek, yüce	
ilşin yıl	E.Z.L.T.-1; bir önceki yıldan önceki yıl	
ilticā	K.M.T.T.A.M.-1; A. iltica, sığınma	
iltifāt	G.T.-1; A. iltifat	
iltmek	G.T.-5; iletmek, götürmek, ulaştırmak	
imām, ĩ mām	G.T.-2; A. din alimi; namazda kendisine uyulan, imam	
imāmat	İ.M.V.S.-378; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1; B.V.-1; K.İ.N.-1; A. imamlık, namaz kıldırma	

	İ.M.V.S.-1;	
imāmatlık	A.T. imamlık yapma	
	İ.M.V.S.-13;	
imāmlık	A.T. imamlık, namaz kıldırma	
	İ.M.V.S.-9;	
imām namāzı	A.F.T. imamla birlikte kılınan namaz	
	İ.M.V.S.-13;	
īmān	A. inanma	
	İ.M.V.S.-229; K.F.B.L.T.-1;	
īmānsız	A.T. inanmayan, kafir	
	İ.M.V.S.-1	
‘imāret	A. şenlendirme, bayındırlık; mamur, bayındır	
	İ.M.V.S.-9; G.T.-4;	
imdi, emdi	şimdi; derhal	krş. indi, şimdi
	M.G.-1; İ.M.V.S.-2; G.T.-16; C.C.-6; E.Z.L.T.-4; K.F.B.L.T.-1;	
	K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
imgek	eziyet, zahmet	krş. emgek
	M.G.-1; İ.M.V.S.-1; G.T.-1; B.V.-1;	
imin, imīn	emin	
	M.G.-9; İ.M.V.S.-27; K.F.B.L.T.-1;	
imīnlik	A.T. emin olma	
	İ.M.V.S.-3;	
imkān	A. imkan	
	M.G.-6; G.T.-6;	
imtinā‘	A. süngüyü hamleden sonra geri çekme; (atı) geriye döndürme; çekinme, geri durma, kaçınma	
	M.G.-12; İ.M.V.S.-4; K.F.B.L.T.-1;	
imtisāl	A. emre uyma	
	M.G.-1;	
in	en	krş. iñ
	M.G.-2; K.F.B.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
iñ	en	krş. in

	İ.M.V.S.-17; G.T.-1;	
inābet	A. günahlara tövbe edip, Allah'a yönelme, nedamet G.T.-1;	
inam	doğru, emin adam K.İ.L.A.-1;	
in'am	A. iyilik etme, nimet verme, lütuf İ.M.V.S.-1; G.T.-5;	
inanci	güvenilen, inanılan B.V.-1;	
inanç	düzenlik, emniyet, güvenç E.Z.L.T.-1;	
'ināyet	A. himmet, gayret, lütuf G.T.-3;	krş. 'ināyet
ince	ince K.İ.N.-1;	krş. inçe, inçge, inçke, yinçe, yinçke, yincge,
incitmek	incitmek, eziyet etmek D.M.F.L.T.-1;	
inçe	ince M.G.-6; K.R.F.H.-1;	krş. ince, inçke, inçge, yinçe, yincge, yinçke
inçe	böyle, böylece B.V.-1;	
inçge	ince K.R.F.H.-3;	krş. ince, inçe, ince', inçke, yinçe, yincge, yinçke
inçgelik	incelik, zayıflık K.R.F.H.-1;	krş. imçikelik
inçikelik	incelik K.F.B.L.T.-1;	krş. inçgelik
inçke, incke	ince M.G.-11; K.R.F.H.-1; C.C.-3; B.V.-1;	krş. ince, inçe, ince', inçke, incge, yinçe, yincge, yinçke

inçüci	incici K.F.B.L.T.-1;	
inçitmek	incitmek G.T.-1;	
indi	şimdi, derhal K.İ.L.A.-1;	krş. imdi, şimdi
iñen	kolay M.G.-1; İ.M.V.S.-4; G.T.-9;	
infi‘âl	A. teessür, güvenme G.T.-1;	
ingen	çok C.C.-1; B.V.-11;	
ini	erkek torun C.C.-1;	
inim	büyüğün küçüğe hitap ettiği zaman söylediği kelime K.İ.L.A.-1;	
inkār	A. inanmama, reddetme İ.M.V.S.-64; G.T.-3; K.F.B.L.T.-1;	
inķlāb	A. inkılap; kırılmak B.V.-4; K.İ.N.-1;	
inķtāb	A. kesinti B.V.-1;	
inli	geniş E.K.L.Z.L.T.-1;	krş. inlü
inlü	geniş, enli K.F.B.L.T.-1;	krş. inli
inşāf	A. merhamete, vicdana dayanan adalet İ.M.V.S.-1; G.T.-4;	
insüz	ensiz K.F.B.L.T.-1;	
inşā	A. edebiyat, güzel yazma G.T.-1;	
inşike	yüksek	

	E.K.L.Z.L.T-1;	
intifâ‘	A. faydalanma M.G.-1; K.F.B.L.T.-1;	
intikāl	A. bir yerden bir yere göçme, intikal İ.M.V.S.-9; B.V.-1;	
intikām	A. intikam, ölç G.T.-1;	
intisāb	A. okçuluk terimi, hedefe karşı durmak K.İ.N.-1;	
intişār	A. üreme; yara B.V.-26;	
irādet	A. irade, arzu, ihtiyar G.T.-12;	
irdem	erdem, fazilet ve meziyet G.T.-28; E.Z.L.T.-1;	
irdem iyesi	fen bilici E.Z.L.T.-1;	
irençli	puşt E.Z.L.T.-1;	
iri, irig	iri; sert E.Z.L.T.-1; B.V.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	
irik	eğrilmiş; katı, eski olan nesne E.Z.L.T.-1; B.V.-1;	
irikinçe, irkinçe	mühlet E.Z.L.T.-2;	krş. kenince
irikmek	sıkıntı, gam K.M.T.T.A.M.-1;	
irinçek	tembel, erincek E.Z.L.T.-1;	krş. erinçek
irinli	irinli B.V.-1;	
irişmek	erişmek G.T.-1;	

irk	kuvvet, kudret G.T.-2;
irlik	erkeklik, mertlik, yiğitlik G.T.-6;
irte	tan, sabah aydınlığı; erte, sonra; ertesi gün İ.M.V.S.-8; G.T.-10; E.Z.L.T.-2; K.F.B.L.T.-1; B.V.-11; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;
irtesi	ertesi gün, yarın İ.M.V.S.-11;
irtes	A. eğlenme, oylanma İ.M.V.S.-2;
irti'ad	A. okçuluk terimi, okçuluk hatalarından olan titremelerin ortak adı K.İ.N.-5;
irtifā'	A. yükseklik G.T.-1;
īṣār	A. ikram, iyilik için mal dağıtmak, cömertlik G.T.-1;
iṣbāt	A. şahit ve delil göstererek doğruya çıkarma, kanıtlama İ.M.V.S.-1; K.F.B.L.T.-1;
iseb	gelin cehizi C.C.-1;
iski	eski krş. eski M.G.-7; İ.M.V.S.-2; G.T.-5; B.V.-20;
islām	A. İslam dini K.F.B.L.T.-1;
ism	A. isim, ad G.T.-2;
'işmet	A. haramdan kaçınma İ.M.V.S.-2;
işneyn	A. Pazartesi İ.M.V.S.-1;

isrāf, işrāf	A. gereksiz yere harcama İ.M.V.S.-5; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	
isre	uzak K.M.T.T.A.M.-2;	
isrūk	sarhoş G.T.-4;	krş. esirik, esrik, esrikçi, esrūk
issilik	sıtma K.İ.L.A.-1;	
isti‘āze	A. sığınma İ.M.V.S.-1;	
istibrā	A. idrardan sonra tenasül uzvunun temizlenmesi İ.M.V.S.-4;	
isti‘dād	A. istidat G.T.-2;	
istidlāl	A. bir delile dayanarak bir netice çıkarma İ.M.V.S.-1;	
istifhām	A. sorma, öğrenmek için sorma İ.M.V.S.-1;	
istiftāh	A. başlama, açma İ.M.V.S.-1;	
istiġfār	A. tevbe etme, Allah’tan günahlarının bağışlanmasını isteme İ.M.V.S.-3; G.T.-2;	
istiḥāre	A. bir işin hayırlı olup olmayacağını anlamak için abdest alıp dua edip uykuya dalma İ.M.V.S.-4;	
istiḥsān	A. beğenme, güzel sayma İ.M.V.S.-10;	krş. ıstiḥsān
istī lād	A. bir cariyeyi ümm-ü velet yapmak, cariyein çocuğunu nesebine dahil etme K.F.B.L.T.-1;	
istilām	A. el ile dokunup öpme	

	İ.M.V.S.-4;	
isti‘māl	A. kullanma	
	İ.M.V.S.-14; K.F.B.L.T.-1; B.V.-4;	
istincā	A. pislikten temizlenme	
	İ.M.V.S.-52;	
istinkā	A. temiz olmayı isteme	
	İ.M.V.S.-3;	
istitā‘at	A. kudret, iktidar	
	G.T.-1;	
istirāḥe	A. istirahat	
	B.V.-1;	
istiskā	A. bir hastalık	
	B.V.-1;	
‘isyān	A. isyan, asilik	
	G.T.-2;	
iş	iş; hadise, vaka	krş. eş
	M.G.-50; K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-102; G.T.-71; C.C.-8; E.Z.L.T.-1;	
	K.F.B.L.T.-1; B.V.-4; K.M.T.T.A.M.-1; D.M.F.L.T.-6;	
	K.İ.L.A.-3;	
‘iṣā	A. yatsı namazı	
	B.V.-1;	
iş‘ār	A. haber verme	
	İ.M.V.S.-4;	
işāret	A. işaret, gösterme	
	M.G.-11; İ.M.V.S.-49; G.T.-6; K.F.B.L.T.-1;	
işci	işçi	krş. işçi
	D.M.F.L.T.-1;	
işçi	işçi	krş. işçi
	K.F.B.L.T.-1;	
işegi	içerik	
	E.Z.L.T.-1;	
işeri	içeri	krş. içegü, içeri, içerü, içgeri, içgerü, içkeri, içkerü, içre,

		ıçrih, işkeri, işkerü
	E.Z.L.T.-2;	
ışidici	dinleyici	
	K.F.B.L.T.-1;	
ışidilmek	dinlenmek, itibar edilmek	
	K.F.B.L.T.-1;	
ışidmek	dinlemek, dikkate almak	krş. işitmek
	K.F.B.L.T.-1;	
ışitmek	duymak, işitmek, dinlemek	krş. işidmek
	G.T.-1;	
ışkāl	kılıcın yapısı, şekli	
	M.G.-1;	
ışker	F. açık, aşkare, belli	
	K.F.B.L.T.-1;	
ışkeri	ıçeri	krş. ıçegü, ıçeri, ıçerü, ıçgeri, ıçgerü, ıçkeri, ıçkerü, ıçre, ıçrih, işeri, işkerü
	E.Z.L.T.-3; D.M.F.L.T.-1;	
ışkerü	ıçeri	krş. ıçegü, ıçeri, ıçerü, ıçgeri, ıçgerü, ıçkeri, ıçkerü, ıçre, ıçrih, işeri, işkeri
	D.M.F.L.T.-1;	
ışlegen	ışleyen, çalışkan	
	E.Z.L.T.-1;	
ışlemek	ışleme, faaliyet, çalışma	
	C.C.-1; K.F.B.L.T.-1;	
ışret	A. işret, ıçki ıçme	
	G.T.-2;	
ışteğāl	A. meşgul olma, uğraşma	krş. iştiğāl
	İ.M.V.S.-2;	
ıştiğāl	A. uğraşma	krş. işteğāl
	İ.M.V.S.-7;	

iřtihā	A. iştah G.T.-1;	
‘itāb	A. takdir, azarlama G.T.-4;	
ī tār	A. okçuluk terimi, dikkatle hedefi gözleme K.İ.N.-3;	
iti, itti	keskin M.G.-4; G.T.-2; K.F.B.L.T.-1;	krş. yeti, yıtı, yiti, yitig, yitik
i‘tibār	A. önem, ehemiyet, değer İ.M.V.S.-26; G.T.-3;	krş. i‘tibār
i‘ticār	A. kiraya verme İ.M.V.S.-1;	
i‘tidāl	A. itidal G.T.-1;	
i‘tikād	A. inanma, güvenme M.G.-2; İ.M.V.S.-19; G.T.-5; K.F.B.L.T.-1;	
i‘tikef	A. bir yere kapanıp ibadetle vakit geçirme İ.M.V.S.-43;	
i‘timād	A. dayanma, güvenme; okçuluk terimi, ok atmaya zihnen hazır olma M.G.-3; İ.M.V.S.-5; G.T.-5; B.V.-2; K.İ.N.-7;	
i‘tirāf	A. itiraf G.T.-1;	
i‘tirāz	A. itiraz G.T.-3;	
itme	temrin etme C.C.-1;	
itmek	etmek M.G.-1; K.R.F.H.-1; G.T.-20;	
ittifāk	A. birleşme, sözleşme; okçuluk terimi, usule uyma krş. ittifāk İ.M.V.S.-7; G.T.-10; K.İ.N.-1;	

ittüklü'	süslü K.R.F.H.-1;	krş. yeteklü
ivdeş	eş, koca İ.M.V.S.-1;	krş. evdaş, evdeş, ivleş
ivleş	eş, koca İ.M.V.S.-1;	krş. evdaş, evdeş, ivdeş
iyē	sahip, efendi M.G.-1; İ.M.V.S.-105; G.T.-62; E.Z.L.T.-3; B.V.-2;	krş. eye
iyin	arka K.İ.L.A.-1;	
iyēn	A. emin, korkusuz G.T.-7;	
i'zāz	A. ağırlama G.T.-4;	
izdemek	istemek, aramak G.T.-1;	
izdiḥām	A. izdiham, yığılma, birikme G.T.-1;	
izgü	iyi B.V.-1;	krş. eğgü, egi, eygi, eyi, igi, yiyi
izgülık	iyilik B.V.-2;	krş. eğgülık, eygilik, eygülık, eygülık
iżün	A. izin, müsade İ.M.V.S.-2;	
'izz	A. izzet, şeref, itibar G.T.-2;	krş. 'izzet, 'izzet
'izzet	A. izzet, hürmet, ululuk, yücelik M.G.-1; İ.M.V.S.-3; G.T.-12; B.V.-1;	krş. 'izzet, 'izz
'izzetsizlik	A.T. hürmetsizlik G.T.-1;	

K, Q

qaba	kaba; sık; dağınık Şey E.K.L.Z.L.T-1; K.İ.L.A.-1;
qabāhat	A. qirkinlik G.T.-1;
qabāle	A. senet, tapu G.T.-1;
qāb'ī h	A. qirkin, kötü M.G.-5; G.T.-1;
qabī l	A. tür, cins İ.M.V.S.-1;
qābil	A. kabul eden, alan, kabiliyetli G.T.-3;
qabī le	A. ilkel ve göçebe insanlarda aynı soydan sayılan ve bir başkana itaat eden insan topluluğu İ.M.V.S.-7; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;
qābī n	A. damadın geline verdiği ağırlık İ.M.V.S.-7;
qābī n	F. ağırlık, kalın G.T.-2;
qabuq	kabuk İ.M.V.S.-4;
qabū l	A. kabul, alma, razı olma M.G.-1; İ.M.V.S.-62; G.T.-16; K.F.B.L.T.-1; B.V.-3; K.İ.N.-1;
qabuż	A. alma, el koyma krş. qabż K.F.B.L.T.-1;
qabż	A. el ile tutma, içine alma, kavrama; sıkıntı, daralma krş. qabż İ.M.V.S.-6; B.V.-1;

kaçmak	kaçmak E.K.L.Z.L.T.-1; G.T.-2; B.V.-2;
kaçmaqlık	kaçma K.F.B.L.T.-1;
kağah	A. bir ölçü birimi K.F.B.L.T.-1;
kağar	A. kadar, miktar krş. kağr M.G.-14; K.R.F.H.-2; İ.M.V.S.-210; G.T.-41; K.F.B.L.T.-1; B.V.-77; K.İ.N.-23;
kağd	A. boy M.G.-1; G.T.-2;
ka‘de-i ah̄ire	A. iki veya daha fazla rekatlı namazlardaki son oturuş İ.M.V.S.-1;
kağeri	A. sapık bir mezhebe bağlı olan İ.M.V.S.-2;
kağeriyye	A. sapık bir mezhep İ.M.V.S.-7;
kağgu	A. üzüntü, kaygı İ.M.V.S.-4;
kaçı	A. kadı K.F.B.L.T.-1;
kaçılık	A.T. kadılık K.F.B.L.T.-1;
kaği mi	A. kadim, eski G.T.-5;
kağir	A. kudretli, kadir M.G.-7; İ.M.V.S.-29; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;
kağr	A. Ramazan ayının 27.gecesi İ.M.V.S.-2;
kağr	A. değer, kıymet G.T.-13;

kaadr	A. kadar K.R.F.H.-1;	krş. kaadar
kafa	A. arka, geri G.T.-2;	
kafile	A. birlikte yolculuk eden topluluk İ.M.V.S.-3; G.T.-8; K.F.B.L.T.-1;	
kaafir	A. Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayan İ.M.V.S.-483; G.T.-3; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-1;	krş. kaafür, kaavur, kefür, kevür
kaafire	A. Allah'a inanmayan kadın İ.M.V.S.-4;	
kaafirlik	A.T. Allah'a inanmama İ.M.V.S.-67;	
kaafiz	A. bir ağırlık ölçüsü İ.M.V.S.-2;	
kafl	A. okçuluk terimi, kirişin baş parmağa çarpması K.İ.N.-1;	krş. kaifle
kaifle	A. okçuluk terimi, kirişin baş parmağa çarpması K.İ.N.-4;	krş. kafl
kaafür	A. kafir B.V.-4;	krş. kaafir, kaavur, kefür, kevür
kağan	kükreyen, kızgın G.T.-2;	
kahal	yavaş, uyuşuk, tembel C.C.-3;	
kahellik	A. tembellik, ihmal G.T.-1;	
kaahir	A. gücü yeten, üstün gelen M.G.-1;	

kaḥkaḥa	A. yüksek sesle çok gülme İ.M.V.S.-3;
kaḥr	A. üstün gelerek mahvetme; çok kederlenme, üzülme M.G.-5; İ.M.V.S.-7; G.T.-4;
ka'ide	A. kaide, usul G.T.-1;
ka'im-i maḳām	A. birinin yerine geçme İ.M.V.S.-1;
kakaç	eskimiş, eski E.Z.L.T.-1;
kaḳımaḳ, kaḳımaḳ	kızdırmak; küfretme, sövme E.K.L.Z.L.T.-1; C.C.-1;
ka	yaban, vahşi C.C.-2;
kaḻaḳ	hareketli olma; yüksek M.G.-1; K.F.B.L.T.-1;
kaḻb	A. döndürmek M.G.-8;
kaḻcır	şaşı E.K.L.Z.L.T.-1;
kaḻıñ, kaḻın, kaḻın, kaḻıng	kalın M.G.-3; İ.M.V.S.-7; C.C.-2; E.Z.L.T.-2; B.V.-1; K.M.T.T.A.M.-1; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;
kaḻın	çeyiz E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;
kaḻıñlıḳ	kalınlık İ.M.V.S.-2;
kaḻkañcı	kalkan işiyle uğraşan D.M.F.L.T.-1;

qalmaq	kalmak G.T.-1;	
kaltak	kaltak C.C.-2;	
kam	süt nine, daye; hekim E.Z.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
qamqax başlu	akılsız insan K.M.T.T.A.M.-1;	
qāmet	A. farz namazlara başlanırken okunan sözler İ.M.V.S.-28;	
kāmil	A. bütün, tam, eksiksiz; olgun M.G.-2; İ.M.V.S.-26; G.T.-7; K.F.B.L.T.-1; B.V.-1;	
kamlık	kehanette bulunma C.C.-1;	
kan, han	han, imparator, qağan C.C.-18; E.Z.L.T.-4; K.İ.L.A.-1;	krş. han
qanā'at	A. bir şeyi yeter bulup fazlasını istememek, iktina İ.M.V.S.-1; G.T.-16;	
qan alıçı	kan alıcı K.M.T.T.A.M.-1;	
kanbaz	boş boğaz, koğucu E.Z.L.T.-2;	
kanfor	kafur C.C.-1;	
qāni'	A. yeter bulup fazlasını istememe, kanaat sahibi İ.M.V.S.-1; G.T.-2;	
kanlık, hanlık, hanlıh	hanlık, krallık C.C.-5;	krş. hanlık
qapışqax	yağmalanmış B.V.-1;	
qapmaq	kapmak, almak M.G.-1;	

kara, ara	uşak, kul, kle E.Z.L.T.-1; D.M.F.L.T.-1;	
arabaş	cariye K.M.T.T.A.M.-1;	krş. aravaş
arbet	A. yakınlık .M.V.S.-4;	
karakı	dilenci C.C.-1;	
araldu	stnlk, galibiyet .M.V.S.-1;	
aran	ufuk; sahil, kenar .M.V.S.-13;	
arapı	fakir K..L.A.-1;	
arr	A. durma, sreklilik, sebat; karar .M.V.S.-5; G.T.-8;	
arr	A. yerli, mukim G.T.-1;	
karav, karov	tazminat, cret, dl C.C.-5;	
karavaş, aravaş	hizmetçi kız, esire, halayık C.C.-2; E.Z.L.T.-2; K.M.T.T.A.M.-1; K..L.A.-1;	krş. arabaş
ara yaız	esmer E.K.L.Z.L.T-1; K..L.A.-1;	krş. kara yoguz, kara yovuz
aryib	A. yakınlık, akraba .M.V.S.-9;	
kara yoguz	kara yaız, esmer E.Z.L.T.-1;	krş. ara yaız, kara yovuz
kara yovuz	kara yaız, esmer E.Z.L.T.-2;	krş. ara yaız, kara yoguz

kardeş, kardaş	kardeş	krş. karındaş
	E.K.L.Z.L.T.-2; G.T.-1; E.Z.L.T.-11; K.F.B.L.T.-1; D.M.F.L.T.-1;	
kardeşlik	kardeşlik	
	K.F.B.L.T.-1;	
kargaşa	kavgacı; karışıklık	
	C.C.-1; E.Z.L.T.-1;	
karğış, kargış	beddua, kötü dilekte bulunma	krş. karış
	E.K.L.Z.L.T.-1; E.Z.L.T.-1; D.M.F.L.T.-1;	
kargışlı, kargışlu	lanetli, melun, menfur	
	C.C.-2;	
karı, karı	ihtiyar; eş, hanım	
	M.G.-1; E.K.L.Z.L.T.-1; İ.M.V.S.-11; G.T.-20; C.C.-1;	
	E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
karı, karı	kumaş ölçüsü, arşın	
	C.C.-1; K.M.T.T.A.M.-2; K.İ.L.A.-1;	
karıg	kenar, kıyı, sahil	
	İ.M.V.S.-8;	
karılık	ihtiyarlık	
	G.T.-3;	
karındaş, karandaş	kardeş	krş. kardeş
	M.G.-1; İ.M.V.S.-16; G.T.-18; C.C.-3; E.Z.L.T.-1; B.V.-1;	
	K.M.T.T.A.M.-2; K.İ.N.-1; K.İ.L.A.-1;	
karış, karış	karış, bir ölçü birimi	
	E.K.L.Z.L.T.-1; İ.M.V.S.-3; E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	
	K.İ.N.-6; K.İ.L.A.-1;	
karış	kargış, kötü dua, beddua	krş. karğış
	K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
karışık	karışık	
	E.Z.L.T.-1;	
karī b	A. yakın, yakın olan	
	M.G.-1;	

ķārin	A. hac eşitlerinden biri İ.M.V.S.-14;	
ķarŗu, ķarŗı, ķarŗı	ķarŗı M.G.-28; E.K.L.Z.L.T-1; K.R.F.H.-4; İ.M.V.S.-67; G.T.-14; C.C.-1; E.Z.L.T.-6; K.F.B.L.T.-1; B.V.-7; K.İ.N.-11; K.İ.L.A.-1;	
ķarŗulmak	yan yana, bir araya gelmek M.G.-1;	
ķart, ķart	ķart, yaŗlı C.C.-1; E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	ķrŗ. ķartay, ķartın
ķarŗabān	F. deyyus, pezevenk K.F.B.L.T.-1;	
ķartay	ķart, ihtiyar, yaŗlı E.Z.L.T.-1;	ķrŗ. ķart, ķartın
ķartın	yaŗlı E.Z.L.T.-1;	ķrŗ. ķart, ķartay
ķārvān	F. kervan, kafile İ.M.V.S.-1; G.T.-9;	
ķasāme	A. bir topluluĝa yemin ettirilmesi K.F.B.L.T.-1;	
ķaŗbe	A. kabızlık belirtileri taŗıyan hastalık B.V.-1;	
ķaŗd	A. kasıt, (kōtū) niyet M.G.-3; İ.M.V.S.-113; G.T.-3; K.İ.N.-2;	ķrŗ. ķaŗıd, ķaŗıt
ķaŗıd	A. kasıt K.F.B.L.T.-1;	ķrŗ. ķaŗd, ķaŗıt
ķāsıd	A. haberci, ulak G.T.-2;	
ķāŗır	A. kısa, az, eksik G.T.-1;	
ķaŗıt	A. kasıt B.V.-1;	ķrŗ. ķaŗd, ķaŗıd

ķāsī	A. uzak, uzak olan M.G.-1;
ķāsib	A. emeği ile kazanan, geğimini çalışarak sağlayan G.T.-3;
ķāsīd	A. kesatlı, revacsız, sūrūmsūz G.T.-1;
ķařka'tı	çok katı K.R.F.H.-1;
ķařr	A. kısaltma İ.M.V.S.-21;
ķařřār	A. (amaşır) ırpıcı, yıkayıcı G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;
ķařt	A. adaletli olma İ.M.V.S.-1;
ķařınmaķ	ķařınmak K.R.F.H.-2;
ķat, kat	yan, nezd, kat, huzur M.G.-27; E.K.L.Z.L.T-12; K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-820; G.T.-49; C.C.-5; E.Z.L.T.-15; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-6; K.İ.N.-15; D.M.F.L.T.-3; K.İ.L.A.-1;
ķat	kat, tabaka M.G.-1; İ.M.V.S.-13; C.C.-3; B.V.-19;
ķat‘	A. kesme G.T.-3;
ķata	boyunca G.T.-1;
ķatı, katı, kattı	katı, sert; çok; sağlam; şiddetli krş. ķatıđ K.R.F.H.-3; İ.M.V.S.-43; C.C.-7; E.Z.L.T.-2; B.V.-63; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-51; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;
ķatıđ	katı, sert; çok, şiddetli krş. ķatı M.G.-67; İ.M.V.S.-20; B.V.-42;

katır	A. çok K.F.B.L.T.-1;	
katıraç	A.T. çok şiddetli K.F.B.L.T.-1;	
katıransuz	katransız B.V.-2;	
katışıptır	karışık E.Z.L.T.-1;	
kātib	A. yazıcı, katip; öğretmen G.T.-3; C.C.-1;	
kat kat	tabaka tabaka İ.M.V.S.-1;	
katl, katil	A. öldürme G.T.-1;	
katolik	Hr. Katolik C.C.-1;	
katı	katı, sert; çok G.T.-17;	
katılık	sertlik, katılık G.T.-1;	
kaṭṭār	A. katar, birbiri ardısira sıralanan hayvan dizisi İ.M.V.S.-1;	
katun, hatun	hatun, kadın, hanım C.C.-11;	
kaṭī	A. kavi, kuvvetli, güçlü, zorlu M.G.-6; G.T.-12;	
kaṭl	A. söz İ.M.V.S.-221; G.T.-12; K.İ.N.-2;	krş. kaṭul
kaṭul	A. rey, düşünce K.F.B.L.T.-1;	krş. kaṭl

ķavum	A. kavim K.F.B.L.T.-1;	krş. ķavm
kāvur	A. gavur E.Z.L.T.-1;	krş. kāfir, kāfūr, kefür, kevir
ķavurmuş	kavrulmuş G.T.-1;	
kavurşak	oyunçak, oyun aleti E.Z.L.T.-1;	
ķavvād	pezevenk, kavat G.T.-2;	
ķayd	A. bağlama, sınırlama İ.M.V.S.-4; G.T.-1;	
kayęı	kayęı, tasa C.C.-2; E.Z.L.T.-2;	
ķayęıрмаķ	tasalanmak E.K.L.Z.L.T-1;	
ķayęu'	kayęı, endişe, tasa K.R.F.H.-2; G.T.-23;	
kayın	kayınbaba, kaynata C.C.-1;	
kayın ana, ķayın ana	kaynana E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	
ķayınata, ķayınat a	kaynata K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	
ķayın ķarındaş	kayın birader K.M.T.T.A.M.-1;	
ķayırmas	ziyanı yok İ.M.V.S.-137;	
ķayıtmaķ	geri dōnmek; geri geri yvirvmek M.G.-5; K.R.F.H.-1; K.F.B.L.T.-1;	

ķāyil	A. diyen, sōyleyen; idrak eden, razı olan İ.M.V.S.-1; G.T.-3;
ķāyim	A. birinin yerini tutan, yerine geēen İ.M.V.S.-5; G.T.-1;
ķayķıē	gaye, maksat K.İ.L.A.-1;
kayma	her ne (kim) olursa olsun C.C.-1;
ķaymak	kayma K.F.B.L.T.-1;
ķayta	geri, arka M.G.-6;
ķaytarmak	ēevirmek, geri dōndürmek M.G.-2; G.T.-3;
ķaytarmaķlık	dōndürme K.F.B.L.T.-1;
ķazā	A. vaktinde ödenmeyip sonraya kalan ibadeti ödeme; Allah'ın yazdıklarının olması, kader; kazılık etme, hüküm verme İ.M.V.S.-113; G.T.-11; K.F.B.L.T.-1;
ķazak	evsiz, barksız K.M.T.T.A.M.-1;
kazak başı	bekar E.Z.L.T.-1;
kazaldırık	eksen, mihver E.Z.L.T.-1;
ķazanē	kazanē M.G.-1; K.M.T.T.A.M.-1;
ķazf	A. namuslu birine iftira atma İ.M.V.S.-1;
ķazģış	cimri E.K.L.Z.L.T.-1;

kazıcı	kazıcı D.M.F.L.T.-1;	
kaẓīf	A. Bir kimseye suçunu yüzüne vurma ve sövme maksadıyla zina isnat etmek K.F.B.L.T.-1;	
kaẓıyye	A. hüküm, husus İ.M.V.S.-2; G.T.-1;	
kaẓī	A. şeriat hakimi, kadı, hakim İ.M.V.S.-34; G.T.-32;	
kaẓmaqlık	kazma işi K.F.B.L.T.-1;	
kaznaçı	A.T. haznedar C.C.-1;	
kebāyir	A. büyükler K.F.B.L.T.-1;	krş. kibāyir
keben	yığın, öbek C.C.-1;	
kebin	kadına kesilen mihir; kefin için ayrılan para E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	
kebinlü	A.T. mihirli K.F.B.L.T.-1;	
kebīr	büyük, ulu İ.M.V.S.-1; G.T.-1;	
kebīre	A. büyük K.F.B.L.T.-1;	
kebve	A. tereddüt etme İ.M.V.S.-2;	
kece, keçe	akşam, gece E.K.L.Z.L.T.-1; C.C.-2; E.Z.L.T.-5; K.F.B.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. keşe, kice, kiçe
keç, keçe	geç C.C.-2; E.Z.L.T.-1;	

keçi	geçit K.M.T.T.A.M.-1;	krş. keçüt, kiçit, kiçüt
keçmek	geçmek K.F.B.L.T.-1;	
keçöv	gevşek, tembel C.C.-1;	
keçüt	geçit K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. keçi, kiçit, kiçüt
kefâf	A. yaşayacak kadar rızık G.T.-1;	krş. kifâfet
kefel	A. her şeyin gerisi İ.M.V.S.-1;	
kefeli	A.T. ölçülü K.R.F.H.-1;	
kefenlemek	kefenleme K.F.B.L.T.-1;	
keffâret	A. bir günaha karşı tutulmak üzere yapılan veya verilen şey İ.M.V.S.-117; K.F.B.L.T.-1;	
kefîl	A. kefalet sahibi K.F.B.L.T.-1;	
kefîllik	A.T. kefillik, kefalet K.F.B.L.T.-1;	
kefûr	A. (çok) inkar eden, nimete küfran eden G.T.-1;	krş. kâfir, kâfûr, kâvur, kevür
kehel	F. tembel K.M.T.T.A.M.-1;	
kek	kin C.C.-1;	
kekre	kekeme E.Z.L.T.-1;	
ke'l-'adem	A. yok, yok olmuş gibi G.T.-4;	

kelām	A. söz, kelam İ.M.V.S.-2; G.T.-9; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-2;	
keldeçi	gelecek K.M.T.T.A.M.-3;	krş. kelesi
kelepen, keleppen	miskin, hastalıklı C.C.-11;	
kelesi	gelecek E.K.L.Z.L.T.-1;	krş. keldeçi
kelgen	gelecek K.M.T.T.A.M.-3;	
kelime	A. kelime İ.M.V.S.-22; G.T.-4;	
kelin	gelin C.C.-1; E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	
kelmek	gelmek E.K.L.Z.L.T.-1; E.Z.L.T.-1;	krş. kilmek
kem	F. kötü, değersiz G.T.-1;	
kemāl	A. olgunluk, olgunluk, erginlik İ.M.V.S.-1; G.T.-11;	
kemiçi	gemici İ.M.V.S.-1; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	
keñ, keng	geniş E.K.L.Z.L.T.-1; C.C.-3; E.Z.L.T.-1;	krş. geñ, kiñ
keñ oğlan	küçük oğlan K.M.T.T.A.M.-1;	
keñeşge	müşavere, danışma K.İ.L.A.-1;	
keñez	düz K.M.T.T.A.M.-1;	
kenete	M. aniden C.C.-1; E.Z.L.T.-4;	

kenjel	alay, şaka K.F.B.L.T.-1;	
kengez	yavaş, kolay E.Z.L.T.-1;	
kengeş	öğüt C.C.-4;	
kenglik	genişlik, enlilik C.C.-1;	krş. kiñlik
kenince	mehil, mühlet E.Z.L.T.-2;	krş. irikince
kenkelci	alay, şaka E.Z.L.T.-1;	
kentli	kentte oturan İ.M.V.S.-1;	
kep	kalıp E.Z.L.T.-1;	
kerāhiyyet	A. şeriatın kesin olarak yasaklamadığı fakat haram yakınlığı ihtimali çok olduğu için çekinilmesi gereken şeyin hali; iğrenme İ.M.V.S.-147; G.T.-1;	
kerāmat	A. kerametler G.T.-1;	
kerāmet	A. evliyaların bazı olağanüstü halleri, keramet; hürmet İ.M.V.S.-19; G.T.-4; K.İ.N.-1;	
kerek	gerek, gerekli M.G.-9; İ.M.V.S.-30; C.C.-11; E.Z.L.T.-3; K.F.B.L.T.-1; B.V.-24;	krş. gerek, kirek
kerekli	gerekli olan, gereken İ.M.V.S.-2; C.C.-1;	
kereklürek	en gerekli K.F.B.L.T.-1;	
kerem	A. asalet, soyluluk; cömertlik, lütuf, bağış M.G.-2; İ.M.V.S.-2; G.T.-35; K.F.B.L.T.-1;	

keri	geri, sonra	krş. kirü
	İ.M.V.S.-2; G.T.-1; C.C.-3;	
kerī h	A. çirkin, iğrenç, murdar	
	M.G.-3; G.T.-5; K.F.B.L.T.-1;	
kerim, kerī m	A. kerim, kerem sahibi, cömert, eli açık; büyük, çok	
	M.G.-2; E.K.L.Z.L.T.-1; İ.M.V.S.-3; G.T.-5;	
keriş	kavga, münazaa, çekişme, tartışma	
	G.T.-2; C.C.-1;	
kerrāt	bir hastalık	
	B.V.-2;	
kersenç	F. tembel, uyuşuuk	
	C.C.-1;	
kerşek	gerçek	krş. kerti
	E.Z.L.T.-2; K.M.T.T.A.M.-1;	
kerterki ketir	arkasına dönmüş	
	E.Z.L.T.-1;	
kerti, kirti	doğru, hakiki, gerçek	krş. kerşek
	C.C.-13; E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-2;	
kertik	kertik, kesilmiş	
	E.Z.L.T.-2;	
kertilik	hakikat	
	C.C.-2;	
kerü	arka	
	K.M.T.T.A.M.-1;	
kervān	F. kervan, kabile	
	İ.M.V.S.-1;	
kesah	bir hastalık	
	B.V.-1;	
kesb	A. kazanma, kazanç, çalışıp kazanma	
	İ.M.V.S.-28; G.T.-2; K.F.B.L.T.-1;	
kesegen	kesegen, keskin	
	M.G.-5; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-1;	

kesek	parça, küçük parça İ.M.V.S.-11; K.F.B.L.T.-1; D.M.F.L.T.-2;	
kesici	kesici K.F.B.L.T.-1;	
kesik	kesik, kesilmiş İ.M.V.S.-1;	krş. kesük
keşîr	A. çol, fazla, bol İ.M.V.S.-2; G.T.-1;	
keski, keskü	keski E.Z.L.T.-2;	
keslen	A. tembel, uyuşuk, gevşek İ.M.V.S.-1;	
keslenlik	A.T. tembellik, gevşeklik İ.M.V.S.-2;	
kesmek	kesmek K.R.F.H.-1; G.T.-1;	
kesr	A. dönme, çevrilme; dönüş M.G.-11;	
kesük	kesik, kesilmiş; haremağası İ.M.V.S.-16; K.İ.L.A.-1;	krş. kesik
keşe	gece E.Z.L.T.-1;	krş. kece, kice, kiçe
keşif	A. keşif K.F.B.L.T.-1;	
keşiş	rahip, papas E.Z.L.T.-1;	
keşken yıl	geçen sene K.İ.L.A.-1;	
ketermek	gidermek E.K.L.Z.L.T.-1;	
ketmek	gitmek E.K.L.Z.L.T.-1; E.Z.L.T.-1;	

kevdeli	gövdeli, vücutlu E.Z.L.T.-1;	
kevenç	ferah, sevinç K.İ.L.A.-1;	
kevrük	gevrek K.İ.L.A.-1;	
kevür	kefir K.İ.L.A.-1;	krş. kâfir, kâfûr, kāvur, kefür
key	iyi K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
keymek	giymek G.T.-1;	
keziv	salgın C.C.-1;	
kezüç	çok gezen adam, gezgin K.İ.L.A.-1;	
kıbal	A. çevre K.F.B.L.T.-1;	
kıbla	A. kible K.F.B.L.T.-1;	krş. kıble
kıble	A. kible, ibadette yönelinen taraf G.T.-1;	krş. kıbla
kılçır	şaşı E.Z.L.T.-1;	
kılgı	ahlak E.Z.L.T.-2;	
kılı	yaratılıştan, yaratılış itibariyle C.C.-1;	krş. hulk, kılık
kılıççı	kılıççı E.K.L.Z.L.T.-1; D.M.F.L.T.-1;	
kılık	tabiat, yaratılış, huy, hareket, tarz G.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. hulk, kılı

kılıklı, kılıhlı	belirli bir karaktere sahip olan C.C.-1;
kılındur	(ata) istenilen tavrı takındırmak, gerekli vaziyete getirmek M.G.-2;
kılınmağ	kılınmak, edilmek M.G.-1;
kılmak	kılmak, yapmak, etmek M.G.-40; G.T.-41; B.V.-1; K.İ.N.-14;
ķmār	A. kumar krş. ķmār K.F.B.L.T.-1;
kıatsız	A.T. paha biçilmez, çok kıymetli C.C.-1;
ķın	azap, ızdırap, eziyet G.T.-4; C.C.-5;
ķıngır	inatçı; eğri E.Z.L.T.-1;
ķantar	A. 40 okka civarında bir ağırlık ölçüsü, kantar G.T.-1;
ķır	felek K.M.T.T.A.M.-1;
ķrā'at	A. Kur'an okuma İ.M.V.S.-4;
ķırağ	sahil krş. ķırığ, kırın İ.M.V.S.-3;
ķırağ	acı K.M.T.T.A.M.-1;
ķrān	A. bir hac çeşidi İ.M.V.S.-19;
ķıran	insanların kılıçla öldürülmesi E.Z.L.T.-1;
ķıra'n	kenar K.İ.N.-4;

ķırāt	A. dōrt keēi boynuzu ēekirdeēi aēirliēında bir mūcevher tartı birimi İ.M.V.S.-5;	
ķırgıl	orta yaēta olan K.M.T.T.A.M.-1;	
ķırı	kenar, yan E.Z.L.T.-2;	krē. ķıraē, ķırığ
ķırığ	yan, kenar M.G.-5; B.V.-4;	krē. ķırı, ķıraē
ķırık	ķırk K.F.B.L.T.-1;	krē. ķırık
ķırķ, ķırk	ķırk (sayı) M.G.-2; E.K.L.Z.L.T.-5; İ.M.V.S.-38; G.T.-8; E.Z.L.T.-1; B.V.-2; K.M.T.T.A.M.-1; D.M.F.L.T.-11; K.İ.L.A.-1;	krē. ķırık
ķırnak, ķırnaķ	cariye E.Z.L.T.-2; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
ķırnaķlık	cariyelik K.F.B.L.T.-1;	
ķırtuķ	ekēi suratlı kimse K.İ.L.A.-1;	
ķısa	ķısa K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	krē. ķısēa, ķısķa
ķıēaē, ķıēāē	A. öldürenin öldürölmesi, yaralayanın yaralanması olayı, kısas İ.M.V.S.-64; G.T.-2; K.F.B.L.T.-1;	
ķısdamak	ķısmak K.F.B.L.T.-1;	
ķısēa	ķısa M.G.-15; C.C.-2; K.İ.L.A.-1;	krē. ķısa, ķısķa
ķısır	ķısır, hiē doēurmaz kimse K.İ.L.A.-1;	

kıskā, kıska	kısa	krş. kısa, kısgā
	E.K.L.Z.L.T.-4; K.R.F.H.-4; İ.M.V.S.-15; G.T.-9; E.Z.L.T.-4; K.F.B.L.T.-1; B.V.-33; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-14; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
kıskāçuk	kısacık	
	K.M.T.T.A.M.-1;	
kıskāraḳ	kısa	
	B.V.-1;	
kıskalık	kısalık	
	C.C.-1;	
kısm	A. kısım, bölüm, parça	
	M.G.-1; İ.M.V.S.-2; G.T.-1;	
kısmāḳ	sıkmak, sıkıştırmak	
	K.R.F.H.-1;	
kısmet	A. kader, nasip, kısmet	
	İ.M.V.S.-38; G.T.-2; B.V.-1;	
kısrāḳ	kısrak	
	B.V.-26;	
kışşa	A. kısya, hikaye	
	M.G.-1; İ.M.V.S.-1; G.T.-1;	
kış, kış	kış	
	M.G.-1; E.K.L.Z.L.T.-1; İ.M.V.S.-6; G.T.-5; C.C.-4; E.Z.L.T.-2; B.V.-9; K.İ.L.A.-1;	
kışlık	kışlık	
	K.İ.L.A.-1;	
kıt	kıt, az	krş. kız
	K.İ.L.A.-1;	
kıya	hırçın, sert	
	G.T.-1;	
kıyām	A. namazın ayakta eda edilen kısmı	
	İ.M.V.S.-2;	

kıyāmet, kıyamāt	A. dünyanın sonunda bütün ölülerin dirilip toplanacakları zaman İ.M.V.S.-54; G.T.-6; B.V.-1; K.İ.N.-1;	
kıyās	A. karşılaştırarak hüküm verme, karşılaştırma, benzetme M.G.-3; İ.M.V.S.-24; G.T.-4; B.V.-1;	
kıyık	üzerine yatmış, eğik K.İ.N.-21;	
kıymet, kıymat	A. değer, baha, kıymet K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-103; G.T.-9; K.F.B.L.T.-1;	
kıymetli	A.T. değerli	krş. kıymetlü
	İ.M.V.S.-1;	
kıymetlü'	A.T. değerli	krş. kıymetli
	K.R.F.H.-1;	
kıymetsüz	A.T. değersiz K.R.F.H.-1;	
kız	pahalı, değerli	krş. kıt
	D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
kız, kız	kız, bakire E.K.L.Z.L.T.-1; İ.M.V.S.-31; G.T.-26; C.C.-31; E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
kızganç	hasis, pinti C.C.-2;	
kızganş	kıskanç E.Z.L.T.-1;	
kız karındaş	kız kardeş K.M.T.T.A.M.-1;	
kızlık	bekaret	krş. kızluk
	K.F.B.L.T.-1;	
kızlık	kıtlık; pahalılık	krş. kızluk
	G.T.-1; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	
kızluk	bekaret	krş. kızluk
	K.İ.L.A.-1;	

kızluğ	pahalılık K.İ.L.A.-1;	krş. kızlık
kız oğlan	bakire K.M.T.T.A.M.-1;	
kibāyir	A. büyükler K.F.B.L.T.-1;	krş. kebāyir
kibr	A. kibir G.T.-1;	
kibrit	A. kırmızı yakut, altın K.R.F.H.-1;	
kice	gece K.F.B.L.T.-1;	krş. kece, keşe, kiçe
kiç	geç G.T.-3; B.V.-3;	
kiççi	küçük G.T.-3;	krş. hiçilik, kiçi, kiçgez, kiçig, kiçik, kiçkes, kiçkez, kikez, küçük, küçüçük
kiççilik	küçüklük, çocukluk G.T.-3;	krş. kiçilik
kiçe	gece, geceleyin M.G.-1; İ.M.V.S.-103; G.T.-54; B.V.-19; K.M.T.T.A.M.-1;	krş. kece, kice, keşe
kiçgez	küçücük K.R.F.H.-2;	krş. hiçilik, kiççi, kiçi, kiçig, kiçik, kiçkes, kiçkez, kikez, küçük, küçüçük
kiçi	küçük M.G.-1; K.R.F.H.-3; İ.M.V.S.-1; C.C.-6; K.F.B.L.T.-1; K.İ .L.A.-1;	krş. hiçilik, kiççi, kiçgez, kiçig, kiçik, kiçkes, kiçkez, kikez, küçük, küçüçük
kiççük	küçücük İ.M.V.S.-1; K.İ .L.A.-1;	

kiçig	küçük	krş. hiçilik, kiççi, kiçgez, kiçi, kiçik, kiçkes, kiçkez, kikez, küçük, küçüçük
	İ.M.V.S.-19;	
kiçigez	küçücük	
	K.F.B.L.T.-1; B.V.-6;	
kiçik	küçük	krş. hiçilik, kiççi, kiçgez, kiçi, kiçig, kiçkes, kiçkez, kikez, küçük, küçüçük
	M.G.-1; B.V.-18;	
kiçikrek	küçücük	
	B.V.-3;	
kiçilik	küçüklük	krş. kiççilik
	K.R.F.H.-1; K.F.B.L.T.-1;	
kiçit	geçit	krş. keçi, keçit, kiçüt
	İ.M.V.S.-1; K.İ .L.A.-1;	
kiçkes	küçük	krş. hiçilik, kiççi, kiçgez, kiçi, kiçig, kiçik, kiçkez, kikez, küçük, küçüçük
	İ.M.V.S.-1;	
kiçkez	küçük	krş. kiççi, kiçgez, kiçi, kiçig, kiçik, kiçkes, kikez, küçük, küçüçük
	E.K.L.Z.L.T-2; İ.M.V.S.-76;	
kiçkine	küçücük	krş. hiçilik, kiççi, kiçi, kiçig, kiçik, kiçkes, kiçkez, kikez, küçük, küçüçük
	K.İ .L.A.-1;	
kiçüt	geçit	krş. keçi, keçit, kiçit
	İ.M.V.S.-1;	
kideridmeklik	giderme, izale etme	
	K.F.B.L.T.-1;	

kifāfet	A. yeterlik; geçinme vasıtası, kazanç; anlayış, dirayet krş. kefāf G.T.-10;	
kifāyet	A. yeterli olma, yetme, yeterlilik İ.M.V.S.-2; K.F.B.L.T.-1;	
kikez	küçücük E.Z.L.T.-1;	krş. hiçilik, kiççi, kiçi, kiçgez, kiçig, kiçik, kiçkes, kiçkez, küçük, küçücük
kilesi yıl	gelecek yıl İ.M.V.S.-3;	
kilitlü	kilitli K.F.B.L.T.-1;	
kilmek	gelmek G.T.-4;	krş. kelmek
kimeçi	gemici G.T.-15;	
kī miyā	A. kimya, iksir G.T.-1;	
kī n, kī ne	F. gizli düşmanlık, kin İ.M.V.S.-1; G.T.-1;	
kiñ	geniş, bol M.G.-12; İ.M.V.S.-12; G.T.-2; B.V.-32; K.M.T.T.A.M.-1;	krş. geñ, keñ
kināyet	A. doğrudan doğruya anlatılmayıpdolayısıyla bir anlamı olan söz, kinaye İ.M.V.S.-3; G.T.-1;	
kinde	sonra, daha sonra C.C.-1;	
kinkine	ceğiz K.İ .L.A.-1;	
kiñlik	genişlik İ.M.V.S.-2;	krş. kenglik

kir	kir İ.M.V.S.-7; G.T.-1; C.C.-1; E.Z.L.T.-1; B.V.-3; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ .L.A.-1;	
kirā	A. kira İ.M.V.S.-2;	krş. kiraye
kiraye	A. kira K.İ .L.A.-1;	krş. kirā
kirekli	gerekli, lüzumlu G.T.-3;	
kiren	iyi, tatlı, temiz K.M.T.T.A.M.-1;	
kirilmek	gerinmek E.K.L.Z.L.T-1;	
kirişci	yay, giriş yapan D.M.F.L.T.-1;	
kirişi	dönüm İ.M.V.S.-3;	
kirmek	girmek; girişmek M.G.-4; E.K.L.Z.L.T-1; G.T.-2;	
kirtü	doğru sözlü K.İ .L.A.-1;	
kirtü söz	doğru söz K.İ .L.A.-1;	
kirü	geri İ.M.V.S.-22; B.V.-2;	krş. kerî
kisek	parça M.G.-1;	krş. kisik
kisgen	kesegen, keskin M.G.-1;	krş. kesegen
kisik	kesik B.V.-2;	krş. kisek
kismek	kesmek M.G.-2;	

kişi	kişi, şahıs M.G.-44; E.K.L.Z.L.T-17; K.R.F.H.-2; İ.M.V.S.-2022; G.T.-158; C.C.-10; B.V.-45; D.M.F.L.T.-5;	
kişifci	A.T. casus D.M.F.L.T.-1;	
kitābet	A. yazılmış yazı; kōle ile efendi arasında geçerli olan akit; yazma, katiplik M.G.-1; İ.M.V.S.-10; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	
kitābī	A. ehl-i kitap denilen Yahudi ve Hıristiyanlara verilen ad K.F.B.L.T.-1;	
kitermek	gidermek, uzaklaştırmak M.G.-1;	
kizlemek	gizlemek, saklamak G.T.-1;	
kizli	gizli G.T.-3; E.Z.L.T.-1;	krř. kizlū
kizlū	gizli K.F.B.L.T.-1;	krş. kizli
ko	uğursuz; koğu E.Z.L.T.-2;	
ķobuzęı	kopuzcu K.M.T.T.A.M.-1;	
koca, ķoca	F. koca, bey; ulu, şeyh C.C.-1; E.Z.L.T.-3; K.M.T.T.A.M.-5;	
ķocadař	bir ulu kişiye ait olan iki kişi K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
ķoķuz	alęak yer K.İ.L.A.-1;	
ķol	kol; taraf, yan M.G.-7; K.R.F.H.-13;	
ķolansa	koltuk altı kokusu E.K.L.Z.L.T-1;	

kolat	güçlü, kuvvetli E.Z.L.T.-1;	
kolay, kolay	kolay M.G.-4; E.Z.L.T.-1;	
koladaş	arkadaş G.T.-1;	
koma	ortak; cariye E.Z.L.T.-2;	
komaklık	bırakma K.F.B.L.T.-1;	
konak, konak, konuk	konuk, misafir E.K.L.Z.L.T-1; İ.M.V.S.-4; G.T.-3; E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	krş. konuk
konaklamak	misafir olmak E.K.L.Z.L.T-1;	
konaklık	konaklık C.C.-1;	krş. konukluk
konuş	komşu E.K.L.Z.L.T-1;	krş. konuş, kon(g)uşı, konuş
konuş	komşu E.Z.L.T.-1;	krş. konuş, kon(g)uşı, konuş
kon(g)uşı, konuşı, konuşu, konuşı	komşu İ.M.V.S.-6; G.T.-4; C.C.-2; K.F.B.L.T.-2; K.M.T.T.A.M.-1; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. konuş, konuş, konuş
konşılık, konuşılık	komşuluk İ.M.V.S.-1; K.F.B.L.T.-1;	
konuk	misafir K.F.B.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. konak
konukluk	misafirlik İ.M.V.S.-1; K.F.B.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. konaklık

konuş	komşu D.M.F.L.T.-1;	krş. konaş, kon(g)şu, konş
konuş	yağma E.Z.L.T.-1;	
kopmaklık	ölümden sonra dirilmek C.C.-1;	
kopuzçu	kopuzcu, çalgıcı C.C.-1;	
kor	vakit, sıra K.İ.L.A.-1;	
korķak, korkak	korkak E.K.L.Z.L.T.-1; K.R.F.H.-1; E.Z.L.T.-2; K.F.B.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
korķı	korku İ.M.V.S.-1;	krş. korķu
korķınç	korkulu durum İ.M.V.S.-2;	krş. korķunç, korkunş
korķmaķlık	korkma K.F.B.L.T.-1;	
korķmazlık	korkmama K.İ.N.-1;	
korķu	korku M.G.-1; İ.M.V.S.-5; G.T.-2; C.C.-1;	krş. korķı
korķunç	korkulu, tehlikeli, korkunç M.G.-1; İ.M.V.S.-5; C.C.-2; B.V.-1;	krş. korķınç, korkunş
korkunş	korkunç E.Z.L.T.-1;	krş. korķınç, korķunç
korluk	horlanmış kimse E.Z.L.T.-1;	
koş	çift, mukabil, arkadaş, birlikte olan K.İ.L.A.-1;	

koşdaş	arkadaş K.İ.L.A.-1;	
koşıcı	koşma yazan, aşık, yazar, şair C.C.-1;	
koşu'r	hasta, zayıf K.R.F.H.-1;	
koşurğan	uyuz K.M.T.T.A.M.-1;	krş. küturğan
kov	arkadan çekiştirme, gıybet K.İ.L.A.-1;	
kovaç	kıvanç, sevinç C.C.-1;	
kovat	A. kuvvet C.C.-1;	krş. kuvvat, kuvvet
kovuş	kovuk, boş, boşluk M.G.-1; C.C.-1;	
koymuç	bir şeyin gerisi İ.M.V.S.-2;	
koşu	koyu, katı B.V.-1;	krş. koşuğ
koşuğ	koyu, katı İ.M.V.S.-3;	krş. koşu
koşuğluk	yoğunluk, kesiflik İ.M.V.S.-1;	
köçürmek	göçürmek C.C.-1;	
kök	kök, asıl; taze, çiğ G.T.-3; E.Z.L.T.-3; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	
kökçek	güzel, hoş, iyi İ.M.V.S.-57; E.Z.L.T.-2; B.V.-20;	krş. körçek
köklük	nesep, soy sop İ.M.V.S.-1;	

kökürdeş	süt kardeşi K.M.T.T.A.M.-1;	
kölgey	hayal K.İ .L.A.-1;	
kömül	gönül D.M.F.L.T.-1;	krş. göñl, göñül, kön, köñül
kömürce	kömürce D.M.F.L.T.-1;	
kön	gönül, ruh E.K.L.Z.L.T-2;	krş. göñl, göñül, kömül, köñül
könçek	giysi E.K.L.Z.L.T-1;	
könglü (köngüllü)	gönüllü C.C.-1;	krş. köngüllü
köngüllü	gönüllü B.V.-1;	krş. könglü
köni, könü	doğru İ.M.V.S.-1; G.T.-6; C.C.-7; B.V.-1;	
könilik, köñülük	doğruluk, adalet G.T.-2; C.C.-4;	
köñül	gönül, kalp M.G.-12; İ.M.V.S.-93; G.T.-104; C.C.-30; K.F.B.L.T.-1; B.V.-2; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ .L.A.-1;	krş. göñl, göñül, kömül, kön
köñülsiz	gönülsüz, inanmadan İ.M.V.S.-1;	
köp	çok, fazla M.G.-2; İ.M.V.S.-27; G.T.-108; C.C.-17; E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1; B.V.-4; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ .L.A.-1;	
köpirek	çokça K.F.B.L.T.-1;	
köplik	çokluk, fazlalık İ.M.V.S.-1;	krş. köplük

köplük	çokluk, fazlalık İ.M.V.S.-1;	krş. köplik
kör	kör, göremeyen İ.M.V.S.-1; G.T.-2; C.C.-1; E.Z.L.T.-2; K.F.B.L.T.-1;	
körçek	iyi, güzel M.G.-2;	krş. kökçek
kördüğüm	kördüğüm B.V.-1;	
körgüzmek	göstermek G.T.-1;	
körk	güzellik, iyilik M.G.-1; G.T.-4; C.C.-4; K.İ .L.A.-1;	
körke-bay	güzel G.T.-1;	
körklü, körkli	güzel, iyi M.G.-7; G.T.-20; C.C.-5; K.İ .L.A.-1;	krş. görklü, körklüg, körükli, körüklü
körklüg	güzel, iyi M.G.-18;	krş. görklü, körklü, körükli, körüklü
körksizlik	çirkinlik C.C.-1;	
körksüz, körküsüz	çirkin G.T.-3; C.C.-2;	
körmek	görmek M.G.-1; E.K.L.Z.L.T.-2; G.T.-13; B.V.-3;	
körmeklik	görme K.F.B.L.T.-1;	
körükli	güzel E.Z.L.T.-3;	krş. görklü, körklü, körklüg, körüklü

körüklü	güzel	krş. görklü, körklü, körklüg, körükli
	K.F.B.L.T.-1;	
körüklürek	güzelce	
	K.F.B.L.T.-1;	
körümlü	güzel, gösterişli	
	C.C.-1;	
körünmek	görünmek	
	G.T.-1;	
köse	köse, sakalı olmayan	
	İ.M.V.S.-1;	
köstek	köstek	
	E.Z.L.T.-2;	
kötrem, kötürem	kötürüm, eli ayağı tutmayan; zayıf, cılız	
	İ.M.V.S.-9; C.C.-1;	
körtül	kuvvetli, şiddetli	
	K.İ .L.A.-1;	
kötürmek	götürmek, taşımak; kaldırmak	
	M.G.-7; E.K.L.Z.L.T-1; G.T.-2;	
kötürülmüş	kaldırılmış	
	C.C.-1;	
köylü	köylü	
	K.F.B.L.T.-1;	
köynük	yanık; yanan, pişman olan	krş. köyük
	İ.M.V.S.-1; K.İ .L.A.-1;	
köyük	yanmış, yanık	krş. köynük
	E.Z.L.T.-2;	
közücü	aynacı	
	D.M.F.L.T.-1;	
közüçülük	aynacılık	
	G.T.-1;	
közlü	gören, gözlü; gözeli	
	İ.M.V.S.-5; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	

közsiz	kör	krş. közsüz
	E.K.L.Z.L.T-1; C.C.-2; K.M.T.T.A.M.-1;	
közsüz	gözleri görmeyen, kör, ama	krş. közsiz
	İ.M.V.S.-16; G.T.-10; K.F.B.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
kristian	Hr. Hıristiyan	
	C.C.-1;	
kriv	kenar, ufuk	
	C.C.-1;	
ku	akılsız, zihni karışmış	
	K.İ.L.A.-1;	
ku'as	bir hastalık	
	B.V.-1;	
kuḥ	A. çirkinlik	
	G.T.-2;	
kuḍret	A. güç, kuvvet, kudret, varlık, zenginlik	
	İ.M.V.S.-5; G.T.-4;	
kuḍs	kutluluk	
	K.F.B.L.T.-1;	
kuḷ, kuḷ	kuḷ, köle	
	G.T.-86; C.C.-2; E.Z.L.T.-46; K.F.B.L.T.-1; B.V.-1;	
	K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-2; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
kuḷa	tamamen, büsbütün	
	C.C.-1;	
kuḷaḇ	kuḷaḇ, insan iki kolunu açtığı zaman bir kolundan öteki koluna	
	kadar olan mesafe	
	K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
kuḷaḇuz	kılavuz, delil	krş. kuḷavuz
	K.M.T.T.A.M.-2;	
kuḷaḇsıḷ	kuḷaḇı olmayan	
	İ.M.V.S.-1;	
kuḷamḷa	puḷt	
	E.Z.L.T.-1;	

kulavuz	kılavuz G.T.-1;	krş. kulağuz
kulduramak	gürültü yapmak E.Z.L.T.-1;	
kul kutan	kul köle takımı E.Z.L.T.-1;	
kıllık	kölelik K.F.B.L.T.-1;	krş. kılluk
kılluk	kulluk, kölelik; saygı, itaat, hürmet, alçak gönüllülük, tevazu G.T.-2; C.C.-3;	krş. kıllık
kıllukçı, kullukçı	hizmetçi C.C.-1;	
kıлмаşlık	sahtekarlık K.F.B.L.T.-1;	
kıma, kuma	kuma, evli kadının üzerine gelen kadın, nikahsız kadın İ.M.V.S.-2; C.C.-1; K.İ.L.A.-1;	
kımār	A. kumar İ.M.V.S.-2;	krş. kımār
kumartkı	vasiyet, miras, geride kalan C.C.-1;	
kımāş	A. satılacak mal, eşya İ.M.V.S.-29;	
kımçı	remilci, kum üzerinde fala bakan, falcı K.İ.L.A.-1;	
kun	güç, kuvvet, kudret C.C.-2;	
kınūt	A. yatsı namazından sonra kılınan üç rekatlık namazda okunan dua İ.M.V.S.-30;	

ķur	zarar K.M.T.T.A.M.-1;
ķur	yaş; akran ve emsal K.İ.L.A.-1;
ķur‘a	A. kura, ad çekme İ.M.V.S.-2; K.F.B.L.T.-1;
ķuraklık	kuraklık G.T.-1;
ķurbān	A. Allah‘a yaklaşmak için kesilen hayvan, kurban İ.M.V.S.-85; G.T.-4; C.C.-4; K.F.B.L.T.-1;
ķurbānlık	A.T. kurban edilecek hayvan İ.M.V.S.-59;
ķurbet	A. yakınlık, akrabalık; Allah‘a yakınlık İ.M.V.S.-1; G.T.-1;
ķurdaş	akran, aynı yaşta olan İ.M.V.S.-1;
ķurdeşini	bir çeşit hastalık E.Z.L.T.-1;
ķureyşī	A. Kureyşli İ.M.V.S.-3;
ķurmaķ	kurmak G.T.-2;
ķurşa	parça B.V.-8;
ķurtka	yaşlı kadın C.C.-2;
ķurulta	kurultay C.C.-1;
ķuşūr	A. artık; kusur B.V.-1;

kuşanmak	takmak, giyinmek K.F.B.L.T.-1;	
kūşe	F. köşe G.T.-2;	
kuşluk, kuşluk	kuşluk vakti E.K.L.Z.L.T.-1; İ.M.V.S.-7; E.Z.L.T.-1; B.V.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
ķūt	A. yaşamak için yenen şey, yiyecek, gıda İ.M.V.S.-1; G.T.-3;	
kut, ķut	bereket E.Z.L.T.-4; K.İ.L.A.-1;	
ķutlu, ķutlı, kutlu	uğurlu, mübarek K.R.F.H.-2; G.T.-5; C.C.-2; K.M.T.T.A.M.-1; D.M.F.L.T.-3;	krş. ķutlug
ķutlug	mübarek, uğurlu G.T.-1;	krş. ķutlı, ķutlu
ķutlumaķ	kurtulmak G.T.-3;	
kutsız	uğursuz E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	
kut topuklu, kutlı topuklu	kademli, uğurlu, kutlu topuklu E.Z.L.T.-1;	
kutsız topuklu	uğursuz ayaklı E.Z.L.T.-1;	
kutuluş	kurtuluş C.C.-1;	
kutur	uyuz; uyuzluk E.Z.L.T.-2; B.V.-2;	
ķuturģan	uyuzluk K.İ.L.A.-1;	krş. ķoturģan
ķuŗurmak	kudurmak K.M.T.T.A.M.-1;	

kutuz	kudurmuş köpek; kuduz E.Z.L.T.-1;	
kuvvat	A. güç, kuvvet K.F.B.L.T.-1;	krş. kovat, kuvvat
kuvvatlu	A.T. güçlü K.F.B.L.T.-1;	
kuvvatlusuz	A.T. güçsüz K.F.B.L.T.-1;	
kuvvet	A. kuvvet, güç M.G.-4; K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-5; G.T.-27; B.V.-1; K.İ.N.-8;	krş. kovat, kuvvat
kuvvetli	A.T. kuvvetli B.V.-2;	
kuvvetsiz	A.T. kuvvetsiz B.V.-2;	
kuyaş	gün; aydınlık C.C.-2; E.Z.L.T.-1;	
kuyruklu	kuyruklu İ.M.V.S.-2;	
kuyumçı	kuyumcu K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	krş. kuyunçi
kuyumçı	kuyumcu K.İ.L.A.-1;	krş. kuyumçı
küç	güç, kuvvet; gayret, çaba; zor M.G.-9; İ.M.V.S.-149; G.T.-28; C.C.-39; K.F.B.L.T.-1; B.V.-9; D.M.F.L.T.-2; K.İ.L.A.-1;	krş. güc, güç
küçet	mazlum E.Z.L.T.-1;	
küçi yeter	kaadir E.Z.L.T.-1;	
küçli	güçlü E.K.L.Z.L.T.-1; İ.M.V.S.-4; E.Z.L.T.-2; B.V.-16;	krş. güçlü, küçlü

küçlik	güçlük, zorluk İ.M.V.S.-1;	
küçlü	güçlü, kuvvetli C.C.-4; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	krş. güçlü, küçli
küçsüz	güçsüz, kuvvetsiz K.M.T.T.A.M.-1; D.M.F.L.T.-1;	
küçüçük	küçücük E.Z.L.T.-1;	krş. hiçilik, kiççi, kiçgez, kiçi, kiçig, kiçik, kiçkes, kiçkez, kikez, küçük
küçük	küçük İ.M.V.S.-1;	krş. hiçilik, kiççi, kiçgez, kiçi, kiçig, kiçik, kiçkes, kiçkez, kikez, küçüçük
küçünsiz	zayıf E.K.L.Z.L.T-1;	
küdici	çoban K.F.B.L.T.-1;	
küfür	A. Allah'a inanmama, İ.M.V.S.-21; G.T.-3;	krş. küfür
küfrlük	A.T. Allah'a inanmama İ.M.V.S.-2;	
küfür	A. küfür, sövmek K.F.B.L.T.-1;	krş. küfür
küfye	A. ancak geçinebilecek kadar olan yiyecek K.F.B.L.T.-1;	
küleç	güler yüzlü, çok gülen kimse K.İ .L.A.-1;	
külfet	A. külfet, zahmet İ.M.V.S.-3; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	
külik	çabuk, enerjik C.C.-1;	krş. külük

küllü	A. bütün, tamam G.T.-1;	
külmek	gülmek E.K.L.Z.L.T-1; G.T.-3;	
külte	demet E.Z.L.T.-1;	
kültkün	gülüş, gülme C.C.-1;	
külük	çabuk, hızlı G.T.-1;	krş. külik
kümüşçi	gümüştü K.M.T.T.A.M.-1;	
kümüşli	gümüştü İ.M.V.S.-2;	krş. kümüşlü
kümüşlik	gümüştük K.F.B.L.T.-1;	
kümüştü	gümüştü K.F.B.L.T.-1;	krş. kümüşli
kün	gün; gündüz M.G.-6; E.K.L.Z.L.T-2; İ.M.V.S.-296; G.T.-155; C.C.-14; E.Z.L.T.-11; K.F.B.L.T.-1; B.V.-162; K.M.T.T.A.M.-2; K.İ .L.A.-1;	krş. kündüz
künç	F. köşe G.T.-2;	
kündeş	ortak E.Z.L.T.-1;	
kündüz	gündüz E.K.L.Z.L.T-1; İ.M.V.S.-14; G.T.-9; E.Z.L.T.-8; B.V.-2; K.M.T.T.A.M.-1;	krş. kün
kündüzün	gündüz K.F.B.L.T.-1;	
küng	esire, cariyeye C.C.-1;	

küni	bir erkekle nikahsız yaşayan kadın; kıskanç C.C.-1; K.İ .L.A.-1;	
künilemek	kıskanma C.C.-1;	
künlük	günlük K.F.B.L.T.-1;	krş. künlük
künlük	günlük İ.M.V.S.-5;	krş. künlük
künüçi	kıskanç C.C.-2;	
künyet	künye K.F.B.L.T.-1;	
küreççi	güreşçi, pehlevan E.Z.L.T.-1;	krş. küreşçi
küreşçi	güreşçi G.T.-2;	krş. küreççi
küreş	güreş K.İ .L.A.-1;	
küsemek	arzu, istek C.C.-1;	
küsenç	arzu, hasret, talep C.C.-3; B.V.-1;	
küş	güç, kuvvet E.Z.L.T.-1;	
küşek	melez K.F.B.L.T.-1;	
küvenç	güvenç B.V.-1;	
küvezlü	gururlu C.C.-1;	
küye	kayın ana E.Z.L.T.-1;	

küvegü	güvey, damat; nişanlı G.T.-1; C.C.-4; E.Z.L.T.-2; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	krş. küyev, küyewüw
küyev, küyöv	güvey, damat G.T.-5; E.Z.L.T.-3;	krş. küvegü, küyewüw
küyewüw	güveyi, damat K.İ .L.A.-1;	krş. küvegü, küyev
küyge	bekleyen C.C.-1;	
küygelek	hoppa, hafif meşrep C.C.-1;	
küymek	yanmak G.T.-1;	
küz	sonbahar E.K.L.Z.L.T.-1; İ.M.V.S.-1; C.C.-4; K.F.B.L.T.-1; D.M.F.L.T.-1; K.İ .L.A.-1;	

L

lā-büdd, lābüd	A. gerekli, muhakkak, zaruri, mutlaka M.G.-6; İ.M.V.S.-6; G.T.-3; K.F.B.L.T.-1;	
lāf	F. söz, laf G.T.-4; D.M.F.L.T.-1;	
lafz	A. söz M.G.-2; İ.M.V.S.-10; G.T.-5;	
lā-ğayr	A. (bundan) başkası değil M.G.-1;	
lağv	A. faydasız, beyhude, boş İ.M.V.S.-1;	
lahab	A. lakap, takma ad C.C.-4;	krş. laqab
lā-ḥavle	A. teessür ve hiddet anında okunan bir duanın sözleri G.T.-2;	
laqab	A. bir kimseye kendi asıl adın dışında takılan ad İ.M.V.S.-2;	krş. lahab
laḳī t	A. anası, babası bilinmeyen çocuk K.F.B.L.T.-1;	
lā-naẓī r	A. eşsiz benzersiz M.G.-1;	
la‘net	A. beddua, kargış İ.M.V.S.-3;	
lā-şek	A. şüphesiz G.T.-1;	
latāyif	A. latifler G.T.-2;	
laḳī f	A. hoş, güzel K.R.F.H.-2; G.T.-5;	

laṭīfe	A. şaka, latife G.T.-13;
laṭīflık	A. güzellik; naziklik K.R.F.H.-1;
lā-ya‘lem	A.cahil G.T.-1;
layh	A. layık, uygun C.C.-1;
lāyık	A. yakışan, yaraşır İ.M.V.S.-3; G.T.-10;
laẓım, lāẓım	A. gerekli İ.M.V.S.-128; G.T.-3; K.F.B.L.T.-1;
lazuk	A. bir hastalık B.V.-1;
lebbeyk	A. buyurunuz, emir sizindir anlamında bir söz, Hac esnasında söylenilir İ.M.V.S.-1;
lehce	A. lehçe, konuşma, dil G.T.-1;
lehv	A. oyun, eğlence G.T.-2;
leṭāfet	A. güzellik G.T.-1;
levāzım	A. gerekli şeyler, şartlar G.T.-1;
levḥ-i maḥfūz	A. Allah tarafından taktir edilen şeylerin yazılı bulunduğu manevi levha İ.M.V.S.-10;
levs	A. pislik, kir İ.M.V.S.-1;
leyl	A. gece G.T.-3;

lırp	ansızın K.İ .L.A.-1;
li‘ān	A. karı ve kocanın hakim huzurunda din kurallarına uygun olarak dörder defa şhadette bulunduktan sonra karşılıklı nefislerine lanet okumaları İ.M.V.S.-7; K.F.B.L.T.-1;
libāka	A. binicinin iyi hareketleri, ustalık krş. libākat M.G.-5;
libākat	A. binicinin iyi hareketleri, ustalık krş. libāka M.G.-1;
licamsız	gemsiz K.R.F.H.-1;
li-hazā	A. bundan dolayı K.F.B.L.T.-1;
luġat	A. dil K.F.B.L.T.-1;
luţf	A. iyilik, g�zellik, l�tuf K.R.F.H.-1; G.T.-20;

M

maana	A. tarz, karakter C.C.-2;
ma‘ānī	A. manalar G.T.-1;
ma‘āş	A. maaş G.T.-1;
ma‘āşī	A. günahlar, asilikler G.T.-1;
ma‘āyine	A. göz ile, bizzat G.T.-1;
mabṭūn	A. karın ağrısı B.V.-1;
mācerā	A. cereyan eden, macera G.T.-1;
madde	A. madde B.V.-2;
ma‘firet	A. günahların bağışlanması, mağfiret G.T.-1;
ma‘fūv	A. affedilmiş, bağışlanmış İ.M.V.S.-2;
mağlūb	A. mağlup M.G.-1;
mağrib	A. batı; akşam vakti İ.M.V.S.-5; K.F.B.L.T.-1;
mağrūr	A. gururlu, bir şeye güvenen İ.M.V.S.-2; G.T.-8;
maḥabbet	A. sevgi, muhabbet G.T.-15;
maḥbūb	A. sevgili G.T.-17;

maḥcūr	A. malını kullanmaktan engellenen K.F.B.L.T.-1;	
maḥcār	A. hazır olma, mahkeme sicili K.F.B.L.T.-1;	
maḥdūm	A. hizmet edilen, efendi, hazretleri G.T.-6; K.İ.N.-1;	
māhir	A. mahir, becerikli M.G.-1;	
māhiyyet	A. bir şeyin aslı, esası, iç yüzü İ.M.V.S.-2;	
maḥlūk	A. yaratık, yaratılmış B.V.-1; K.İ.N.-1;	
maḥmūd	A. övülmeye değer M.G.-1;	
maḥrec	A. çıkış (noktası), bir harekete başlama (noktası) M.G.-1; İ.M.V.S.-4; B.V.-1;	
maḥrem	A. dinen kadının kendinden kaçmadığı erkek İ.M.V.S.-14;	
maḥrūm, mahrum	A. yoksun, mahrum İ.M.V.S.-7; G.T.-8; E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	krş. muḥrım
mahsıt	A. maksat C.C.-1;	krş. maḥşad
maḥsūb	A. sayılmış İ.M.V.S.-1;	
maḥşūş	A. hususi K.F.B.L.T.-1;	
maḥşer	A. mahşer, kıyamet G.T.-2;	
maḥşūş	A. özel, müstakil K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-8;	

maḥv	A. mahv, yok G.T.-1;
maḥz	A. katkısız, sırf İ.M.V.S.-1;
ma‘īšet	A. yaşama, geçinme, maişet G.T.-3;
ma‘kale	A. kan bahası İ.M.V.S.-1;
maḥam	A. yer, makam G.T.-10;
maḥāmāt	A. nutuk tarzında söylenen sözler G.T.-1;
maḥbūl	A. beğenilen, hoş karşılanan İ.M.V.S.-1; G.T.-1;
maḥlūb	A. ters döndürülmüş M.G.-1; İ.M.V.S.-4; K.İ.N.-1;
maḥşad	A. kastolunan, istenilen şey, emel, meram krş. mahsıt G.T.-6;
maḥşūd	A. istenilen şey, kast olunan M.G.-3; İ.M.V.S.-3;
maḥşūdlu	A.T. maksatlı K.İ.N.-1;
maḥşūm	A. taksim edilmiş, ayrılmış G.T.-3;
makta	övme, medih E.Z.L.T.-1;
maḥṭa	A. kesit B.V.-1;
maktavcı	övücü, methedici E.Z.L.T.-1;

maḳtel	A. tehlike anı K.R.F.H.-1;	
ma‘kūl	A. anlayışlı M.G.-1;	
ma'ḳādūn	A. bağlanmış K.R.F.H.-1;	
māl	A. bir kimsenin tasarrufu altında bulunan şey, varlık, gelir İ.M.V.S.-218; G.T.-60; K.F.B.L.T.-1;	
mālik	A. sahip İ.M.V.S.-4;	
māllı	A.T. mal sahibi E.K.L.Z.L.T-1;	krş. māllu
māllıḳ	A.T. malla ilgili İ.M.V.S.-1; K.F.B.L.T.-1;	
māllu	A.T. mal sahibi K.M.T.T.A.M.-1;	krş. māllı
mālsız	A.T. malsız K.M.T.T.A.M.-1;	
ma‘lūm	A. bilinen, belli, malum M.G.-56; İ.M.V.S.-7; G.T.-19; K.F.B.L.T.-1; B.V.-3; K.İ.N.-2;	
mā-mezā	A. geçmiş şeyler, olan biten G.T.-1;	
mañ	ezan İ.M.V.S.-44;	
manaş	dörtte bir K.M.T.T.A.M.-1;	
manaysız	sınırsız, hudutsuz, ölçüsüz C.C.-1;	
manglayı	alın, cephe E.Z.L.T.-1;	
ma‘nī	A. mana, anlam K.F.B.L.T.-2; K.İ.N.-2;	krş. ma‘nā, ma‘nī

mankakak	mankafa, uyuşuk C.C.-1;	
ma'nî	A. mana G.T.-24; B.V.-1;	krş. ma'nā, ma'nî
mañkav	hastalık türü; mankafalık B.V.-7;	
mañlay	M. öncü M.G.-1; B.V.-1;	krş. meñley
maşıb	A. devlet hizmeti, makam, mansıp G.T.-2;	
maşūr	A. Allah'ın yardımı ile galip gelmiş G.T.-1;	
manzūm	A. manzum G.T.-3;	
ma'rib	A. batı; akşam, gece G.T.-8;	
ma'ribî	A. mağripli, Faslı veya Kuzey Afrika halkından G.T.-1;	
ma'rifet	A. marifet, hüner; bilme, bilinme; tanışlık, ülfet; Tasavvufta Allah'ın birliğini tanıma, bilme zevki M.G.-1; K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-4; G.T.-15; B.V.-1;	
marî z	A. marazlı B.V.-1;	
ma'rūf	A. bilinen M.G.-1; İ.M.V.S.-8; G.T.-3; B.V.-1;	
marzı	A. razı olunmuş K.F.B.L.T.-1;	
maşhara	A. maskara K.F.B.L.T.-1;	krş. maskara
maşharalık	A.T. maskaralık İ.M.V.S.-5;	

maskara	A. maskara	krş. maşhara
	C.C.-1;	
ma‘şiyet	A. isyan, günah, asilik, isyankarlık	
	İ.M.V.S.-10; G.T.-4;	
maşlahat	A. barış, düzen dirlik; yapılması gereken, münasip iş, husus	
	İ.M.V.S.-8; G.T.-31; K.F.B.L.T.-1;	
ma‘şüm	A. suçsuz, günahsız	
	İ.M.V.S.-2; G.T.-2;	
ma‘şūq	A. sevilen (erkek)	
	G.T.-2;	
ma‘şūqa	A. sevilen (kadın)	
	G.T.-1;	
matel	A. bilmece	
	C.C.-1;	
mātem	A. yas, matem	
	G.T.-1;	
ma‘tiq	A. dururken güzel görünen, yürüdüğü zaman sıfatı değişen at	
	B.V.-1;	
maṭlab	A. istenilen şey, istek, arzu, maksat	krş. maṭlūb
	G.T.-1;	
maṭlablayın	A.T. istenilen şekilde	
	G.T.-1;	
maṭlūb	A. istenilen, arzu edilen	krş. maṭlab
	G.T.-3;	
maṭlūbāt	A. istenilen şeyler	
	M.G.-1;	
mayan	başlıca, esas olarak	
	C.C.-1;	
māyil	A. benzer, andırır; eğlik	
	M.G.-2;	
ma‘yūb	A. ayıplanan, eksik, kusurlu	
	G.T.-1;	

māzī, mazi	A. geçmiş zaman İ.M.V.S.-1; E.Z.L.T.-1; B.V.-1;	krş. māzū
mazlūm, maẓlūm	A. zulüm görmüş, eziyet görmüş M.G.-1; İ.M.V.S.-1; K.F.B.L.T.-1;	
māzū, mazu	A. mazi K.F.B.L.T.-1; B.V.-1;	krş. māzī
ma‘zūl	A. azledilmiş G.T.-2; K.F.B.L.T.-1;	
ma‘zūlluk	A.T. mazul olmak G.T.-1;	
ma‘zūr	A. özürlü, özürü olan İ.M.V.S.-11; G.T.-2; K.F.B.L.T.-1;	
me‘āqıl	A. kan bahaları İ.M.V.S.-1;	
mecāl	A. takat, imkan, mecal G.T.-4;	
mecāz	A. kendi öz anlamında kullanılmayıp benzetme yolu ile başka bir manada kullanılan söz İ.M.V.S.-9;	
mecī d	A. mecit B.V.-1;	
mecma‘	A. toplantı, meclis G.T.-1;	
mecmu‘	A. bütün, tamamı M.G.-8;	
mecnūn	A. deli, divane, çıldırmış İ.M.V.S.-17; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1; B.V.-1;	
mecnūne	A. deli kadın İ.M.V.S.-2;	
mecnūlik	A.T. mecnunluk K.F.B.L.T.-1;	

mecūsī	A. ateşe tapınan, putperest İ.M.V.S.-20; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;
mecūsiyye	A. ateşe tapınan kadın İ.M.V.S.-3; K.F.B.L.T.-1;
medd	A. uzatma, çekme; okçuluk terimi, yayı çekmek İ.M.V.S.-3; K.İ.N.-4;
meddāh	A. (çok) medheden, medhiyeci G.T.-1;
meded, medet	A. yardım, medet; uzunluk M.G.-1; İ.M.V.S.-1; G.T.-1; C.C.-3;
medeniyyeli	A.T. şehirli İ.M.V.S.-1;
medfūn	A. gömülmüş, gizli G.T.-1;
medh	A. övgü, övme, medih M.G.-1; G.T.-3;
medhūş	A. şaşkın, kendinde olmayan G.T.-1;
mefhar	A. övünülen, övünmeğe sebep olan G.T.-1;
mefhūm	A. anlaşılmış, bilinen G.T.-1;
meflūc	A. felç olmuş İ.M.V.S.-2;
meğal	A. hastalık adı B.V.-2;
mehābet	A. azamet, ululuk, heybetlilik G.T.-1;
mehcūr	A. terk edilmiş, uzaklaşmış, ayrılmış G.T.-1;

mehr	A. evlenirken erkek tarafından kadına verilen nikah bedeli krş. mehir İ.M.V.S.-14;
mehir	A. mehir, kadına nikahta verilen para krş. mehr K.F.B.L.T.-1;
mekārim	A. keremler G.T.-1;
mekīn	A. yerleşim M.G.-1;
mekkār	A. (çok) hileci, düzenbaz G.T.-2;
mekkī	A. Mekkeli B.V.-1;
mekkin	A. bir yerde sabit olma İ.M.V.S.-1;
mekr	A. aldatma, hile, düzen İ.M.V.S.-5; G.T.-1;
mekrūh	A. yapılması dinen hoş görülmeyen hal; iğrenç İ.M.V.S.-29; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1; B.V.-1;
mekseb	A. kazanç G.T.-1;
mektāf	bir hastalık B.V.-2;
mekūk	A. ölçü birimi B.V.-2;
melāḥat	A. güzellik G.T.-1;
melāmet	A. ayıplama, kınama İ.M.V.S.-2;
melāyike	A. melekler İ.M.V.S.-36; G.T.-2;

melāl	A. usanç, bıkkınlık G.T.-1;	krş. melālet
melālet	A. usanç, bıkkınlık G.T.-1;	krş. melāl
melāmet	A. ayıplama, kınama, azarlama G.T.-10;	
melek	A. melek G.T.-5;	
melik	A. hükümdar, melik G.T.-154; K.İ.N.-1;	
melül, melül	A. bıkmış, usanmış, bezmiş M.G.-1; İ.M.V.S.-1; G.T.-23;	
melüllik, melüllik	A.T. usanmışlık, bıkmışlık; mahzunluk İ.M.V.S.-1; G.T.-2;	
mel‘ün	A. lanetlenmiş G.T.-2;	
memdūḥ	A. övülmüş, makbul G.T.-2;	
memleket	memleket, diyar K.R.F.H.-1; G.T.-19;	
memnū‘	A. yasaklanmış İ.M.V.S.-2;	
me‘mün	A. emin, korkusuz M.G.-1;	
memzūc	A. karıştırılmış G.T.-1;	
men‘	A. yasak etme, yasaklama, bırakmama M.G.-3; İ.M.V.S.-24; G.T.-2;	krş. meni‘
menāfi‘	A. menfaatler G.T.-1;	
menāhī	A. haram, nehy edilmiş şeyler, günah G.T.-1;	

menāsik	A. ibadetin rükünleri İ.M.V.S.-13;	
menfa‘at	A. menfaat, kazanç M.G.-1; K.F.B.L.T.-1; B.V.-80; K.İ.N.-5;	krş. menfe‘et
menfa‘atlı	A.T. menfaatlı B.V.-5;	krş. menfa‘atlı
menfa‘atlı	A.T. faydalı K.İ.N.-2;	krş. menfa‘atlı
menfe‘et	A. fayda, yarar İ.M.V.S.-21;	krş. menfa‘at
menfe‘etli	A.T. yararlı İ.M.V.S.-4;	
meñgüsü	ebedi K.İ.L.A.-1;	
meñley	ön B.V.-1;	krş. mañlay
mengülük, mengilük, ebedilik, ebediyet mengülik	C.C.-5;	
menhī	A. yapılması dinen yasaklanmış şey İ.M.V.S.-2; K.F.B.L.T.-1;	
meni‘	A. men etme, men K.F.B.L.T.-1;	krş. men‘
meñiz	özellik K.F.B.L.T.-1;	
menķul	A. aktarılmış K.İ.N.-1;	
menn	A. bir ağırlık ölçüsü İ.M.V.S.-7;	
mensüb	A. (bir şey ile) ilgili, mensup M.G.-1; G.T.-6;	
meñşür	A. sultanın emri, mühürsüz mektubu, fermanı K.F.B.L.T.-1;	

meñü, mengü, mengi	ebedi, sürekli	
	İ.M.V.S.-4; G.T.-1;	
menzile	A. derece, rütbe	krş. menzilet
	İ.M.V.S.-19;	
menzilet	A. derece, rütbe; mesabesinde, yerine denk düşen	krş. menzile
	G.T.-2; K.İ.N.-4;	
merdâne	F. mertçe, erkekçe	
	G.T.-1;	
merhem	A. melhem	
	K.R.F.H.-6; B.V.-10;	
mertebe	A. derece, rütbe	
	İ.M.V.S.-9; G.T.-6; K.F.B.L.T.-1;	
mesākī n	A. miskinler	
	G.T.-1;	
mesārif	A. masraflar, giderler	
	İ.M.V.S.-1;	
mesbūk	A. geçmiş, önde bulunan	
	İ.M.V.S.-8;	
meşāḳfī	A. okçuluk terimi, bir oturak atma şekli	
	K.İ.N.-1;	
meşel	A. örnek, mesel	
	M.G.-1; G.T.-25;	
meşelā	A. misal olarak, şunun gibi	
	İ.M.V.S.-1; G.T.-1;	
mes'ele	A. konu, mesele, problem	
	İ.M.V.S.-92; G.T.-2; K.F.B.L.T.-1;	
meşh	A. el ile sığama	
	İ.M.V.S.-142;	
meskenet	A. gururlu olmamak; fakirlik, yoksulluk	
	M.G.-1; G.T.-4;	

mesned	A. makam G.T.-1;
mesnūn	A. sūnnet olan Őey İ.M.V.S.-3;
mest	F. sarhoş, mest G.T.-2;
meste	Şey, nesne D.M.F.L.T.-1;
mestūr	A. örtölü, kapalı, gizli, perhizkar, namuslu M.G.-2; İ.M.V.S.-1; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;
mestūrlik	A.R. örtölülük K.F.B.L.T.-1;
meŐakŐat	A. zahmet, sıkıntı İ.M.V.S.-5; G.T.-10;
meŐ‘aledār	A.F. meŐaleci G.T.-1;
meŐāyih	A. Őeyhler G.T.-3; K.F.B.L.T.-1;
meŐgale	A. uğraŐılan iş M.G.-1;
meŐgöl	A. meşgul M.G.-13; G.T.-9; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-1;
meŐgulluŐ	A.T. meşgul olmak G.T.-1;
meŐhūd	A. tanıklık etme K.F.B.L.T.-1;
meŐhūr	A. ün salmıŐ, ün kazanmış, Őöhretli İ.M.V.S.-8; G.T.-7; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-1;
meŐkūk	A. Şüpheli İ.M.V.S.-4;
meŐrū‘	A. dinen yapılmasına izin verilen İ.M.V.S.-8;

meşveret	A. danışma, meşveret G.T.-3; K.F.B.L.T.-1;	
metā‘	A. mülk, kazanç K.F.B.L.T.-1;	
metbū‘	A. kendisine uyulan İ.M.V.S.-2;	
metrūk	A. terkedilmiş, bırakılmış İ.M.V.S.-1;	
mevcūd	A. var olan, bulunan İ.M.V.S.-1; G.T.-2;	
mevcūdāt	A. varlıklar G.T.-2;	
meveddet	A. sevgi, muhabbet G.T.-3; K.F.B.L.T.-1;	
mev‘ıza	A. öğüt, vaaz G.T.-1;	
mevķıf	A. durak yeri, durulacak yer İ.M.V.S.-3;	krş. mevķūf
mevķıf-ı a‘zam	A. durulacak yerlerin en büyüğü İ.M.V.S.-;	
mevķūf	A. vakfedilmiş, bağlanmış; durdurulmuş İ.M.V.S.-5; K.F.B.L.T.-1; B.V.-1;	krş. mevķıf
mevlā	A. efendi, sahip İ.M.V.S.-2;	krş. mevlāt
mevlāt	A. efendi, sahip İ.M.V.S.-1;	krş. mevlā
mevşūf	A. vasıflanmış G.T.-2;	
mevt	A. ölüm G.T.-1;	

mevzūn	A. ölçülü, vezinli G.T.-7;	
meyl	A. eğilim, meyl K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-1;	krş. meyl
meyl	A. meyil, gönül akışı, arzu M.G.-1; İ.M.V.S.-3; G.T.-5; K.İ.N.-1;	krş. meyil
meyšūm	A. uğursuz, melun G.T.-1;	
mezellet	A. zelillik, horluk, itibarsızlık G.T.-1;	
mezheb	A. mezhep, tarz, usul, tutulan yol İ.M.V.S.-31; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-8;	krş. mezhib
mezhib	A. mezhep K.F.B.L.T.-1;	krş. mezheb
mezķūr	A. zikredilmiş, anılmış M.G.-1; G.T.-3;	
me'zūn	A. izinli K.F.B.L.T.-1;	
mıķdār, miķdār	A. miktar, değer, derece M.G.-41; İ.M.V.S.-6; G.T.-2; K.F.B.L.T.-1;	
mıŗrī	A. Mısırlı, Mısır'a ait G.T.-3;	krş. mıŗrī
mihir	F. aşk, iŗtiyak duyma C.C.-1;	
mihmān	F. misafir, konuk G.T.-1;	
mihnet	A. eziyet, sıkıntı G.T.-12;	
mihir	F. sevgi, muhabbet G.T.-3;	
mihricān	A. eski İrānlıların iki büyük bayramından birinin adı olup Güneş ayının 16. gününe rastlar. Bu gün, İrān mecusilerinin Nevruz'dan sonra gelen en büyük bayramıdır	

	İ.M.V.S.-1;
mihter	F. (yüksek rütbeli) hizmetkar G.T.-1;
mī l	A. 4.000 adımlık mesafe İ.M.V.S.-3;
milik	A. birinin tasarrufu altında bulunan şey krş. mülk
	İ.M.V.S.-32;
miñ, min	bin (sayı) M.G.-2; E.K.L.Z.L.T-8; İ.M.V.S.-21; G.T.-26; C.C.-1; E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1; B.V.-3; K.M.T.T.A.M.-1; D.M.F.L.T.-2; K.İ .L.A.-1;
miniş	biniş, binme E.K.L.Z.L.T-1;
minmek	binmek M.G.-20; E.K.L.Z.L.T-1; K.R.F.H.-3; G.T.-1; E.Z.L.T.-2; K.F.B.L.T.-1; B.V.-3;
minnet	A. bir iyiliğe, bir iyilik yapana karşı kendini borçlu hissetme İ.M.V.S.-7; G.T.-13;
mi' rāc	A. Hz. Muhammed'in göğe çıktığı Receb ayınının 27. gecesi İ.M.V.S.-4; G.T.-1;
mī rāş	A. ölenin yakınlarına bıraktığı mal mülk İ.M.V.S.-42; G.T.-2; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-1;
mī rāşçı	A.T. varis K.F.B.L.T.-1;
miret	A. miras C.C.-1;
mīşāk	A. sözleşme, anlaşma İ.M.V.S.-3;
mişāl	A. örnek, benzer, misal G.T.-2;

mişkal	A. yirmi dört karatlık bir ağırlık ölçü birimi K.R.F.H.-2; İ.M.V.S.-16; K.F.B.L.T.-1; B.V.-15;	
miskīn, miskin	A. aciz, zavallı, yoksul, beceriksiz İ.M.V.S.-20; G.T.-18; C.C.-2; K.F.B.L.T.-1; B.V.-2; K.İ.N.-1;	
miskīnlik	A.T. acizlik, aciz davranmak G.T.-3;	
mişl	A. benzer, eş İ.M.V.S.-19;	
mişrī	A. Mısırlı B.V.-1;	krş. mişrī
miyançi	F. titiz, müşkülpesent C.C.-2;	
mizāc	A. bünye, tabiat, mizaç G.T.-1;	
mīzān	A. terazi, ölçü İ.M.V.S.-8; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-2;	
mohdak	M. küt, kör C.C.-1;	
mort	temel E.Z.L.T.-1;	
möng	budala, şaşkın E.Z.L.T.-1;	
mu‘āḳb	A. cezalandıran, cezalandırıcı İ.M.V.S.-2; G.T.-1;	
mu‘ālece	A. ilaç yapma, tedavi G.T.-3;	
mu‘allim	A. öğretmen, öğretmen İ.M.V.S.-4; G.T.-12; K.F.B.L.T.-1;	
mu‘āmele	A. davranma, davranış; işlem İ.M.V.S.-8; K.F.B.L.T.-1;	
mu‘arrec	A. esnek M.G.-1;	

mu‘arref	A. bildirilmiş, tanımlanmış İ.M.V.S.-1;
mu‘âtib	A. takdir (eden) G.T.-1;
mu‘aţţal	A. kullanılmaz M.G.-1;
mu‘āvenet	A. yardım G.T.-1;
mu‘avved	A. hazırlıkla, idmanlı M.G.-6;
mu‘āyır	A. ayarlayıcı K.F.B.L.T.-1;
mu‘ayyen	A. belirli, belirlenmiş, tayin edilmiş İ.M.V.S.-2; G.T.-7;
mu‘azzez	A. aziz, saygı gören G.T.-1;
mubāḥ	A. işlenmesinde günah ve sevap olmayan şey İ.M.V.S.-17;
mubālaġa	A. mübalaġa G.T.-3;
mubaşşır	A. gözleyici, bakıcı, bekleyici, koruyucu G.T.-1;
mu‘cib	A. hayrete düşüren, şaşkınlık veren G.T.-2;
muçārebe	A. vurulmuş, darbedilmiş K.F.B.L.T.-1;
mufāraġat	A. ayrılık, ayrılma G.T.-2;
mufarraġ	A. ayrılmış K.F.B.L.T.-1;
mufaşşal	A. uzun uzadıya, tafsilatlı İ.M.V.S.-6;

muğ	A. ateşperest, ateşe tapan İ.M.V.S.-2;
mığannî	A. şarkıcı G.T.-6;
muğra	bulanıklık B.V.-1;
muğābā	A. korku, çekingenlik M.G.-1;
muğabbet	A. sevgi, dostluk İ.M.V.S.-3;
muhācīr	A. göç eden, göçmen İ.M.V.S.-1;
muğaddis	A. hadisçi K.F.B.L.T.-1;
muğakkık	A. tahkik eden; (tasavvuf terimi) hakikatı dilleri ile ispat eden G.T.-4;
muğāl	A. olmaz, olamaz, mümkün olmayan İ.M.V.S.-7; G.T.-9; K.İ.N.-1;
muğālefet	A. düşmanlık, anlaşmazlık, aykırılık, karşı gelme İ.M.V.S.-1; G.T.-2; K.İ.N.-1;
muğālīf	A. aykırı, karşıt, diğer, ayrılık gösteren; uygunsuz; çarpaz M.G.-1; İ.M.V.S.-6; G.T.-4; K.F.B.L.T.-2; K.İ.N.-2;
muğāllīl	A. analiz yapan İ.M.V.S.-2;
muğāmmese	A. beş mesele içiçe olan fihhi problem K.F.B.L.T.-1;
muğānnes	A. kasınlaşmış erkek K.F.B.L.T.-1;
muğānnat/s	A. korkak, kadın mizaçlı G.T.-3;

krş. muğānnat

muḥārif	A. tahrif eden, bozan; hilekar, düzenbaz G.T.-2;	
muḥarrem	A. Kamer aylarının birincisi İ.M.V.S.-1;	
muḥāsebe	A. hesap ilmi, muhasebe; hesaplaşma G.T.-2;	
muḥāṭ ara	A. tehlikeli M.G.-1; G.T.-2;	
muḥattem	A. tamamlanmış, olgunlaşmış M.G.-1;	
muḥayyer	A. seçmeli, beğenmeye bağlı İ.M.V.S.-22;	
muḥbis	A. kötü, alçak, soysuz İ.M.V.S.-1;	
muḥdār	atın yürürken güzel görünmesi B.V.-2;	
muḥdes	A. sonradan meydana gelmiş M.G.-2;	
muḥdis-i saġrī	bir çeşit süngü tutma şekli M.G.-6;	
muḥib	A. seven, dost İ.M.V.S.-1; G.T.-2;	
muḥī l	A. havale eden İ.M.V.S.-1;	
muḥkem	A. muhkem, sağlam M.G.-21; İ.M.V.S.-1; G.T.-8; K.F.B.L.T.-1; B.V.-24; K.İ.N.-7;	
muḥlis	A. katkısız, halis, ihlas sahibi İ.M.V.S.-2; G.T.-2;	
muḥrım	A. mahrum olunmuş K.F.B.L.T.-1;	krş. maḥrūm

muḥrim	A. ihrama girmiş kimse İ.M.V.S.-60;	
muḥşan	A. akıllı, ergen müslüman, zinadan emin kişi K.F.B.L.T.-1;	krş. muḥşın
muḥşın	A. haramdan kaçınan İ.M.V.S.-10;	krş. muḥşan
muḥşına	A. haramdan kaçınan kadın İ.M.V.S.-2;	
muḥtāc, muhtaç	A. ihtiyacı olan, muhtaç, yoksul M.G.-13; İ.M.V.S.-28; G.T.-8; C.C.-1; K.F.B.L.T.-1; B.V.-8; K.İ.N.-3;	
muḥtāl	A. borç veren İ.M.V.S.-1;	
muḥtāl-ı ‘aleyh	A. kendisine borç verilen İ.M.V.S.-1;	
muḥtalıf	A. çeşitli K.F.B.L.T.-1;	krş. muḥtelif
muḥtār	A. seçilmiş, seçkin İ.M.V.S.-13;	
muḥtaşar	A. kısaltma K.İ.N.-1;	
muḥtāt	A. bir yer ele geçirildiğinde hükümdar tarafından kendisine verilen kimse İ.M.V.S.-4;	
muḥtelif	A. çeşitli, muhtelif M.G.-3; İ.M.V.S.-3; G.T.-1;	krş. muḥtalıf
muḥtelis	A. okçuluk terimi, oku tamamen çekip biraz durduktan sonra atma şekli K.İ.N.-4;	

muḥtemel	A. ihtimal dahilinde, olabilir G.T.-1;
muḥterem	A. muhterem, hürmete layık G.T.-1;
mu'īn	A. yardımcı M.G.-1;
muḳābil	A. karşılık İ.M.V.S.-1;
muḳaddem	A. önce, önde, üstün G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;
muḳadder	A. (Allah tarafından) takdir olunmuş, belirlenmiş İ.M.V.S.-1; G.T.-2;
muḳallid	A. taklitçi K.F.B.L.T.-1;
muḳārin	A. bitişmiş, bir yere yaklaşmış İ.M.V.S.-1;
muḳarreb	A. yaklaşmış, yakın, Allah'ın yakını, sevdiği İ.M.V.S.-1; G.T.-1;
muḳarrer	A. (Allah tarafından) kararlaştırılmış, (mülk memleket) nasip olmak G.T.-2;
muḳavvi	A. muhtaç B.V.-1;
muḳayyed	A. kayıtlı, bağlı İ.M.V.S.-5;
muḳīm	A. ikamet eden kişi K.F.B.L.T.-1;
muḳrīb	A. uzaktan atın şeklinin güzel görünmesi B.V.-2;
muḳteżā	A. iktiza eden, icap G.T.-1;

mulāṭ'afa, mulāṭ'afat	A. iyi, güzel muamele etme, tatlı davranma, lutf etme G.T.-3;
muñ	zaruret, ihtiyaç K.İ .L.A.-1;
mun'akid	A. sözleşmiş K.F.B.L.T.-1;
munaḳḳala	A. kemik kırıldıktan sonra kemiğin yerinden çıkması K.F.B.L.T.-1;
munduz	saf, temiz C.C.-1;
mūnis	A. ünsiyetli, alışılan G.T.-1;
munzamm	A. yan yana olma, bir arada bulunma M.G.-3;
mu'aşşab	A. atın tırnakları kararmış olmak K.R.F.H.-2;
murabba	A. dört köşeli, kare K.İ.N.-4;
murābıṭ	A. ibadete bağlı kişi M.G.-1;
murād	A. arzu, dilek, maksat İ.M.V.S.-19; G.T.-6; C.C.-2; K.İ.N.-1;
murāḳabet	A. kendi iç alemine dalarak kendinden geçme (tasavvuf) G.T.-1;
murdār	F. kirli, pis, murdar İ.M.V.S.-115; G.T.-3; C.C.-2; E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1;
murrançlık	iffetsizlik C.C.-1;
murtad	A. İslam dininden dönen İ.M.V.S.-38;
murtadda	A. İslam dininden dönen kadın İ.M.V.S.-1;

murtadlık	A.T. İslam dininden dönme İ.M.V.S.-9; K.F.B.L.T.-1;	
murvat	A. mürüvvet C.C.-1;	krş. mürüvvet
muşaffî	A. temizlenmiş B.V.-2;	
muşâhabet	A. sohbet etme, söyleşme K.F.B.L.T.-1;	
musahhar	A. ele geçirilmiş İ.M.V.S.-1; B.V.-1;	
muşâhib	A. sohbet eden, arkadaş, dost G.T.-1;	
muşâlahâ	A. anlaşma, barışma İ.M.V.S.-5;	
muşallâ	A. namaz kılmaya mahsus açık yer İ.M.V.S.-12;	
muşannif	A. kitap yazan, müellif İ.M.V.S.-10;	
muşîbet	A. musibet felaket G.T.-4;	
mustahık	A. hak etmiş, layık K.F.B.L.T.-1;	
muştîci	iyi haber getiren K.İ .L.A.-1;	
muştuluk	iyi haber getirene verilen hediye; müjde K.İ .L.A.-1;	
mutâba‘at	A. tabi olma, uyma G.T.-1;	
muṭala‘a	A. tedkik K.R.F.H.-1;	

muṭālebe	A. talep, arzu etme G.T.-1;
muṭallaḳ	A. boşanmış İ.M.V.S.-1;
mutavassıṭ	A. orta M.G.-1;
mutaza‘af	A. düşünleşmiş G.T.-1;
mu‘teber	A. inanılır, güvenilir, itibarlı İ.M.V.S.-25; G.T.-5; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-1;
mu‘tedil	A. ne az ne çok, orta, ılımlı, mülayim M.G.-2; İ.M.V.S.-1;
mu‘tekid	A. itikat eden, inanan G.T.-1;
mu‘tekif	A. itikafa çekilmiş G.T.-1;
mu‘temed	A. itimat edilen, güvenilen G.T.-2;
mu‘terif	A. itiraf eden G.T.-3;
mu‘tezile	A. kaderi inkar edenler İ.M.V.S.-3;
mu‘tezilī	A. kaderi inkar eden; Mutezile mezhebinden olan kişi İ.M.V.S.-4; K.F.B.L.T.-1;
muṭī‘	A. itaat eden, boyun eğen İ.M.V.S.-15; G.T.-2; K.F.B.L.T.-1;
muṭmainne	A. içi rahatlamış halde B.V.-1;
muttaḳī	A. takva sahibi K.F.B.L.T.-1;
muvācehet	A. karşı karşıya gelme M.G.-2;

muvāfaqat	A. razı olma, muvafakat, uzlaşma G.T.-3;
muvāfiq	A. uygun, yerinde M.G.-1; İ.M.V.S.-7; G.T.-6; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-2;
muvāneset	A. ünsiyet, (insana) alışma G.T.-2;
muvāzin	A. denk, beraber M.G.-1;
mużāraba	A. bir tarafın sermaye, öteki tarafın emek koymasıyla meydana gelen ortaklık İ.M.V.S.-3;
mużaffer	A. üstünlük kazanmış, mużaffer G.T.-2;
mübāḥase	A. bahse girme, münakaşa G.T.-2;
mübālağa	A. bir işte ileriye varma, abartma İ.M.V.S.-3;
mübārek	A. bereketli, feyizli; kutlu, uğurlu, hayırlı G.T.-16;
mübāriz	A. döğüşen, cenk eden, bahadır G.T.-1;
mübāşere	A. başlama, girişme İ.M.V.S.-2;
mübeddel	A. değışmiş, tebdil edilmiş G.T.-2;
mübezzir	A. müsrif G.T.-1;
mübezzirlik	A.T. müsriflik, israf etme G.T.-2;
mübtedī	A. yeni başlayan, acemi G.T.-1;

mübtedi‘	A. ehl-i sünnet akidesine karşı olan, yeni yeni şeyler uyduran; okçuluk terimi, okçuluğa yeni başlamış, acemi İ.M.V.S.-53; K.İ.N.-3;
mübtelā	A. tutulmuş, tutkun İ.M.V.S.-3; G.T.-8; K.F.B.L.T.-1;
mücāhede	A. azap, ıstırap, sıkıntı, mihnet; savaşma G.T.-6; K.F.B.L.T.-1;
mücārā	A. yarış, çekişme, tartışma G.T.-1;
mücāvır	A. (bir yere) çekip oturan, komşu olan G.T.-1;
mücerreb	A. denenmiş K.R.F.H.-2; B.V.-14;
mücerred	A. tek, yalnız İ.M.V.S.-8; G.T.-3;
müctehid	A. Kur’an’dan ve hadis-i şeriflerden hüküm çıkarma kudretinde olan din alimi İ.M.V.S.-1; K.F.B.L.T.-2;
müctemi‘	A. toplanmış, birikmiş M.G.-1; B.V.-1;
müdāfa‘a	A. müdafaa M.G.-1;
müdām	A. devamlı, durmadan G.T.-1;
müdārā	F. hoş görme, yüze gülme, dostluk gösterme G.T.-2;
müdbir	A. talihsizliğe uğramış, düşkün G.T.-1;
müdd	A. iki batmanlık bir ağırlık ölçüsü İ.M.V.S.-4;
müdde‘ā	A. dava edilen K.F.B.L.T.-1;

müdde'î	A. iddiacı, inatçı; hodbin, bencil G.T.-11; K.F.B.L.T.-1;
müddet	A. müddet, süre, zaman M.G.-1; İ.M.V.S.-11; G.T.-15; K.F.B.L.T.-1;
müdebber	A. azat kılınması sahibinin ölmesiyle gerçekleşecek olan köle; tedbirli krş. müdebber, müdebbir İ.M.V.S.-24; K.F.B.L.T.-1;
müdebber	A. tedbirli krş. müdebber, müdebbir K.F.B.L.T.-1;
müdebbir	A. tedbirli krş. müdebber, müdebber G.T.-1;
müderris	A. ders veren hoca K.F.B.L.T.-1;
müdevver	A. yuvarlak; okçuluk terimi, okun yaydan çıkması M.G.-4; K.İ.N.-1;
mü'eccel	A. peşin olmayan, gelecekte bir zamanda olacak olan İ.M.V.S.-2; K.F.B.L.T.-1;
mü'ekkede sünnet	A. Peygamber Efendimizin her zaman eda ettikleri sünnetler İ.M.V.S.-1;
mü'ellefe-i kılüb	A. kalpleri İslam dinine ısındırılanlar İ.M.V.S.-2;
müezzın	A. ezan okuyan İ.M.V.S.-18; G.T.-6;
mü'ezzinlik	A.T. ezan okuma İ.M.V.S.-1;
müfavāza	A. ortaklık, işbirliği İ.M.V.S.-1;
müferrağ	A. ayrılmış İ.M.V.S.-6;
müferriğ	A. ferahlık veren, iç açıcı G.T.-5;

müfesser	A. tefsirci K.F.B.L.T.-1;	krş. müfessir
müfessir	A. Kur'an'ı yorumlayan din alimi İ.M.V.S.-2;	krş. müfesser
müfezzez	A. dayanmama, katlanmama M.G.-1;	
müfīd	A. manalı, faydalı G.T.-1; K.İ.N.-1;	
müflī s	A. iflas etmiş, parasız İ.M.V.S.-1; G.T.-9; K.F.B.L.T.-1;	
müfrid	A. bir hac çeşidi İ.M.V.S.-6;	
müfriṭ	A. sınırı geçen, aşırı M.G.-1;	
müfsid	A. bozguncu İ.M.V.S.-1; G.T.-2;	
müftī	A. fetva veren, müftü İ.M.V.S.-2; G.T.-2; K.F.B.L.T.-1;	
mühayyā, müheyyā	A. hazır, hazırlanmış M.G.-2; G.T.-1;	
mühim	A. ehemmiyetli G.T.-1;	
mühlet	A. bir işin yapılması için verilen zaman İ.M.V.S.-3; K.F.B.L.T.-1;	
mühmel	A. manasız, boş G.T.-3;	
mühmelāt	A. manasız, boş sözler G.T.-1;	
mükārī	A. kira ile hayvan işleten İ.M.V.S.-2;	
mükāşefet	A. İlahi sırların görünmesi (tasavvufta) G.T.-1;	

mükāteb	A. tamamlandığında azat edilmek üzere bedel bağlanan köle İ.M.V.S.-64; K.F.B.L.T.-1;	
mükātebe	A. tamamlandığında azat edilmek üzere bedel bağlanan kadın köle İ.M.V.S.-10; K.F.B.L.T.-1;	
mükāteblik	A.T. bir bedele bağlama İ.M.V.S.-1;	
mükedder	A. üzüntülü, kederli G.T.-2;	
mükellef	A. bir işi yapmaya mecbur olan İ.M.V.S.-1;	
mükerrem	A. muhterem G.T.-2;	
mükerrer	A. tekrarlanmış İ.M.V.S.-1; G.T.-1;	
mülāzim	A. (bir vazifeye, hizmete) devam eden, hizmette bulunan G.T.-4; K.F.B.L.T.-1;	
mülhid	A. dinsiz G.T.-2;	
mülk	A. bir kimsenin tasarrufu altında bulunan şey; memleket krş. milk, mülket İ.M.V.S.-1; G.T.-25;	
mülket	A. mülk, ülke G.T.-1;	krş. milk, mülk
mülşak	A. bitştirilmiş, dokundurulmuş M.G.-3;	
mülük	A. melikler G.T.-1;	
mültezim	A. lüzumlu M.G.-1;	
mü'min	A. iman etmiş, inanmış, müslüman İ.M.V.S.-132; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-1;	

mü'mine	A. İslam dinini kabul etmiş kadın İ.M.V.S.-3;
mümkün	A. mümkün, olabilen M.G.-5; İ.M.V.S.-19; K.F.B.L.T.-1; B.V.-2; K.İ.N.-1;
münâcât	A. Allah'a yalvarma, dua ve niyaz İ.M.V.S.-1; G.T.-2;
münâfık	A. iki yüzlü, iki yüzlülük eden, münafık İ.M.V.S.-19; G.T.-3; K.F.B.L.T.-1;
mün'aqid	A. bağlı, bağlanmış İ.M.V.S.-1;
mün'aqide	A. bağlı, bağlanmış İ.M.V.S.-2;
münâsebet	A. ilgi, münasebet G.T.-1;
münasib	A. uygun, yaraşır, layık K.R.F.H.-2; G.T.-4;
münâza'a, münâza'at	A. kavga, çekişme, münazaa G.T.-2;
münâzara	A. münazara, münakaşa G.T.-1;
münecces	A. pis, murdar G.T.-1;
münezzeh	A. muhtaç olmayan, münezzeht G.T.-1;
müngüş	köşe, açı C.C.-1;
mün'im	A. (nimet veren) zengin G.T.-5;
münîr	A. nurlandıran, ışık veren, parlak İ.M.V.S.-1; G.T.-2;
münkad	A. tabi, uyan G.T.-1;

münkaleb	A. dönmüş, değişmiş İ.M.V.S.-1;	
münkasım	A. bölünmüş M.G.-1;	
münker	A. dinen caiz olmayan, yasaklanmış şey G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	
münkir	A. inkar eden, inanmayan G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	
müntefi'un bih	A. kendisinden faydalanılan M.G.-1;	
münteha	A. son hadde erişen G.T.-1;	
mürāca'at	A. müracaat, başvurma M.G.-1;	
mürebbī	A. yetiştiren, terbiye eden G.T.-1; B.V.-1;	
mürekkeb	A. birkaç şeyin birleşmesinden meydana gelen M.G.-1;	
müretteb	A. dizilmiş, sıraya konulmuş, düzenlenmiş İ.M.V.S.-1; G.T.-2;	
mürre	A. bir hastalık B.V.-8;	
mürsel	A. gönderilmiş K.F.B.L.T.-1;	
mürüvvet, mürüvet	A. mertlik, insanlık G.T.-13; K.F.B.L.T.-1;	krş. murvat
mürüvvetsizlik	A.T. namertlik, mürüvvetsizlik G.T.-1;	
mürted, mürtedd	A. dinden çıkan K.F.B.L.T.-2;	
mürtedlik	A.T. dinden çıkma K.F.B.L.T.-1;	

mürtekib	A. kötü iş yapan; rüşvet alan İ.M.V.S.-4;	
müşādere	A. yasak edilen bir şeyin kanuna göre zorla alınması K.F.B.L.T.-1;	
müsāfir	A. misafir, konuk İ.M.V.S.-59; G.T.-2; K.F.B.L.T.-1;	
müşahhar	A. emrine amade K.R.F.H.-1;	
müsākāt	A. meyvasının bir kısmını almak şartıyla bir bağ veya bostanı birine verme İ.M.V.S.-2;	
müsāmaḥat	A. müsamaha G.T.-1;	
müsāwī	A. eşit, denk M.G.-1;	
müsecca‘	A. secili (söyleme) G.T.-1;	
müsellem	A. teslim olunmuş G.T.-5; K.F.B.L.T.-1;	
müşelles	A. üçlü; içkiyi kuvvetlenmek için içmek M.G.-1; K.F.B.L.T.-1;	
müşennā	A. ikili M.G.-1;	
müslim	A. Müslüman K.F.B.L.T.-1;	
müslimān	A. Müslüman D.M.F.L.T.-1;	krş. müsülman, müsürmān
müslimānlık	A.T. Müslümanlık E.K.L.Z.L.T.-1;	krş. müsülmānlık, müsülmenlik
müsta‘cil	A. acele (eden) G.T.-2;	

müstağnī	A. lüzumlu, gerekli bulmayan M.G.-5;	
müstaḥakk, müstaḥak	A. hak etmiş, hak kazanmış M.G.-1; İ.M.V.S.-21;	
müstaḥik(k)	A. hakkı olan, layık G.T.-1;	
müstaḥşen	A. güzel sayılmış, beğenilmiş M.G.-2;	
müstaḳī m	A. doğru G.T.-1;	
müstaḳırr	A. durulmuş, karar kılmış M.G.-1;	
müsta‘mel	A. kullanılmış İ.M.V.S.-9; B.V.-1;	
müstecāb	A. kabul olunmuş, kabule layık İ.M.V.S.-8; G.T.-1;	
müstedām	A. devamlı, sürekli M.G.-2;	
müsteḳī d	A. istifade eden, faydalanan G.T.-1;	
müsteḥāb	A. farz ve vacipten başka olarak sevap kazandıran iş İ.M.V.S.-7; K.F.B.L.T.-1;	
müste'min	A. eman verilmiş kişi K.F.B.L.T.-1;	
müstemir	A. devamlı, sürekli K.F.B.L.T.-1;	
müsteḳī	A. düz, her tarafı bir M.G.-1;	
müsülḡān	A. Müslüman, İslam G.T.-9; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-1;	krş. müslimān, müsürḡān

müslmānlık	A.T. Müslümanlık M.G.-1; İ.M.V.S.-3;	krş. müslimānlık, müsülmenlik
müsülmenlik	A.T. İslam, Müslümanlık K.F.B.L.T.-1;	krş. müslimānlık, müslmānlık
müsürmān	A. Müslüman D.M.F.L.T.-1;	krş. müslimān, müsürmān
müşakkağ	A. yarık, yarılmış M.G.-1;	
müşāvere	A. danışmak, istişare etmek K.F.B.L.T.-1;	krş. müşāveret
müşāveret	A. danışma, müşāvere G.T.-3;	krş. müşāvere
müşedded	A. süngünün hamle yapmak için doğrultulmuş olması M.G.-2;	
müşemmer	A. sağlam, sıkı M.G.-1;	
müşerref	A. şereflendirilmiş M.G.-1;	
müşīğ	A. merhametli, seven, acıyan G.T.-4;	
müşkil	A. zor, müşkül G.T.-8; K.F.B.L.T.-1; B.V.-1;	
müşrik	A. Allah'a eş koşan İ.M.V.S.-3;	
müştağil	A. iştiğal eden, meşgul G.T.-2;	
müştāk	A. özleyen, can atan M.G.-1; İ.M.V.S.-2; G.T.-3;	
müştaqlık	A.T. özleme, müştak olma G.T.-1;	

müşterī	A. satın alan, müşteri, alıcı İ.M.V.S.-4; G.T.-1;
müt‘a	A. temettü hacca giden kimsenin kesmek zorunda olduğu kurban İ.M.V.S.-8;
müte‘abbid	A. ibadet eden, kulluk vazifesini yerine getiren G.T.-1;
müte‘ahhir	A. sonraya kalan M.G.-1; İ.M.V.S.-1;
müte‘allik	A. ilgili, ilişiği olan, taalluk eden, mensup, bağlı İ.M.V.S.-6; G.T.-7; K.F.B.L.T.-1; B.V.-1;
müte‘allim	A. bilgi edinen, öğrenen M.G.-1;
müte‘ayyin	A. açıklığa kavuşmuş K.F.B.L.T.-1;
müte‘azzır	A. özürlü olmak K.F.B.L.T.-1;
müteferriķ	A. dağınık, ayrı ayrı M.G.-1; İ.M.V.S.-2; G.T.-2;
mütegarrik	A. boğulmuş B.V.-1;
mütegayyir	A. (hali, tavrı) değişen, başkalaşan, bozulan G.T.-5;
mütehammil	A. taşıyan, tahammül eden G.T.-1;
mütehayyir	A. hayrette kalan, şaşkın; değişen, başkalaşan M.G.-3; İ.M.V.S.-1; G.T.-1;
müteķaddim	A. önde bulunan İ.M.V.S.-1;
mütekebbir	A. kendini beğenmiş, gururlu İ.M.V.S.-1; G.T.-1;
mütekellif	A. usta olmayan M.G.-1;

mütekemmil	A. olgunlaşan, olgun M.G.-1;
mütemekkin	A. yerleşen, yerleşmiş M.G.-2; B.V.-1;
mütemetti‘	A. bir cins hac İ.M.V.S.-17;
mütenâkıız	A. zıt, çelişki G.T.-1;
mütereddid	A. tereddüt eden, kararsız İ.M.V.S.-2; G.T.-2;
mütesâvî	A. birbirine denk olan M.G.-1;
müteşavver	A. tasarlanmış K.F.B.L.T.-1;
mütevâtir	A. tevatür edilmiş K.F.B.L.T.-1;
mütevellî	A. birinin yerine geçen kişi K.F.B.L.T.-1;
mütevellid	A. ileri gelen İ.M.V.S.-1;
müttaķî	A. takva sahibi G.T.-2;
müttefik	A. birlik, uyuşmuş, anlaşmış G.T.-1; K.İ.N.-1;
müttehem	A. itham edilmiş K.F.B.L.T.-1;
müttehim	A. itham eden K.F.B.L.T.-1;
müvesvis	A. vesveseli K.F.B.L.T.-1;
müyesser	A. hasıl olan G.T.-3;

müz	F. ücretli, görülen işe belirli parasını vermek krş. müzd E.Z.L.T.-1;
müzd	F. ücret, karşılık, mükafat; sevap krş. müz E.Z.L.T.-1; İ.M.V.S.-19; K.F.B.L.T.- 1; K.İ.N.-2;
müzdli	F.T. ücretli, mükafatlı İ.M.V.S.-2;
müsdür	F. iş görüp mukabilinde ücret alan K.İ .L.A.-1;
müzekkī	A. zekatını vermiş; temizleyen, ıslah eden İ.M.V.S.-1; K.F.B.L.T.-1;

N, Ñ

naamatlu	A.T. nimetli, sevgideğer, sevgili C.C.-1;
nacaşlık	A.T. hayvan sürücülüğü İ.M.V.S.-1;
nā-cins	F.A. cinsi bozuk, soysuz G.T.-1;
nā-çār	F.A. çaresiz G.T.-1;
nā-dān	F.A. cahil, bilmez G.T.-3;
nafaqa	A. yiyecek parası, geçinecek para İ.M.V.S.-54; G.T.-3; K.F.B.L.T.-;
nāfi‘	A. faydalı M.G.-1; B.V.-1;
nāfile	A. farz ve vacip dışında yapılan ibadet İ.M.V.S.-63; K.İ.N.-1;
nagaş	yokuş E.Z.L.T.-1;
nā-halef	F.A. hayırsız halef, evlat G.T.-1;
nā-hoş	F. hoş gitmeyen G.T.-1;
nahv	A. sentaks, cümle bilgisi, nahiv G.T.-2;
naqd, nakt	A. para olarak bulunan servet; servet, nakit krş. naqd, nakt İ.M.V.S.-2; G.T.-5;
nā-kes	F. alçak; pinti G.T.-1;

naqıd	A. nakit K.F.B.L.T.-1;	krş. naqıd, nakt
nāqs	A. eksik, noksan, tam olmayan İ.M.V.S.-3; B.V.-3;	
naql	A. aktarma K.F.B.L.T.-1;	krş. naql
naql	A. (süngünün) tutuş usulünü değiştirme; atı yürütme, harekete geçirme; atı döndürme; nakil, aktarma	krş. naql
naqllamak	(süngünün) tutuş usulünü değiştirmek; atı yürütmek, harekete geçirmek; atı döndürmek M.G.-1;	
nakt	A. nakit C.C.-2;	krş. naqıd, naqıd
nālān	A. inleyen G.T.-1;	
namāz	F. namaz E.K.L.Z.L.T.-1; İ.M.V.S.-1809; G.T.-11; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-2; K.İ.N.-2; K.İ.L.A.-1;	
nāmdār	F. ünlü, namdar G.T.-1;	
nā-mevzūn	F.A. ölçüsüz G.T.-2;	
nāmūs	A. ar, edep, haya G.T.-1;	
naşab	A. harfin üstünlü okunması İ.M.V.S.-2;	
naşārī	A. Hıristiyanlar İ.M.V.S.-4;	
naşāyih	A. nasihatler, öğütler G.T.-1;	

nasb	A. dikme, saplama M.G.-1;
nāşih	A. uslanmış B.V.-1;
naşir	A. çok yardım eden K.F.B.L.T.-1;
naşib	A. pay, hisse, nasip G.T.-3; K.F.B.L.T.-1;
nāşih	A. öğüt veren G.T.-2;
naşihat	A. öğüt, nasihat G.T.-42; K.F.B.L.T.-1;
naşrānī	A. Hıristiyan İ.M.V.S.-16; G.T.-2; K.F.B.L.T.-1;
naşrānīlık	A. Hıristiyanlık İ.M.V.S.-1;
naşrāniyye	A. Hıristiyan kadın İ.M.V.S.-2;
naşş, naş	A. manasında açıklık ve kesinlik bulunan ve Kur'an ayetini delil olarak gösteren İ.M.V.S.-6; K.F.B.L.T.-1;
nāyib	A. yardımcı K.F.B.L.T.-1;
nāyiblik	A.T. yardımcılık K.F.B.L.T.-1;
nāz	F. naz G.T.-4; K.İ.L.A.-1;
nazar	A. okçuluk terimi, hedefi gözleme K.İ.N.-2;
nāzī f	A. temiz B.V.-1;

nazlamak, nazlanmak nazlanmak	E.Z.L.T.-1;	
nazüg, nazük	ince, zayıf K.R.F.H.-2; G.T.-4;	
nazüklüg	incelik, zayıflık K.R.F.H.-1;	
nebaṭī	A. Sami ırkından bir kavmin ismi İ.M.V.S.-1;	
nebīlik	A.T. Peygamberlik İ.M.V.S.-1;	
necāsatlık	A.T. pislik İ.M.V.S.-2;	
necāset	A. pislik, murdarlık İ.M.V.S.-89;	
necis	A. pis, murdar İ.M.V.S.-64; G.T.-1;	
nedāmet	A. pişmanlık G.T.-5;	
nedīm	A. sultanın meclis ve sohbet arkadaşı G.T.-7;	
ne-erse	nesne, şey M.G.-4;	
nef̄	A. fayda, menfaat M.G.-1; G.T.-4;	
nefesli	A.T. nefesi kuvvetli B.V.-4;	
neḫā	A. atın karnının şişmesi K.R.F.H.-1;	
nefid	A. nefis K.F.B.L.T.-1;	krş. nefis
neḫ̄s	A. pek hoş, hoşça giden, beğenilen, güzel İ.M.V.S.-1; G.T.-3;	

nefret	A. tiksınme, nefret G.T.-1;	
nefs	A. can, nefis; zihin G.T.-21; K.İ.N.-2;	krş. nefis
nefy	A. sürme, sürgün etme İ.M.V.S.-1;	
nehār	A. gündüz G.T.-3;	
nehmet	A. büyük himmet; aşırı hırs G.T.-1;	
nehy	A. yasak (etme) G.T.-1;	
neme	şey, nesne, herhangi bir şey C.C.-9; E.Z.L.T.-3; K.F.B.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
nemecük	nesnecik K.F.B.L.T.-1;	
nerdi	A. tavla oyunu K.F.B.L.T.-1;	krş. nerid
nerid	A. tavla oyunu K.F.B.L.T.-1;	krş. nerdi
nese	şey, nesne K.M.T.T.A.M.-2; K.İ.L.A.-1;	krş. nerse, nesne, ni erse
nerse	şey, nesne İ.M.V.S.-420; B.V.-60;	krş. nese, nesne, ni erse
neseb	A. nesil, soy İ.M.V.S.-11; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	
nesh	A. hükümsüz bırakma; Kur'an-ı Kerim'in sonar gelen bir ayetinin önce gelmiş bir ayetinin hükmünü değiştirmesi İ.M.V.S.-4;	
nesne	madde, şey, nesne K.R.F.H.-8; E.Z.L.T.-6; K.İ.N.-15;	krş. nese, nerse, ni erse
neřāt	A. sevinç, neşe G.T.-1;	

nev‘	A. cins, çeşit, tür M.G.-7; İ.M.V.S.-4; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1; B.V.-2;	
nevbet	A. sıra ile görülen iş, sıra, nöbet İ.M.V.S.-2; G.T.-5;	krş. nöbet
nevkār	F. arkadaş, dost İ.M.V.S.-1;	
nevmī d	F. ümitsiz İ.M.V.S.-1; G.T.-1;	
nevrūz	F. Güneşin koç burcuna girdiği gün olup ilkbaharın başlangıcıdır İ.M.V.S.-3;	
nez‘	A. can çekişme G.T.-2;	
nezik	F. nazik C.C.-1; E.Z.L.T.-1;	krş. nezük
nezī r	A. Hz. Muhammed’in adlarından biri İ.M.V.S.-1;	
nezr	A. adak, adama İ.M.V.S.-42;	
nezük	F. nazik, ince, zarif K.İ.L.A.-1;	krş. nezik
nıkrıs	A. bir hastalık B.V.-1;	
nışıf	A. yarım B.V.-1;	
niçüksiz	örtüsüz, engelsiz İ.M.V.S.-3;	
ni erse	nesne, şey İ.M.V.S.-4;	krş. nese, nerse, nesne
nifāk	A. nifak G.T.-1;	
nifās	A. loğusalık hali İ.M.V.S.-12; K.F.B.L.T.-1;	

nihas	tabiat, asıl B.V.-1;	
nihāyet	A. son M.G.-1;	
nīk	F. beğenilen, güzel K.R.F.H.-1;	
nikāḥ	A. nikah, evlenme İ.M.V.S.-17; G.T.-4;	
nikāḥī	A. nikahla ilgili İ.M.V.S.-1;	
nikāḥ-ı şaḥīḥ	A. şartları yerine getirilen nikah İ.M.V.S.-3;	
nikāḥlu	A.T. nikahlı K.F.B.L.T.-1;	
nikb	meyletmek B.V.-1;	
ni‘met	A. lütuf, yiyecek, içecek İ.M.V.S.-11; G.T.-76;	
niṣāb	A. ölçü miktarı, bir malın zekat vermek üzere varılması gereken miktar İ.M.V.S.-29; K.F.B.L.T.-1;	
nisbet	A. kıyaslama, ölçü, mukayese, mensubiyet İ.M.V.S.-6; G.T.-3;	
nişan	F. nişan, iz, belirti K.R.F.H.-5; İ.M.V.S.-10; G.T.-5; C.C.-4; E.Z.L.T.-2; K.F.B.L.T.-1; B.V.-12; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-21;	krş. nişane
nişane	F. iz, belirti K.R.F.H.-2; G.T.-2;	krş. nişan
nişanlı'	F.T. özellikleri uygun K.R.F.H.-1;	
niyāz	A. yalvarma, niyaz G.T.-2;	

niyyet	A. niyet, meram M.G.-1; İ.M.V.S.-281; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-1;	
nizā‘	A. çekişme, ihtilaf G.T.-1;	
nizam	A. örnek, kıyas C.C.-1;	
noḡsan, nuḡṣān	A. azlık, eksiklik, noksan M.G.-1; G.T.-6;	
nokta	A. an C.C.-1;	
nöbet	A. nöbet K.F.B.L.T.-1;	krş. nevbet
nöger	M. arkadaş; hizmetkar; çağdaş G.T.-2; C.C.-1; E.Z.L.T.-1;	
nöker	arkadaş; kardeş D.M.F.L.T.-3;	
nūr	A. nur, ziya, aydınlık, parıltı İ.M.V.S.-13; G.T.-3; K.F.B.L.T.-1;	
nuşret	A. Allah’ın yardımı, başarı, üstünlük, zafer M.G.-1; İ.M.V.S.-2; G.T.-2;	
nübüvvet	A. Peygamberlik İ.M.V.S.-1;	
nüdemā	A. nedimler G.T.-1;	
nükte	A. nükte G.T.-9;	
nüşa	A. yazılı bir şeyden çıkarılan suret İ.M.V.S.-5;	
nüsük	A. haccın şartlarından her biri İ.M.V.S.-3;	

O

oğ	boş, halvet K.İ.L.A.-1;	
oğan	Yaradan, Tanrı K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
oğlan, oğlan	oğlan, yardımcı, hizmetçi; nesil, soy krş. olan C.C.-7; E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1; B.V.-7; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-3; K.İ.L.A.-1;	
oğlancık	oğlancık K.F.B.L.T.-1;	
oğlanlık	çocukluk G.T.-2; K.F.B.L.T.-;	
oğrı, oğrı, ogur	hırsız	krş. uğru, uğru, uğur, uğuru, uvru C.C.-3; K.M.T.T.A.M.-1; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;
oğrılık, oğruluk	hırsızlık İ.M.V.S.-3; G.T.-2;	krş. uğrılık, uğurluk
oğul, oğul, ovul; oğlanlar	oğul, evlat, oğlanlar C.C.-35; E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1; B.V.-3; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-10;	krş. öl
oğurlamak	(birisiyle aradaki mesafeyi) uzatmak M.G.-1;	
oğurlu	uğurlu K.İ.L.A.-1;	
ohçı	okçu C.C.-1;	krş. okçı
ohşaş	benzer İ.M.V.S.-14; B.V.-1;	krş. okşaş

oꞗçı	okçu	krş. ohçı
	K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-15; D.M.F.L.T.-1;	
oꞗmaꞗ	okumak	krş. oꞗmaꞗ
	E.K.L.Z.L.T-1;	
oꞗmaꞗ	okumak	krş. oꞗmaꞗ
	K.R.F.H.-1;	
oꞗçı	okuyucu	
	E.K.L.Z.L.T-1;	
oꞗıyya	ölçü birimi	
	B.V.-98;	
okşaş, ohşaş, uvşaş	benzerlik	
	C.C.-2;	
okt	A. zaman, vakit	
	C.C.-2;	
ol	asil	
	K.İ.L.A.-1;	
öl	oğul	krş. oğul
	E.Z.L.T.-1;	
olan	oğlan	krş. oğlan
	E.Z.L.T.-2; K.M.T.T.A.M.-1;	
olca, olça	ganimet	
	İ.M.V.S.-7; C.C.-1;	
olmaꞗ	olmak	
	M.G.-1; K.R.F.H.-1; K.İ.N.-1;	
olꞗur	oturmak	
	E.K.L.Z.L.T-2; G.T.-3;	
olꞗuruş, olturuş	oturuş	krş. oturuş
	E.K.L.Z.L.T-8; K.İ.N.-1;	
on	on (sayı)	krş. van
	M.G.-10; E.K.L.Z.L.T-7; K.R.F.H.-3; İ.M.V.S.-186; G.T.-15;	
	E.Z.L.T.-2; B.V.-31; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-21; K.İ.L.A.-1;	

oň	sağ, sağ taraf; iyi, selamet; doğru M.G.-2; E.K.L.Z.L.T-1; C.C.-7; K.İ.L.A.-2;
oňal	iyileşmek, eski sağlığına kavuşmak İ.M.V.S.-16;
oňalmaq	iyileşmek, sıhhat bulmak B.V.-1;
onat, oňat	olgun, ergin; akıllı; iyi E.Z.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;
on beç	on beş (sayı) E.Z.L.T.-1;
on bir	on bir (sayı) E.Z.L.T.-2;
on birinçi	on birinci E.K.L.Z.L.T-1;
on ikinçi	on ikinci E.K.L.Z.L.T-1;
on ikki	on iki E.Z.L.T.-1;
oňlık	şifa, sağlık, selamet C.C.-1;
oprak	yıpranmış E.Z.L.T.-1;
orağ küni	ekin biçim günü İ.M.V.S.-1;
ormanlık	ormanlık E.K.L.Z.L.T-1;
orta, orıa	orta; tarz M.G.-16; E.K.L.Z.L.T-2; K.R.F.H.-2; İ.M.V.S.-169; G.T.-16; C.C.-3; E.Z.L.T.-3; K.F.B.L.T.-1; B.V.-16; K.M.T.T.A.M.-5; K.İ.N.-42; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;
ortaçaklı	ne uzun ne kısa, orta M.G.-2;

ortak, ortak	ortak, Çerik İ.M.V.S.-54; E.Z.L.T.-2; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-3; K.İ.L.A.-1;
ortaklık	ortaklık İ.M.V.S.-2; K.F.B.L.T.-1;
ortancı, ortancı	ortanca E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1;
oruç	F. oruç E.K.L.Z.L.T.-1; İ.M.V.S.-396; G.T.-3; C.C.-5; E.Z.L.T.-2; K.F.B.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;
osal	tembel, ihmalkar C.C.-2;
oŐatıptır	yarılmış E.Z.L.T.-1;
oŐ	deva, ilaç K.M.T.T.A.M.-2; D.M.F.L.T.-1;
otaçđ	hekim krş. otaçđ C.C.-1; E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;
otçđ	doktor, tabip krş. otaçđ K.İ.L.A.-1;
otlı	otlu İ.M.V.S.-1;
oturuş	oturuş krş. olturuş K.İ.N.-1;
otuz, oŐuz	otuz (sayđ) M.G.-1; E.K.L.Z.L.T.-5; K.R.F.H.-2; İ.M.V.S.-46; C.C.-1; E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1; B.V.-2; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-4; D.M.F.L.T.-11; K.İ.L.A.-1;
ovrula	gizlice C.C.-1;
ovrun	gizli C.C.-1;

ovsun	afsun E.Z.L.T.-1;	
oya	oya, işleme İ.M.V.S.-1;	
oyun	oyun C.C.-1;	krş. oyun
oyunçı	oyuncu, çalgıcı C.C.-1;	
oymağ	yüksek K.M.T.T.A.M.-1;	
oynamağ	oynamak M.G.-4; G.T.-1; B.V.-1;	
oynaş	oynaş, yavuklu C.C.-2; E.Z.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
oyov	uyanık C.C.-1;	
oyun	oyun M.G.-5; İ.M.V.S.-1; K.İ.N.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. oyun
oyuncağ	oyuncak, şaka G.T.-1;	
ozav	geçmiş C.C.-1;	
ozğunçı	ileri geçen, ileride olan İ.M.V.S.-1;	
ozunmağ	geçilmek B.V.-1;	

Ö

öbüge	dede C.C.-1;	
öç	öç, intikam G.T.-8; C.C.-3; E.Z.L.T.-3; K.İ.L.A.-1;	
öç	taraf, yan E.Z.L.T.-1;	krş. uç, üç, üş
ödemeklik	ödeme K.F.B.L.T.-1;	
ödü	ruh, can, nefes K.M.T.T.A.M.-1;	
ödünç	ödünç K.M.T.T.A.M.-2;	krş. ötünç
öfke	öfke G.T.-2;	krş. öwke
ög	akıl M.G.-1;	
ögey oğlan	üvey çocuk K.M.T.T.A.M.-1;	
öğrenmek	öğrenmek M.G.-2;	
öğretmek	öğretmek M.G.-2; K.R.F.H.-7;	
öğünç, öygünç	övgü C.C.-3;	krş. övünçlü
ögür	uysal K.M.T.T.A.M.-1;	
ögüt	ögüt, nasihat G.T.-7; E.Z.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. övüt
ök	hatır, gönül K.M.T.T.A.M.-1;	

öksürmek	öksürük E.K.L.Z.L.T-1; K.M.T.T.A.M.-1;	
öksürük	öksürük E.K.L.Z.L.T-1;	
öksüs	öksüz K.M.T.T.A.M.-1;	krş. öksüz
öksüz	öksüz İ.M.V.S.-1; E.Z.L.T.-1;	krş. öksüs
öktem	gururlu, kibirli, azametli C.C.-2;	
öktemlik	gururluluk C.C.-1;	
öküş	çok, fazla K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-50; B.V.-66; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-13; K.İ.L.A.-1;	
öküşrek	çok fazla İ.M.V.S.-111; B.V.-4;	
ölç	ölçme E.Z.L.T.-1;	
ölçe	ölçü İ.M.V.S.-5; C.C.-2;	krş. ölçek, ölçi, ölçük, ölşek, ölşük
ölçek	ölçü, ölçek İ.M.V.S.-6; E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	krş. ölçe, ölçi, ölçük, ölşek, ölşük
ölçi	ölçü K.İ.L.A.-1;	krş. ölçe, ölçek, ölçük, ölşek, ölşük
ölçük	ölçü, ölçek İ.M.V.S.-1;	krş. ölçe, ölçi, ölçek, ölşek, ölşük
öldürmeklik	öldürme K.F.B.L.T.-1;	

ölet	insanların ölümü E.Z.L.T.-1;	
ölgü	hedef K.İ.N.-24;	
öli	ölü	krş. ölü E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1;
ölmek	ölmek E.K.L.Z.L.T.-2; G.T.-3; K.M.T.T.A.M.-1;	
ölçek	ölçek	krş. ölçe, ölçek, ölçi, ölçük, ölşük D.M.F.L.T.-1;
ölşük	ölçek	krş. ölçe, ölçek, ölçi, ölçük, ölşek E.Z.L.T.-1;
öltürmek	öldürmek G.T.-10;	
ölü	ölü	krş. öli K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-1; K.İ.L.A.-1;
ölüm	ölüm, ölme M.G.-1; İ.M.V.S.-8; G.T.-6; C.C.-8; E.Z.L.T.-2;	
ölümlüh	ölümlü C.C.-1;	
ömed	F. ümit C.C.-1;	
‘ömr	A. ömür	krş. ‘ömür İ.M.V.S.-8; G.T.-30;
‘ömür	A. ömür	krş. ‘ömr K.F.B.L.T.-1;
ön, öñ, öng	ön taraf, ön; sağ taraf; doğru İ.M.V.S.-76; C.C.-1; E.Z.L.T.-3; B.V.-9; K.İ.N.-45;	
ön	hayvanın duygusu E.Z.L.T.-1;	

önegü	inatçı K.İ.L.A.-1;	krş. önewü
önewü	inatçı K.İ.L.A.-1;	krş. önegü
öngü	çıplak, yalın; yalnız, biricik C.C.-1;	
öngülmüş	içi boş E.Z.L.T.-1;	
öngüz	bellek, hafıza E.Z.L.T.-1;	
öpkelmekçi	öfkeli C.C.-1;	
öre	“ayakta dik durmak” anlamını bildirir	krş. örü
	E.Z.L.T.-4;	
‘örf	örf, gelenek İ.M.V.S.-2;	
örgülüg	belirmiş B.V.-1;	
örleş	yokuş, çıkış İ.M.V.S.-2;	
örtüglü	örtülü, gizli İ.M.V.S.-2; G.T.-2;	krş. örtüglüg, örtüglük
örtüglüg	örtülü B.V.-1;	krş. örtüglü, örtüglük
örtüglük	örtülü, gizli İ.M.V.S.-1;	krş. örtüglü, örtüglüg
örtülik	gizlilik İ.M.V.S.-1;	
örü	dik K.İ.N.-5;	krş. öre
örük	yalan K.M.T.T.A.M.-1;	krş. ötrük

öşeng	inatçı, dikkafalı C.C.-1;	
‘öşr	A. ürünlerden alınması gereken şeri onda bir vergi İ.M.V.S.-54;	
öte	bir yandan bir yana geçen; arasından, içinden; tesirli, şiddetli, sert; öte, ön, ileri M.G.-2; C.C.-1; E.Z.L.T.-1;	
ötmek	geçmek, delmek G.T.-1;	
ötmekci	ekmekçi D.M.F.L.T.-1;	
ötrük	yalan K.M.T.T.A.M.-2; K.İ.L.A.-1;	krş. örük
ötrükçi	yalancı; yalan C.C.-1;	
ötük	durumu açıklama, hikaye K.M.T.T.A.M.-1;	
ötünç	ödünç C.C.-4;	krş. ödünç
ötürmek	öksürmek, öksürük K.M.T.T.A.M.-1;	
övdü	övgü C.C.-1;	
öwke	öfke B.V.-7;	krş. öfke
övünçlü, övünçli	övgülü C.C.-1;	krş. ögünç
övüt	öğüt E.Z.L.T.-1;	krş. öğüt
öylen	öyle vakti K.M.T.T.A.M.-1;	
öyütli	öğüt veren E.Z.L.T.-1;	

özden, özdeñ	her şeyin güzel olanı; asıl, seçkin, güzel E.K.L.Z.L.T-2; K.R.F.H.-3; G.T.-23; C.C.-1; E.Z.L.T.-2; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;
özdenlik	güzellik E.K.L.Z.L.T-2;
‘özr	A. özür İ.M.V.S.-37; G.T.-8; K.F.B.L.T.-1;
‘özrlü	A.T. özürlü, özürü olan İ.M.V.S.-1;
‘özrsiz	A.T. özrü olmayan İ.M.V.S.-17;

P

paçınak	bacanak K.M.T.T.A.M.-1;	
pāk	F. temiz G.T.-2;	
pan-şanbe	F. Perşembe C.C.-1;	
pap	Hr. papa C.C.-2;	
papas	papas E.Z.L.T.-2;	krş. papaz
papaz, bapas	Hr. papaz C.C.-3;	krş. papaz
pare	F. parça K.R.F.H.-2; İ.M.V.S.-5; G.T.-3; B.V.-40;	
pārsālik	F.T. zahitlik, sofuluk G.T.-2;	
pārsī	F. Farsça; Fars'a, İran'a ait İ.M.V.S.-4; G.T.-1;	krş. fārsī
parsice	F.T. Farsça K.R.F.H.-1;	
pater nostar	Hr. Hıristiyan kiliselerinde Hz. İsa'dan havariler vasıtasıyla intikal etmiş olan dua, Pater Nostar C.C.-1;	
pehlevān	F. pehlivan; güçlü G.T.-14;	
pelid	F. pis, murdar G.T.-1;	
pend	F. nasihat, öğüt G.T.-1;	

perākende	F. perakende İ.M.V.S.-2;	
perhīz	F. perhiz G.T.-1;	
perī	F. peri İ.M.V.S.-2;	
perī šān	F. dağınk, perişan G.T.-9;	
perī şānlık	F.T. dağınklık, perişanlık G.T.-1;	
peşa	F. sanat, meslek C.C.-2;	krş. peşe, pī şe
peşe	F. zanaat, fen E.Z.L.T.-1;	krş. peşa, pī şe
peşeker	F. zanaat sahibi E.Z.L.T.-1;	
peşman	F. pişman C.C.-5;	krş. buşmān, pī şmān
peydā	F. meydanda, peyda (olma) G.T.-1;	
pī r	F. yaşlı, ihtiyar G.T.-2;	
pī şe	F. sanat, iş, meslek; huy, adet İ.M.V.S.-1; G.T.-2;	krş. peşa, peşe
pī şmān	F. pişman İ.M.V.S.-3;	krş. buşmān, peşman
puluç	puşt E.Z.L.T.-1;	
psalmo	Hr. kilise manzumeleri (dini şarkılar, ilahiler) C.C.-1;	

R

rāci‘	A. dönen, ilgili olan İ.M.V.S.-5;
rāciḥ	A. üstün İ.M.V.S.-2;
rāfi‘ī	A. Hz.Ebu Bekir ile Hz. Ömer’in halifeliğini kabul etmeyen, onlara dil uzatan İ.M.V.S.-3;
rağbet	A. iyi kabul edilme; istek, arzu İ.M.V.S.-2; G.T.-7; B.V.-1;
rāḥat, rāḥet	A. rahat, sükunet, gönül rahatlığı M.G.-1; G.T.-21;
raḥīm, rahim	A. merhamet eden, acıyan, esirgeyen İ.M.V.S.-1; G.T.-2; C.C.-1;
raḥim	A. hısımlık, akrabalık G.T.-2;
raḥm	A. acıma, esirgeme, koruma, merhamet İ.M.V.S.-3; G.T.-11;
raḥmet	A. acıma, esirgeme, koruma, merhamet İ.M.V.S.-39; G.T.-9;
rahvanlık	atın rahvan yürümesi K.R.F.H.-1;
ra‘ıyyet	A. bağlılar K.F.B.L.T.-1;
raḳīk	A. ince K.F.B.L.T.-1; B.V.-1;
ramazān	A. oruç ayı, üç ayların sonuncusu İ.M.V.S.-67; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;
rāmī	A. (ok) atan M.G.-4;

ra‘nā	A. güzel, latif G.T.-1;	
rañılık	kehanette bulunma C.C.-3;	
rās-māl	F.A. sermaye, hasıl G.T.-2;	krş. re's, re's-i māl
rāst	F. doğru, uygun İ.M.V.S.-42; G.T.-10; B.V.-10; K.İ.N.-4; D.M.F.L.T.-1;	
rāsti	F. doğrusu, gerçeği İ.M.V.S.-614;	
rāstlık	F.T. doğruluk, doğru olma İ.M.V.S.-1; K.İ.N.-1;	
rasul	A. elçi K.İ.N.-21;	
rāşidī n	A. olgunlar B.V.-1;	
raṭab	A. bir hastalık adı B.V.-2;	
rāy	A. rey, fikir, görüş M.G.-1; G.T.-15;	krş. re'y
raygan	F. bedeva, karşılıksız C.C.-1;	
rāyiḥa	A. koku M.G.-8;	
rayiz	A. seyis K.R.F.H.-1;	
rāz	F. sır G.T.-3;	
rāzī	A. kabul eden, rıza gösteren, uyan İ.M.V.S.-32; G.T.-16; K.F.B.L.T.-1;	
rāzīlık	A.T. razı olma, kabul etme İ.M.V.S.-10;	

raẕıyallāhu	A. "Allah ondan razı olsun" anlamında dua sözü K.İ.N.-1;	
rebe	A. haraç, faiz C.C.-1;	
rebī‘	A. (ilk) bahar G.T.-1;	
rec‘at	A. geri gelme K.F.B.L.T.-1;	
receb	A. Arabi ayların yedincisi İ.M.V.S.-2;	
recim	A. taşlama K.F.B.L.T.-1;	
redd	A. ret, geri çevirme, kabul etmeme M.G.-1; İ.M.V.S.-9; G.T.-1; B.V.-1;	
ref‘	A. Arapça bir kelimenin sonunu ötreli okuma İ.M.V.S.-1;	
refīk	A. arkadaş, yoldaş G.T.-2;	
reġāyib	A. Receb ayının ilk cuma gecesi İ.M.V.S.-1;	
reĥet	A. üzüntüsüz, tasasız bir halde bulunma İ.M.V.S.-35;	
reheni	A. rehin K.F.B.L.T.-1;	krş. rehin, rehn
rehin	A. rehin K.F.B.L.T.-3;	krş. reheni, rehn
rehn	A. rehin, tutsak İ.M.V.S.-7;	krş. reheni, rehin
reĥsa	A. bir at hastalığı B.V.-1;	
rehvar	F. atın rahvan yürüyüşü K.R.F.H.-1;	

re'is	A. baş, başkan İ.M.V.S.-1;	
reke'at	A. bir kıyam, bir rüku ve iki secdeden ibaret olan namazın bir rükünü K.F.B.L.T.-1;	krş. rek'et
rek'et	A. rekat, namazda bir kıyam bir rüku ve iki secdeden ibaret hareket İ.M.V.S.-263;	krş. reke'at
remel	A. hızlı hızlı yürüme İ.M.V.S.-1;	
renc	A. ağrı, sızı; zahmet, sıkıntı K.R.F.H.-7; G.T.-11;	
rencīde	F. incinmiş, kırılmış G.T.-1;	
renclü	A.T. sıkıntılı K.R.F.H.-2;	
rencür	F. dertli, sıkıntıda G.T.-1;	
re's	F. sermaye, hasıl G.T.-2;	krş. rās-māl, re's-i māl
resīde	F. erişmiş, yetişmiş İ.M.V.S.-1;	
re's-i māl	A. sermaye İ.M.V.S.-4;	krş. rās-māl, re's
resm	A. eser, iz, alamet; adet, usul İ.M.V.S.-1; G.T.-6;	
resüllik	A.T. Peygamberlik İ.M.V.S.-1;	
reşīd	A. rühdünü tamalamış, ergenleşmiş K.F.B.L.T.-1;	
reşīdlik	A.T. reşitlik K.F.B.L.T.-1;	

revā	F. yakışır, uygun, yerinde İ.M.V.S.-927; G.T.-19;	
revālık	F.T. uygun olma İ.M.V.S.-1;	
revān	F. hemen, çabuk G.T.-13;	
revnağ	A. parlaklık, tazelik G.T.-4;	
re'y	A. görüş İ.M.V.S.-17;	krş. rāy
rızā	A. hoşnutluk, memnuluk, istek; razı olma İ.M.V.S.-13; G.T.-5;	
rızık	A. rızık K.F.B.L.T.-1;	krş. rızık
rızık	A. Allah'ın herkese bahsettiği kısmet, maişet, rızık M.G.-2; İ.M.V.S.-48; G.T.-15;	krş. rızık
rızvānullāhi	A. "Allah ondan razı olsun" anlamında dua sözü K.İ.N.-1;	
ri'āyet	A. gözetme, gütme K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-2;	
ribā	A. faiz İ.M.V.S.-8; K.F.B.L.T.-1;	
rics	A. pislik, murdarlık İ.M.V.S.-1;	
rif'at	A. yükseklik, yükselme G.T.-1;	
rişvet	A. rüşvet K.F.B.L.T.-1;	
rivāyet	A. hikaye edilen bir haber, söz, rivayet M.G.-5; İ.M.V.S.-259; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-3;	

riyā	A. iki yüzölçüm, özü sözü bir olmama İ.M.V.S.-3; G.T.-2;	
riyāzat, riyāzet	A. nefsi kırma, dünya lezzetlerinden ve rahatından kaçınma İ.M.V.S.-1; B.V.-1;	
riyāzet	A. terbiye etme K.R.F.H.-5;	
roz, oroz	F. talih, baht, keder C.C.-1;	
rub‘	A. dörtte bir, çeyrek İ.M.V.S.-2; K.F.B.L.T.-1; B.V.-16;	krş. rubuw
rubuw	A. çeyrek B.V.-1;	krş. rub‘
rūḥ	A. ruh, can G.T.-3; K.İ.N.-1;	
rūḥānī	A. güzel, latif G.T.-1;	
ruḥṣat	A. izin, mücadele İ.M.V.S.-3; K.F.B.L.T.-1;	
rūm	A. Arap ilinden başka yerden olan, Rum İ.M.V.S.-1; B.V.-1;	
rūmī	Anadolulu K.F.B.L.T.-1;	
rumlı	Anadolulu E.K.L.Z.L.T.-1;	
rusī	Rusça C.C.-1;	
rustai	F. köylü, köye has C.C.-1;	
rūzgār	F. zaman; ömür, hayat; talih İ.M.V.S.-3; G.T.-2;	
rūzī	F. rızık, nasip; dua M.G.-1; B.V.-1;	

rücū‘	A. dönme, geri dönme İ.M.V.S.-1; K.F.B.L.T.-1;
rükebī	A. dizler ile ilgili, diz kapakları ile ilgili B.V.-1;
rükñ	A. bir şeyin en sağlam tarafı, temeli, aslı krş. rükün İ.M.V.S.-16;
rükū‘	A. namazda dizlere tutunularak vücudun belden yukarısı yere paralel gelecek şekilde eğilme İ.M.V.S.-109; K.F.B.L.T.-1;
rükū‘lı sücüdli	A.T. ruku‘ı ve secdesi olan İ.M.V.S.-1;
rükū‘ sücüd	A. ruku ve secde İ.M.V.S.-4;
rükün	A. esas krş. rükñ K.F.B.L.T.-1;
rüsvāy	F. rezil, itibarsız M.G.-1; G.T.-1;

S, Ş, Ṣ

şā	A. bin dirhemlik bir hububat ölçęđi İ.M.V.S.-27;
sa‘ādet	A. mutluluk, ikbal, talih, baht M.G.-3; K.R.F.H.-4; İ.M.V.S.-1; G.T.-21;
saar	utanma C.C.-1;
sā‘at, saat, sahat	A. vakit, saat, zaman İ.M.V.S.-40; G.T.-6; C.C.-1; K.F.B.L.T.-1; B.V.-11; K.İ.N.-1;
şa‘b	A. çetin, zorlu, kavi M.G.-4; K.R.F.H.-2; G.T.-4; K.İ.N.-1;
şabā	A. saba (rüzgarı) G.T.-4;
şabaḥ	A. sabah K.R.F.H.-1; G.T.-2;
sabançı	çiftçi C.C.-1;
şābī	A. çocuk K.F.B.L.T.-1;
sābıķ	A. eski, geçmiş G.T.-1;
şābir	A. sabreden, sabırlı G.T.-2;
şābit	A. hareketsiz, yerinden duran, sabit; okçuluk terimi, ıtlak turu M.G.-12; İ.M.V.S.-14; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1; B.V.-11; K.İ.N.-7;
şabr	A. sabır krş. şabur M.G.-1; İ.M.V.S.-11; G.T.-21; K.İ.N.-1;
şabur	A. sabır krş. şabr K.F.B.L.T.-1; B.V.-5;

şaburlı	A.T. sabırlı B.V.-4;	krş. şaburlu
şaburlu	A.T. sabırlı K.R.F.H.-1;	krş. şaburlı
saburluh, sabırluk	A.T. din uğruna canını feda etme C.C.-2;	
şabursız	A.T. sabırsız B.V.-1;	
şadağa, sadaga	A. sadaka İ.M.V.S.-77; G.T.-1; C.C.-2; K.F.B.L.T.-1;	
şadağa-i fiṭr	A. Ramazan bayramında belirlenen rayice göre verilen sadaka İ.M.V.S.-4;	
şadar	A. başlangıç İ.M.V.S.-3;	
sādec	A. sade, süssüz M.G.-1;	
şādık	A. içten bağlılığı olan, sadık, doğru, sadakatli İ.M.V.S.-1; G.T.-5;	
şādır	A. çıkan G.T.-2;	
şadr	A. (bir şeyin) yan tarafı M.G.-4;	
şāfā	A. gönül şenliği, zevk G.T.-9;	
safar	A. sefer, yolculuk İ.M.V.S.-42; G.T.-24; C.C.-2;	krş. sāfer
sa‘fe	bir hastalık adı B.V.-1;	
sāfer	A. yolculuk İ.M.V.S.-2;	krş. safar
şaff	A. sıra, dizi İ.M.V.S.-12;	

şāfī	A. katıksız, duru, saf, temiz, pak K.R.F.H.-3; İ.M.V.S.-3; B.V.-4;	
safuḳluḳ	soḡukluk İ.M.V.S.-1;	krş. sawuḳluḳ
saġ, sag	saġ (solun zıddı) M.G.-48; K.R.F.H.-4; G.T.-4; C.C.-1; K.F.B.L.T.-2; K.İ.L.A.-1;	
saġ, sag, sav	saġ; saġlam, hasta olmayan, sıhhatte, sıhhatli M.G.-2; E.K.L.Z.L.T.-1; K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-33; G.T.-4; C.C.-4; B.V.-3; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
saġ	gerçek K.M.T.T.A.M.-1;	
saġam	serap K.M.T.T.A.M.-1;	krş. saġum
şaġāyır	A. küçükler K.F.B.L.T.-1;	
sagım	susuz kalmış kimsenin uzaktan görerek su sandığı ılgın, serap E.Z.L.T.-1;	
saginç	düşünce; emel, istek, arzu, endişe C.C.-5; K.F.B.L.T.-1;	krş. saġış, saḳış
şaġır, sagır	şaġır K.R.F.H.-2; E.Z.L.T.-1;	
saġış	düşünce, teemmül; hesap, sayı G.T.-2; C.C.-1; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. saġınç, saḳış
şaġ ḳol	saġ taraf D.M.F.L.T.-1;	
saġlġ	saġlık, selametlik, esenlik İ.M.V.S.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. saġlık, savluk
saġlık, saglık	saġlık, esenlik İ.M.V.S.-3; G.T.-1; C.C.-2; E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	krş. saġlġ, savluk
saġrī	bir çeşit süngü tutma şekli M.G.-15;	

sağsız	hasta E.K.L.Z.L.T.-1;	krş. sağsuz
sağsuz	hasta K.F.B.L.T.-1;	krş. sağsuz
sağsuzluk	hastalık K.F.B.L.T.-1;	
sağtuç	zevcin düğününde adamlara hizmet eden, refik K.İ.L.A.-1;	
sağı	ağıt K.F.B.L.T.-1;	
sağum	serap İ.M.V.S.-3;	krş. sağam
sah	uyanık C.C.-1;	
saḥā	A. cömertlik G.T.-3;	krş. saḥāvet
ṣaḥābe	A. sahabe B.V.-1; K.İ.N.-2;	krş. ṣaḥābī
ṣaḥābī	A. sağlığında peygamberi gören ve ona iman eden müslümanlar K.F.B.L.T.-1;	krş. ṣaḥābe
saḥāvet	A. cömertlik, eli açıklık M.G.-1; G.T.-5;	krş. saḥā
ṣaḥḥ	A. doğru, yanlışsız İ.M.V.S.-9;	
saḥī	A. cömert, eli açık G.T.-10;	
ṣāḥib	A. sahip, haiz G.T.-24; B.V.-1;	
ṣāḥib-i meclis	A. oturum idarecisi K.F.B.L.T.-1;	

şāhibi-i ‘özü	A. özür sahibi İ.M.V.S.-6;	
şāhī ḥ	A. gerçek, doğru, sıhhatli, güvenilir M.G.-3; İ.M.V.S.-49; K.F.B.L.T.-1; B.V.-1; K.İ.N.-6;	
şāhī ḥarak	A.T. en sahih K.F.B.L.T.-1;	krş. şāhī ḥarak
şāhī ḥarak	A.T. en sahih K.F.B.L.T.-1;	krş. şāhī ḥarak
şāhī ḥlık	A.T. sıhhat K.F.B.L.T.-1;	
sāḥir	A. büyücü İ.M.V.S.-4; K.F.B.L.T.-;	
saḥn	A. kırma B.V.-1;	
sa‘ıy	A. çalışma K.F.B.L.T.-1;	krş. sa‘y, sa‘yı
saḳā	A. su taşıyan kişi K.F.B.L.T.-1;	
saḳālīk	A.T. suçluluk K.F.B.L.T.-1;	
saḳallı	sakallı E.K.L.Z.L.T.-6; K.M.T.T.A.M.-2;	krş. saḳallu
saḳallu	sakallı D.M.F.L.T.-1;	krş. saḳallı
saḳalsız	sakalsız E.K.L.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-2; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
sakav	kekeme E.Z.L.T.-1;	
sāḳıd	A. düşük, düşmüş K.F.B.L.T.-1;	krş. sāḳıt

sağış	düşünce, kaygı (hesap) G.T.-1;	krş. sağınç, sağış
sākıṭ	A. düşen, düşmüş İ.M.V.S.-78; K.F.B.L.T.-1; B.V.-1;	krş. sākıd
sākin	A. sakin M.G.-3; İ.M.V.S.-4; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1; B.V.-5;	
sākin	A. bir yerde oturma; okçuluk terimi, ıtlak turu İ.M.V.S.-13; K.İ.N.-8;	
sākinlik	A.T. gönül rahatlığı İ.M.V.S.-3;	
saķit	A. susan G.T.-1;	
saķlamak	saklamak, korumak, gözetmek M.G.-7; G.T.-2; B.V.-2;	
saķlanmak	saklanmak K.R.F.H.-2; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	
saķlayıcı	koruyucu K.F.B.L.T.-1;	krş. saķlayucu
saķlayucu	koruyucu K.F.B.L.T.-1;	krş. saķlayıcı
saksızlık	zayıflık, hastalık, sağlıksızlık C.C.-1;	
şalābet	A. sağlamlık, sertlik G.T.-1;	
şalāḥ	A. iyilik, rahatlık, barış, huzur İ.M.V.S.-1; G.T.-2; K.F.B.L.T.-1;	
salam	A. selam C.C.-4;	krş. selam
salāmat	A. kurtulma, selamete çıkma İ.M.V.S.-2;	
salāmatlık	A.T. selametlik, sağlık, esenlik İ.M.V.S.-4; C.C.-1;	

şalavāt	A. Hz.Muhammed'e edilen dualar İ.M.V.S.-44;
şālīḥ	A. Tanrı vekul hukukunu yerine getiren kişi krş. şālīḥ K.F.B.L.T.-1;
şālīḥlīk	A.T. salihlik K.F.B.L.T.-1;
salīḫ	salınmış B.V.-1;
şalınmaḫ	salınmak K.R.F.H.-1;
şālīḥ	A. yarar, elverişli, uygun, dini emirleri yerine getiren, abit, salih krş. şālīḥ M.G.-1; İ.M.V.S.-10; G.T.-19;
sālīm	A. emin, salim, noksansız, eksiksiz M.G.-1; İ.M.V.S.-2; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1; B.V.-3;
sālīmlik	A.T. korkusuzluk, eminlik İ.M.V.S.-1;
salkım	salkım E.Z.L.T.-1;
salma	salınmış, sarkıtılmış İ.M.V.S.-1;
salmaḫ	salmak B.V.-2;
salmaḫ	oyun, eğlence İ.M.V.S.-1;
salṭanat	A. hükümdarlık, saltanat M.G.-1; G.T.-4;
sālūs	F. riyakar G.T.-1;
samala	R. talihsizlik C.C.-1;

şamt oruçı	A.T. oruçlu iken yememe, içmemenin yanında konuşmama İ.M.V.S.-1;	
san	sayı, hesap M.G.-4; İ.M.V.S.-14; C.C.-2; B.V.-1;	
şan‘at	A. hüner M.G.-7; G.T.-3;	krş. şanā‘at
şanā‘at	A. hüner; zenaat M.G.-1; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-5;	krş. şan‘at
şanamağ	sayı K.M.T.T.A.M.-1;	
sançı	sancı E.Z.L.T.-1;	krş. şanşu
sançıç	sancışma E.Z.L.T.-1;	krş. sançış, sanşış
sançılmağ	sançılmak, vurulmak M.G.-1;	
sançış	(karşılıklı olarak) birbirini sivri uçlu silahlarla dürtme ve bu şekildeki bir mücadele, vuruşma M.G.-1; C.C.-1; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	krş. sançıç, sanşış
sançışmağ	vuruşmak, sancışmak M.G.-2;	
sançmağ	batırmak, saplamak M.G.-14;	
sanğu	aptal kimse K.İ.L.A.-1;	
sanmağ	saymak M.G.-2;	
sanmış	sayılmış E.Z.L.T.-1;	
sansız	saysız G.T.-2;	

sanşış	vurma, kavga etme D.M.F.L.T.-1;	krş. sançıç, sançış
sanşlı	damgalı E.Z.L.T.-1;	
şarb	zor, güç D.M.F.L.T.-1;	
saraf	A. sarraf C.C.-1;	
şarf	A. kullanma, harcama, sarf etme M.G.-1; İ.M.V.S.-35; G.T.-1;	krş. şarîf
sarhıt	artık, geri kalan C.C.-2;	
sarı	yön, taraf; karşı M.G.-3; C.C.-2;	krş. saru
şarîf	A. harcama, sarfetme K.F.B.L.T.-1;	krş. şarf
şarî ħ	A. açık, belli İ.M.V.S.-9;	
sarķık	sarkık B.V.-2;	
sarmāya	F. sermaye İ.M.V.S.-1;	
sarp, şarp	güç, sarp E.Z.L.T.-2; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
sart	şehirli; avam E.Z.L.T.-1;	
saru	yön, taraf M.G.-17; K.F.B.L.T.-1;	krş. sarı
sasık	kötü kokan E.Z.L.T.-1;	
saţħ	A. bir şeyin dış tarafı İ.M.V.S.-2;	

satıcı, satıcı, şatıcı	satan, satıcı İ.M.V.S.-1; K.M.T.T.A.M.-1; D.M.F.L.T.-1;	
satın	satın (alma) M.G.-1;	krş. satov, satu, satuğ, satuk, satun
sātīr	A. mitoloji İ.M.V.S.-1;	
satlık	satılık E.Z.L.T.-1;	
satmağ	satmak G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	
satov	satış, ticaret	krş. satın, satu, satuğ, satuk, satun
satu	satma C.C.-1;	krş. satın, satov, satuğ, satuk, satun
satuğ	satış E.Z.L.T.-1;	krş. satın, satov, satu, satuk, satun
satuğlık	satılık K.F.B.L.T.-1;	
satuhçı	satıcı C.C.-1;	
satuk, satuk, satuh	satış, satın alma C.C.-2; K.F.B.L.T.-1;	krş. satın, satov, satu, satuğ, satun
satun, şatun	satın alma, ticaret G.T.-3; C.C.-4; K.F.B.L.T.-2;	krş. satın, satov, satu, satuğ, satuk
sav	dava K.İ.L.A.-1;	

şavab, şavāb	A. doğru, doğruluk, doğru hareket M.G.-2; İ.M.V.S.-5; G.T.-7;	krş. savap
savap	A. iyilik, ihsan E.Z.L.T.-1;	krş. şavāb
savcı	davacı, davayı gören kadı, savcı K.İ.L.A.-1;	
şavıķ	yumuşak K.M.T.T.A.M.-1;	
savluk	sağlık, esenlik, afiyet E.Z.L.T.-1;	krş. sağlīg, sağlīķ
sawuķ, savuķ, savuh, suvuk	soğuk, soğukluk İ.M.V.S.-10; C.C.-2; K.M.T.T.A.M.-2;	
sawuķluk	soğukluk İ.M.V.S.-3;	krş. safuķluk
savurşuk	aklı zayıf olan kimse E.Z.L.T.-1;	
şay	saymak E.K.L.Z.L.T.-1;	
say, sa'y	A. çalışma, çabalama K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-18; G.T.-5;	krş. sa'iy, sa'yı
sa'y	A. Hac'da Safa ile Merve arasında koşma İ.M.V.S.-56;	
şayd	A. av, avlanma İ.M.V.S.-1;	
sa'yı	A. çalışma, say K.F.B.L.T.-1;	krş. sa'iy, sa'y
sāyib	A. bir yerle ilişiği olmayan, başıboş İ.M.V.S.-1;	
şaymaķ	sayı, hesap D.M.F.L.T.-1;	

sayrı	zayıf, hasta E.Z.L.T.-1;	
sāzēc	A. sade M.G.-1;	krş. sāzic
şazğan	ejderha K.M.T.T.A.M.-1;	
sāzic	A. sade B.V.-1;	krş. sāzēc
seb‘a	A. yedi G.T.-1;	
sebeb	A. sebep M.G.-2; K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-22; G.T.-34; K.F.B.L.T.-1; B.V.-5; K.İ.N.-2;	
sebi l	A. hayrat K.F.B.L.T.-1;	
sebüt	A. Cumartesi günü K.F.B.L.T.-1;	
secde	A. namazda alnını, el ayaklarını, dizleri ve ayak parmaklarını yere dayamaktan ibaret ibadet durumu İ.M.V.S.-182;	
secde-i sehv	A. namazda yapılan bir yanlışlık için secde etme İ.M.V.S.-74;	krş. sücüd-i sehv
secde-i şükür	A. şükür secdesi İ.M.V.S.-2;	
secde-i taḥiyyet	A. dua secdesi İ.M.V.S.-2;	
secde-i tilāva	A. Kur’an-ı Kerim’in 14 yerindeki secde ayetlerini okuyunca okuyan ve işiten için yapılması gereken secde İ.M.V.S.-20;	
secde-i tilāvat	A. Tilave secdesi İ.M.V.S.-1;	krş. sücüd-i tilāva

secdet-i tilāvat	A. Tilave secdesi İ.M.V.S.-1;	
sedd-i ramaḳ	F.A. ölmeyecek kadar yiyip içme G.T.-1;	
sedl	A. bırakmak, salmak İ.M.V.S.-1;	
sefāhat	A. hafiflik, akılsızlık G.T.-1;	
sefātī ḥ	A. başlangıçlar İ.M.V.S.-2;	
sefer	A. gezi, sefer, yol K.F.B.L.T.-1; B.V.-4;	
sefī h	A. akılsız, düşkün, malını boş ve faydasız yere harcayan, saçıp savuran İ.M.V.S.-3; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	
sefī hlik	A.T. sefahete düşkünlük K.F.B.L.T.-1;	
segiz	sekiz C.C.-1;	krş. sekiz
seḫaṭ	A. öfke, gazap İ.M.V.S.-2;	
sehel	A. kolay B.V.-2;	krş. sehl
seḫer	A. tan yeri ağarmadan biraz önceki vakit, seher, sabahın erken vakti İ.M.V.S.-8; G.T.-8; B.V.-1;	
seḫergāh	F. seher vakti G.T.-1;	
sehl	A. kolay G.T.-2;	krş. sehel
sehv	A. yanlış, hata, yanılma, yanlış yapma M.G.-1; İ.M.V.S.-10; G.T.-1;	

seker	A. pişirilmediği halde kendi kendine kaynayıp sarhoşluk verici hale gelen taze hurma suyunun kaynayıp keskinleşmesi ve köpüğünü atması hali K.F.B.L.T.-1;
sekiz, sekkiz	sekiz (sayı) krş. segiz M.G.-1; E.K.L.Z.L.T-6; K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-19; G.T.-2; E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1; B.V.-24; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-11; D.M.F.L.T.-4; K.İ.L.A.-1;
sekizinci	sekizinci C.C.-1;
seksen	seksen (sayı) M.G.-1; E.K.L.Z.L.T-4; İ.M.V.S.-3; E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; D.M.F.L.T.-11; K.İ.L.A.-1;
selām	selam krş. salam E.K.L.Z.L.T-1; İ.M.V.S.-130; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1; B.V.-1; K.İ.N.-4;
selāmāt, selāmet	A. selamet, esenlik G.T.-12;
selāmatlık	A.T. selamet, emniyet, esenlik G.T.-1;
selem	A. peşin para ile malı sonradan almak şatrı ile yapılan alış veriş K.F.B.L.T.-1;
seli	temiz krş. sili K.İ.L.A.-1;
selim, selī m	A. doğru, sağlam, kusursuz K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-5; G.T.-1; B.V.-4; K.İ.N.-4;
sellem	A. selamete erdirdin K.R.F.H.-1;
sellim	A. selem yoluyla yapılan alış veriş K.F.B.L.T.-1;
selm	A. barış İ.M.V.S.-1;

semen	A. baha, kıymet, değer İ.M.V.S.-2;
şemī n	A. pahalı, kıymetli İ.M.V.S.-1; G.T.-1;
semiz	semiz, besili krş. semüz E.K.L.Z.L.T-1; E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; D.M.F.L.T.-1;
semüz	semiz, besili krş.semiz K.İ.L.A.-1;
sena, senā	A. övgü K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-12; G.T.-1; B.V.-2; K.İ.N.-1;
sened	A. dayanılacak şey , delil M.G.-1;
sengir	açı, köşe C.C.-1;
sepmek	serpmek K.R.F.H.-1; B.V.-1;
serbāz	F. yiğit, cesur G.T.-1;
ser-efrāz	F. benzerlerinden üstün olan, itibar ve nüfuz sahibi G.T.-1;
sergek	M. uyanık C.C.-1;
serhoş	F. sarhoş, mest G.T.-1;
serhoşluk	F.T. sarhoşluk G.T.-1;
seriv	ehli, uysal C.C.-1;
seriyye	A. sayıları ile dört ile dört yüz arasında olan askerlerden meydana gelen müfreze K.F.B.L.T.-1;

server	F. baş, reis, ulu; kılavuz G.T.-1; B.V.-2;	
servin	esin E.Z.L.T.-1;	
se-şanbe	F. Salı C.C.-1;	
seter	A. savaşa gitme M.G.-2;	
setir	A. örtme, gizli K.F.B.L.T.-1;	
setirlik	A.T. gizlilik K.F.B.L.T.-1;	
setkik	zeki K.İ.L.A.-1;	
sewmek, sevmek	sevmek E.K.L.Z.L.T-2; G.T.-1;	
sevā	A. denk, müsavi, eşit M.G.-2; G.T.-1;	
sevāb	A. Allah tarafından mükafatlandırılan hareket M.G.-1; İ.M.V.S.-12; K.İ.N.-2;	
sevābıķ	A. geçmiş (şeyler) G.T.-1;	
sevdā	A. sevgi, arzu G.T.-2;	
sevdalu'	sevdalı K.R.F.H.-2;	
sevgü	sevgi; sevilmiş kimse K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
sevgülü	sevgili K.F.B.L.T.-1;	krş. sewüglü
sevgülürek	en sevgili K.F.B.L.T.-1;	krş. sövgülürek, sewügrek

sevinmek, sevünmek	sevinmek	
	E.K.L.Z.L.T.-1; G.T.-1;	
sevmeklik,	sevgi	
sövmeklik, söymeklik		
	C.C.-3;	
sevz	söz	krş. söz
	D.M.F.L.T.-3;	
sewüglü	sevilen, beğenilen	krş. sevgülü
	İ.M.V.S.-83;	
sewügrek	sevimli, hoş	krş. sevgülürek, sövgülürek
	İ.M.V.S.-9;	
seyāhat	A. yolculuk, seyahat	
	G.T.-1;	
seyir	A. seyretme	
	K.F.B.L.T.-1;	
seyr	A. yürüme, gezme, yolculuk	
	M.G.-7; İ.M.V.S.-1; B.V.-3;	
seyrek	seyrek, büyük aralıklarla	
	C.C.-1;	
sezek	hatıra gelen duygu	
	E.Z.L.T.-1;	
sezelli	uyuklayarak başını iki yana sallayan kimse	
	E.Z.L.T.-1;	
sezmek	sezme, sezış	
	C.C.-1;	
sıbizguçı	ıslıkçı, düdükçü	
	K.M.T.T.A.M.-1;	
şiddik	A. çok doğru (kimse)	
	G.T.-1;	
şidk	A. doğruluk, gerçeklik	
	G.T.-1;	

şifat	A. sıfat, vasıf, nitelik, hal; vasıflı, gibi M.G.-12; İ.M.V.S.-26; G.T.-19; K.F.B.L.T.-1; B.V.-15; K.İ.N.-1;	
şifāt	A. sıfatlar, vasıflar İ.M.V.S.-8; G.T.-3;	
şifatlu	A.T. özellikleri haiz K.R.F.H.-1; K.F.B.L.T.-1;	
sıgınc, sınıc	sığınma C.C.-1;	
sıgıncı	kendisine sığınılan İ.M.V.S.-1;	
sıgıt	matem C.C.-1;	
sıgız	zeyrek, akıllı E.Z.L.T.-1;	
şihhat	A. sıhhat, sağlık; doğruluk, gerçeklik İ.M.V.S.-2; G.T.-4;	
sıhır	A. sihir K.F.B.L.T.-1;	krş. sıhr
sık	sık, sıkı, yoğun İ.M.V.S.-1; C.C.-1; B.V.-1; D.M.F.L.T.-1;	
sık	derin olmayan, sığ K.M.T.T.A.M.-1;	krş. sıy
sıka	A. itimat edilen bilginler K.F.B.L.T.-1;	
sıkırık	haberci C.C.-1;	
sıkuk	sıkık B.V.-1;	
sıla‘	A. bir hastalık B.V.-1;	
şıla-ı rahm	A. ana, baba ve akrabaları ziyaret etmek İ.M.V.S.-4;	

sılamak	sıvamak K.F.B.L.T.-1;	
sıltalı	bahaneli E.Z.L.T.-1;	krş. şıltak
sıltov	M. iftira, suçlama C.C.-1;	
şınā‘at	A. sanatlar İ.M.V.S.-4;	
sıncılamak	binmek, kullanmak, tecrübe etmek B.V.-1;	
şınf, şınıf	A. sınıf, kısım M.G.-1; İ.M.V.S.-4;	
sınık, sınık	kırık M.G.-1; E.Z.L.T.-2;	krş. sınık
sınmak	kırılmak M.G.-1; K.F.B.L.T.-1;	
sınuk	kırık, bozuk M.G.-3; İ.M.V.S.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. sınık
sır	A. gizli tutulan, kimseye söylenmeyen, sır İ.M.V.S.-4; G.T.-6; C.C.-1; K.F.B.L.T.-1;	
sırṭān	A. bir ağrı B.V.-4;	
sıy	derin olmayan, sığ K.M.T.T.A.M.-1;	krş. sık
sıy	şeref C.C.-1;	
sıyrık	sıyrılmış E.Z.L.T.-1;	
si‘āye	A. çalışıp kazanmak İ.M.V.S.-1;	
siḥr	A. büyü, sihir İ.M.V.S.-1;	krş. siḥr

sili	saf, temiz, iffetli; temizlenmiş C.C.-2; K.İ.L.A.-1;	krş. seli
silsile	A. zincir, ardarda gelen şey İ.M.V.S.-1;	
sinci	boy pos, endam B.V.-4;	
siñir, singir	sinir M.G.-1; İ.M.V.S.-2; C.C.-1; E.Z.L.T.-1; B.V.-72; K.İ.L.A.-1;	
sinlig	dilenci E.Z.L.T.-1;	
si‘r	A. fiyat, narh İ.M.V.S.-1;	
sirac, sirāc	A. ışık, kandil K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-1;	krş. siric
sirbenceñ	bir hastalık adı B.V.-1;	
sīret	A. ahlak, tabiat, hal, siret G.T.-17;	krş. sūret
siric	A. ışık, kandil K.R.F.H.-3;	krş. sirac
siriş	F. talihsizlik, müşkül durum C.C.-1;	
siyāset	A. siyaset; ceza İ.M.V.S.-2; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	
soğ	son, arkada kalan şey K.F.B.L.T.-1;	krş. soñ
şoñbet	A. sohbet K.F.B.L.T.-1;	
soqlıq	hırs K.M.T.T.A.M.-1;	
soqmaq	sokmak M.G.-2; K.R.F.H.-1;	

soğum	parça, dilim K.M.T.T.A.M.-1;	
sokur	kör, tek gözlü (< Moğ. sohur) M.G.-1; E.K.L.Z.L.T-1; E.Z.L.T.-2;	krş. kör
sol, şol	sol (sağın zıddı); kuzey M.G.-34; E.K.L.Z.L.T-1; K.R.F.H.-3; İ.M.V.S.-51; G.T.-3; C.C.-1; E.Z.L.T.-3; K.F.B.L.T.-1; B.V.-4; K.İ.N.-50; K.İ.L.A.-1;	krş. soñ
solagay, solak	solak C.C.-1; E.Z.L.T.-1;	krş. solğay
solğay	solak < Moğ. solagai M.G.-1;	krş. solagay
şol kıl	sol taraf D.M.F.L.T.-1;	
soñ, şoñ, son	sol, sağın zıddı; son İ.M.V.S.-5; K.İ.N.-2; K.İ.L.A.-1;	krş. sol
soñ, song, son	son, nihayet, arka İ.M.V.S.-73; G.T.-7; C.C.-5; E.Z.L.T.-3; B.V.-2; K.İ.L.A.-1;	krş. soğ
soruğ	olgunlaşmamış K.F.B.L.T.-1;	
soymağ	soymak G.T.-1;	
soyurgal	M. lütuf, ihsan, inayet C.C.-1;	
sögmeklik	sövme K.F.B.L.T.-1;	
sökel	hasta İ.M.V.S.-20; G.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. söken
sökelek	hastalık K.İ.L.A.-1;	krş. sökellik
sökellik	hastalık İ.M.V.S.-7; K.M.T.T.A.M.-1;	krş. sökelek

söken	hasta K.M.T.T.A.M.-1;	krş. sökel
söküçi	söğücü E.Z.L.T.-2;	
sökük	sökük, sökülmiş İ.M.V.S.-2;	
sökünç, sögünç	sövme, küfür G.T.-3;	
söküş	namusuna dokunma; hastalanma C.C.-1;	
söndürmek	söndürmek G.T.-2;	
sövlemek	söylemek E.K.L.Z.L.T-1;	
sövleşmek	konuşmak E.K.L.Z.L.T-1;	
sövgülürek	daha sevgili K.F.B.L.T.-1;	krş. sevgülürek, sewügrek
sövünç	sevinç C.C.-8;	
sövünçlü	sevinçli C.C.-1;	
sövündirgiçi	sevindirici, sevindiren C.C.-1;	
sövüş	dost, arkadaş C.C.-1;	krş. söyüşlih
söykenmeklik	dayanma K.F.B.L.T.-1;	
söyleşmek	söyleşmek E.Z.L.T.-1;	
söyüşlih	karşılıklı sevgi C.C.-1;	krş. sövüş

söz	söz	krş. seviz
	E.K.L.Z.L.T.-2; İ.M.V.S.-284; G.T.-147; C.C.-24; E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-5; K.İ.L.A.-1;	
sözlemek	söylemek	
	G.T.-12; K.F.B.L.T.-1;	
sözli	söz sahibi	
	E.K.L.Z.L.T.-1;	
su'âl	A. soru	krş. suvâl
	İ.M.V.S.-2; B.V.-7;	
sub‘	A. yedide bir	
	İ.M.V.S.-1;	
şubh	A. sabah	
	İ.M.V.S.-1; G.T.-2;	
şubh-dem	A.F. sabah vakti	
	G.T.-3;	
suç	kusur, kabaht, günah	
	K.İ.L.A.-1;	
şuda‘	A. bir at hastalığı	
	B.V.-4;	
sufli	sulu, su dolu	
	İ.M.V.S.-1;	
suğar	(kılıca) su vermek	krş. suvarmak
	M.G.-2;	
suh	haris	
	C.C.-1;	
şuhbet	A. sohbet, meclis, arkadaşlık	
	G.T.-50;	
şuhra	A. maskaralık için kullanılan bir söz, istihza, alay, eğlenme; zorla ve ücretsiz gördürülen iş, angarya	
	İ.M.V.S.-1; G.T.-2;	
şuhür	A. seherler	
	İ.M.V.S.-1;	

sukluk, suklık	hırs, arzu, heves, nefis, bir şeye düşkünlük C.C.-1;	
sulangır	gelin kadın, gelincik E.Z.L.T.-1;	
şulb	A. sert, katı M.G.-1;	
şulh	A. barış, barışma, uzlaşma, sulh İ.M.V.S.-14; G.T.-8;	krş. şuluğ
sulğan, sulğan, sultan	A. sultan, hükümdar M.G.-1; E.K.L.Z.L.T-9; K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-42; G.T.-138; C.C.-3; E.Z.L.T.-2; K.F.B.L.T.-1; B.V.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	
sulğanlık	A.T. sultanlık, padişahlık E.K.L.Z.L.T-1; İ.M.V.S.-4;	
şuluğ	A. sulh, barış K.F.B.L.T.-1;	krş. şulh
şun ⁶	A. kudret, yapma İ.M.V.S.-2;	
sunçuğ	halef, birinin yerine geçen K.İ.L.A.-1;	
süre	A. Kur'an-ı Kerim'in 114 bölümünden her biri İ.M.V.S.-129;	
şüret	A. biçim, tarz İ.M.V.S.-46; B.V.-3;	
şusız	susuz K.M.T.T.A.M.-1;	
susuzlık	susuzluk K.F.B.L.T.-1;	krş. susuzluğ
susuzluğ	susuzluk K.F.B.L.T.-1;	krş. susuzlık
suş	suç E.Z.L.T.-1;	

suvāl, suāl	A. soru, sual; dilenme, dilencilik G.T.-10; K.F.B.L.T.-1;	krş. su‘āl
sü	asker K.M.T.T.A.M.-1;	
sübaş1	komutan K.M.T.T.A.M.-1;	krş. şerü baş1
sücüd	A. secde etmek İ.M.V.S.-50;	
sücüd-i sehiv	A. sehiv secdesi İ.M.V.S.-1;	krş. secde-i sehiv
sücüd-i tilāva	A. tilave secdesi İ.M.V.S.-1;	krş. secde-i tilāve, secde-i tilāvet
sücüdli	A.T. secdeli namaz İ.M.V.S.-1;	
südd	A. engel olmak İ.M.V.S.-1;	
sükr	A. sarhoşluk, sekir G.T.-2;	
süklüklemek	atı süksük tarzında yürütmek M.G.-2;	
sükrünş	karış gibi kullanılan, ağızlarımızdaki “süyem” baş ve işaret parmak arası” gibi kullanılan bir ölçü birimi olmalı K.İ.N.-1;	
süksük	F. atın düzgün ve süratli olmayan bir çeşit yürüyüşü M.G.-2;	
sükün	A. olgunluk M.G.-1;	
süküt	A. susma, sükut G.T.-8; K.F.B.L.T.-1;	
şülüş	A. üçte bir M.G.-1; İ.M.V.S.-8; K.F.B.L.T.-1;	

süm‘a	A. bağkalarına gösteriş yapmış olmak için yapılmış iş, davranış İ.M.V.S.-3;	
şümn	A. sekizde bir İ.M.V.S.-1;	
sümülgün	hastanın dalgınlığı K.İ.L.A.-1;	
süngüçi	süngücü K.M.T.T.A.M.-1;	
sünnet	A. Hz. Muhammed’in sözleri, işleri veya beğendikleri İ.M.V.S.-137; G.T.-1; K.F.B.L.T.-4;	
sünnet-i mü'ekkede	A. Hz. Muhammed’in hemen her zaman eda ettikleri sünnetler İ.M.V.S.-5;	
sünnet-i vaqt	A. vaktin sünneti İ.M.V.S.-3;	
süñüçilik	süngü kullanma işi, sanatı M.G.-2;	
süpürici	süpürücü K.F.B.L.T.-1	
sürçek	hikaye İ.M.V.S.-1; K.İ.L.A.-1;	
sürici	sürücü	krş. sürücü
	K.F.B.L.T.-1;	
süri tüş	öğle vakti E.Z.L.T.-2;	
sürmek	değdirmek; (at) sürmek; kovmak M.G.-1; K.R.F.H.-1; K.F.B.L.T.-1; B.V.-2;	
sürücü	sürücü	krş. sürücü
	K.F.B.L.T.-1;	
sürütmek	sürdürmek B.V.-4;	
sürtmek	sürtmek K.R.F.H.-2;	

sürtülmek	sürtülmek K.R.F.H.-1;	
sürür	A. sürür B.V.-1;	
süst	A. gevşek, tembel İ.M.V.S.-2; G.T.-1;	krş. süsüt
süsüt	A. gevşek, yavaş, tembel K.F.B.L.T.-1; B.V.-1;	krş. süst
sütürlük	örtmelik K.F.B.L.T.-1;	
süzme	süzülmüş İ.M.V.S.-1;	
süzük	süzülmüş, berrak C.C.-1;	

Ş

şāb	A. genç G.T.-1;	
şa‘bān	A. Arabi ayların sekizincisi İ.M.V.S.-9; K.F.B.L.T.-1;	
şabad	usta, akıllı E.Z.L.T.-1;	
şabat	Hr. sahat C.C.-1;	
şād	F. sevinçli G.T.-6;	
şādī	F. sevinç, memnuniyet G.T.-2;	
şādmān	F. sevinçli G.T.-2;	
şa'f	A. katranla yağlama K.R.F.H.-3;	
şafaḳ	A. güneşin batışından sonraki alaca karanlık İ.M.V.S.-4;	
şag	zaman E.Z.L.T.-1;	krş. şak
şāgird	F. talebe, şakirt, çömez G.T.-2;	krş. şākird, şakirid, şekirt
şāh	F. hükümdar, şah G.T.-10; B.V.-1; K.İ.L.A.-1;	
şāhıdlık	A.T. tanıklık K.F.B.L.T.-1;	
şāhıdsuz	A.T. tanıksız K.F.B.L.T.-1;	
şāhid	A. şahit, tanık İ.M.V.S.-2; K.F.B.L.T.-1;	

şāhid	F. sevgili, mahbup G.T.-4;	
şahıs	A. kişi, kimse, şahıs G.T.-2;	
şā'ir	A. şair M.G.-1; G.T.-4;	krş. şeir
şā'irlik	A.T. şairlik G.T.-1;	
şak	zaman E.Z.L.T.-3;	krş. şag
şak	A. okçuluk terimi, okçu hatalarından dolayı uzuvlarda oluşan yarılma K.İ.N.-7;	
řakāvet	A. bahtsızlık, kutsuzluk, saadetin zıddı G.T.-2;	
şakır kōz	çakır göz E.Z.L.T.-1;	
řākir	A. şükr eden, iyiliği unutmayan G.T.-1;	
řākird	F. kōle; öğrenci K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-1; D.M.F.L.T.-2;	krş. řāgird, şakirid, şekird
řākirid	F. talebe, öğrenci K.F.B.L.T.-1;	krş. řāgird, şakird, şekird
şaklak, şaklak	beyinsiz, sefih adam E.Z.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
şal	ayıp, noksan, kusur E.Z.L.T.-1;	
řāmī	bir çeşit süngü tutma şekli M.G.-13;	
řāmlı	şamlı E.K.L.Z.L.T.-1; G.T.-;	

şān	A. şan M.G.-1;	
şanşu	sancı E.Z.L.T.-1;	krş. sançı
şanus	baş parmakla şehadet parmak arası mesafe K.İ.L.A.-1;	
şapaklı	çapaklı E.Z.L.T.-1;	
şara	F. bahane, özür, çare E.Z.L.T.-2;	krş. çāre
şarq	A. doğu İ.M.V.S.-2;	
şarqī	A. doğuya ait K.F.B.L.T.-1;	
şārlu	A.T. şehirli K.F.B.L.T.-1;	
şarıṭ	A. şart K.F.B.L.T.-1;	krş. şart
şarṭ	A. şart M.G.-1; İ.M.V.S.-120; G.T.-12; B.V.-2;	krş. şart
şarṭ-ı lāzım	A. gerekli şart İ.M.V.S.-1;	
şaşı	şaşı E.Z.L.T.-1;	
şaṭıb	A. bir tedavi yolu B.V.-3;	
şāṭır	A. çevik; şen M.G.-6; K.F.B.L.T.-1;	
şāṭırlıq	A. çeviklik M.G.-3;	
şavlı	meşhur, ünlü, sanlı E.Z.L.T.-1;	

şavf	A. Beyt-i Şerif ziyaretinde Hacer-i Esved'den başlayıp şartı üzere dolanarak yine Hacer-i Esved'e gelmek üzere yapılan tavaf İ.M.V.S.-6;	
şaytan	F. şeytan C.C.-1;	krş. şeytân
şāzz	A. kural dışı İ.M.V.S.-2;	
şebbek	A. birbirine girdirme İ.M.V.S.-1;	
şebek	şebek, çirkin E.Z.L.T.-1;	
şebha	A. köstek B.V.-2;	
şebkör	F. gece görmeyen K.R.F.H.-3;	
şecā'at	A. yiğitlik, şecaat M.G.-1; G.T.-3;	
şedī d	A. katı, sıkı M.G.-1;	
şefā'at	A. aracılık, birinin suçunun affi için tavassut, şefaaf İ.M.V.S.-19; G.T.-3;	
şefā'atçı	A.T. şefaaf eden İ.M.V.S.-1; K.F.B.L.T.-1;	
şefā'atsuz	A.T. şefaafsız K.F.B.L.T.-1;	
şefeķat	A. şefkat G.T.-2;	
şefī '	A. şefaaf eden G.T.-2;	
şefī ķ	A. şefaaf eden B.V.-1;	

şefkāt	A. şefkat, acıyarak ve merhamet ederek sevme İ.M.V.S.-3;	
şehādat	A. şahitlik, tanıklık İ.M.V.S.-5;	
şehādat	A. şehitlik İ.M.V.S.-1;	
şehādet	A. işaret M.G.-1; K.İ.N.-50;	krş. şihādet
şehī dlik	A.T. şehit olma İ.M.V.S.-1;	
şehriyār	F. hükümdar G.T.-1;	
şehvet	A. şehvet G.T.-4; K.F.B.L.T.-1;	
şeir	F. şair C.C.-1;	krş. şā‘ir
şekird	F. öğrenci; ücretle çalışan adam K.İ.L.A.-1;	krş. şagird, şākird, şakirid
şek, şekk	A. şüphe, kuşku M.G.-1; İ.M.V.S.-20; G.T.-2;	
şeklenmeklik	A.T. kuşkulanma K.F.B.L.T.-1;	
şeksiz	A.T. şüphesiz İ.M.V.S.-2; B.V.-1;	krş. şeksüz
şeksüz	A.T. şüphesiz K.F.B.L.T.-1;	krş. şeksiz
şemāyil	A. huylar, tabiatlar, huylar M.G.-1; G.T.-2;	
şemme	A. pek az, nebze G.T.-1; B.V.-1;	
şen	saat K.M.T.T.A.M.-1;	

şen	şen K.M.T.T.A.M.-1;	
şengül	F. zarif ve işveli sevgili G.T.-1;	
şenî ‘	A. kötü K.F.B.L.T.-1;	
şer	A. kötülük, fenalık, şer İ.M.V.S.-20; G.T.-4;	
şer‘	A. Allah’ın emri, şeriat M.G.-2; G.T.-3;	
şer‘an	A. dine uygun olarak İ.M.V.S.-1;	
şeref	A. büyüklük, ululuk, yücelik, şeref İ.M.V.S.-2; G.T.-5;	
şerement	becerikli, elinden iş gelen D.M.F.L.T.-1;	
şerḥ	A. açıklama M.G.-2; İ.M.V.S.-7;	
şeri	çeri, asker K.M.T.T.A.M.-1; D.M.F.L.T.-1;	krş. çeri, çerig, çerik, şerü
şer‘î	A. dinle ilgili, şeriat İ.M.V.S.-1; K.F.B.L.T.-1;	
şerî ‘at	A. din, yol K.F.B.L.T.-1;	krş. şerî ‘et, şeriyat
şerî ‘atlık	A.T. dine uygun davranış K.F.B.L.T.-1;	
şerî ‘et	A. Allah’ın dini İ.M.V.S.-19;	krş. şeriyat, şerî ‘at
şerî f	A. şerefli, kutsal; soylu, asil İ.M.V.S.-9; K.F.B.L.T.-1;	
şerî k	A. ortak G.T.-2;	

şeriyat	A. hakim, şeriyat C.C.-1;	krş. şerî ‘at, şerî ‘et
şerü	asker, çeri E.Z.L.T.-2; D.M.F.L.T.-1;	krş. çeri, çerig, çerik, şeri
şerü başı	komutan D.M.F.L.T.-1;	krş. sübaşı
şeşen	zeyrek, akıllı E.Z.L.T.-1;	
şeşmek	çözmek B.V.-2;	
şevvâl	A. Şevval ayı, Arabi ayların sonuncusu İ.M.V.S.-5; G.T.-1;	
şey	A. şey, nesne İ.M.V.S.-1;	
şeyh	A. ihtiyar; şeyh G.T.-70;	krş. şıyih
şeysi	bir hastalık adı B.V.-1;	
şeytân	A. şeytan G.T.-2;	krş. şaytan
şiltak	bahaneli, özürlü E.Z.L.T.-1;	krş. sıltalı
şingil	derin E.Z.L.T.-1;	
şirdak	kuduz (atlarda beyin hastalığı) C.C.-1;	
şiryık	bir hastalık adı B.V.-1;	
şıyih	A. şeyh K.F.B.L.T.-1;	krş. şeyh
şibke	bir hastalık adı B.V.-2;	

şiddet	A. kötülük, sertlik, katılık, zorluk, sıkıntı İ.M.V.S.-2; G.T.-1;	
şifâ	A. hastalıktan kurtulma, iyileşme İ.M.V.S.-4; G.T.-1;	
şihādāt	A. şahitlikler K.F.B.L.T.-1;	
şihādet	A. tanıklık K.F.B.L.T.-1;	krş. şehādet
şî‘ir	A. şiir K.F.B.L.T.-1;	krş. şî‘r
şikal	A. biçimler, suretler K.R.F.H.-2;	
şikalsüz	A.T. biçimsiz K.R.F.H.-1;	
şikāyet	A. şikayet G.T.-11; K.İ.N.-1;	
şikence	F. işkence G.T.-1;	
şimdi	şimdi E.Z.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. imdi, indi
şî‘r	A. şiir, manzum parça M.G.-1; İ.M.V.S.-1; G.T.-455;	krş. şî‘ir
şirik	A. şirk, ortak koşma K.F.B.L.T.-1;	krş. şirk
şirin	şirin, güzel E.Z.L.T.-1;	
şirk	A. Allah’a eş koşma İ.M.V.S.-2;	krş. şirk
şirkin	çirkin, şebek E.Z.L.T.-1;	krş. çirkin
şırşa	F. şen K.İ.L.A.-1;	

şişek	çiçek hastalığı E.Z.L.T.-1;	
şişmek	şişmek K.R.F.H.-1;	
şî ve	F. işve, naz, cilve G.T.-4;	
şok	çok E.Z.L.T.-1;	
şolak	çolak E.Z.L.T.-1;	
şöhret	A. ün, ad yapma İ.M.V.S.-1;	
şörli	sanlı E.Z.L.T.-1;	
şuḫ'a	A. satılan veya karşılık şartıyla hibe edilen bir akarı müşteriye kaçı mal olmuşsa, o miktarı vererek, müşteri veya satıcısından yahut kendisine bu şekilde hibe edilen kişiden zorla alıp temellük etmek K.F.B.L.T.-1;	
şuḫak	A. soğuktan cildin çatlaması K.R.F.H.-3;	
şum	F. uğursuz K.R.F.H.-5;	
şumluğ	F.T. uğursuzluk K.R.F.H.-1;	krş. şumluğ
şumluğ	F.T. uğursuzluk K.R.F.H.-1;	krş. şumluğ
şüre	F. çorak, verimsiz G.T.-2;	
şurū	A. başlama M.G.-1;	

şübhe	A. şüphe, kuruntu İ.M.V.S.-9; K.F.B.L.T.-1;	
şüf'a	A. bir mülk kaç'a alınmışsa o mülke o para ile sahip olma İ.M.V.S.-1;	
şügür	A. şükür C.C.-1;	krş. şükr, şükür
şükr	A. şükür M.G.-2; İ.M.V.S.-16; G.T.-19; B.V.-1; K.İ.N.-1;	krş. şügür, şükür
şükrâne	A. şükran alameti, adak G.T.-2;	
şükür	A. hamd, şükür D.M.F.L.T.-1;	krş. şügür, şükr
şüprek	yıpranmış, eski E.Z.L.T.-3;	
şüru'	A. başlama, girişme İ.M.V.S.-4;	
şürük	çürük E.Z.L.T.-1; D.M.F.L.T.-1;	krş. çürük
şüşürmek	hapşürmek E.K.L.Z.L.T.-1;	

T, Ṭ

ṭā‘	A. itaat etme, boyun eğme İ.M.V.S.-2;
ta‘ab	A. zahmet çekmek; bir hastalık adı K.F.B.L.T.-1; B.V.-1;
ta‘accüb	A. hayret, şaşma, taaccüb G.T.-3;
ta‘addī	A. saldırma, zulüm ve adaletsizlik G.T.-2;
ta‘ālā	A. Allah adından sonra zikredilen saygı sözü; yüce G.T.-46; B.V.-5;
ta‘alluḳ	A. ait olma, ilgili olma, ilişiği olma; ilgi M.G.-2; İ.M.V.S.-2; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;
ta‘annüd	A. inatlaşma K.F.B.L.T.-1;
ta‘arruż	A. saldırma, sataşma M.G.-3; İ.M.V.S.-1; G.T.-1;
ta‘assub	A. tutuculuk, dogmatizm K.F.B.L.T.-1;
ṭa‘at	A. Allah’ın emirlerini yerine getirme, ibadet; hizmet İ.M.V.S.-28; G.T.-11; K.İ.N.-1;
ṭab‘	A. tabiat, huy, yaratılış G.T.-2;
ṭabaḳa	A. seviye K.İ.N.-1;
ta‘bān	A. yorgun, bitkin, bitap G.T.-1;
ṭābi‘	A. birine uyma, emri altında olma İ.M.V.S.-21;

ṭabī‘at	A. huy, tabiat M.G.-6; G.T.-5;	
tābi‘īn	A. Ashaptan sonra gelen ikinci gurup müslümanlar. Bunlar Peygambere yetişmeyen, ancak sahabeleri gürenlerdir K.F.B.L.T.-1;	
tabīb	A. doktor K.F.B.L.T.-1;	
ta‘bīr	A. tabir, yorma G.T.-1;	
ta‘biye	A. tertip G.T.-1;	
ṭabucı	hizmetçi D.M.F.L.T.-1;	
tabuh	saygı, hürmet C.C.-1;	
tācırılık	A.T. ticaret K.F.B.L.T.-1;	krş. tācir, tācirlik
ta‘cīl	A. acele ettirme, çabuklaştırma İ.M.V.S.-3; G.T.-1;	
tācir	A. ticaretle uğraşan, tacir İ.M.V.S.-8; G.T.-19;	krş. tācırılık, tācirlik
tācirlik	A. ticaretle uğraşma İ.M.V.S.-22;	krş. tācırılık, tācir
ta‘dīl	A. düzeltme K.F.B.L.T.-1;	
ta‘dīl-i erkān	A. namazı adabına uygun olarak kılma İ.M.V.S.-2;	
tafaḳ	A. bir işi başlayıp devam ettirmek K.F.B.L.T.-1;	
tafarik	A. fark C.C.-1;	

tafaruç	A. eğlence C.C.-1;	
tafaruçga	A.T. eğlence olarak C.C.-1;	
tafşî l	A. açıklama İ.M.V.S.-4;	
tagay	dayı C.C.-1;	
tagayyür	A. değişme, başkalaşma İ.M.V.S.-22; G.T.-2;	
ṭāğī	A. azgın, isyankar G.T.-1;	
tağrı	Tanrı D.M.F.L.T.-4;	krş. tañrı, teñri, tiñri
tağyî r	A. değişme, bozma M.G.-2; K.F.B.L.T.-1;	
taḥammül	A. dayanma, tahammül G.T.-12; B.V.-2;	
taḥarri	A. arama, araştırma İ.M.V.S.-3;	
taḥayyür	A. hayran olma, hayret, şaşma G.T.-1;	
taḥfi f	A. hafifletme İ.M.V.S.-1;	
ṭāhi r	A. temiz K.F.B.L.T.-1;	
taḥiyyât	A. namazın oturulan kısımlarında okunan dua İ.M.V.S.-15;	
taḥiyyet	A. tahiyyat; “Allah ömür versin deme”, dua etme İ.M.V.S.-4; B.V.-1;	

taḥkīk	A. doğru olup olmadığını araştırma; gerçekten, iyice; doğru, gerçek M.G.-2; İ.M.V.S.-2; K.İ.N.-1;
taḥmīd	A. Allah'a hamdetme İ.M.V.S.-1;
taḥsīl	A. elde etme, hasıl etme G.T.-1;
taḥsīn	A. beğenme, taktir G.T.-6;
taḥaddüm	A. ileri geçme M.G.-1;
taḥarrüb	A. yaklaşma, yanaşma, yakınlık İ.M.V.S.-2; G.T.-1;
ḥākat	A. güç, kuvvet İ.M.V.S.-3; G.T.-14; B.V.-2;
taḥdīm	A. sunmak, tavsiye etmek; öne geçirmek, öne almak, öncelik M.G.-1; İ.M.V.S.-13; G.T.-1;
taḥdīr	A. Allah'ın ezelde olacak şeyleri belirlemesi; tahmin, oranlama İ.M.V.S.-39;
taḥdīr-i ḥayr	A. hayrın Allah tarafından belirlenmesi İ.M.V.S.-2;
taḥdīr-i şer	A. şerlerin de Allah tarafından belirlenmesi İ.M.V.S.-2;
taḥrīb	A. yaklaştırma, yakınlaşma G.T.-2;
taḥsīr	A. eksik, kusur, noksan M.G.-2; G.T.-4;
taḥşīrlık	A.T. kusur etme; kısaltma İ.M.V.S.-4; K.F.B.L.T.-1; B.V.-1;
taḥṭi	A. bir hastalık adı B.V.-2;

taḳṭī‘	A. kesme, parçalama; edebiyatta bir mısra veya beyti veznine göre ayırıp, okuma G.T.-1;	
taḳṭīr	A. damla damla okutma K.R.F.H.-1;	
takuz, ṭaḳūz	dokuz (sayı) E.Z.L.T.-1; D.M.F.L.T.-4;	krş. toguz, toġuz
taḳvā	A. Allah’tan korkup yasakladığı şeylerden kaçınma, takva İ.M.V.S.-4; G.T.-9; K.İ.N.-2;	
taḳviyet	A. kuvvetlendirme, takviye G.T.-1;	
ṭalab	A. talep K.F.B.L.T.-1;	krş. ṭaleb
ṭalāḳ	A. boşanma İ.M.V.S.-39; G.T.-1; K.F.B.L.T.-2;	
talal	A. tellal, komisyoncu C.C.-1;	
talaşman	dalaşan, kavgacı C.C.-1;	
talaṭṭuf	A. nazikane muamele, iltifat G.T.-2;	
talav	talav E.Z.L.T.-2;	
talaz	fırtına E.Z.L.T.-1;	
ṭaleb	A. isteme, talep M.G.-2; İ.M.V.S.-19; G.T.-1; B.V.-1;	krş. ṭalab
ṭālīḳ	A. boşanmış K.F.B.L.T.-1;	
talışman	fakih, fıkıhçı D.M.F.L.T.-1;	

ṭāli‘	A. talih, kısmet G.T.-3;	
ṭālib	A. isteyen, istekli G.T.-6;	
ta‘līḳ	A. asma, asılma İ.M.V.S.-3;	
ta‘līm	A. idman, ders M.G.-2; G.T.-3;	
talmav	maskara E.Z.L.T.-1;	
ṭalsım, ṭalısm	A. tılsım, bir hazineyi koruduğuna inanılan büyü G.T.-1;	
ṭama‘, tama	A. çok isteme, doymazlık, açgözlü olma, tamah M.G.-5; İ.M.V.S.-2; G.T.-21; C.C.-1; K.F.B.L.T.-1; B.V.-1; K.İ.N.-1;	
tamaker	A.F. tamahkar C.C.-1;	
tamak sav	obur E.Z.L.T.-1;	
tamām	A. tam, eksiksiz, tamam M.G.-10; K.R.F.H.-2; İ.M.V.S.-101; G.T.-8; C.C.-5; K.F.B.L.T.-1; B.V.-9; K.İ.N.-11;	
tamāmet	A. tamamen, bütün G.T.-1;	
taman	bir işin yapıldığını tekit ve hatırlatma için kullanılan edat İ.M.V.S.-1;	
ṭamaşa, tamaşa	F. tamaşa, seyir; gezi E.K.L.Z.L.T.-1; E.Z.L.T.-1;	
tamı, tamu	cehennem E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	krş. tamu, tamuğ, tamuv
tamu, tamuk, tamuh	cehennem C.C.-9; K.M.T.T.A.M.-1;	krş. tamı, tamuğ, tamuv

tamuğ	cehennem İ.M.V.S.-16; G.T.-3;	krş. tamu, tamu, tamuv
tamuğlı	cehenneme girecek olan İ.M.V.S.-1;	
tamuv	cehennem K.İ.L.A.-1;	krş. tamu, tamu, tamuğ
tan, tañ, tan, tañ	tan, sabah vakti E.K.L.Z.L.T-2; İ.M.V.S.-18; G.T.-21; E.Z.L.T.-9; B.V.-3; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. tañda
tañ, tang	hayret verici, şaşılacak, tuhaf, garip, mucize G.T.-4; C.C.-2; K.İ.L.A.-1;	
ta'na	A. sövme İ.M.V.S.-6;	
tañda	yarın E.K.L.Z.L.T-1;	krş. tañ, tañ
tana'um	A. bolluk, nimet içinde rahat yaşama G.T.-8;	
tañdası kün	ertesi gün İ.M.V.S.-1;	
ta'ne	A. tan (etme), yerme, çekiştirme G.T.-7;	
tang	F. eşya dengi C.C.-1;	
tañgla, tañla	yarın; sabah erken, şafak atarken E.K.L.Z.L.T-1; K.İ.L.A.-1;	
tanlançık, tanlançihharikulade	C.C.-2;	
tanğlayı	danma E.Z.L.T.-1;	
tanğlıg	danılan şey E.Z.L.T.-1;	

tangsık	fevkalade, muazzam C.C.-1;	krş. tansık, tañsuk
tañgusuķ	şasılacak K.İ.N.-1;	
tanguş, tangış	mucize C.C.-2;	
tanık, tanıķ	tanık C.C.-4; E.Z.L.T.-1; D.M.F.L.T.-1;	krş. danuķ, tanuķ
tanıķluk	şahitlik D.M.F.L.T.-1;	
tanış	bildik, tanıdık D.M.F.L.T.-1;	
tanışıķ	danışıķ, müşavere K.İ.L.A.-1;	
tanışman	danışman, müşavir E.Z.L.T.-1;	
tanlı	danan, şasıran E.Z.L.T.-1;	
Tañrı	Tanrı, ilah M.G.-3; G.T.-1; E.Z.L.T.-4; K.F.B.L.T.-2; K.İ.N.-1; D.M.F.L.T.-1;	krş. Tağrı, Teñri, Tiñri
Tañrılıķ	Allah için, Allah'a layık G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	krş. Teñrilik
tansık, tañsık	acayıp, şasılacak şey E.Z.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. tañsuk, tangsık
tañsuk	tuhaf, nadide, nadir ve güzel G.T.-5;	krş. tangsık, tansık
tanuķ	şahit İ.M.V.S.-50; K.F.B.L.T.-1; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. danuķ, tanıķ
tanuķluğ, tanuķluk	şahitlik, tanıklık	krş. danuķlık
tanukluk, tanıhlık	İ.M.V.S.-91; G.T.-4; C.C.-4; B.V.-1; K.İ.N.-1; D.M.F.L.T.-1;	

tap	yeter, kafi K.İ.L.A.-1;	
tapmağ	isabet etmek K.İ.N.-2;	
tap tik	sessiz, sakin İ.M.V.S.-1;	
tapu	hizmet; hizmetçi İ.M.V.S.-1; E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. tapuğ
tapucu	bulucu K.F.B.L.T.-1;	
tapuçi	hizmetçi K.İ.L.A.-1;	
tapuğ	hizmet; huzur M.G.-2; İ.M.V.S.-9; G.T.-1;	krş. tapu
tapuğcı	hizmetçi G.T.-2;	
tar, �ar	dar, sıkışık, sıkıntılı M.G.-19; E.K.L.Z.L.T-1; K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-7; G.T.-8; C.C.-2; E.Z.L.T.-1; B.V.-16; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-3; K.İ.L.A.-1;	
�arab	A. sevinçlilik, sevinç, şenlik İ.M.V.S.-3; G.T.-4;	
�arakçı	tarakçı E.K.L.Z.L.T-1;	
�araklatmağ	taraklatmak K.R.F.H.-1;	
�arağdu	taraklı, geniş K.R.F.H.-3;	
�arğ	A. (bir şeyi) yöneltmek, doğrultmak; (bir malı) belli bir bedelle almağa mecbur etme, salma M.G.-6; G.T.-2;	
�arī	A. taze, teravetli G.T.-2;	

ta'rif	A. anlatma, açıklama İ.M.V.S.-9;
tarih	A. tarih (gün) G.T.-2; K.F.B.L.T.-1;
tarihsuz	A.T. tarihsiz, tarih belirtilmeden K.F.B.L.T.-1;
tariķ	A. yol, usul, Şekil M.G.-6; İ.M.V.S.-6; G.T.-6;
tariķa	A. yol, adet, usul M.G.-3; G.T.-6;
tariķat	A. tarikat G.T.-3;
tarķa	A. bir hastalık adı B.V.-1;
tarlık	darlık, sıkışıklık; kıtlık ve saire yüzünden olan darlık İ.M.V.S.-1; K.İ.L.A.-1;
tartık	armaĝan E.Z.L.T.-1;
tar tirlik	geçim sıkıntısı İ.M.V.S.-2;
tās, tas, tās	F. kayıp, yok olmuş İ.M.V.S.-1; G.T.-3; C.C.-1; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-2; D.M.F.L.T.-2;
taŐarruf	A. sahip olma, kullanma, idare, tutumluluk İ.M.V.S.-6; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-1;
taŐavvuf	A. tasavvuf G.T.-1;
taŐavvur	A. kurma, zihinde Őekillendirme, tasarlanma, istek, tasavvur, düşünce İ.M.V.S.-3; G.T.-7;

taşdıķ	A. doğrulama, doğruluğunu kabul etme, tasdik İ.M.V.S.-3; G.T.-1;	
taşnı f	A. sınıflama K.R.F.H.-2; G.T.-1;	
taş	dış, dışarı G.T.-6; B.V.-20 ; K.İ.N.-12; K.İ.L.A.-1;	
taş	açık, aşıkır E.Z.L.T.-1;	
taşarı	dışarı E.Z.L.T.-1;	krş. dařęaru, daşkırı, daşra, dışra, taşęaru, taşkırı, taştın
taşcı	taşcı D.M.F.L.T.-1;	
taşęaru	dışarı İ.M.V.S.-2;	krş. dařęaru, daşkırı, daşra, dışra, taşarı, taşkırı, taştın
taşkırı, taşkırı, taşkırı	dışarı	krş. dařęaru, daşkırı, daşra, dışra, taşarı, taşęaru, taşra, taştın
taşkı	dış, dışarıkı İ.M.V.S.-1;	
taşra	dışarı İ.M.V.S.-1; B.V.-1;	krş. dařęaru, daşkırı, daşra, dışra, taşarı, taşęarı, taşkırı, taştın
taştın	dışarı C.C.-2;	krş. dařęaru, daşkırı, daşra, dışra, taşarı, taşęaru, taşkırı, taşra

tat, at	ehirli; yerli ifti E.Z.L.T.-2; D.M.F.L.T.-1; K..L.A.-1;	
tatar	Tatar C.C.-2;	
tatar	Tatarca, Tatar'a ait B.V.-4;	
atavvu'	A. farz olmayan ibadette bulunma .M.V.S.-55; K.F.B.L.T.-1;	
avf	A. hac olmak zere zamanında ve muayyen usul dahilinde Kabe'nin etrafını dolama .M.V.S.-142;	
tav'an	A. isteyerek G.T.-1;	
tava	A. hadmaas K.F.B.L.T.-1;	
tayak, ayak	dayak, dayanak E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	
tayanlı	dayanm E.Z.L.T.-1;	
taya	day K.M.T.T.A.M.-1;	kr. ay
ay, tay	day K.M.T.T.A.M.-1; K..L.A.-1;	kr. taya
tay	A. davetçi K.F.B.L.T.-1;	
ayfa	A. gurup, taife K.F.B.L.T.-1;	
ay'	A. bir ii istekle yapan M.G.-1;	
ta'yn	A. belli etme, ayırma .M.V.S.-5;	

tayyib	A. güzel, hoş İ.M.V.S.-2; G.T.-1;
ṭayza	teyze K.M.T.T.A.M.-1;
ṭaz	kel E.K.L.Z.L.T-1;
taz	Arap K.İ.L.A.-1;
taẓarru‘	A. kendini alçaltarak yalvarma İ.M.V.S.-1; G.T.-4;
taze, tāze	F. taze, körpe K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-3; G.T.-5; B.V.-4; K.İ.N.-1;
tazeliĝ	F.T. körpelik K.R.F.H.-1;
ta‘zī m	A. saygı gösterme, tazim, hürmet M.G.-1; İ.M.V.S.-2;
ta‘zī r	A. suçluyu suçuna göre takdir etme; azarlama İ.M.V.S.-16; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;
ta‘ziyet	A. başsaĝlığı (dileme), taziye G.T.-1;
te‘addī	A. zulmetme, adaletsizlik İ.M.V.S.-1;
te‘āla	A. yüksek olsun, Allah sözünden sonra kullanılan saygı kelimesi K.İ.N.-17;
teb‘	A. tabi olma İ.M.V.S.-8;
tebāreke	A. Allah adından sonra gelen saygı sözü G.T.-5;
tebdī l	A. deĝişme, deĝiştirme İ.M.V.S.-2;
teberrā‘	A. uzak durma K.F.B.L.T.-1;

tebe'iyet	A. tabi olma İ.M.V.S.-1;
teberru'	A. bağış, bağışlama İ.M.V.S.-2; K.F.B.L.T.-1;
teberrük	A. uğur sayma İ.M.V.S.-4;
tebük	bir tür çocuk oyunu K.İ.L.A.-1;
tecāsür	A. cesaret gösterme, cüret G.T.-1;
tecellī	A. görünme, ayan olma, tecelli G.T.-1;
tecribe	A. tecrübe, deneme G.T.-3; K.F.B.L.T.-1; B.V.-4; K.İ.N.-4;
tedārük	A. ele geçirme, edinme G.T.-1;
tedbīr	A. tedbir, çare, tutulacak yol M.G.-4; G.T.-6;
te'dī b	A. terbiye etme, edeplendirme M.G.-1; B.V.-1;
tedrī b	A. yetiştirme M.G.-1;
te'emmül	A. iyice, etraflıca düşünme G.T.-4;
te'essüf	A. eseflenme, teessüf, acınma G.T.-3;
tefāvüt	A. iki şeyin birbirinden farklı olması, fark İ.M.V.S.-1; G.T.-1;
tefazzul	A. fazilet, üstünlük M.G.-1;
tefekkür	A. düşünme, zihin yorma İ.M.V.S.-1; G.T.-3;

teferrüc	A. eğlenme G.T.-2;	
tefrî ‘	A. dal budak salma İ.M.V.S.-1;	
tefsî r	A. tefsir, yorum, yorumlama M.G.-1; İ.M.V.S.-18; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-1;	
teftî ş	A. araştırma, soruşturma, bir şeyin aranıp sorulması G.T.-1;	
tefvî k	A. okçuluk terimi, oku gezlemek K.İ.N.-7;	
teğayyür	teğayyür B.V.-3;	
teğirmençi	değirmenci C.C.-1; D.M.F.L.T.-1;	
teğirmi	değirmi K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-2;	krş. tigirmi
teğme	her C.C.-2;	krş. teyme, tige
teğmek	değer, baha C.C.-1;	
te’hi r	A. gecikme, geciktirme, geriye bırakma İ.M.V.S.-38; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	
tehlî l	A. “Lailaheillallah” sözünü tekrarlama İ.M.V.S.-3;	
teħnik	bir hastalık B.V.-1;	
teħniyet	A. tebrik etme, kutlama G.T.-1;	
teħzî b	A. ıslah etme, düzeltme G.T.-1;	
tek	< terk hızlı C.C.-2;	krş. terk, terkey

tekbār	A. Allahu ekber, deme İ.M.V.S.-167;	
tekebbür	A. kibirlenme, büyüklenme M.G.-1; G.T.-1;	
tekebbürlik	A.T. gururlanma, kibirlenme İ.M.V.S.-4;	
teklī f	A. birinden eziyetli, fakat başkası için yararlı olan bir iş isteme İ.M.V.S.-5;	
tekrār	A. tekrar İ.M.V.S.-9; G.T.-2;	
teksir	A. değiştirme, kar, kazanç C.C.-1;	
tek tek	sık sık C.C.-1;	
tekye	A. dayanma M.G.-3; G.T.-1; K.İ.N.-1;	
telaṭṭuf	A. nazikane muamelede bulunma M.G.-1;	
telef	A. yok etme, harcama, telef G.T.-7; K.F.B.L.T.-1;	
teli	deli C.C.-1; E.Z.L.T.-2; K.M.T.T.A.M.-2;	krş. delü, telü, tilü
telilik	delilik K.M.T.T.A.M.-1;	krş. telülik
telim	çok K.M.T.T.A.M.-1;	krş. delim
telķī n	A. telkin K.F.B.L.T.-1;	
telü	deli İ.M.V.S.-1; K.F.B.L.T.-1;	krş. delü, teli, tilü
telülik	delilik K.F.B.L.T.-1;	krş. telilik

temeddüd	A. uzatma B.V.-1;	
temennā	A. dilek, istek, temenni G.T.-4;	
temettü‘	A. bir hac çeşidi; kar, fayda, kazanç İ.M.V.S.-18; G.T.-2;	
temirçi	demirci E.K.L.Z.L.T-1; C.C.-1;	krş. temürçi
temir hāzuḳ	Oğlak burcu, kusey yıldızı; sabit E.K.L.Z.L.T-1;	
temkī n	A. ihtiyat, tedbir M.G.-1;	
temm	A. bitti, tamam oldu K.İ.N.-1;	krş. teme, temmet
temme	A. “bitti” manasında bir söz M.G.-1;	krş. temm, temmet
temmet	bitti, tamam oldu M.G.-1;	krş. temm, temme
temmūz	Temmuz (ay), yaz G.T.-1;	
temürçi	demirci K.M.T.T.A.M.-2;	krş. temirçi
temyī z	A. ayırma, seçme İ.M.V.S.-1;	
tena‘um	A. nimet içinde, bolluk içinde bulunma İ.M.V.S.-2;	
tenaḥnuḥ	A. gırtlığı temizlemek üzere hırıltılı ses çıkarma İ.M.V.S.-5;	
teng, teḡ, teñ	denk C.C.-1; E.Z.L.T.-5; B.V.-1;	
tengdeş	aynı değerde, eşit değerde C.C.-2;	

Teñri	Tanrı	krş. Tağrı, Tañrı, Tiñri M.G.-6; İ.M.V.S.-550; G.T.-39; C.C.-112; B.V.-5; K.M.T.T.A.M.-2; K.İ.N.-17; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;
Teñrilik	Tanrılık	krş. Tañrılık İ.M.V.S.-1; G.T.-1; C.C.-1;
Teñri Te‘ālā	Yüce Tanrı	krş. Teñri Te‘ālī İ.M.V.S.-455;
Teñri Te‘ālī	Yüce Tanrı	krş. Teñri Te‘ālā İ.M.V.C.-66;
tepmek	tepmek	K.R.F.H.-1;
tepriş	hareket	K.M.T.T.A.M.-1;
ter	F. taze	G.T.-2;
terahhüm	A. merhamet etme, acıma	G.T.-2;
terāhī	A. zayıf, aciz	İ.M.V.S.-1;
terāvīh	A. Ramazanda yatsı ile vitir arasında kılınan 20 rekatlık namaz	İ.M.V.S.-29;
terbi‘	A. dört köşeli	M.G.-1;
terbiyet	A. terbiye, eğitim, yetiştirme	G.T.-17;
tercī‘	A. geri çevirme, döndürme	İ.M.V.S.-1;
terceme, tercüme	A. tercüme, çevirme	M.G.-1; G.T.-2;
tercümān	A. tercüman	K.F.B.L.T.-1;

terçe	tez, çabuk C.C.-2;
tereddüd	A. kararsızlık İ.M.V.S.-1;
tereke	A. ölünün kalan malı K.F.B.L.T.-1;
terin	derin K.M.T.T.A.M.-1;
terk	A. terk, bırakma, vazgeçme M.G.-1; İ.M.V.S.-58; G.T.-39; K.İ.N.-2;
terk	çabuk, acele, hızlı, tez krş. tek, terkey G.T.-3; C.C.-2; K.F.B.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;
terkey	hızlı, çabuk, tez krş. tek, terk C.C.-1;
terkib	A. terkip B.V.-1;
terklep	çabucak C.C.-2;
ters	ters, aksi C.C.-2; E.Z.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;
tersā	A. Hıristiyan, Yahudi İ.M.V.S.-4; G.T.-2; K.İ.L.A.-1;
tersī m	A. resm edilme, memur olma G.T.-1;
tertib	A. dizme, düzene koyma, düzenleme, hazırlama, tertip M.G.-1; İ.M.V.S.-12; G.T.-3; K.F.B.L.T.-1;
tervī ḥ	A. teravih namazının her dört rekati krş. tervī ḥā İ.M.V.S.-10;
tervī ḥā	A. teravih namazının her dört rekati krş. tervī ḥ İ.M.V.S.-1;
terviye kün	A.T. Arafadan önceki gün İ.M.V.S.-19;

tesbī ḥ	A. dua, subhanalah deme, tesbih İ.M.V.S.-33; G.T.-4;
tesellī	A. avutma, teselli G.T.-1;
tesī r	A. tesir G.T.-2;
teslīm	A. emaneti geri verme, doğruyu söyleme İ.M.V.S.-7; G.T.-7; K.F.B.L.T.-1;
tesmiye	A. besmele çekme İ.M.V.S.-11;
tesnif	A. kaleme alma, şiir yazma C.C.-2;
teşdī d	A. süngünün hamle için doğrultulması; bir harfi iki kez okuma M.G.-44; İ.M.V.S.-6;
teşebbük	A. şebekeleşme, ağ şeklini alma B.V.-1;
teşehhüd	A. namazda oturarak ettehiyyatü duasını okuma İ.M.V.S.-1;
teşnī ‘	A. ayıplama, zemmetme, çekiştirme G.T.-1;
teşrī f	A. şerefendirme, onurlandırma İ.M.V.S.-1; G.T.-1;
teşrī ḳ küni	A.T. Arapların çölde lurban kestikleri Zilhiccenin 10, 11, 12 ve 13. günleri İ.M.V.S.-11;
teşrī ḳ tekbī ri	A.T. teşrik günlerinde namazların farzlarından sonra vacip olarak tekrarlanan dua İ.M.V.S.-4;
teşvī ş	A. karışıklık, perişanlık, kaygı G.T.-5; K.F.B.L.T.-1;
teṭ avvu	A. nafil ibadet K.İ.N.-1;

tevik	akıllı, zeki, bilge; şifre C.C.-2; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;
tevābi‘	A. tabi olanlar G.T.-1;
tevaḳḳu‘	A. umma, isteme, ümit, bir şey talep etme, dilenme G.T.-4;
tevaḳḳuf	A. bekleme, durma G.T.-1;
tevāzu‘	A. alçak gönüllülük M.G.-1; G.T.-1;
tevbe	A. tevbe, işlenmiş bir günah veya suçun bir daha işlenmeyeceğine söz verme İ.M.V.S.-43; G.T.-10; K.F.B.L.T.-1;
tevbī ḥ	A. azarlama, tekdir G.T.-1;
teveccüh	A. yönelme M.G.-2;
teveçi	deveçi G.T.-3;
tevekkeltü	A. kadere razı olarak işi Allah’a bıraktım deme İ.M.V.S.-2;
tevekkül	A. işi Allah’a bırakıp kadere razı olma İ.M.V.S.-10; G.T.-3;
tevelü	devesi olan K.M.T.T.A.M.-1;
tevesiz	devesi olmayan K.M.T.T.A.M.-1;
tevfī ḳ	A. Allah’ın yardımı, Allah’ın yardımına kavuşma, hidayet M.G.-1; İ.M.V.S.-8; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1; B.V.-1; K.İ.N.-2;
tevhī d	A. Allah’ın birliğine inanma İ.M.V.S.-2; G.T.-1;

te'vīl	A. söze ayrı mana vermeye kalkışma, uydurma, yakıştırma İ.M.V.S.-3; G.T.-2;	
tevliye	A. mütevellilik, vakıf işlerine bakma görevi İ.M.V.S.-1;	
tevlük	kör K.M.T.T.A.M.-1;	krş. tövlük
tevşe	A. bir hastalık adı B.V.-1;	
teyemmüm	A. su bulunmadığı durumlarda abdest veya gusulün yerine geçmek üzere yapılan şey İ.M.V.S.-83;	
teyemmümlü	A.T. teyemmüm almış olan İ.M.V.S.-4;	
teyişli	(alın yazısıyla) belirlenmiş, gerekli, mecburi C.C.-1;	
teyme	her K.İ.L.A.-1;	krş. tegme, tigme
tez	F. tez C.C.-2; D.M.F.L.T.-2;	krş. tiz, tizcek
teze	F. taze E.Z.L.T.-2; K.F.B.L.T.-1; D.M.F.L.T.-2; K.İ.L.A.-1;	
tezkiye	A. temiz etme, temize çıkarma İ.M.V.S.-1; K.F.B.L.T.-1;	
tezkiyelik	A.T. temize çıkarma İ.M.V.S.-1;	
tığrağ	becerikli; neşeli, şen K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
tilmaç	tercüman E.Z.L.T.-1;	krş. dilmaç, tilmaç, tolmaç
tım	sakin C.C.-1;	
tımarsık	murdar; alçak E.Z.L.T.-2;	

tın	sessiz, sakin C.C.-1;	
tın	zeka; ruh C.C.-23;	
tınç	sakin, sükunet, huzur C.C.-2; K.İ.L.A.-1;	
tınçlık	sakitlik, dinçlik K.İ.L.A.-1;	
tıngu	çok C.C.-1;	
tınım	huzur C.C.-3;	
tınmak	rahat K.M.T.T.A.M.-1;	
tırak	çabuk C.C.-1;	
tırāz	A. kumaş ve bezlerdeki nakış, süs İ.M.V.S.-1;	
tırnaqlı, tırnaqlı	tırnaklı K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-3;	
tış	dışarı İ.M.V.S.-1;	krş. tışgaru
tışkaru	dışarı, dışarıya doğru M.G.-4;	krş. tış
ticāret	A. ticaret, alış veriş İ.M.V.S.-1; G.T.-5; K.F.B.L.T.-1;	
tigirmi	değirmi, yuvarlak M.G.-1; B.V.-5;	krş. tegirmi
tigme	her, değme M.G.-2; İ.M.V.S.-24; G.T.-13; B.V.-11;	krş. tegme, teyme
tigmek	değmek M.G.-1; B.V.-3;	

tigre	çevre, etraf İ.M.V.S.-1; G.T.-3;	
tik	dik, doğru M.G.-7; K.R.F.H.-1; E.Z.L.T.-1; B.V.-12;	
tik	sakin, sessiz, hareketsiz; tek M.G.-1; İ.M.V.S.-18; G.T.-10; E.Z.L.T.-2;	krş. tak, tek, tevek
tiki	çift E.Z.L.T.-1;	
tikiçi	dikici G.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	
tikme	dikiş dikme C.C.-1;	
tikük	dikilmiş, dikiş İ.M.V.S.-1;	
til	dil (konuşulan dil), lisan M.G.-18; G.T.-3; C.C.-6; K.İ.N.-11; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. dil
tilāva	A. okumak İ.M.V.S.-1;	
tilek	dilek, istek, arzu İ.M.V.S.-11; G.T.-4; C.C.-1; E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	krş. dilek
tileklü	dilekli, dileğe bırakılmış K.F.B.L.T.-1;	
tilençi, tilenci	dilenci G.T.-5; E.Z.L.T.-1; D.M.F.L.T.-2; K.İ.L.A.-1;	krş. dilençi
tilençilik	dilencilik G.T.-1;	
tilenmek	dilenmek G.T.-2;	
tilmaç	tercüman E.Z.L.T.-1;	krş. dilmaç, tılmaç, tolmaç
tilsiz	dilsiz K.İ.L.A.-1;	krş. tilsüz

tilsüz	dilsiz K.R.F.H.-1;	krş. tilsiz
tilü	deli İ.M.V.S.-10;	krş. teli, telü, delü
timar	A. yara bakımı K.R.F.H.-3;	
timarsuzluk	bakımsızlık K.R.F.H.-1;	
time	her ne zaman; değme E.K.L.Z.L.T.-1; K.R.F.H.-2; E.Z.L.T.-6;	
timek	demek, söylemek M.G.-6;	
tiñ	F. denk, müsavi M.G.-5; İ.M.V.S.-6; G.T.-4;	
tiniş	dinlenen E.Z.L.T.-2;	
tinleñdirmek	dinlendirmek K.R.F.H.-1;	
Tiñri	Tanrı B.V.-1;	krş. Tağrı, Tañrı, Teñri
tintövçi	arayıcı, inceleyici C.C.-1;	
tipretmek	deprenmek, sallanmak M.G.-1;	
tireñ	derinlik, seviye İ.M.V.S.-1; B.V.-1;	
tiri	diri, canlı İ.M.V.S.-48; E.Z.L.T.-1; B.V.-43; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. diri, tirig
tirig	diri, canlı İ.M.V.S.-9;	krş. diri, tiri
tirilik	dirilik, hayatiyet C.C.-5;	

tirilmek	dirilmek; yaşamak, ömür sürmek G.T.-2;	
tirki	kurban C.C.-1;	
tirle	diri, canlı İ.M.V.S.-3;	
tirlik	hayat, dirilik, canlılık, yaşayış İ.M.V.S.-12; G.T.-6; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
tiröv	hayat, yaşama C.C.-1;	
tişek	delik, deşik M.G.-1;	krş. tişik
tişi	dişi, her hayvanın dişisi E.K.L.Z.L.T.-2; İ.M.V.S.-11; K.M.T.T.A.M.-1;	
tişilik	dişilik İ.M.V.S.-1;	
tişlegen	dişlegen, ısırğan M.G.-1;	
titreme	titreme K.M.T.T.A.M.-1;	krş. titremek
titremek	titremek G.T.-3; K.İ.N.-6;	krş. titreme
tiyişli	gerekli, değer E.Z.L.T.-2;	
tiz, ti'z, tīz	F. tez, çabuk, çabucak, hemen M.G.-24; K.R.F.H.-2; İ.M.V.S.-11; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-15;	krş. tez, tizcek
ti'zcek	çabucak K.R.F.H.-1;	krş. tez, tiz
tizginmek	dönmek, dolaşmak M.G.-4;	
tizik	çabuk, kolayca M.G.-1;	krş. tizirek

tizik	dizilmiş E.Z.L.T.-1;	
tizim	dizi, dizilmiş İ.M.V.S.-1;	
tizirek	tezce K.F.B.L.T.-1;	krş. tizik
tī z tī z	F. acele acele İ.M.V.S.-1;	
toba	A. tövbe, pişmanlık C.C.-2;	
tobalan	sancı illeti, mahsus sancılanmış adam K.İ.L.A.-1;	
toğan kardeş	öz kardeş E.Z.L.T.-1;	
toğma tilü	anadan doğma deli İ.M.V.S.-2;	
toğram	parça, lokma K.M.T.T.A.M.-1;	
toğrı	doğru M.G.-4; G.T.-4; E.Z.L.T.-3; K.İ.N.-1;	krş. toğru, torı
toğru, toğru	doğru, düz; sözünde sadık M.G.-27; İ.M.V.S.-7; C.C.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-3; K.İ.L.A.-1;	krş. toğrı, torı
togruluk	doğruluk C.C.-1;	
toğurmağ	doğurmak B.V.-1;	
toguz	dokuz C.C.-1;	krş. takuz, toğuz
toğ, tok	tok G.T.-7; E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	

tokluk	tokluk, bolluk, fazlalık C.C.-1;	
toğşan, toğsan, toksan	doksan (sayı) E.K.L.Z.L.T.-1; İ.M.V.S.-7; G.T.-1; E.Z.L.T.-1; B.V.-1; K.M.T.T.A.M.-1; D.M.F.L.T.-11; K.İ.L.A.-1;	krş. toğzan
tokucı, toğucı	dokumacı E.Z.L.T.-1; D.M.F.L.T.-1;	krş. toğurcı
toğurcı	dokuyucu K.M.T.T.A.M.-1;	krş. tokucı
toğurçin	satranca benzer bir nevi oyun K.İ.L.A.-1;	
toğuş	savaş İ.M.V.S.-2; K.İ.N.-2;	
toğuşmak	vuruşmak, çarpışmak M.G.-2;	
toğuz, toğuz	dokuz (sayı) M.G.-1; E.K.L.Z.L.T.-9; K.R.F.H.-2; İ.M.V.S.-14; G.T.-2; B.V.-7; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. taguz, toguz
toğzan	doksan E.K.L.Z.L.T.-1;	krş. toğşan
tolanak	bulanık E.Z.L.T.-1;	
toğlaz	aşağı, bayağı K.M.T.T.A.M.-1;	
toli	dolu E.Z.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. tolu, toluğ
tolmaç, tilmaç	tercüman C.C.-4;	krş. tilmaç, tilmaç, dilmaç
tolu, tolu	dolu İ.M.V.S.-2; G.T.-3; C.C.-2; B.V.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	krş. tolu, toluğ

toluğ	dolu İ.M.V.S.-5; B.V.-13;	krş. tolu, tolu
tonçı	kürkçü C.C.-1;	
tonuk	donuk E.Z.L.T.-2;	
topuklu	topuklu K.R.F.H.-3;	
torı	doğru E.Z.L.T.-1;	krş. toğrı, toğru
toy, ıoy	düğün, şölen İ.M.V.S.-2; C.C.-5; K.F.B.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
toy	yavru E.Z.L.T.-1;	
toydurmak	doyurmak G.T.-1;	
tozlu	tozlu İ.M.V.S.-1;	
töben	altında, aşığı, geri C.C.-2;	
töhemet	A. töhmet K.F.B.L.T.-1;	krş. töhemmet, töhmet, töhümet
töhemmet	A. töhmet, itham K.F.B.L.T.-1;	krş. töhemet, töhmet, töhümmet
töhmet, tuhmet	A. suç isnat etme, töhmet, itham G.T.-6;	krş. töhemet, töhemmet, töhümet
töhümet	A. töhmet K.F.B.L.T.-1;	krş. töhemet, töhemmet, töhmet

tök	tane E.Z.L.T.-1;	
tök	puşt E.Z.L.T.-1;	
töki	çift E.Z.L.T.-1;	
tökme	çevik C.C.-1;	
tökmek	dökmek, sermek G.T.-1;	
töleç	beleş, parasız C.C.-1;	
töleklik	ağır başlılık İ.M.V.S.-3;	
töre	örf, adet; kural İ.M.V.S.-2; C.C.-7;	krş. tür, türe
tört	dört (sayı) M.G.-21; İ.M.V.S.-236; G.T.-10; C.C.-3; B.V.-33; K.İ.N.-5; K.İ.L.A.-1;	krş. dörd, dört, dörüd, dörüt
törtünçü	dördüncü C.C.-2;	krş. dördünçü
tövlük	kör C.C.-1;	krş. tevlük
tözdeş	özdeş, aynı nitelikte, aynı huyda, aynı seciyede C.C.-1;	
tözlik	öz, mahiyet C.C.-1;	
tözmelüh	acı, ızdırap C.C.-1;	
tözümlü	sabırlı, sebatlı C.C.-1;	
tözümlük	sabır C.C.-1;	

tuhfe	A. hediye, armağan G.T.-1;	
tul	dul C.C.-1; E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
tu‘m	A. tat, lezzet G.T.-1;	
tumak	kör, küt C.C.-1;	
tu‘man	on bin E.K.L.Z.L.T-1;	
tunah	rehin C.C.-1;	
tungovul	bildirme, haber verme C.C.-1;	
turmağ	durmak, bulunmak; kalkmak M.G.-3; K.R.F.H.-1; G.T.-2; B.V.-5;	
turtanağ	zekat vergisi K.İ.L.A.-1;	
tu‘ruş	duruş E.K.L.Z.L.T-1;	
tusnak	rehin E.Z.L.T.-1;	krş. dutsağ, tutıq, tutgun, tu‘kun, tutsak, tutsav, tutu, tutuğ
tuş	hiza, eş; taraf, cihet, yön İ.M.V.S.-22; G.T.-1; K.İ.N.-15;	
tuşak, tuşar	köstek E.Z.L.T.-1;	
tu-şanbe	F. Pazartesi C.C.-1;	
tuşman	düşman E.Z.L.T.-1;	krş. düşman, düşmen

tutam	tutam, avuç dolusu İ.M.V.S.-2;	
tutçı	her vakit, daima K.F.B.L.T.-1;	
tuğı	rehin, tutsak	krş. dutsak, tusnak, tutgun, tutık, tutkun, tutsak, tutsav, tutu, tutuğ
tutık	D.M.F.L.T.-1; tutuk, örtülü; esir	krş. dutsak, tusnak, tutgun, tuğı, tutkun, tutsak, tutsav, tutu, tutuğ
tutgun, tutkun	B.V.-2; esir, hapis	krş. dutsak, tusnak, tutık, tuğı, tutkun, tutsak, tutsav, tutu, tutuğ
tutkın	C.C.-3; cehennem	
tutkun	C.C.-1; esir, tutsak	krş. dutsak, tusnak, tutgun, tuğı, tutık, tutsak, tutsav, tutu, tutuğ
tutmağ, tutmağ	K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1; tutmak, yakalamak, elde etmek, saklamak; tasavvur etmek	
tutmak	M.G.-14; E.K.L.Z.L.T.-1; G.T.-8; K.İ.N.-1; hapis	
tutmas il	E.Z.L.T.-1; çolak el	
tutsak	İ.M.V.S.-9; tutsak, rehin	krş. dutsak, tusnak, tutgun, tuğı, tutık, tutkun, tutsav, tutu, tutuğ
	C.C.-1; E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	

tutsav, tutu	esir, rehin	krş. dutsak, tusnak, tutgun, tuğı, tutık, tutkun, tutsak, tutu, tutuğ
	E.Z.L.T.-1;	
tuğu	esir, tutsak	krş. dutsak, tusnak, tutgun, tuğı, tutık, tutkun, tutsak, tutsav, tutuğ
	K.M.T.T.A.M.-1;	
tutuğ	esir, tutsak	krş. dutsak, tusnak, tutgun, tuğı, tutık, tutkun, tutsak, tutsav, tutu
	İ.M.V.S.-1;	
tu'tulmak	tutulmak	
	K.R.F.H.-2;	
tutuş	sürekli, devamlı; çıkışma, çekişme	
	İ.M.V.S.-34; B.V.-3;	
tuvra	doğru	
	C.C.-1;	
tuyana	aleni, açık; "dileyerek" anlamına	
	C.C.-2; E.Z.L.T.-2;	
tuysu	his	
	K.İ.L.A.-1;	
tuzak, tuzak, tuzak	tuzak	
	G.T.-9; C.C.-2; E.Z.L.T.-2; K.M.T.T.A.M.-1; D.M.F.L.T.-1;	
	K.İ.L.A.-1;	
tüflih	A. iflah olma, iyileşme	
	K.R.F.H.-1;	
tüge	cariye	
	K.M.T.T.A.M.-1;	
tügme	düzenbaz, hileci	
	K.M.T.T.A.M.-1;	

tükel, tügel	mükemmel, tam, tamam C.C.-3;	
tülek	kör K.İ.L.A.-1;	
tümen	binlerce, pek çok, on bin G.T.-2; C.C.-1; B.V.-1; K.İ.L.A.-1;	
tün	gece, akşam	krş. tünle E.K.L.Z.L.T.-1; İ.M.V.S.-15; G.T.-19; C.C.-2; E.Z.L.T.-3; B.V.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;
tün buçuğu	gece yarısı K.M.T.T.A.M.-1;	
tüne	dün	krş. dün, tünekün, tün kün C.C.-2; E.Z.L.T.-1;
tünekün	dün; yarın, ertesi gün	krş. dün, tüne, tün kün E.K.L.Z.L.T.-2; İ.M.V.S.-5; C.C.-2; K.İ.L.A.-1;
tün keçe	dün gece K.İ.L.A.-1;	krş. tün kiçe
tün kiçe	dün gece K.M.T.T.A.M.-1;	krş. tün kiçe
tün kün	dünkü gün K.M.T.T.A.M.-1;	krş. dün, tüne, tünekün
tünle	gece E.K.L.Z.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. tün
tüp, tüb	dip, temel, kök C.C.-7;	
tür	töre, adet E.Z.L.T.-2;	krş. töre, türe
türe	töre, adet E.Z.L.T.-3;	krş. töre, tür
türelî	düzgün E.Z.L.T.-1;	
Türk	Türk E.Z.L.T.-1; B.V.-5; K.İ.N.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. Türük

Türki, Türkī	Türkçe, Türk'e ait K.R.F.H.-2; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-2;	
Türkişe	Türkçe D.M.F.L.T.-1;	
Türkiyye	Türk'e ait B.V.-1;	
Türkmen	Türk kavminden birisi K.İ.L.A.-1;	
türlendi	türlü C.C.-1;	
türlü, türlü	türlü, çeşitli; o türde, o yaratılışta K.R.F.H.-2; İ.M.V.S.-13; G.T.-39; K.İ.N.-7; K.İ.L.A.-1;	krş. dürlü, türlendi, türlüg
türlüg	türlü, çeşitli M.G.-8; İ.M.V.S.-36; B.V.-127;	krş. dürlü, türlendi, türlü
Türük	Türk K.F.B.L.T.-1;	krş. Türk
türük	el alem, halk, ahali E.Z.L.T.-1;	krş. dürük
tüş	öğle İ.M.V.S.-44; C.C.-1;	
tüş	düş, rüya G.T.-6; C.C.-3; E.Z.L.T.-1;	
tüşmek	düşmek; inmek, uğramak M.G.-9; E.K.L.Z.L.T.-1; G.T.-1;	
tüvün	kısır C.C.-1; K.İ.L.A.-1;	
tüyün	düğüm E.Z.L.T.-1;	
tüz	düz, aynı, doğru M.G.-12; G.T.-3; C.C.-7; E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1; B.V.-29;	krş. dü'z
tü'ze	asil K.R.F.H.-1;	

tüzenlik	düzenlik, emniyet E.Z.L.T.-1;
tüzetmek	düzeltilmek; (süngü) düzmek, yapmak M.G.-1;
tüzge	seviye, hiza M.G.-1;
tüzülük	eşit, ortak İ.M.V.S.-1;

U

uca	arka B.V.-28;	
ucuz	ucuz, değersiz; bol K.F.B.L.T.-1; D.M.F.L.T.-1;	krş. uçuz, uşuz
uç, uc	uç; taraf, yan; kenar M.G.-58; İ.M.V.S.-4; G.T.-5; C.C.-2; E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1; B.V.-11; K.İ.N.-8; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. öç, üç, üş
uç	at yarışında veya ok atışında bahse girmek K.İ.L.A.-1;	
uçmağ	cennet K.İ.N.-4;	krş. uçmak
uçmak	uçmak E.K.L.Z.L.T.-1;	krş. uçmağ
uçmak, uçmak	cennet İ.M.V.S.-68; C.C.-5; E.Z.L.T.-4; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	
uçmaklı	cennetli, cennette bulunan C.C.-1;	
uçuk	humma, sıtma, ateşli hastalık K.M.T.T.A.M.-1;	
uçuz	kolay; ucuz, değersiz M.G.-2; C.C.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. ucuz, uşuz
uçuzluk	ucuzluk K.M.T.T.A.M.-1;	krş. uçuzluk
uçuzluk	kolaylık M.G.-1;	krş. uçuzluk
ud	haya K.İ.L.A.-1;	krş. uţ, uyat
udaa	A. ardarda C.C.-2;	

‘udde	A. hazırlık M.G.-1;	
‘udül	A. kadılık makamında (mahkemede) bulunan ve icabında reyine baş vurulan kimseler, bir nevi jüri üyesi G.T.-1;	
uğrı	hırsız K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-2;	krş. oğrı, uğru, uğur, uğurı, uvru
uğrılık	hırsızlık K.İ.N.-1;	krş. uğurluk, oğrılık
uğru	hırsız E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	krş. oğrı, uvru
uğur	hırsız K.F.B.L.T.-1;	krş. oğrı, uğrı, uğur, uğurı, uvru
uğurı	hırsız K.F.B.L.T.-1;	krş. oğrı, uğrı, uğru, uğur, uvru
uğurlayıcı	hırsız, soyguncu K.F.B.L.T.-1;	
uğurlayın	gizlice K.F.B.L.T.-1;	
uğurluk	hırsızlık K.F.B.L.T.-1;	krş. oğrılık, uğrılık
uğurt	yudum K.M.T.T.A.M.-1;	
‘uhde	A. üzerine alma, sorumlu olma İ.M.V.S.-2; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	
uķal	A. ayaklarda görülen kramp K.R.F.H.-1;	
‘uķbā	A. ahiret G.T.-1;	

‘uqr	A. doğum yapamayan kısır kadın İ.M.V.S.-2;	
‘uqūbet, ‘uqūbat	A. ceza, eziyet, işkence, aza G.T.-12;	
‘uqūd	A. bağlar, şartlar İ.M.V.S.-1;	
‘uqr	A. cariyenin mehr-i misline denir K.F.B.L.T.-1;	
ulam	vasıtasıyla, yoluyla C.C.-5;	
ulaş	yakın, bitişik K.İ.L.A.-1;	
ulca	doyumluk E.Z.L.T.-1;	
‘ulemā	A. alimler G.T.-3; B.V.-1;	
ullu	büyük, ulu G.T.-9;	krş. ulu, uluğ
ulu	büyük, yüce E.K.L.Z.L.T-5; K.R.F.H.-4; İ.M.V.S.-1; G.T.-11; C.C.-18; E.Z.L.T.-3; K.İ.N.-3; K.İ.L.A.-1;	krş. ullu, uluğ
ulu anası	nine, büyük anne K.İ.L.A.-1;	
uluğ	ulu, büyük M.G.-10; İ.M.V.S.-125; G.T.-11; K.F.B.L.T.-1; B.V.-40;	krş. ullu, ulu
uluğluğ	büyüklik, yücelik İ.M.V.S.-2;	krş. uluğluğ, ulu'luğ, ululuk
uluğluğ	büyüklik, yücelik İ.M.V.S.-9; G.T.-3;	krş. uluğluğ, ulu'luğ, ululuk
uluğrağ	büyükçe, daha büyük K.F.B.L.T.-1; B.V.-3;	

ulu'luğ	büyüklik K.R.F.H.-1;	krş. uluğluğ, uluğluğ, ululuk
ululuk	ululuk, büyüklik C.C.-1;	krş. uluğluğ, uluğluğ, ululuğ
ulus	halk, millet, tebea G.T.-1;	
‘ulvī	A. yüksek, ulvi G.T.-1;	
umay	kurtulma E.Z.L.T.-1;	
umınç	istek, arzu; umut İ.M.V.S.-2;	krş. umunç
umsunlı	umunan E.Z.L.T.-1;	
umunç	umut C.C.-1;	krş. umınç
‘umre	A. hac mevsiminin dışında Kabe’yi ve Mekke’nin mübarek yerlerini ziyaret etme İ.M.V.S.-109;	
‘umūm-ı belvā	A. sıkıntının, belanın geneli İ.M.V.S.-4;	
unutçang	unutulabilir C.C.-1;	
unutmağ	unutmak E.K.L.Z.L.T-1;	
urlaş	belirme, çıkma, doğma E.Z.L.T.-1;	
urmağ	vurmak M.G.-28; E.K.L.Z.L.T-2; K.R.F.H.-2; G.T.-7; B.V.-8;	
ur(u)şu	vuruşma, savaşma, karşı koyma C.C.-1;	krş. uruş

uruk, uruh	uruk, ahfad, çocuk, nesil C.C.-3;	
uruş	savaş; vurma, vuruş M.G.-17; E.K.L.Z.L.T-1; K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-4; G.T.-9; E.Z.L.T.-4; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-8;	krş. ur(u)şu
uruşçı'	savaşçı K.R.F.H.-1;	
uruşmak	vuruşmak, savaşmak M.G.-2; E.K.L.Z.L.T-1;	
urutka	ihtiyar, yaşlı E.Z.L.T.-1;	
'uryān	A. atın eyersiz olması M.G.-2;	
us, uş	akıl İ.M.V.S.-16; C.C.-5; E.Z.L.T.-9; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. es, uşş
usal	tembel, isteksiz, gevşek G.T.-3;	
usare	A. öz B.V.-9;	
uslı	akıllı İ.M.V.S.-1;	krş. uşlu
uşlu	akıllı K.M.T.T.A.M.-1;	krş. uslı
uşş	akıl K.F.B.L.T.-1;	krş. es, us, ust
uşsız	akılsız K.M.T.T.A.M.-1;	krş. ussuz
ussuz	akılsız İ.M.V.S.-1;	krş. uşsız
ustā, uşta, osta	F. usta, öğretici, öğretmen G.T.-1; C.C.-5; D.M.F.L.T.-1;	

ustlu	akıllı, zeki C.C.-1;	krş. es, us, uşş
uşûl-i dī n	A. dinin esasları İ.M.V.S.-1;	
uşak	küçük İ.M.V.S.-7; G.T.-1; B.V.-9; K.İ.L.A.-1;	
uşacuk	küçücük K.F.B.L.T.-1;	
uşakçı, uşahçı, uyşahçı	hain, iftiracı C.C.-4;	
‘uşşāk	A. aşıklar G.T.-2;	
uşuk	çok, çokluk C.C.-1;	
uşuz	ucuz E.Z.L.T.-1;	krş. ucuz, uçuz
uţ	haya, utanma K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. ud, uyat
utru, urtu	karşı, karşılık; eşit değerli, uygun, aynı değerde C.C.-7;	
uvaq	ufak, küçük K.F.B.L.T.-1;	
uvru	hırsız E.Z.L.T.-1;	krş. oğrı, uğrı, uğru, uğur, uğuru
uvu	ağı K.İ.L.A.-1;	
uvurgan	hırsız E.Z.L.T.-1;	
uvuş	parça K.F.B.L.T.-1;	krş. ülü, ülüş, üvüş

uwtan	utanmak B.V.-1;	
uya	yuva E.Z.L.T.-1;	
uyag	uyanık G.T.-1;	krş. uyah, uyağ
uyah	uyanık C.C.-2;	krş. uyağ, uyağ
uyağ	uyanık İ.M.V.S.-1;	krş. uyağ, uyah
uyanık	uyanık E.Z.L.T.-1;	krş. uyanuğ
uyanuğ	uyanık K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. uyanık
uyat	utanma, haya C.C.-4; K.İ.L.A.-1;	krş. ud, uğ
uyatlık	rüşvaylık E.Z.L.T.-1;	
uyğ	uyku İ.M.V.S.-1;	krş. uyğ, uyuhu
uyğ, uyku	uyku İ.M.V.S.-6; G.T.-11; E.Z.L.T.-2; K.İ.L.A.-1;	krş. uyğ, uyuhu
uykusuzluğ	uykusuzluk G.T.-1;	
uyşah	iftira, hakaret C.C.-1;	
uyuhu, uyuhı	uyku C.C.-2;	krş. uyğ, uyğ
uz	usta, mahir, becerikli, ehil G.T.-1; C.C.-2; E.Z.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
uzak	uzak B.V.-2; K.İ.N.-1;	

uzan	kopuz çalarak türkü söyleyen K.İ.L.A.-1;
uzanmağ	uzanmak M.G.-1;
uzatmağ	uzatmak M.G.-1;
uzğun	azgın, sapık K.İ.L.A.-1;
‘uzlet	A. yalnızlık, uzlet G.T.-3;
uzun	uzun M.G.-41; E.K.L.Z.L.T-7; K.R.F.H.-4; İ.M.V.S.-26; G.T.-18; C.C.-4; E.Z.L.T.-8; K.F.B.L.T.-1; B.V.-52; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-25; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;
uzunluk	uzunluk C.C.-1;

Ü

üce	yüce, ulu D.M.F.L.T.-1;	krş. yüce, yüçe
ücret	A. ücret, para G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	krş. icret
üç, ü'ç	üç (sayı) M.G.-25; E.K.L.Z.L.T-7; K.R.F.H.-9; İ.M.V.S.-434; G.T.-16; C.C.-3;E.Z.L.T.-13; K.F.B.L.T.-1; B.V.-91; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-25; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
üç	uç, taraf E.Z.L.T.-1;	krş. öç, uç, üş
üçer	üçer E.K.L.Z.L.T-1;	
üçüncü	üçüncü E.K.L.Z.L.T-1;	krş. üçünçi
üçlük, üçlik	teslis, üç birlik, üçlük C.C.-2;	
üçöv	üçlük, üçü birden, üçü beraber C.C.-1;	
üçünçi	üçüncü C.C.-3; K.F.B.L.T.-1; B.V.-5; K.İ.L.A.-1;	krş. üçünçi
üç yüz	üçyüz (sayı) E.Z.L.T.-1;	
üfüşlik	ıslaklık İ.M.V.S.-1;	krş. efüşlik, efüşlük, evüşlik, evüşlük, üfüşlük, üwüşlük
üfüşlük	ıslaklık İ.M.V.S.-1;	krş. efüşlik, efüşlük, evüşlik, evüşlük, üfüşlik, üwüşlük
ügerçi	kurye K.M.T.T.A.M.-1;	

ügütçi	ügütücü; çoban E.Z.L.T.-1;	
üküş	çok M.G.-39;	
ükütüptür	kısır E.Z.L.T.-1;	
üleştü	sırayla, sırası üzerine İ.M.V.S.-2;	krş. üleştürü
üleştürü	sırayla, sırası üzerine İ.M.V.S.-1;	krş. üleştü
ülfet	A. yakınlık, ülfet G.T.-2;	
ülkü	hedef, amaç İ.M.V.S.-1; G.T.-2; K.İ.L.A.-1;	
ülü	pay, hisse K.İ.L.A.-1;	krş. uvuş, ülüş, üvüş
ülüş	pay, hisse, kısmet İ.M.V.S.-70; C.C.-4; E.Z.L.T.-2; K.F.B.L.T.-1; B.V.-14; K.İ.L.A.-1;	krş. uvuş, ülü, üvüş
ümerā	A. emirler, beyler G.T.-2;	
ümī d	F. umut, umma, ümit İ.M.V.S.-13; G.T.-13; B.V.-1;	krş. ümī z
ümī z	F. ümit K.F.B.L.T.-1;	krş. ümī d
ümm	A. ana B.V.-2;	
ümmet	A. ümmet G.T.-1;	
ümmī	A. anasından nasıl doğmuş ise öyle kalıp okuma yazma öğrenmeyen İ.M.V.S.-6;	

ün	his E.K.L.Z.L.T-1; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	
ünegü	inatçı K.İ.L.A.-1;	krş. ünewü
ünewü	inatçı K.İ.L.A.-1;	krş. ünegü
üns	A. alışıklık, ünsiyet G.T.-1;	krş. ünüs
ünüs	A. alışma, alışıklık K.F.B.L.T.-1;	krş. üns
üprek	ürpermiş İ.M.V.S.-1;	
ürkegen	ürkegen, ürkek (at) M.G.-1;	krş. ürkeken
ürkeken	ürkek E.Z.L.T.-1;	krş. ürkegen
üst	üst M.G.-24; E.K.L.Z.L.T-7; K.R.F.H.-7; İ.M.V.S.-10; G.T.-38; E.Z.L.T.-2; K.F.B.L.T.-1; B.V.-8; K.M.T.T.A.M.-8;	krş. üstün
üstād	F. usta, hoca G.T.-11; K.F.B.L.T.-1; B.V.-4; K.İ.N.-10;	krş. üstāz
üstāz	F. hoca, usta K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-4;	krş. üstād
üstāhlık	F.T. iç açılma, ferahlama İ.M.V.S.-1;	
üstün	üst kısım, üst taraf; üstün E.K.L.Z.L.T-1; G.T.-2; C.C.-11; B.V.-5; K.İ.L.A.-1;	krş. üst
üş	kenar, uç D.M.F.L.T.-4;	krş. öç, uç, üç
üvüş	parça K.F.B.L.T.-1;	krş. uvuş, ülü, ülüş

üwüşlük	ıslaklık	krş. efüşlik, efüşlük, evüşlik, evüşlük, üfüşlik, üfüşlük
	İ.M.V.S.-1;	
üyegeñi	büyük, ulu	
	K.M.T.T.A.M.-1;	
üyüş	kaygılı, şaşkın, hayırsız	
	E.Z.L.T.-1;	
üzek	üst, satıh, yüz	
	B.V.-2;	
üzgüçi	yüzücü	
	G.T.-1;	
üzit	şeytan	
	K.M.T.T.A.M.-1;	
üzüt	ölü	
	K.İ.L.A.-1;	

V

va‘az	A. vaaz K.F.B.L.T.-1;	krş. va‘z
vācib	A. yapılması dinen gerekli olan, farz derecesine yakın bulunan ibadet, vacip; gerekli olan M.G.-4; İ.M.V.S.-812; G.T.-5; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-1;	
va‘d	A. üstüne alma, söz verme İ.M.V.S.-9;	
vada	A. vade C.C.-1;	krş. va‘de
va‘de	A. söz verme, vaat G.T.-3; K.F.B.L.T.-1;	
vaḥḥar	A. teyir eylemek, geciktirmek İ.M.V.S.-3;	
vaḥī	A. boş, manasız, faydasız K.F.B.L.T.-1;	
vaḥşet	A. ürkme, ürkeklik, ürküntü G.T.-3;	
vaḥşī	A. yabani K.F.B.L.T.-1; B.V.-3;	
vaḥy	A. bir emrin Allah tarafından peygambere bildirilmesi İ.M.V.S.-2;	
vā‘īd	A. birini iyiliğe sevkettirme veya kötülükten uzaklaştırmak için korkutma İ.M.V.S.-1;	
vā‘iz	A. vaaz veren G.T.-1;	
vaḳār	A. ağır başlılık, vekar G.T.-1;	

vaqf	A. bir malı veya mülkü satılmaması kaydıyla bir hayır kurumuna bağışlama	krş. vaqf
	İ.M.V.S.-16; G.T.-5;	
vaqfa	A. hacıların Arafat'ta durmaları	
	İ.M.V.S.-146;	
vāqı‘, vāqı‘	A. vaki, vuku bulan, rastlayan	
	M.G.-5; İ.M.V.S.-2; G.T.-6; K.F.B.L.T.-1; B.V.-1; K.İ.N.-1;	
vāqı‘a	A. hadise, vakıa	
	G.T.-6; K.F.B.L.T.-1;	
vaqıf	A. vakıf	krş. vaqf
	K.F.B.L.T.-1; B.V.-100;	
vāqıf	A. haberi olan, bilen	
	G.T.-2;	
vaqıt	A. vakit, zaman	krş. vaqt
	K.F.B.L.T.-1;	
vaqt	A. vakit, zaman	krş. vaqıt
	M.G.-32; K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-370; G.T.-65; K.İ.N.-25;	
vālī	A. vali	
	G.T.-4;	
vālī lik	A.T. vali olma; vilayet	
	İ.M.V.S.-1; K.F.B.L.T.-1;	
vallah, vallahi	A. Allah için, Allah hakkı için anlamında bir söz	
	İ.M.V.S.-3; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-4;	
van	on (sayı)	krş. on
	D.M.F.L.T.-20;	
varıcı	varan	
	K.F.B.L.T.-1;	
vārid	A. gelen, erişen	
	İ.M.V.S.-1;	
vāris, vāris	A. mirasçı, varis	
	G.T.-2; K.F.B.L.T.-1;	

vaşf	A. vasıf, nitelik, sıfat, tarif etme M.G.-21; İ.M.V.S.-18; G.T.-6;	krş. vaşf
vaşī	A. vesayet eden kişi K.F.B.L.T.-1;	
vaşıf	A. vasıf, nitelik B.V.-5;	krş. vaşf
vāşıf	A. vasfeden, öğen G.T.-1;	
vāşıl	A. yetişme M.G.-1;	
vaşīlık	A.T. vesayet K.F.B.L.T.-1;	
vāşıta	A. vasıta, aracı İ.M.V.S.-2; G.T.-1;	
vaşıyya	A. bir ölünün vasiyyetlerini yerine getirmeye memur edilen kimse İ.M.V.S.-3;	
vaşıyyet	A. bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediği şey; öğüt, nasihat M.G.-5; İ.M.V.S.-18; G.T.-3; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-1;	
vaşl	A. ulaştırma, birleşme, kavuşma, vuslat İ.M.V.S.-1; G.T.-3;	
vaşla	A. ekleme, birleştirme; süngüyü uzatmak için eklenen parça M.G.-9;	
vaşan	A. yurt, vatan G.T.-2;	
vaynaş	oynaş E.Z.L.T.-1;	
vaż	A. koyma İ.M.V.S.-1;	
va‘z	A. vaaz, dini öğüt G.T.-1;	krş. va‘az

vazī fe	A. görev İ.M.V.S.-1; G.T.-7;	krş. vazī fet
vazī fet	A. vazife, görev B.V.-1;	krş. vazī fe
vebāl	A. günah G.T.-2;	
vech	A. usul, tarz, üslup, şekil; vesile, vasıta, sebep M.G.-6; İ.M.V.S.-56; G.T.-3;	krş. vecih
vecih	vecih, yön K.F.B.L.T.-1;	krş. vech
vedā‘	A. ayrılma, Allaismarladık deme İ.M.V.S.-1;	
vede‘at	A. emanet K.F.B.L.T.-1;	krş. vedī ‘a, vedī ‘at
vedī ‘a	A. emanet İ.M.V.S.-5;	krş. vede‘at, vedī ‘at
vedī ‘at	A. emanet İ.M.V.S.-1; K.F.B.L.T.-4;	krş. vede‘at, vedī ‘a
vefā	A. sözünde durma, sözünü yerine getirme İ.M.V.S.-6; G.T.-12; K.F.B.L.T.-1;	
vefādār	A.F. sözüne sadık, vefakar G.T.-1;	
vefāsızlık	A.T. vefasızlık G.T.-1;	
vefāt	A. ölüm İ.M.V.S.-1; G.T.-1;	
vehim	A. vehim K.F.B.L.T.-1;	krş. vehm
vehm	A. kuruntu, yersiz kuruntu, yanlış İ.M.V.S.-1; G.T.-1; K.İ.N.-1;	krş. vehim

vekāhat	A. küstahlık, utanmazlık, edepsizlik G.T.-1;
vekāle	A. vekalet K.F.B.L.T.-1;
vekīl	A. vekil G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;
vekīllik	A.T. vekillik K.F.B.L.T.-1;
velā	A. efendisinin azat ettiği köle ve cariyesi ile olan münasebeti ve onlar üzerindeki hakkı İ.M.V.S.-23; K.F.B.L.T.-1;
velā-i ‘ātīka	A. mevla ile cariyesi arasında azat neticesi olarak meydana gelen bir vela İ.M.V.S.-1;
velāyet	A. kuvvet G.T.-1;
velāyet	A. memleket, diyar G.T.-11;
velī	A. ermiş, eren; vali İ.M.V.S.-17; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;
velī sūz	A.T. velisi olmayan kişi K.F.B.L.T.-1;
vera‘	A. harama düşmek kaygısı ile şüpheli şeylerden kaçınma K.F.B.L.T.-1;
verd	F. gül ile ilgili K.R.F.H.-1;
verem	verem B.V.-1;
verese	A. mirasçı İ.M.V.S.-26; K.F.B.L.T.-1;
vesīle	A. vasıta, bahane İ.M.V.S.-2;

vesk	A. bir ağırlık ölçüsü, 62.400 dirhem İ.M.V.S.-7;
veştānī	A. orta, ne az ne çok M.G.-1;
vesvās	A. ayartıcı, kötülüğü teşvik eden G.T.-1;
vesvese	A. kuruntu, şüphe İ.M.V.S.-1;
veyl	A. yazık, yazıklar olsun İ.M.V.S.-1;
vezāret	A. vezirlik G.T.-2;
vezi r	A. vezir G.T.-48;
vidā‘	A. ayrılış, veda G.T.-6;
vilāyet	A. dostluk, muhabbet İ.M.V.S.-5; K.F.B.L.T.-1;
visāl	A. kavuşma, birleşme, visal G.T.-2;
vusṭā	A. orta İ.M.V.S.-1;
vuşūl	A. ulaşma, erişme İ.M.V.S.-3;
vücūh	A. vecihler İ.M.V.S.-1;
vüzerā	A. vezirler G.T.-2;

Y

yaban	yaban E.Z.L.T.-1;
yablağ	çıplak K.İ.L.A.-1;
yabovlı	örtülü C.C.-1;
yaçanlı	utanmalı E.Z.L.T.-1;
yaçı	yaycı K.M.T.T.A.M.-1;
yad, yād, yağ	yabancı krş. yat K.F.B.L.T.-1; B.V.-22; D.M.F.L.T.-2;
yād	F. anma; beyan, açıklama İ.M.V.S.-14; G.T.-17; K.İ.N.-12;
yadağ	yaya İ.M.V.S.-2;
yādġār	F. yadigar, hatıra G.T.-4;
yağcı	yağcı B.V.-1;
yağı, yağı	düşman C.C.-1; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;
yağız	esmer, yağız krş. yavuz, yovuz G.T.-1;
yağlamak	yağlamak K.R.F.H.-1;
yagma	yağma, talan E.Z.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;
yağsuz	yağsız K.R.F.H.-1;

yaḥṣı	iyi, güzel, hoş	krş. yakşı
	M.G.-82; E.K.L.Z.L.T-4; K.R.F.H.-13; İ.M.V.S.-26; G.T.-69; K.F.B.L.T.-1; B.V.-135; K.İ.N.-22; D.M.F.L.T.-10;	
yaḥṣılık	iyilik, güzellik, hoşluk	
	E.K.L.Z.L.T-1; İ.M.V.S.-2; B.V.-2;	
yaḥṣıraq	daha iyi, daha güzel	
	E.K.L.Z.L.T-1; İ.M.V.S.-144; K.F.B.L.T.-1; B.V.-25;	
yahūdī	A. Yahudi	krş. yehūdī
	İ.M.V.S.-13; K.F.B.L.T.-1;	
yakçı	yay yapan, yaycı	krş. yayçı
	C.C.-1;	
yaqın, yakın	yakın, uzak olmayan; akraba	
	K.R.F.H.-3; İ.M.V.S.-63; G.T.-21; E.Z.L.T.-2; B.V.-21; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-7; D.M.F.L.T.-4;	
yaqınlık	yakın olma	
	İ.M.V.S.-7;	
yaqınraq	daha yakın	
	İ.M.V.S.-23;	
yaqīn	A. sağlam bilgi, kesin olarak bilme, doğru, kati	
	M.G.-2; İ.M.V.S.-14; G.T.-12;	
yaqmaç	kötürüm	
	K.İ.L.A.-1;	
yaqmak	yakmak	
	B.V.-2;	
yaqşı, yaqşı, yaḥşı	iyi	krş. yaḥşı
	C.C.-12; E.Z.L.T.-8; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
yaquş	yokuş	krş. yokuş
	D.M.F.L.T.-1;	
yaqyawuq	eş dost, akraba	
	İ.M.V.S.-5;	

yal	ücret İ.M.V.S.-45;	
yala	iftira C.C.-1;	krş. yalan, yalğan
yalam	kadir ve itibar K.İ.L.A.-1;	
yalan	yalan K.M.T.T.A.M.-1;	krş. yala, yalğan
yalañ, yalang	çıplak, yalın; kınısız kılıç M.G.-2; İ.M.V.S.-2; G.T.-1; C.C.-2;	krş. yalañaç, yalañş, yalıñ, yalañaç, yalınca
yalañaç	çıplak, yalın İ.M.V.S.-1;	krş. yalañ, yalañş, yalıñ, yalañaç, yalınca
yalancı	yalancı E.Z.L.T.-1;	krş. yalgancı, yalğançı
yalanş	yalın, çıplak E.Z.L.T.-1;	krş. yalañ, yalañaç, yalıñ, yalañaç, yalınca
yalañuz	yalnız K.İ.L.A.-1;	krş. yalğuz, yalıgız, yalıķız, yalıñgız, yaluğuz, yaluñuz
yalavaç	elçi K.İ.L.A.-1;	
yalçı	ücretle iş gören, gündelikçi İ.M.V.S.-2; C.C.-1;	
yalçı	ilikçi, düğmeci C.C.-1;	
yalğan	yalan İ.M.V.S.-45; G.T.-10; C.C.-2; K.F.B.L.T.-1; D.M.F.L.T.-2; K.İ.L.A.-1;	krş. yala, yalan
yalgancı	yalancı E.Z.L.T.-1; D.M.F.L.T.-2;	krş. yalancı, yalğançı

yalғанçı	yalancı İ.M.V.S.-1;	krş. yalancı, yalgancı
yalғuz, yalgız	yalnız İ.M.V.S.-63; G.T.-5; C.C.-6; K.F.B.L.T.-1; B.V.-3;	krş. yalañuz, yalıғız, yalıқız, yalıñız, yaluғuz, yaluñuz
yalғuzın	yalnız olarak, tek başına İ.M.V.S.-14;	krş. yalғuzun
yalғuzluқ	yalnızlık İ.M.V.S.-1; G.T.-1;	
yalғuzun	yalnız olarak, tek başına İ.M.V.S.-19;	krş. yalғuzın
yalıғız	yalnız E.Z.L.T.-1;	krş. yalañuz, yalғuz, yalıқız, yalıñız, yaluғuz, yaluñuz
yalıқız	yalnız K.M.T.T.A.M.-1;	krş. yalғuz, yalıғız, yalıñız yaluғuz, yaluñuz
yalıñız	yalnız E.Z.L.T.-2;	krş. yalañuz, yalғuz, yalıғız, yalıқız, yaluғuz, yaluñuz
yalın, yalıñ	yalın İ.M.V.S.-1; G.T.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. yalañ, yalañaç, yalañş, yalıñaç, yalıncaк
yalıñaç	çıplak İ.M.V.S.-2;	krş. yalañ, yalañaç, yalañş, yalıñ, yalıncaк
yalıncaк, yalıncaқ	yalın, çıplak E.Z.L.T.-1;	krş. yalañ, yalañaç, yalañş, yalıñ, yalıñaç
yalkav	tembel E.Z.L.T.-1;	

yaluğuz	yalnız	krş. yalañuz, yalguz, yalığız, yalıķız, yalınğız, yaluñuz
	K.F.B.L.T.-1;	
yaluñuz	yalnız	krş. yalañuz, yalguz, yalığız, yalıķız, yalınğız, yaluğuz
	K.F.B.L.T.-1;	
yama	yama	
	K.İ.L.A.-1;	
yaman, yama'n	kötü, fena	
	M.G.-6; E.K.L.Z.L.T-3; K.R.F.H.-3; İ.M.V.S.-34; G.T.-43; C.C.-13; K.F.B.L.T.-1; E.Z.L.T.-8; B.V.-16; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-3; D.M.F.L.T.-2; K.İ.L.A.-1;	
yamanca	kötüce	
	D.M.F.L.T.-1;	
yamanıraq	çok kötü	
	K.F.B.L.T.-1;	
yamanlı	fena, günahlı, günahkar	
	C.C.-1;	
yamanlıķ, yamanlıh	kötü olma, kötülük, fenalık	
	E.K.L.Z.L.T-1; G.T.-4; C.C.-2; K.F.B.L.T.-1;	
yan, ya'n, yan	yan, kenar, taraf	
	M.G.-75; E.K.L.Z.L.T-12; K.R.F.H.-10; İ.M.V.S.-100; G.T.-19; E.Z.L.T.-2; K.F.B.L.T.-1; B.V.-67; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-11; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
yaña	cihet	
	K.İ.L.A.-1;	
yangla	yenile, yenileyin	
	E.Z.L.T.-1;	
yañı, yangı, yangı	yeni	krş. yengı
	İ.M.V.S.-23; G.T.-6; C.C.-3; E.Z.L.T.-1;	
yanık	mazlum	
	E.Z.L.T.-1;	

yañılmaq	yanılmak, hata etmek M.G.-1;	
yañıla	yeni, henüz, yeniden G.T.-1; C.C.-1;	
yañılış	yanlış İ.M.V.S.-3; K.İ.L.A.-1;	
ya'nlu	yanlı K.R.F.H.-1;	
yanşak	gürültücü E.Z.L.T.-1;	
yanut	cevap E.Z.L.T.-1;	
yapçı	bina yapan usta K.M.T.T.A.M.-1;	
yapışmaq	yapışma K.F.B.L.T.-1;	
yaplak	korkak E.Z.L.T.-1;	
yaplanmış	yabalanmış E.Z.L.T.-1;	
yaplı	yabalanmış E.Z.L.T.-1;	
yapmaqlıq	yapma K.F.B.L.T.-1;	
yār	F. dost, arkadaş, yar İ.M.V.S.-1; G.T.-36; K.F.B.L.T.-1;	
yarağ	hazır, hazırlık M.G.-2; İ.M.V.S.-4; G.T.-1;	krş. yarağ
yarağ	hazırlık; fayda M.G.-1; K.F.B.L.T.-1;	krş. yarağ
arak	serbest C.C.-1;	

yaralı	yaralı E.Z.L.T.-2;	krş. yaralı
yaralu'	yaralı K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-5; K.F.B.L.T.-1;	krş. yaralı
yaramaz	yaramaz C.C.-1;	
yaramsak	sadık, itaatli, baş eğen C.C.-1;	
yārān	F. dost, dostlar, ahbap, tanıdık İ.M.V.S.-5; G.T.-21; B.V.-1;	
yarar, yara'r	yarar, fayda K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-1;	
yaratқан	Yaradan, Allah K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
yāren	F. dost K.İ.N.-2;	
yarǵu	yargı, adalet G.T.-1; C.C.-5;	
yarguçı, yargıçı	yargıç, belediye reisi C.C.-2;	
yarı	yarı B.V.-8;	krş. yarım, yarum
yarı	taraf İ.M.V.S.-1;	krş. yaru
yarı, yārī	F. yardım M.G.-1; İ.M.V.S.-18; G.T.-6; C.C.-1;	
yarıqçı	zırhçı K.M.T.T.A.M.-1;	
yarım, ya'rım	yarım, buçuk M.G.-2; K.R.F.H.-3; İ.M.V.S.-2; G.T.-2; C.C.-1; E.Z.L.T.-4; K.İ.L.A.-1;	krş. yarı, yarum
yarın	yarın, sabah G.T.-2; E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	

yarış	yarış B.V.-2;	
yarlı	yoksul, fakir, aciz, zavallı G.T.-8; C.C.-6;	krş. yarlu
yarlığan	bağışlayan, Allah K.M.T.T.A.M.-1;	
yarlığançlı, yarlığançlu	merhametli C.C.-3;	
yarlılık	fakirlik C.C.-1;	
yarlu	miskin K.İ.L.A.-1;	krş. yarlı
yarmağ	dirhem K.M.T.T.A.M.-1;	
yarov	gerekli olan, tehzatlanma C.C.-1;	
yarovlı, yaraovlı	yararlı, uygun, kabiliyetli C.C.-2;	
yarsov	tiksindirici, tabii olmayan C.C.-1;	
yarı	taraf M.G.-1; İ.M.V.S.-4;	krş. yarı
yarıklık	parlaklık, nur İ.M.V.S.-1;	
yarum	yarım E.K.L.Z.L.T-1;	krş. yarı, yarım
yarum yarısı	çeyrek, dörtte bir E.K.L.Z.L.T-1;	
yaş, yas	üzüntü, yas D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
yas	yassı E.Z.L.T.-2;	krş. yası, yassı

yası	yassı, düz, paralel K.İ.N.-5;	krş. yas, yassı
yaslu	yaslı, yas tutan K.İ.L.A.-1;	
yassı, yaşşı	yassı; enli, geniş M.G.-1; İ.M.V.S.-7; E.Z.L.T.-2; B.V.-27; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-1; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. yas, yası
yaşşısız	ensiz, dar K.M.T.T.A.M.-1;	
yaş, ya's	yaş, hayat, ömür; taze, genç M.G.-2; K.R.F.H.-7; İ.M.V.S.-30; G.T.-12; C.C.-2; E.Z.L.T.-5; K.F.B.L.T.-1; B.V.-39; K.M.T.T.A.M.-2; K.İ.L.A.-1;	
yaş	taze K.F.B.L.T.-1;	
yaşar	yaşında, yaşamış İ.M.V.S.-3;	
yaşamak	yaşamak K.R.F.H.-1;	
yaşık	zayıf, kuru, cılız C.C.-1;	
yaşıralı	saklı, gizli E.Z.L.T.-1;	
yaşırı	gizli C.C.-1;	krş. yaşuru, yaşurun
yaşıralı	saklı, gizli E.Z.L.T.-1;	
yaşlı	yaşlı, ihtiyar İ.M.V.S.-1; G.T.-1;	krş. yaşlu
yaşlu	ihtiyar K.F.B.L.T.-1;	krş. yaşlı
yaşuru	gizli, gizli olarak İ.M.V.S.-3;	krş. yaşırı, yaşurun

yaşurun	gizlice K.F.B.L.T.-1;	krş. yaşırı, yaşuru
yat, yağ	yabancı İ.M.V.S.-6; G.T.-2; C.C.-4; E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. yad
yat	kudret K.İ.L.A.-1;	
yatağan	devamlı yatan, yatağan B.V.-1;	
yatharı	ardınca, arkasından D.M.F.L.T.-1;	krş. yatharu
yatharu	ardınca, arkasından D.M.F.L.T.-1;	krş. yatharı
yatış	yatış E.Z.L.T.-3;	
yatmak	yatmak E.Z.L.T.-1; B.V.-1;	
yatsı	yatsı vakti İ.M.V.S.-42;	krş. yağsun
yatsız	kudretsiz K.İ.L.A.-1;	
yağsun	yatsı, yatsı vakti K.M.T.T.A.M.-1;	krş. yatsı
yatuğ	yalan K.İ.L.A.-1;	
yauç	yakın K.İ.L.A.-1;	krş. yavuh, yavuğ, yovuk
yavaş	uysal, sakin; yavaş G.T.-1; E.Z.L.T.-2; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
yavaşlık	yavaşlık K.R.F.H.-1;	

yavı	aslı itibariyle Türk olmayıp Türkler arasına katılan K.İ.L.A.-1;	
yavıt	düğün ve emsaline götürülen hediye K.İ.L.A.-1;	
yavu	kayıp K.F.B.L.T.-1;	
yavuh	yakın C.C.-2;	krş. yauç, yavuç, yovuk
yavuç	yakın İ.M.V.S.-3; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-2;	krş. yauç, yavuh, yovuk
yavuçkraç	daha yakın K.F.B.L.T.-1;	
yavuz, yawuz	kötü, fena İ.M.V.S.-32; G.T.-5; E.Z.L.T.-1; B.V.-25; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. yağız, yovuz
yawuzraç	kötüce B.V.-1;	
yavuzlık	kötülük, fenalık İ.M.V.S.-2;	krş. yawuzluk
yavuzluk	kötülük, fenalık İ.M.V.S.-6; G.T.-1;	krş. yawuzluk
yay	bahar, ilkbahar mevsimi; yaz mevsimi E.K.L.Z.L.T-2; İ.M.V.S.-5; C.C.-3; E.Z.L.T.-1; B.V.-8; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
yayağ	yayan, yürüyerek; yaya, piyade İ.M.V.S.-17; G.T.-6; K.M.T.T.A.M.-2;	
yayçı, yaycı	yaycı E.K.L.Z.L.T-1; D.M.F.L.T.-1;	krş. yakçı
yayda	eyersiz ata binmek M.G.-2;	
yayuç	yayık B.V.-8;	

yayun	yayın B.V.-1;	
yaz, ya'z	yaz (mevsim); ilkbahar M.G.-1; E.K.L.Z.L.T-1; K.R.F.H.-1; G.T.-7; C.C.-3; E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1; B.V.-2; K.İ.L.A.-1;	krş. yay
yazıcı, yazıcı	yazıcı E.K.L.Z.L.T-1; D.M.F.L.T.-1;	
yazıksızlık	günahkar C.C.-1;	krş. yazıksuz
yaziş	yaziş E.Z.L.T.-1;	
yazmak	yazmak E.K.L.Z.L.T-2; G.T.-2; B.V.-1;	
yazmaklık	yazma B.V.-1;	
yazuk	yazı M.G.-1;	
yazuk, yazık, yazuh	suç, günah, hata İ.M.V.S.-82; G.T.-28; C.C.-16; E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; D.M.F.L.T.-2; K.İ.L.A.-1;	
yazuklı	günahkar, günah işleyen İ.M.V.S.-4;	krş. yazuklu
yazuklu, yazuklu	günahkar, günah işleyen İ.M.V.S.-4; C.C.-11; K.F.B.L.T.-1;	krş. yazuklu
yazıksuz, yazıksuz, yazıksız	günahı olmayan, suçsuz İ.M.V.S.-2; C.C.-2;	krş. yazıksızlık
yedi	yedi (sayı) E.K.L.Z.L.T-6; E.Z.L.T.-5; K.İ.L.A.-1;	krş. yeti, yetti, yidi
yege	M. geniş C.C.-1;	

yegen	yiyeu, obur E.Z.L.T.-1;	
yegin	hafif B.V.-1;	
yegirmi	yirmi (sayı) E.Z.L.T.-2; D.M.F.L.T.-11;	krş. yigirmi
yegit, igit	geuç C.C.-1;	krş. yeit, yigit
yehūdī	A. Yahudi, Musevi G.T.-8;	krş. yahūdī
yeit	yiğit K.İ.L.A.-1;	krş. yegit, yigit
yek	şeytan, iblis; kötülük C.C.-5; E.Z.L.T.-2; K.İ.L.A.-1;	
yekki	iki (sayı) D.M.F.L.T.-4;	krş. eki, ekki, iki, ikki
yelli	elli (sayı) D.M.F.L.T.-11;	krş. elig, elli, ellig, ilig, illi, illig
yemānī	A. Yemen'e ait B.V.-1;	
yemī n-i ğamūs	A. bir yemin çeşidi İ.M.V.S.-1;	
yemiş	meyve E.K.L.Z.L.T.-1;	
yemiş şaşıcı	manav D.M.F.L.T.-1;	
yene	yine, ikinci defa C.C.-1; E.Z.L.T.-4;	krş. gene, hemān, kene, yana, yine
yenge	yenge, yenge kadın G.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	

yengilmek	yenilme C.C.-1;	
yengmek	yenme, zafer C.C.-1;	
yeñi, yengi	yeni M.G.-5; E.K.L.Z.L.T-1; E.Z.L.T.-2; B.V.-6;	krş. yiñi
yenicge	ince, hassas D.M.F.L.T.-1;	krş. yenişke
yeñil, yengül	hafif, kolay, yeğni İ.M.V.S.-17; C.C.-3; E.Z.L.T.-1;	
yeñile	yenile, tekrar E.Z.L.T.-1;	
yenişke	ince, hassas D.M.F.L.T.-1;	krş. yenicge
yensiğ	yanlamasına E.Z.L.T.-1;	
yerdaş	aynı yerden olanlar K.M.T.T.A.M.-1;	krş. yerdeş
yerdeş	hemşeri E.Z.L.T.-1; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. yerdaş
yertinçi	dünya, yeryüzü C.C.-1;	
yesir, yesir	esir, tutsak İ.M.V.S.-24; K.F.B.L.T.-4;	
ye-şanbe	F. Pazar (günü) C.C.-1;	
yetci	kasap D.M.F.L.T.-1;	
yete	Hıristiyanların komunion ayini C.C.-4;	
yeteklü	süslü K.R.F.H.-1; K.R.F.H.-1;	krş. ittüklü

yeti	keskin İ.M.V.S.-1;	krş. iti, yıtı, yiti, yitig, yitik
yeti, yetti	yedi, hafta C.C.-2; K.M.T.T.A.M.-1;	krş. yedi, yetti, yiti
yetīm	A. babası veya anası-babası ölmüş, yetim İ.M.V.S.-8; G.T.-1;	
yetinçek	cemaattan ayrılıp yalnız kalan kimse K.İ.L.A.-1;	
yetmiş	yetmiş (sayı) E.K.L.Z.L.T-4; E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; D.M.F.L.T.-10; K.İ.L.A.-1;	
yetti	yedi (sayı) D.M.F.L.T.-4; K.İ.L.A.-1;	krş. yedi, yeti, yiti
yeyiş	yiyiş, yeme tarzı E.K.L.Z.L.T-1;	
yeyitlik	gençlik C.C.-1;	
yevm	A. gün K.R.F.H.-1; G.T.-1;	
yeyni	hafif K.M.T.T.A.M.-1;	
yezne, yizne	enişte C.C.-2;	
yıdıĝ	koku; kötü kokan her şey İ.M.V.S.-12; B.V.-1;	krş. yiyi
yıdıĝlık	kokulu İ.M.V.S.-1;	
yıĝmak	kaçınmak K.F.B.L.T.-1;	
yıkık	yıkılmış E.Z.L.T.-1;	

yıklmağ	yıklmak	
	M.G.-3; E.K.L.Z.L.T-1; B.V.-1;	
yıkız	kuma	
	K.M.T.T.A.M.-1;	
yıkmağ	yıkmak	
	M.G.-3; G.T.-1; B.V.-2;	
yığruğ	bir iŒe bakmayan kimse, gayri mütेशebbis kimse	
	K.İ.L.A.-1;	
yıl, ıl	yıl, sene	krş. yıl
	M.G.-1; E.K.L.Z.L.T-2; K.R.F.H.-7; İ.M.V.S.-101; G.T.-28;	
	C.C.-6; K.M.T.T.A.M.-2; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
yımŒak, yumŒak	yumuŒak, zayıf	
	C.C.-1;	
yırağ	ırac, uzak	
	M.G.-16; K.R.F.H.-2; İ.M.V.S.-28; G.T.-17; E.Z.L.T.-1; B.V.-26;	
	K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-11; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
yırağlığ	uzaklığ, uzak olma	
	İ.M.V.S.-2;	
yırtıcı	yırtıcı	
	K.F.B.L.T.-1;	
yırtık	yırtık, yırtılmıŒ	krş. yırtuğ
	E.Z.L.T.-4;	
yırtuğ	yırtık, yırtılmıŒ	krş. yırtık
	İ.M.V.S.-13;	
yıtı, ıtı	keskin	krş. iti, yetı, yiti, yitiğ, yitik
	C.C.-3;	
yidi	yedi	krş. yedi
	K.R.F.H.-2; G.T.-4; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-4;	
yidici	atı yedekleyen kiŒi	
	K.F.B.L.T.-1;	
yig	hasta, Œikayetçi; dert, illet	
	K.R.F.H.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	

yig	üstün, daha fazla, yeğ G.T.-2;	
yigirmi	yirmi (sayı) E.K.L.Z.L.T-5; K.R.F.H.-3; İ.M.V.S.-28; G.T.-2; K.F.B.L.T.-1; B.V.-2; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. yegirmi
yigirminçi	yirminci E.K.L.Z.L.T-1;	
yigit	genç; yiğit M.G.-1; K.R.F.H.-3; İ.M.V.S.-10; G.T.-53; B.V.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. yeit, yegit
yigitlig, yigitlik	yiğitlik; gençlik K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-1; G.T.-11;	
yik	iyi, güzel K.İ.L.A.-1;	
yikindü	ikindi, ikindi vakti K.M.T.T.A.M.-1;	krş. ikindi, yikiz
yikiz	ikiz K.M.T.T.A.M.-1;	krş. ikiz, ikkiz
yikiz	ikindi vakti K.M.T.T.A.M.-2;	krş. ikindi, yikindü
yil	yıl K.F.B.L.T.-1;	krş. yıl
yilgerü	ön K.M.T.T.A.M.-1;	krş. ilegü, ileri, ilgerü
yilli	rüzgarlı İ.M.V.S.-1;	
yillik	yıllık E.Z.L.T.-2;	
yilim	düğüm E.Z.L.T.-1;	
yimek	yemek K.R.F.H.-2; G.T.-17; B.V.-6;	krş. yemek

yince	ince	krş. inçe, ince', inçke, incge, yinçe, yincge, yinçke
	K.İ.N.-1;	
yincecük	incecük	
	D.M.F.L.T.-1;	
yincege	ince	krş. inçe, ince', inçke, incge, yince, yinçe, yinçke
	K.R.F.H.-1; B.V.-17; K.İ.N.-3;	
yinçe	ince	krş. inçe, ince', inçke, incge, yince, yincge, yinçke
	B.V.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	
yinçke	ince	krş. inçe, ince', inçke, incge, yince, yinçe, yincge
	İ.M.V.S.-2;	
yine	yine	krş. gene, hemān, kene, yana, yene
	M.G.-1; K.R.F.H.-2; B.V.-26; K.İ.N.-1;	
yini	hafif	
	B.V.-2;	
yini, yingi	yeni	krş. yeñi
	K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-2; K.İ.L.A.-1;	
yiniil	hafif yeğni	
	M.G.-12;	
yir	yer, dünya	
	K.R.F.H.-16; G.T.-126; B.V.-202; K.İ.N.-36;	
yirençi	korkak (iğrenç), korkunç	
	C.C.-1;	
yirge	sıra, mevkii, makam < Moğ. cerge	
	M.G.-2;	
yirlü	yerli; yerinde	
	K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-1;	
yirmik	eğri	
	E.Z.L.T.-2;	

yiti	yedi (sayı) M.G.-2; İ.M.V.S.-65; B.V.-26;	krş. yedi, yeti, yetti
yiti'	sert, keskin, bilenmiş K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-1; E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.N.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. iti, yeti, yıtı, yitig, yitik
yitig	keskin M.G.-1;	krş. iti, yeti, yıtı, yiti', yitik
yitik	keskin, bilenmiş İ.M.V.S.-2;	krş. iti, yeti, yıtı, yiti', yitig
yitik	yitik, kayıp B.V.-1;	krş. yitük
yitinci	yedinci B.V.-1;	
yitmek	erişmek, ulaşmak, yetmek, yetişmek G.T.-1;	
yitmiş	yetmiş (sayı) İ.M.V.S.-17; G.T.-3; K.F.B.L.T.-1;	
yitük	kayıp K.İ.L.A.-1;	krş. yitik
yiv	kalın, kaba C.C.-1;	
yiyeğü	yiyecek B.V.-1;	
yiyi	iyi B.V.-2;	krş. eğgü, egi, eygi, eyi, igi, ızgü
yiyi	yiyecek B.V.-13;	
yiyi	koku İ.M.V.S.-16; K.M.T.T.A.M.-1;	krş. yıdığ
yiyyit	genç, yiğit K.M.T.T.A.M.-1;	
yiynilik	hafiflik K.İ.N.-1;	

yizne	güveyi K.M.T.T.A.M.-1;	
yobap	zahmetli, külfetli C.C.-2;	
yoga	ince C.C.-1;	
yoğan	kalın, yoğunluk M.G.-1; İ.M.V.S.-1; C.C.-1;	krş.yoğın, yoğun, yoğunluk, yovun, yügün
yoğarı	yukarı D.M.F.L.T.-1;	krş. yoharı, yoğarı, yoğaru, yuğar, yuğarı, yuğargu, yuğarı, yuğaru
yoğın	kalın M.G.-1;	krş.yoğan, yoğun, yoğunluk, yovun, yügün
yoğun, yogun	kalın, iri, kaba M.G.-9; E.K.L.Z.L.T-1; K.R.F.H.-3; İ.M.V.S.-2; C.C.-1; B.V.-16; K.M.T.T.A.M.-1; D.M.F.L.T.-2; K.İ.L.A.-1;	krş.yoğan, yoğın, yoğunluk, yovun, yügün
yoğunluk	kalın M.G.-1;	krş. yoğan, yoğın, yoğun, yovun, yügün
yoğurtçı	yoğurtçu E.K.L.Z.L.T-1;	
yoharı	yukarı C.C.-1;	krş. yoğarı, yoğarı, yoğaru, yuğar, yuğarı, yuğargu, yuğarı, yuğaru

yoğarı, yokarı	yukarı	krş. yoğarı, yoharı, yoğaru, yuğar, yuğarı, yuğargu, yuğarı, yuğaru
	M.G.-3; G.T.-3; E.Z.L.T.-3; K.M.T.T.A.M.-1;	
yoğaru	yukarı	krş. yoğarı, yoharı, yoğarı, yuğar, yuğarı, yuğargu, yuğarı, yuğaru
	M.G.-41; İ.M.V.S.-38; K.İ.L.A.-1;	
yoğlu	yoksul	krş. yoğluk
	K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
yoğluk	yokluk	krş. yoğlu
	E.K.L.Z.L.T.-1;	
yoğluluk	yoksulluk	krş. yoğsulluk
	K.F.B.L.T.-1;	
yoğsız	fakir, yoksul	
	D.M.F.L.T.-3;	
yoğsul, yoğsul, yoksul	fakir, yoksul	
	E.K.L.Z.L.T.-1; İ.M.V.S.-6; G.T.-6; C.C.-2; E.Z.L.T.-2; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
yoğsulluk, yoğsulluk	yoksulluk	krş. yoğluluk
	E.K.L.Z.L.T.-1; İ.M.V.S.-1; G.T.-5;	
yokuş	yokuş	krş. yağış
	E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
yolcı	tüccar, satıcı	krş. yolçu
	D.M.F.L.T.-1;	
yolçu	yolcu	
	C.C.-1;	
yoldaş	arkadaş, refik, yoldaş	
	İ.M.V.S.-13; G.T.-10; E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	

yoldaşlık	arkadaşlık İ.M.V.S.-1; G.T.-1;	
yol kesici	eşkîya, haydut D.M.F.L.T.-1;	
yoñ	örfi hukuk K.İ.L.A.-1;	
yonguçı	marangoz K.M.T.T.A.M.-1;	
yonmak	yontmak B.V.-1;	
yop	iyi K.İ.L.A.-1;	
yora	tabir K.İ.L.A.-1;	
yorga	yorga; ince E.Z.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
yorun	bir şeyin nihayeti K.İ.L.A.-1;	
yovaç	öbür dünya C.C.-1;	
yovaşlık	tevazu, baş eğme C.C.-1;	
yovık, yuvuk, yuk, yuvukkun	günah çıkartma C.C.-7;	
yovlaç	çok K.İ.L.A.-1;	
yovuk	yakın E.Z.L.T.-1;	krş. yauk, yavuh, yavuğ
yovun	yoğun, kalın, ağır E.Z.L.T.-1;	krş. yoğan, yoğın, yoğun, yoğunluğ, yügün

yovuz	yağız E.Z.L.T.-1;	krş. yağız, yavuz
yön, yön, yöp	yön, cihet; gerçek E.Z.L.T.-1; K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-1;	
yöp yöp	yavaş yavaş, gitgide C.C.-2;	
yöriş	yürüyüş B.V.-1;	
yübüset	A. kuruluk B.V.-1;	
yufka	ince İ.M.V.S.-1;	krş. yuğa, yuka, yupka, yuwka
yuğa	yuka, ince M.G.-2; B.V.-2;	krş. yufka, yuka, yupka, yuwka
yuğar	yukarı E.K.L.Z.L.T-1;	krş. yoğarı, yoharı, yoğarı, yoğaru, yuğarı, yuğargu, yuğarı, yuğaru
yuğarı	yukarı E.K.L.Z.L.T-2;	krş. yoğarı, yoharı, yoğarı, yoğaru, yuğar, yuğargu, yuğarı, yuğaru
yuka	yeğni, hafif E.Z.L.T.-1;	krş. yufka, yuğa, yupka, yuwka
yuğargu	yukarı B.V.-5;	krş. yoğarı, yoharı, yoğarı, yoğaru, yuğar, yuğarı, yuğarı, yuğaru

yukarı	yukarı	krş. yoğarı, yoharı, yoğarı, yoğaru, yuğar, yuğarı, yuğargu, yuğarı, yuğaru
	K.R.F.H.-1; K.F.B.L.T.-1;	
yukaru	yukarı	krş. yoğarı, yoharı, yoğarı, yoğaru, yuğar, yuğarı, yuğargu, yuğarı
	K.R.F.H.-5; B.V.-41; K.İ.N.-6;	
yulduzçı	yıldız yorumlayan, astrolog	
	C.C.-1;	
yulovçı	kurtarıcı	
	C.C.-1;	
yulugna	fidye, kurtuluş parası	krş. yuluv
	C.C.-1;	
yuluv	fidye	krş. yulugna
	C.C.-1; K.İ.L.A.-1;	
yumak	hikaye	
	E.Z.L.T.-1;	
yumağ	yıkamak	
	G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	
yumgaklı	yumru	
	E.Z.L.T.-1;	
yumgalak	yumalak	
	B.V.-1;	
yumrı	yuvarlak	krş. yumru
	E.Z.L.T.-1;	
yumru	yuvarlak	krş. yumrı
	M.G.-2;	
yumrukçı	yumrukçu, yumrukla döğüşen, bir çeşit boksör	
	G.T.-1;	
yumşaklığ	yumuşaklık	krş. yumşaklık
	K.R.F.H.-6	

yumşaklık	yumuşaklık K.R.F.H.-2; İ.M.V.S.-1;	krş. yumşaklığı
yu'mşat	yumuşatmak K.R.F.H.-2;	
yumuş	hacet, lüzumlu şey K.İ.L.A.-1;	
yumuşçı	işte kullanılan uşak K.İ.L.A.-1;	
yunçułmak	inicinme, burkulma K.M.T.T.A.M.-1;	
yupka	ince K.M.T.T.A.M.-3;	krş. yuğa, yufka, yuka, yuwka
yura	fal K.İ.L.A.-1;	
yurt	yurt, vatan İ.M.V.S.-2; C.C.-1; E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	
yuşuk	laubali kimse, fena, şeytan adam K.İ.L.A.-1;	
yut	soğuğun şiddetinden hayvanların kırılması E.Z.L.T.-1;	
yutluk	kıtlık yıl K.İ.L.A.-1;	
yutmak	yurmak E.K.L.Z.L.T.-1;	
yuva	yuva E.Z.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1;	
yuvaņang	yavaş, gevşek, uyuşuk C.C.-1;	
yuvduh	çiğ, işlenmemiş, kaba C.C.-1;	

yuwka	ince, yufka İ.M.V.S.-1; B.V.-11;	krş. yufka, yuğa, yuka, yupka
yuvuz	alçak, basık C.C.-1;	
yuzaklı	kilitli İ.M.V.S.-1;	
yüce	yüce K.R.F.H.-1; B.V.-3;	krş. üce, yüce
yücelik	yücelik İ.M.V.S.-1; B.V.-1;	
yücerak	büyükçe B.V.-2;	
yüçe	yüce K.M.T.T.A.M.-2; K.İ.L.A.-1;	krş. üce, yüce
yüçe	arka K.M.T.T.A.M.-1;	
yügençi	gemci, gem yapıcı C.C.-1;	
yügrük	koşucu, iyi koşan (at), hızlı giden M.G.-4; K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-1; B.V.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. yügürük
yügrüklüg	hızlı koşma K.R.F.H.-1;	
yügün	kalın M.G.-1;	krş. yoğan, yoğın, yoğun, yoğunluğ, yovun
yügünç	saygı C.C.-2;	
yügürmek	koşmak M.G.-2;	
yügürük	hızlı K.R.F.H.-1;	krş. yügrük
yügürt	hızlı koşan İ.M.V.S.-1;	

yük	kefillik C.C.-5;	
yüki	ağır hareketli, kibar K.İ.L.A.-1;	
yüklü	hamile, yüklü İ.M.V.S.-11; B.V.-5;	krş. yüklü
yüklü	yüklü; hamile E.K.L.Z.L.T.-1; İ.M.V.S.-5; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. yüklü
yüklülük	hamilelik İ.M.V.S.-1;	
yüksek	yüce, ulu, yüksek E.K.L.Z.L.T.-1; K.R.F.H.-2; İ.M.V.S.-7; B.V.-17; K.M.T.T.A.M.-1; D.M.F.L.T.-1; K.İ.L.A.-1;	
yükünçi	halife, namaz kıldırın K.M.T.T.A.M.-1;	
yülüçi	berber C.C.-1;	
yülün	tıraş edilmek İ.M.V.S.-1;	
yüncü	yüncü D.M.F.L.T.-1;	
yüngül	hafif K.R.F.H.-1; C.C.-3; E.Z.L.T.-1;	krş. yüñül
yüñül	hafif K.F.B.L.T.-1; K.M.T.T.A.M.-1; K.İ.L.A.-1;	krş. yüngül
yüñüllik	hafiflik G.T.-1;	
yüre	bir şeyin etrafı K.İ.L.A.-1;	
yürekli	yürekli, cesur K.R.F.H.-1; K.İ.L.A.-1;	

yüreksiz	korkak K.İ.L.A.-1;	
yüresi	etrafı K.İ.L.A.-1;	
yürüş	yürüyüş İ.M.V.S.-3;	
yürütmek	yürütmek K.R.F.H.-4;	krş. yürüdmek, yürütmek
yürüdmek	yürütmek, geçerli kılmak K.F.B.L.T.-1;	krş. yürütmek, yürütmek
yürütmek	yürütmek K.R.F.H.-1;	krş. yürütmek, yürüdmek
yüvrülgen	bozuk K.İ.L.A.-1;	
yüwüçi	yıkayan İ.M.V.S.-1;	
yüvüt	teselli C.C.-1;	
yüz	yüz, satıh, taraf, yan G.T.-7; K.İ.N.-3;	
yüz	yüz (sayı) E.K.L.Z.L.T-9; K.R.F.H.-4; İ.M.V.S.-51; G.T.-34; C.C.-6; E.Z.L.T.-1; B.V.-3; K.M.T.T.A.M.-1; D.M.F.L.T.-3; K.İ.L.A.-1;	
yüzçügez	küçük yüz (alay için kullanılır) İ.M.V.S.-1;	
yüzinçi	yüzüncü E.K.L.Z.L.T-1;	
yüzlü	yüzlü K.R.F.H.-2;	

Z, Ẓ, Z̤, Z̥

zabṭ	A. anlama, kavrama M.G.-1;
za‘f	A. zayıflık, güçsüzlük, zaaf G.T.-1;
zafer	A. başarı, üstünlük, zafer M.G.-3; İ.M.V.S.-2; G.T.-2; K.F.B.L.T.-1;
zafere	A. bir hastalık adı B.V.-2;
zağallık	tembellik K.F.B.L.T.-1;
zāhıdırak	A.T. çok zahitlik yapan kişi K.F.B.L.T.-1;
zāhid, zāhid	A. dinine bağlı, dindar, sofu İ.M.V.S.-5; G.T.-39; K.F.B.L.T.-1;
zāhidlik	A.T. dini kurallara sıkı bağlılık İ.M.V.S.-1;
zāhir	A. belli, aşikar; dış, görünüş M.G.-5; G.T.-7; K.F.B.L.T.-1; B.V.-2;
zahīre	A. yiyecek, zahire G.T.-1;
zāhiri	A. Ebu Davud-ı Zahiri'nin kurduğu mezhebe bağlı İ.M.V.S.-1;
zaḥm, zaḥm	A. sıkıştırma, sıkışıklık; izdiham; sıkıntı M.G.-2; İ.M.V.S.-3;
zaḥmet	A. sıkıntı, eziyet, rahatsızlık K.R.F.H.-3; İ.M.V.S.-2; G.T.-16; B.V.-3;
zaḥmlı	A.T. yaralı G.T.-1;

za‘îf	A. zayıf, güçsüz M.G.-8; İ.M.V.S.-6; G.T.-17; K.F.B.L.T.-1; B.V.-2; K.İ.N.-2;	
za‘îflik, za‘iflik	A.T. zayıflık, güçsüzlük G.T.-2; B.V.-1;	
zal	A. güneşe bakamama K.R.F.H.-2;	
zâlim	A. haksızlık eden, zulüm eden, zalim krş. zâlim İ.M.V.S.-5; G.T.-9; K.F.B.L.T.-1;	
zâlüm	A. çok zulüm ve haksızlık eden, gaddar krş. zâlüm G.T.-1;	
zamân, zamân	A. zaman, vakit, devir M.G.-1; İ.M.V.S.-17; G.T.-21; K.F.B.L.T.-2; B.V.-3; K.İ.N.-12;	
zamân	A. kefil olma İ.M.V.S.-4; G.T.-1;	
zamana	A. zaman C.C.-2;	krş. zamâne
zamâne	A. devir, vakit İ.M.V.S.-5; G.T.-6;	krş. zamana
zamânlık	A.T. tazmin edilecek şey K.F.B.L.T.-1;	
zâmin	A. kefil İ.M.V.S.-79; K.F.B.L.T.-1;	
zâminsiz	A.T. kefil olacak kişisi olmayan K.F.B.L.T.-1;	
zamîr	A. iç, kalp M.G.-1;	
zan	A. sanma, sezme İ.M.V.S.-6; G.T.-3; K.F.B.L.T.-1;	krş. zann
zandîk	A. zındık K.F.B.L.T.-1;	

zānīraḳ	A.T. Çok zina eden kişi	
	K.F.B.L.T.-1;	
zānī	A. zinekar	
	K.F.B.L.T.-1;	
zānī ye	A. zinekar kadın	
	K.F.B.L.T.-1;	
ḳann	A. zan	krş. ḳan
	K.F.B.L.T.-1;	
zarāyif	A. incelikler	
	M.G.-1;	
zār	F. ağlayan, inleyen, ağlayarak, inleyerek	
	G.T.-3;	
ḳarāfet	A. zariflik, naziklik, incelik	
	G.T.-3;	
zarār	A. zarar	
	K.F.B.L.T.-1;	
zarb	A. vuruş, darbe	
	M.G.-6; İ.M.V.S.-8; G.T.-1;	
zārī	F. ağlama, inleme, inilti ile ağlama	
	G.T.-3;	
zarī f	A. zarif, zarafet sahibi; küçük	
	M.G.-1; G.T.-16; K.F.B.L.T.-1;	
zārī lıḳ	F.T. yalvarma	
	İ.M.V.S.-1; G.T.-5;	
zarūret	A.mecburiyet, zorululuk, aresizlik	
	M.G.-1; İ.M.V.S.-15; G.T.-5; K.F.B.L.T.-1; 2ḳ	
zarūreten	A. zorunlu olarak	
	İ.M.V.S.-1;	
zarūrī	A. zorunlu olarak	
	İ.M.V.S.-2; K.İ.N.-1;	
zāt	A. kendi, kişi, zat, şahsiyet, saygı değer kimse	
	İ.M.V.S.-3; G.T.-2;	

zāyi‘	A. yitik, zarar, ziyan, kaybolan, boşa giden İ.M.V.S.-2; G.T.-6; K.F.B.L.T.-1;	
zāyid	A. artık, fazlalık M.G.-1; İ.M.V.S.-1;	
zāyil	A. sona eren, ortadan kalkan, devamı olmayan M.G.-3; İ.M.V.S.-7; K.İ.N.-1;	
zāyir	A. ziyaret eden, ziyaretçi G.T.-1;	
zecr	A. zorlama, yasak etme, kovma G.T.-1;	
zehley	cesur E.Z.L.T.-1;	
zekāt	A. zekat, İslam’ın beş şartından biri krş. zekūt İ.M.V.S.-130; G.T.-2; K.F.B.L.T.-1;	
zekī	A. temiz, pak İ.M.V.S.-1;	
zeker	A. zikr K.F.B.L.T.-1;	krş. zikr
zekūt	A. zekat K.F.B.L.T.-1;	krş. zekāt
zelī l	A. hor, aşağı, zelil, rezil G.T.-2;	
zellet	A. sürçüp kayma, bir suç sebebi ile gözden düşme G.T.-1;	
zelletü’l-kārī	A. Kur’an okuyanın yanılması İ.M.V.S.-1;	
zeme‘	A. bir hastalık adı B.V.-1;	
zemin	A. kötürüm; zemin K.R.F.H.-1; İ.M.V.S.-5; B.V.-1;	
zenc	A. sıkıntı, hastalık İ.M.V.S.-1;	

zerk	A. riya, iki yüzlülük G.T.-1;	
zernik	A. zırnık B.V.-3;	
zerrāk	A. iki yüzlü G.T.-1;	
zevāl	A. güneşin başucunda bulunma vakti; zail olma, sona erme, zeval İ.M.V.S.-49; G.T.-1;	
zevi'l-kurbā	A. yakın akraba İ.M.V.S.-7;	
zevk	A. zevk G.T.-3;	
zeydiyye	A. bir dini gurup K.F.B.L.T.-1;	
zeyrek	zeyrek, çeçen E.Z.L.T.-2;	
zıd	A. zıt İ.M.V.S.-3;	
zihār	A. bir kocanın karısını, nesep, süt emme veya sihriyet yönünden mahremi olan kadının kendisi tarafından bakılması caiz olmayan arkası, karnı, uyluğu gibi bir organına benzetmesi K.F.B.L.T.-1;	
zıhk	A. gülme İ.M.V.S.-2;	
zibeh	A. bir hastalık adı B.V.-2;	
ziḥām, ziḥām	A. kalabalık, izdiham, sıkışıklık M.G.-1; İ.M.V.S.-1;	
zihin	A. zihin, akıl K.F.B.L.T.-1; K.İ.N.-1;	krş. zihin
zihn	A. zihin, akıl M.G.-1;	krş. zihin

zīḳ	A. dar B.V.-1;	
zīkr	A. anma, zikir M.G.-16; İ.M.V.S.-27; G.T.-10; K.F.B.L.T.-1;	krş. zekir
zīlhicce	A. Arabi ayların 12.si İ.M.V.S.-6;	
zīlka‘de	A. Arabi ayların 11.si İ.M.V.S.-1; K.F.B.L.T.-1;	
zī'l-ḳurbā	A. akraba G.T.-2;	
zimme	A. zimmet İ.M.V.S.-1;	krş. zimmet
zimmet	A. zimmet K.F.B.L.T.-1;	krş. zimme
zimmi	A. Müslümanlara haraç veren hıristiyan ve yahudiler İ.M.V.S.-44; K.F.B.L.T.-1;	
zimmiye	A. kadın zimmi İ.M.V.S.-7; K.F.B.L.T.-1;	
zirā‘	A. dirsekten orta parmak ucuna kadar olan yer, bir uzunluk ölçüsü M.G.-3;	
zīrek	F. anlayışlı, uyanık, zeki M.G.-2; K.R.F.H.-1; G.T.-3; K.F.B.L.T.-1;	
zişt	F. çirkin; kaba, iri G.T.-1; D.M.F.L.T.-1;	
ziyān, izan	F. zarar, ziyan M.G.-7; İ.M.V.S.-42; G.T.-10; C.C.-2; K.F.B.L.T.-1; B.V.-16; K.M.T.T.A.M.-1; D.M.F.L.T.-1;	
ziyānlık	A.T. zarar edilen nesne K.F.B.L.T.-1;	
ziyānlu	A. zararlı K.F.B.L.T.-1;	

ziyāret	A. görmeye gitme, uğrama İ.M.V.S.-33; G.T.-4; K.F.B.L.T.-1;	
ziynet	A. süs B.V.-2;	
zu‘afā	A. zayıflar B.V.-1;	
zühr	A. öğle, öğle vakti İ.M.V.S.-5;	krş. zühür
zühür, zuhur	A. meydana çıkma; öğle vakti M.G.-1; E.K.L.Z.L.T.-1; G.T.-1; K.F.B.L.T.-1;	krş. zühr
zulm	A. haksızlık, eziyet, adaletsizlik İ.M.V.S.-7; G.T.-15;	krş. zulüm
zulüm	A. zulüm K.F.B.L.T.-1;	krş. zulm
zu‘m	A. şüphe İ.M.V.S.-1;	krş. zu‘m
zūrqa	A. okçuluk terimi, hatalı atıştan muhtelif yerlerin morarması K.İ.N.-1;	
zu‘um	A. kesin olmayan düşünce, fikir M.G.-4;	krş. zu‘um
zūr	A. yalancı K.F.B.L.T.-1;	
zuyūf	A. eksik akça K.F.B.L.T.-1;	
zübde	A. öz B.V.-1;	
zū-fünūn	A. alim, bilen, marifet sahibi, bir işi bilen kimse G.T.-3;	
zühd	A. dini vecibelere titizce bağlılık, sofuluk G.T.-7;	krş. zühüd

zühüd

A. züht, takva
K.F.B.L.T.-1;

krş. zühd

zühr

A. arka
B.V.-1;

SONUÇ

Kıpçak Türkçesi eserleri üzerinde birçok inceleme ve araştırma yapılmasına rağmen, halen de farklı yönlerden incelenmeye tabi tutulabilir.

Türkçenin fazla dokunulmamış sahalarından biri olan soyut isimlerin daha geniş platformlarda, daha kapsamlı ve geniş tabanlı olarak tartışılması gerektiği kanısındayız. Aksi halde soyut isimlerde var olan problemlerin çözümü neredeyse imkansız olur. Örneğin, sınırlarını tam olarak çizemediğimiz ve de beş duyu organlarımızla hissetmemiz mümkün olmadığından dolayı *melek, ahiret, cin, şeytan, Tanrı, huri* vb. gibi sözlerin soyut yoksa somut olarak sınıflandırılması gerektiği tartışma konusudur. Duyu organlarımızla algılayamadığımız her şey soyut olarak ele alınıyor. Zikrettiğim varlıklar da bu kapsama girmektedir. Ayrıca maddi varlıkları hakkında kesin bilgilere sahip olmadığımız için sınırlılıklarını da belirleyemiyoruz. Ama aynı zamanda zikrolunan varlıklar, Türk toplumunca muteber sayılan dini kaynaklarca somut olarak belirtiliyor.

Bir diğer konu yer adları konusudur. Her ne kadar da bugün somut olarak değerlendirilse de şehir, ülke, kasaba vb. gibi yer adlarında da soyut-somut kargaşası bulunmaktadır. Sınırları belli olan, somut nesnelere – varlıkları barındıran bu mekanlar bu itibarla somut kapsamına alınabilir. Fakat bahsolunan kavramların kendilerine ait her hangi bir maddi içeriğe sahip olmadıkları da bir gerçek.

Bu tür problemlerin çözümünde değerli dilbilimcilerimizin çalışmalarını büyük sabırsızlıkla beklemekteyiz.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, H. (1994): *Türk Dünyası Okulları İçin Kısa Dilbilgisi Kitabı*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı
- Adji, M. (2001): *Kaybolan Millet (Deşt-i Kıpçak Medeniyeti)*, Çeviren Zeynep Bağlan Özer, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları
- Akalın, M. (1979): *Tarihi Türk Şiveleri*, Ankara: Atatürk Üniversitesi Yayınları
- Aksan, D. (2000): *Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Atalay, B. (1945): *Et-Tuhfetü 'z-Zekiyye fi 'l-Lugati 't-Türkiyye*, İstanbul: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Banguoğlu, T. (1998): *Türkçenin Grameri*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 5.Baskı
- Bilgegil, M. K. (1984): *Türkçe Dilbilgisi*, İstanbul: Dergah Yayınları, 3.Baskı
- Bilgin, M. (2002): *Anlamdan Anlatıma Türkçemiz*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları
- Bingül, N. N. (1944): *Kitâb fi İlmi 'n-Nüşşâb*, Konya: Ülkü Basımevi
- Biray, H. (1999): *Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde İsim*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Buran, A., Aklaya, E. (1999): *Çağdaş Türk Lehçeleri*, Ankara: Ankara Üniversitesi DTCF Yayınları
- Caferoğlu, A. (1984): *Türk Dili Tarihi I-II*, İstanbul: Enderun Yayınevi
- Caferoğlu, A. (1931): *Kitab al-İdrâk li-Lisân al-Etrâk*, İstanbul: Türkiyat Enstitüsü Yayınları
- Çotuksöken, Y. (1970): *Kitâb fi Riyâzâtî 'l-Hayl (metin-indeks)*, İstanbul: Türkiyat Enstitüsü Tezler Kısmı: 969
- Doğan, M. (2001): *Büyük Türkçe Sözlük*, Ankara: Vadi Yayınları, 15.Baskı
- Edisun, H., Dürder, B. (1993): *Örnek Dilbilgisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi
- Eren, H., Zülfikar, H. (1987): *Eğitim Önlisans Programı, Türk Dili II*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları
- Eren, H. (1999): *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2.Baskı

- Ergin, M. (1993): *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Basım Yayın Tanıtım, 21.Baskı
- Eyuboğlu, İ. Z. (1998): *Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü*, İstanbul: Sosyal Yayınlar, 4.Baskı
- Gabain, A.V. (1984): *Eski Türkçenin Grameri*, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları
- Gencan, T. N. (1973): *Dilbilgisi Lise I, II, III*, İstanbul: Kanaat Yayınları, 13.Basım
- Gencan, T. N. (1979): *Dilbilgisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Gronbech, K. (1942): *Codex Comanicus*, Kopenhagen
- Hacıeminoğlu, N. (1992): *Türk Dilinde Edatlar*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları
- İpekçioğlu, F. (1987): *Türk Lehçeleri*, Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları
- Kafesoğlu, İ. (1996): *Türk Milli Kültürü*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları
- Kahraman, T. (2001): *Çağdaş Türkiye Türkçesi Dilbilgisi, 2.Baskı*, Ankara: Damat Basımevi
- Karamanlioğlu, A. F. (1989): *Seyf-i Sarayî, Gülistan Tercümesi (Kitâb Gülîstân bi't-Türkî)*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Karamanlioğlu, A. F. (1994): *Kıpçak Türkçesi Grameri*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Komisyon (1997): *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat*, İstanbul: Türdav Yayınları
- Korkmaz, Z. (1992): *Gramer Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Korkmaz, Z. (2003): *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları
- Paçacıoğlu, B. (1994): *Orta Türkçe, Karahanlı, Harezmi, Kıpçak ve Eski Anadolu Türkçesi*, İstanbul
- Püsküllüoğlu, A. (1995): *Türkçe Sözlük*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Saygı, E. (1990): *Altın Dilbilgisi*, İstanbul: Serhat Yayınları
- Toparlı, R. (1991): *Ed-Dürretü'l-Mudiyye fi'l-Lügati't-Türkiyye*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları

Toparlı, R. (1992): *İrşâdü'l-Mülûk ve's-Selâtin*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

Toparlı, R. (1993): *Kitâb fi'l-Fıkh (Şekil Bilgisi Özellikleri-Örnek Metin)*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları

Toparlı, R., Çöğenli, S., Yanık, N. (1999): *El-Kavâninü'l-Külliye li-Zabti'l-Lügati't-Türkiyye*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

Toparlı, R., Çöğenli, S., Yanık, N. (1999): *Kitâb-ı Mecmû-ı Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mugalî*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

Türk Dil Kurumu (1969): *Türkçe Sözlük, 2.Cilt*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 5.Baskı

Türk Dil Kurumu (1998): *Türkçe Sözlük, 2.Cilt*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 9.Baskı

Uğurlu, M. (1987): *Münyetü'l-Guzât*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları

Diğer Kaynaklar

Ağar, M. E. (1986): *Baytaratu'l-Vâzih*, Marmara Üniversitesi, İstanbul (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)

Ağar, M. E. (1989): *Kitâb fi'l-Fıkh bi'l-Lisâni't-Türkî*, Marmara Üniversitesi, İstanbul (Yayımlanmamış Doktora Tezi)

Arat, R. R. (1967): "Kıpçak", *İslam Ansiklopedisi 6.Cilt*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları

"Soyut Ad", *Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedi 21. Cilt* (1992): İstanbul: Milliyet Yayınları

"Soyut", "Soyut İsim", *Meydan Larousse, Büyük Lügat ve Ansiklopedi, 11. Cilt* (1973): İstanbul: Meydan Yayınevi

"Soyut", "Soyut Kavram", *Yeni Türk Ansiklopedisi 10. Cilt* (1985): İstanbul: Ötüken Neşriyatı